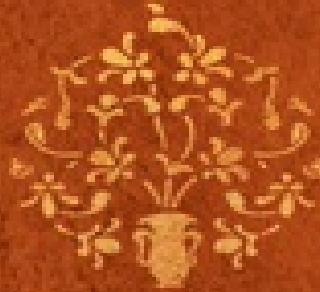

Bediüzzaman Said NURSÎ

HANIMLAR REHBERİ

ÜZERİNE

Açıklamalar:
Abdullah AYMAZ

Jenerik

HANIMLAR REHBERİ ÜZERİNE

Abdullah AYMAZ

Copyright © Şahdamar Yayınları, 2012

*Bu eserin tüm yayın hakları Işık Yayıncılık Ticaret A.Ş. 'ne aittir.
Eserde yer alan metin ve resimlerin, Işık Yayıncılık Ticaret A.Ş. 'nin önceden yazılı izni olmaksızın, elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.*

Editör

H.Süheyla BOZCU - Yücel BOZCU

Görsel Yönetmen

Engin ÇİFTÇİ

Kapak

İhsan DEMİRHAN

Sayfa Düzeni

Hüseyin KASIMOĞLU

ISBN

978-605-4038-51-0

Yayın Numarası

150

Basım Yeri ve Yılı

Çağlayan A.Ş.

TS EN ISO 9001:2008

Ser No: 300-01

Sarıç Yolu Üzeri No: 7 Gaziemir / İZMİR

Tel: (0232) 274 22 15

Mart 2012

Genel Dağıtım

Gökkuşuğu Pazarlama ve Dağıtım

Merkez Mah. Soğuksu Cad. No: 31

Tek-Er İş Merkezi Mahmutbey / İSTANBUL

Tel: (0212) 410 50 60 Faks: (0212) 445 84 64

Şahdamar Yayınları

Bulgurlu Mahallesi Bağcılar Caddesi No:1

Üsküdar / İSTANBUL

Tel: (0216) 522 11 44 Faks: (0216) 522 11 78

www.sahdamaryayinlari.com
facebook.com/kitapkaynagi

GİRİŞ

Ankara İlâhiyat'tan İzmir Yüksek İslâm Enstitüsü'ne gelmiş, Kelâm dersi hocamız Nâfız Danişment Bey'e bir gün derste Bediüzzaman Hazretleri'nin Kelâm ilmiyle ilgili sözlerinden bahsetmek istedim. Hemen "Bediüzzaman-ı Hemedânî mi?" dedi. "Hayır! Bediüzzaman Said Nursi!.." dedim. "Bakın çocuklar!" dedi, "Ben onu tâ Şam'da okuduğu Hutbe-i Şâmiyesi'nden tanırım. Ankara İlâhiyat'ta iken, mahkeme bana bilirkişi olarak Hanımlar Rehberi isimli risalesini göndermiş ve incelememi istemişti. Okudum, hayran oldum! Raporuma 'Bu kitabı bütün hanımlarımız okumalıdır. Tavsiye edilmelidir.' diye de bir ilave koydum."

Kıymetli bir arkadaşımız vardı. Beraber sohbetlere giderdik. Sonra "Bana ağır geliyor, ben bunları anlamıyorum." diyerek Risaleleri okumayı bırakıp başka arayışlara girdi. Seneler sonra karşılaştığımızda dedi ki: "Bir gün evde canım sıkkın şekilde oturuyorum. Geçimsizlik var. Boşanmanın kertesindeyiz. Karşımda da kitaplık var. Oldukça zengin bir kitaplık sayılır. Külliyat da var. Gözüm onlara takıldı. Lem'alar risalesini çektim ve rast gele açtım. Karşıma Yirmi Dördüncü Lem'a çıktı.. Hanımlar için yazılmış... Anlayarak sonuna kadar okudum. 'Allah, Allah! Ne kadar rahat anlıyorum. Hiçbir yerine takılmadım. Ne kadar güzel şeyler var. Bize de dersler veriliyor.' dedim. Sonra Yirmi Beş, Yirmi Altı derken kitabı bitirdim. 'Eyvah istifadeden çok yıllar geri kalmışım!' diye hayıflandım."

Bu iman ve Kur'an hizmetinde büyük gayretleri bulunan ağabeyler gibi hanım ablalarımız da vardır. Çoğu rahmet-i Rahmân'a kavuştular. Onlar birer şefkat kahramanları olarak eşlerinin ve oğullarının yanında ve arkasında en büyük destek güçlerdi.

Öğretmenliğim zamanında bir öğretmen arkadaşımızın dedesi vefat etmişti. O merhumu öğrenciliğimden de tanırdım. Bir saat önce, hiç olmazsa yarım saat önce camiye gelir, ne içeride ne avluda hiç kimse ile dünya kelâmı konuşmadan içeri girer, ibadet eder ve yine sessizce giderdi. İzmir Karabağlar'daki mezarlığa defnedilecekti. Defin işlemlerinden sonra merhum

Abdurrahman Cerrahoğlu Ağabey'le karşılaştık. O da merhumun oğulları ile iyi görüşürdü. Daha mezarlıktan çıkmamıştık. Beni bir mezarın başına getirdi. Annesi imiş, birer Fâtiha okuduk. Dedi ki: "Burdur'dan İzmir'e geldim ve bir kitapçı dükkânı açtım. Bir gün birisinin elinde bir Risale gördüm. İstedim vermedi. Para teklif ettim, kabul etmedi. Üzülerek dükkâna geldim. Sonra birisi dükkâna bir çuval kitapla geldi. 'Bunlar Risale... Haber aldım, evim basılacakmış. Sen kitapçısın, kimsenin dikkatini çekmez, burada kalsın.' dedi. Gökte ararken yerde bulmuştum. Sonra teksir makinası ile Risaleleri çoğaltmaya başladım. Ama baskınlar başladı. Allah koruyordu, ama çok sıkıldığım zamanlar oluyordu. Annem bana '**Abdurrahman âh ben bir erkek olsaydım, doğru Üstad'ın yanına gider ve dizinin dibinden ayrılmazdım.**' diyerek cesaret ve destek veriyordu."

Abdullah AYMAZ, 2012

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Ehl-i İman Âhîret Hemşirelerim Olan

Kadınlar Tâifesi ile Bir Muhâveredir

Bazı vilâyetlerde tâife-i nisâdan (hanımlardan) samimî ve hararetli bir surette Nurlar'a karşı alâkalarını gördüğüm ve haddimden pek ziyade, onların Nurlar'a ait derslerime itimatlarını bildiğim sıralarda, mübarek Isparta'ya ve mânevî Medresetü'z-Zehra'ya üçüncü defa geldiğim zaman işittim ki; o mübarek âhîret hemşirelerim olan tâife-i nisâ, benden bir ders bekliyorlarmış. Güyâ vaaz suretinde câmilerde onlara bir dersim olacak. Hâlbuki ben dört-beş vecihle hastayım ve hem perişan, hatta konuşmaya ve düşünmeye iktidarsız bulunduğum hâlde bu gece şiddetli bir ihtar ile kalbime geldi ki; madem on beş sene evvel gençlerin istemeleriyle Gençlik Rehberi'ni onlar için yazdın ve pek çok istifade edildi. Hâlbuki hanımlar tâifesi, gençlerden daha ziyade bu zamanda öyle bir rehberine muhtaçtırlar. Ben de bu ihtara karşı gayet perişan ve zaaf u acizimle beraber “Üç Nükte” ile gayet muhtasar bazı lüzumlu maddeleri, o mübarek hemşirelerime ve mânevî genç evlâtlarıma beyan ediyorum.

* * *

“Ehl-i İman Âhîret Hemşirelerim Olan Kadınlar Tâifesi ile Bir Muhâveredir” başlıklı mektupta, Hazreti Üstad; Isparta'ya geldiğinde hanımların, kendisinden camilerde vaaz şeklinde bir ders beklediklerini, fakat hasta ve güçsüz olduğu için böyle bir şey yapamayacağını ifade ettikten sonra, gece kalbine şiddetli bir şekilde “*Madem on beş sene evvel gençlerin istemeleriyle Gençlik Rehberi'ni onlar için yazdın ve pek çok*

istifade edildi. Hâlbuki hanımlar tâifesi, gençlerden daha ziyade bu zamanda öyle bir rehber muhtaçtırlar.” diye bir ihtarın geldiğini söylüyor. Bunun üzerine bazı lüzumlu maddeleri “Üç Nükte” ile beyan ediyor:

Birinci Nükte

Risale-i Nur’un en mühim bir esası şefkat olmasından, nisâ tâifesi şefkat kahramanları bulunmaları cihetiyle daha ziyade Risale-i Nur’la fitraten alâkadarlırlar. Ve lillâhilhamd (Allah’a hamdolsun), bu fitrî alâkadarlık çok yerlerde hissediliyor. Bu şefkatteki fedakârlık, hakikî bir ihlâsı ve mukabelesiz bir fedakârlık manasını ifade ettiğinden şimdi bu zamanda pek çok ehemmiyeti var.

Evet, bir vâlide veledini tehlikeden kurtarmak için hiçbir ücret istemeden ruhunu feda etmesi ve hakikî bir ihlâs ile vazife-i fitriyesi (fitratının, yaradılış ve yapısının vazifesi) itibarıyla kendini evlâdına kurban etmesi gösteriyor ki; *hanımlarda gayet yüksek bir kahramanlık var. Bu kahramanlığın inkişâfı ile hem hayat-ı dünyeviyesini, hem hayat-ı ebediyesini onunla kurtarabilir.* Fakat bazı fena cereyanlarla, o kuvvetli ve kıymettar seciye inkişâf etmez veyahut sû-i istîmal edilir. Yüzer numûnelerinden bir küçük numûnesi şudur:

O şefkatli vâlide, çocuğunun hayat-ı dünyeviyede tehlikeye girmemesi, istifade ve fayda görmesi için her fedakârlığı nazara alır, onu öyle terbiye eder. “Oğlum paşa olsun!” diye bütün malını verir; hâfız mektebinden alır, Avrupa’ya gönderir. Fakat o çocuğun hayat-ı ebediyesi tehlikeye girdiğini düşünmüyor ve dünya hapsinden kurtarmaya çalışıyor, cehennem hapsine düşmesini nazara almıyor. Fitrî şefkatin tam zıddı olarak o mâsum çocuğunu, âhirette şefaatchi olmak lâzım gelirken dâvâcı ediyor. O çocuk, “Niçin benim imanımı takviye etmeden bu helâketime sebebiyet verdin?” diye şekvâ edecek. Dünyada da terbiye-i İslâmiye’yi tam

almadığı için, vâlidesinin hârika şefkatinin hakkına karşı lâıykıyla mukabele edemez; belki de çok kusur eder.

Yanlış anlaşılmasın, burada, paşa olmaya ve Avrupa'da tahsil yapmaya karşı bir tavır yok. Sadece, İslamî bilgiler vermeden dinsiz felsefeye karşı koruma altına almadan, inkârın hücumuna hazır şekilde, korumasız biçimde oralara göndermek tehlikelidir. İşte bunu ifade sadedinde Hz. Üstad, “ ‘Oğlum paşa olsun!’ diye bütün malını verir; hâfız mektebinden alır, Avrupa'ya gönderir. Fakat o çocuğun ebedî hayatını tehlikeye girdiğini düşünmüyor ve dünya hapsinden kurtarmaya çalışıyor, cehennem hapsine düşmesini nazara almıyor.” diyor

* * *

Eğer hakikî şefkat sû-i istîmal edilmeyerek, bîçâre veledini haps-i ebedî olan cehennemden ve idam-ı ebedî olan dalâlet içinde ölmekten kurtarmaya o şefkat sırrı ile çalışsa; o veledin bütün ettiği hasenâtının bir misli, vâlidesinin defter-i a'mâline geçeceğinden,¹ vâlidesinin vefatından sonra her vakit hasenâtları ile ruhuna nurlar yetiştirdiği gibi âhirette de değil dâvâcı olmak, bütün ruh u canı ile şefaataçı olup ebedî hayatta ona mübarek bir evlât olur.

Evet, insanın en birinci üstadı ve tesirli muallimi, onun vâlidesidir. Bu münasebetle ben kendi şahsımda kat'î ve daima hissettiğim bu manayı beyan ediyorum:

Ben bu seksen sene ömrümde, seksen bin zâtlardan ders aldığım hâlde kaseim ediyorum ki; *en esaslı ve sarsılmaz ve her vakit bana dersini tazeler gibi merhum vâlidemden aldığım telkinât ve mânevî derslerdir ki; o dersler fitratımda, âdeta maddî vücudumda çekirdekler hükmünde yerleşmiş.* Sâir derslerimin o çekirdekler üzerine bina edildiğini, aynen görüyorum. Demek bir yaşımdaki fitratıma ve ruhuma, merhum vâlidemin ders ve telkinâtını, şimdi bu seksen yaşımdaki gördüğüm büyük hakikatler içinde birer çekirdek-i esasiye müşâhede ediyorum.

Ezcümlle (bu cümleden olarak): Meslek ve meşrebimin dört esasından en mühimmi olan şefkat etmek ve Risale-i Nur'un da en

büyük hakikati olan acımak ve merhamet etmeyi, o vâlidemin şefkatli fiil ve hâlinden ve o mânevî derslerinden aldığımı yakînen görüyorum.

* * *

Annelerin Kıymet ve Önemine Dair Bir Hatıra

Hazreti Üstad, Mektubat'ta buyuruyor ki; “Eski Harb-i Umumî'den evvel ve evâlinde, bir vâkıa-yı sâdıkada görüyorum ki Ararat Dağı denilen meşhur Ağrı Dağı'nın altındayım. Birden o dağ, müthiş infilâk etti. Dağlar gibi parçaları dünyanın her tarafına dağıttı. O dehşet içinde baktım ki merhum vâlidem yanımdadır. Dedim: “Ana, korkma! Cenâb-ı Hakk'ın emridir, O Rahîm'dir ve Hakîm'dir.” Yani, rüyasında babası değil de, annesi ona görünüyor. Bunun hikmetini merak ediyordum.

Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanı'ı seçilmesinden sonra Türkiye'den Hocaefendi'nin ziyaretine giden bir grup, mânevî baskı yaparcasına, kendisinin ülkemize dönmesini istiyorlar. Sanki Hocaefendi gelmek istemiyormuş gibi aşırı ısrarlarla kendisini rahatsız etmişler. Tam bu sırada orada bulunan Kemal Bey, “Efendim, ben bir rüya görmüştüm, anlatabilir miyim?” diyerek müsaade istiyor. Hocaefendi, Kemal Bey'e “Buyur, anlat!” deyince o da şunları anlatıyor: “Birkaç gün önce rüyamda sizi ve annenizi gördüm. Siziniz, fakat bir başka siziniz. Sanki otuzlu yaşlarınızdaydınız. Ben sizin merhum validenizi tanıyordum. Siz ‘Terkedeceğim buraları, gideceğim!’ diyordunuz. Valideniz, ‘Evlâdım, burada güzel şeyler oluyor, buraları terketme.’ diyordu. Ama siz çok sinirliydim. Sonra siz yürüyüp gittiniz. Valideniz peşinizden yürüdü. Ben de arkanızdan yürüdüm. Bir müddet sonra siz bir yerde durdunuz ve bir sandalyenin üzerine oturup Kur'an okumaya başladınız. Anneniz de yanınıza sizi geri döndürmek için ikna etmeye çalışıyordu. O sırada büyük tırlara kocaman kocaman yardım kolileri yükletiliyordu; Afrika'ya yardım gönderiyormuşuz. Neticede anneniz sizi ikna etti ve sizi geriye buraya getirdi.” Hocaefendi bunun üzerine “Ben de annemden bu hususta bir işaret bekliyordum.” diyor.

Bu görüşmeden on-on beş gün sonra geldiğimde Kemal Bey bunları bana anlattı. Ben de bir fırsatını bulup, Üstad'ın vâkıa-yı sâdıkasını da hatırlatarak “Efendim, acaba böyle zamanlarda niçin büyük zâtların

yanında babaları değil de anneleri bulunuyor?” diye sordum. Hocaefendi dedi ki: “**Anneler çok mühimdir. İnsan vefat edince telkin verilirken bile annesinin ismiyle çağırılır. Mekke için Kur’ân-ı Kerîm ‘Ümmü’l-Kurâ’, yani ‘köylerin, şehirlerin anası’ diyor; ‘ebu’l-kurâ’ yani babası demiyor.**”

* * *

Evet, bu hakikî ihlâs ile hakikî bir fedakârlık taşıyan vâlidelik şefkati sû-i istîmal edilip, mâsum çocuğunun elmas hazinesi hükmünde olan âhiretini düşünmeyerek, muvakkat fânî şişeler hükmünde olan dünyaya o çocuğun mâsum yüzünü çevirmek ve bu şekilde ona şefkat göstermek, o şefkati sû-i istîmal etmektir.

Evet, kadınların şefkat cihetiyle bu kahramanlıklarını hiçbir ücret ve hiçbir mukabele istemeyerek, hiçbir fâide-i şahsiye, hiçbir gösteriş manası olmayarak ruhunu feda ettiklerine, o şefkatin küçücük bir numûnesini taşıyan bir tavuğun yavrusunu kurtarmak için arslana saldırması ve ruhunu feda etmesi isbat ediyor.

Şimdi terbiye-i İslâmiye’den ve a’ mâl-i uhreviyeden en kıymetli ve en lüzumlu esas, ihlâstır. Bu çeşit şefkattteki kahramanlıkta o hakikî ihlâs bulunuyor.

Eğer bu iki nokta o mübarek tâifede inkişâfa başlasa, dâire-i İslâmiye’de pek büyük bir saadete medar olur. Hâlbuki erkeklerin kahramanlıkları mukabelesiz olamıyor; belki yüz cihette mukabele istiyorlar. Hiç olmazsa şan ü şeref istiyorlar. Fakat maatteessüf bîçâre mübarek tâife-i nisâiye, zâlim erkeklerinin şerlerinden ve tahakkümlerinden kurtulmak için, başka bir tarzda, zaafiyetten ve aczden gelen başka bir nevide riyâkârlığa giriyorlar.

* * *

Mektubat risalesinde bu hizmetin *Rahîm* ve *Hakîm* ismine mazhar olduğu beyan edilerek Risale-i Nur’un en mühim bir esasının şefkat olduğu vurgulanıyor. Zaten Cenâb-ı Hakk’ın isimlerinden küllî kaidelerin çıkarılabileceğini de Yirmi Beşinci Söz’de Hazreti Üstad beyan ediyor. Bir mânâda “*Allah’ın ahlâkı ile ahlâklanınız.*” demek, O’nun isimlerinin

tecellisi, yani O'nun isimleriyle olan muamelesi sizin için de bir prensip olsun, demektir.

Şefkat konusunda ise kadınların üstüne yoktur. Çünkü onlar şefkat kahramanlarıdır. Onun için tâ baştan Risale-i Nur'lar ile hanımlar arasında böyle fitrî bir alâka vardır. Görüyoruz ki anneler, çocukları için kendilerini kurban ediyorlar... Ben bizzat, hem de cehennemine ne mânâyâ geldiğini çok iyi bilen bir annenin, yanlışlardan bir türlü kurtaramadığı evlâdı için, Allah'tan onun yerine kendisinin cehenneme gitmesini, fakat oğlunun kurtulmasını niyaz ettiğine şahit oldum; dehşete düştüm. İstenecek bir şey değildi. "Allah'ın rahmet ve şefkati herkesten fazladır. Sen cehenneme gitmeden de onu kurtarır. Bu ihlâs ile sen yalnız Allah'tan iste ve üstüne düşeni yap! İhlâslı yakarışlar inşaallah kurtuluş kapılarını açtırır!" diyerek bu anneyi teselli etmeye çalıştım.

İşte böyle bir kahramanlığın inkişaf ettirilmesi ile çok muazzam hizmetler yapılabilir ve çok büyük hayırlara vesile olmak mümkündür. Misyonerler ilk dönem Kore'ye girmekte ve Hıristiyanlığı yaymakta zorlandılar. Daha sonra orada kadınların önemini keşfettiler ve o yoldan girdiler. Bu sebepten Kore'de Hıristiyanlığın gelişmesi diğer yerlere göre daha hızlı ve daha fazladır; kadın misyonerler âdeta onlar için taze bir kan gibi olmuştur.

Ama bu hususta mânevî beslenme çok mühimdir. Yani, kendinden motorlu olmak, lokomotif gibi başkalarını çekmek, gayret kahramanı olmak için her zaman harekete geçirici mânevî bir dinamiğe ihtiyaç vardır. Bu hususta Risale-i Nur Külliyyatı ile, mânevî bir mürşid ile müfritâne irtibatın bulunduğu bir bağın kurulması lâzımdır. Risale-i Nur'ları devamlı okuyanlar asla bıkmazlar. Bıkkınlık gösterenler okumayı bırakanlardır. Ülfet ve ünsiyet, okumayı bırakınca başlar. Okumaya devam edenler, onu hep taze bulurlar. "Şeyh-i Risale-i Nur" tabirini² Üstad gelişigüzel söylememiştir. Yoksa insan kendi yazdığı kitabı yüzlerce defa bıkmadan nasıl okuyabilir?

Şahsen Risaleler ile çok meşgul olanların kendi problemlerinin çoğunun bittiğine şahit oluyorum. Çünkü problem çözücü mürşidleri olan Risale-i Nur'lar devamlı gözlerinin önünde bulunuyor.

İşte gücünü, aşkını ve şevkini devamlı şekilde Kur'an tefsiri Nurlar'dan alıp tazelenen ruhlar, çok büyük hizmetler yapmaya, bilhassa birer şefkat

kahramanı olmaya namzet durumdadırlar. Ama iman hakikatlerine uyandırılmamış olan bu kahramanların maalesef şefkatleri yanlış yerlerde heba olabiliyor. Oğlunu, kızını iman dersleriyle takviye etmeden, “İstikbali parlak olsun, geleceğini kurtarsın!” diye onları iman ve Kur’ân hakikatlerinden, İslâmiyet’in öğretildiği duru kaynaklardan uzaklaştıranlar da bunlardır. Gerçekten evlatları için büyük fedakârlıklar yapıyorlar ama iki hayattan bir tarafını, hem de en mühimi âhireti ihmal etmiş oluyorlar. İşte gerçek şefkat kahramanları hanımlar, bu annelere de destek olacak. “Karşımda bir yangın var!” diyen Üstad gibi o ateşin içinde tutuşup yanan imanları ve evlatları kurtarmaya çalışacaklar.

Gerçekten bu ateşi söndürme ve onları kurtarma şevkiyle koşan ve yüreklerinde sönmez korlar taşıyanlar, birer avuç da çevrelerindeki yüreklere, birer dert şeklinde o korlardan atmalıdırlar. Yanmayan yakamaz; bir başka mumu tutuşturacak olan mumun önce kendisinin yanması lazım. Başka türlü de karanlıklar aydınlığa çıkamaz.

Annelerin evlâtlara verdikleri fitrî dersler çok önemlidir. Eğitim sadece belli bir yaşta değil, tâ anne karnında başlar. **0-5 yaş ise, şuuraltı muktesabatı için çok önemlidir.** Daha sonraki hayatında önemli bir dinamik olarak kalacaktır. Problemlerli çocukların şuuraltlarına inilerek bu gerçek tesbit edilmiştir. Şimdi bunlardan birkaç örnek vermek istiyorum:

Problemler Ne Zaman Başlıyor?

Boston’da mastırını yapan bir arkadaşımız, orada tanıştığı Brezilyalı bir arkadaşını ve annesini İstanbul’da misafir etti. Bizlerle de tanıştırdı. Meşhur bir aile olan Moraes’lar dindar ve hayırsever insanlar... Halkın tedavi hizmetleri için bir vakıfları ve buna bağlı pek çok klinikleri var. Bilhassa anne Renate Jost de Moraes, sağlık hizmetleriyle bizzat meşgul oluyor. Amintas Jacques de annesine hep destek veriyor. Viyana’da dört gün süren ve dört binden fazla katılımcının iştirak ettiği uluslararası bir sağlık konferansına katılmışlar. Ve kendilerinin 20 senedir 28 binden fazla hasta üzerinde başarıyla uyguladıkları tedavi metodunu anlatmışlar. Zaten bu hususla ilgili Renate’nin yazdığı iki kitap var. Dr. Moraes diyor ki:

“Hasta ve hastalıkların, fizikî, psikolojik ve insanî olarak üç yönü vardır. Doktorlar, psikologlar ve psikiyatristler tedavî için uğraşıyorlar. Bizim farkımız, insanî boyutu farketmemizdir. Hastaya önce şuuraltına girmenin

bilgi ve eğitimini veriyoruz. ‘Sen şimdi şuurlu olarak kendi şuuraltına bir gir bakalım.’ diyoruz. Onu embriyo hâline götürüyoruz. ‘Evet o hâli görüyorum.’ deyince, ‘Sen yoktun o zaman, nasıl görebiliyorsun?’ diye soruyoruz. Hasta ‘Ben hem fizikî hâlde, hem embriyo hâlinde, hem de ruhî varlık olarak orada onları görüyorum.’ diyor. Bizim tahminimize göre bu 72 saat sonraki an. Çünkü embriyoda şuuraltına geçiş 72 saat sonra başlayabilir. Enteresandır, bütün hastalardan aynı cevabı alıyoruz. **Bütün tecrübelerimizle gördük ki, hastanın bütün problemleri tâ o zamanda oluşmaya başlıyor.** Mesela, hasta o zamana baktığında anne ve babasının, kendisinin olmasını, yani dünyaya gelmesini isteyip istemediklerini görebiliyor. Demek tâ o zamanda, bunu anlamış ve şuuraltına yerleştirmiş. Kendisi istenmemişse, yani kendisine bir sevgi yoksa, otomatik olarak kendisini cezalandırmaya programlıyor. Bu program da beyni tarafından bir emir gibi kabul ediliyor. Buna göre de bütün her şeyi beyin yönlendirmeye başlıyor. Bu program hastayı bütün hayatı boyunca tesirinde bulduruyor. İşte bu, temel bir program olarak diğer bütün programları da yönlendirdiği için, biz ne kadar ebeveynin birleşme anındaki düşüncelerine, çocuğun varlığına karşı tavırlarına yaklaşabilirsek, daha doğrusu çocuğun o zaman anne ve babasının kendisi hakkındaki sevgi veya sevgisizliklerini nasıl algıladığını ne kadar anlayabilirsek, problemi çözmekte o kadar isabetli olabiliyoruz.”

Renate Jost de Moraes, bunları anlatırken benim aklım bir yandan cesetlerden önce yaratılan ruhlara ve ruhlar âlemine, hatta “Kâlû Belâ”ya gidiyor. Bir yandan da seneler önce Prof. Dr. İbrahim Erkul Bey’in **Sızıntı** dergisinde yazdığı bir yazıya gidiyor. “Bebekler Âlim Olarak Doğuyor” başlıklı yazıda, Texas, Harvard ve Yale üniversitelerinde yapılan son araştırmalarda bebeklerle ilgili enteresan bilgiler veriliyordu. Hatta, Prof. Dr. İbrahim Erkul Bey, Amerika’daki ihtisası döneminde bir profesörün, çocukların anne karnında iken bütün konuşmalarla ilgilendiklerini, çevrelerinde olup bitenlere sanki kulak kabarttıklarını belirttiğini söylemişti. Şimdi, Moraes’lerden işittiklerimle bunlar örtüşüyordu.

Renate, en önemli meselenin 9 aylık hamilelik merhalesi sırasında anne-babanın çocuğa karşı durumu olduğunu söylüyor. Yani eğer anne-baba çocuğa karşı, onun doğumu hakkında sevgi ve sevinçle dolu ise,

beyindeki programlanma tâ o zamandan müspet olacağı için, çocuk her türlü engel ve problemi aşabilecek bir pozisyonda oluyor. Eğer sevgi yoksa, çocuk zayıf kalıyor ve problemleri aşacak gücü kendisinde bulamıyor. (Abdullah Aymaz, Zaman Gazetesi / 24 Temmuz 1999)

Yirmi Yıllık Tecrübeden İstifade

Bir önceki yazımda anlattığım Brezilyalı Renate Jost de Moraes, 28 binin üstünde hasta üzerinde müspet neticeler aldıkları 20 senelik çalışma metodlarını bize anlatmaya devam etti: “Freud teorilerine göre bilinçli olarak bilinçaltına inip bilgi almak mümkün değildir. Hâlbuki biz insanî boyuttan (yani maddeci anlayışın aksine ruh gerçeği ile) bilinçaltına ulaşabiliyor ve bilgiler alabiliyoruz. Biz Freudçülerin eksik değerlendirmelerden doğan hatasını aşmış durumda olduğumuz için problemleri çözebiliyoruz. Köke inince, her kökten doğan dallar hakkında da temel bilgiye ulaştınca tedavi çabuklaşmış oluyor.”

Bunları bana anlatırken, şekillerle izah ediyor. “Bizim, diyor Renate, bir hastamız vardı. Bilinçaltına inerek ilk varlık günlerine ulaştı. Annesi hamileyim deyince babası parasızlıktan çekmiş gitmiş. Kadın kürtaj yaptırmak istemiş. Anne karnında... Bebek bunların farkında... Ölmek zorunda olduğunu anlamış... Babasının istemediğini anlamış; fakat sebebini bilmiyor. Kürtaj gerçekleşmemiş; ama işte hayatı bu temel üzerine gelişmiş: Yani, sevgisizlik zannı...

Bir başka hastamızın bilinçaltına indik. Anne-babası sık sık seyahat ediyorlar. Annesi hamileyim deyince, babası seyahatten vazgeçmiş. Çocuk bunu anne karnında, kendi varlığından bir rahatsızlık belirtisi gibi hissediyor. ‘Ben anneme, babama bir problemim.’ diyor. Bu düşünce de kendisine hayatı boyunca sıkıntı veriyor. Başkaları, bilinçaltını çözerek bunu fark ediyor ve hastaya öğüt vererek onu tedavi etmeye çalışıyorlar. Tabii bu mümkün olmuyor. Biz ise tam bu noktada bu hastalardan birincisine, aslında babasının kendisini sevdiğini.. ama parası olmadığı için mutlu edemem düşüncesinden böyle davrandığını; ikinci hastaya da hem annesinin, hem de babasının kendisini sevdiklerini.. seyahatten, sırf yolculuk sırasında kendisine zarar gelmesin diye vazgeçtiklerini anlattık. Yani bunu tâ o zamanlara vararak bizzat kendisine gösterdik. Anladılar ki, anne-babaları kendilerini seviyorlar. Hemen durum değişti, problem çözüldü, tedavi de hızlı oldu. Çünkü biz, ikinci hastaya ‘Bütün hamileler

seyahat edemez mi?’ diye sorduk. Hasta, ‘Bazıları edebilir.’ dedi. Biz ‘Peki senin annen niçin seyahat edemedi? Doktoru mu engelledi?’ diye sorduk. Hasta, ‘Hayır!’ dedi. Biz ‘Annenin bilinçaltına git ve sebebini öğren.’ dedik. Gidip geldiğinde dedi ki: ‘Annemler uzun zamandır çocuk bekliyorlarmış. Eğer seyahate giderlerse çocuk için risk oluşur, diye vazgeçmişler.’ dedi. Biz ‘Bundan ne çıkarıyorsun?’ dedik. Hasta ‘Anladım ki, ben annem ve babam için bir şey ifade ediyordum, onlar beni seviyormuş!..’ dedi

Ben, ‘Gerçekten anne-baba onu istememişlerse ve sonra da doğunca hiç sevmemişlerse ne yapıyorsunuz?’ diye bir soru sordum. Renate dedi ki: ‘O zaman hastaya ‘Yukarıya bak, ne görüyorsun?’ diye soruyoruz. Materyalistler hariç hemen hemen hepsi ‘Büyük bir ışık görüyorum.’ diyor. Bu sefer ona ışığın ne olduğunu soruyoruz. Cevap olarak ‘Işıқта, sevgi, barış, bütünlük, birlik var.’ diyor. Artık hasta, hayatı boyunca bunun tesirinde kalıyor ve ‘Beni seven, benimle ilgilenen bir ışık var. O beni şartsız, karşılıksız seviyor.’ diyor. Bu nur, bu ışık ona göre Allah’ı remz ediyor. İşte hayatına giren bu sevgi ve güvenle problemlerini aşabiliyor. Bence benim anlattıklarım 28 binden fazla hasta üzerinde iyi neticeleri alınmış 20 yıllık tecrübelerin neticesidir. İlgililerin denemesini tavsiye ederim.’

Bence bu mütevazı ve hayırsever bilim kadınının çalışmalarından istifade etmeliyiz. (Abdullah Aymaz, Zaman Gazetesi / 25 Temmuz 1999).

Hayat Felsefemize Girerse...

Daha önceki yazılarımda bahsettiğim Brezilyalı Moraes’lerle Türkiye’den ayrılmadan önce son görüşmemizde Türkiye hakkında intibalarını dinledim. İnsanımızı kendilerine yakın ve sıcak buluyorlar. Üzerinden 26 medeniyet geçmiş olan ülkemizi turizm açısından çok mükemmel bir açık hava müzesi görüyorlar. Efes’e giderken uğradıkları İzmir Özel Yamanlar Koleji çok hoşlarına gitmiş. Bilhassa başarıları... Benzerini Brezilya’da arzuluyorlar. Zaten şirketleriyle desteklenen vakıflar aracılığı ile şu anda 250 öğrenciye burs veriyorlar.

Bana iki saat durmadan anlattıkları yirmi senelik tedavi metotları hakkındaki görüşlerimin ne olduğunu sordular. Ben de ‘Artık bundan sonra yükselen değerler arasında insanlık var. Evet, insanlığın ne mânâya

geldiğinin derinliğince anlaşılmasıyla, bu, siyaset, ticaret, teknoloji ve tıba yansıyacak. İşte sizler bu tedavi usulünüzle, tıpta bunu gerçekleştiriyorsunuz.” dedim.

Sonra bu şuuraltına inme metodu için soracağım bir sorunun olup olmadığını sordu. Dedim ki: “Birisini tanıyorum. Hiç anne ve babasını tanımıyor. Bir hemşire 18 yaşına kadar kendisine bakmış, sonra da sokağa bırakmış. Çünkü o yaşa kadar bakılması için bir yerlerden para gelmiş veya o yaşa kadar yetecek bir para bir yere yatırılmış. Bunun üzerine o ‘Öyleyse söyle bakalım: Benim annem-babam kim?’ diye boğazına sarılmış. Fakat hemşire, “Olmaz, söyleyemem!” diyerek karşı çıkmış. Daha sonra da ortadan kaybolmuş. Şimdi onun çok sıkıntıları ve problemleri var. Acaba şuuraltına inilerek annesi, babası bulunabilir mi?”

Renate Jost de Moraes dedi ki: “Bu mümkün. Ancak biz böyle şeylerle uğraşmıyoruz. Biz tedavi ile ilgileniyoruz. Alman asıllı bir hastamız bize başvurmuştu. Bu kadın, yetimhaneden bir aileye evlatlık verilmişti. Annesini, babasını bilmiyordu, yanında büyüdüğü aile de bilmiyordu. Şuuraltına inerek anne-babasının isim ve adreslerini öğrendi. Daha sonra gidip onları buldu. Biz, Viyana’daki son toplantıya o Alman kadını da getirdik. İsmi Anna Karalina olan bu hanım bizden gördüğü tedaviyi, bu konferansta çıkıp anlattı.

Bir başka hastamız da bir çocuktü. O da yetimhaneden evlatlığa verilmiş. Ama evlatlık alanlar, devamlı onun anne ve babasının kötülüğünden bahsediyorlardı. Ama o bütün bunlara rağmen anne-babasını seviyordu. Şuuraltına inilince annesinin karnında sekiz aylıkken, hem annesinin hem de babasının kendisini sevdiğini anlamış ve bunun için onların kötü sözlerine hiç önem vermemiş... Babası ölmüş; ama annesinin kim olduğunu tespit etti...”

Daha sonra bu araştırma ve tecrübelerin neticeleriyle, dinlerdeki “Yaratanı” ve “Yaratandan ötürü yaratılanı sevme” esasını birleştirerek herkese ve her şeye karşı iyi davranmayı hayat felsefesi yapmanın gerekliliği üzerinde birleştik. Bizim kainatı bir ağaç.. elementleri, dalları.. bitkileri, yaprakları.. hayvanları, çiçekleri.. insanları da bu ağacın meyveleri olarak gördüğümüzü, yaratanınımızın bir olduğunu, O’nun yarattıklarına karşı –bitki ve hayvan bile olsa– hoyratça davranılmasından hoşnut olunmayacağını anlattık. Ashında

bu anlayışın eğitime girmesiyle, hem savaşların önleneceğini, hem çevrenin, hem de ilâhî dengenin sağlıklı biçimde sağlanabileceğini ifade ettik... (Abdullah Aymaz, Zaman Gazetesi / 31 Temmuz 1999).

Sadece Kaderin Garip Bir Cilvesi mi?

Bir yazımda, Brezilyalı Dr. Renate Jost de Moraes'ın ağzından 28 bin hasta üzerinde yapılan bir deneyin neticesi olarak, çocuklardaki problemlerin tâ anne karnında embriyo hâlindeyken başladığını aktarmaya çalışmıştım.

Prof. Dr. Faruk Erem'in "Bir Ceza Avukatının Anıları" isimli kitabında Dr. Renate'nin dediklerini tasdik eden bir hatıra gördüm. Avukat diyor ki: "Uzun süre 'bilinçaltı'na inanmadım. Bunu şarlatanlık sayacak kadar ileri gittim. Yanılmıştım... Çünkü şöyle bir olayla karşılaştım: Savunduğum katil, babasını öldürmüştü. Ölüm cezasına çarptırıldı. Temyiz ettik, karar tasdik edildi. Bildirmek için cezaevine gittim. Söylemeye hâcet kalmadı. Yüzümden anlamıştı. Dayanamadım, önce de sormuştum, yine sordum: 'Neden bunu yaptın?' Bana 'Bilmiyorum, daha küçük yaşta iken bile babamın beni sevmesini, bana dokunmasını istemezdim. Sebepsiz öldürdüm. Ben de bir türlü anlayamıyordum bunu. Herhâlde ben insan değilim.' dedi. Ben, 'Seni çok mu döverdi, annene kötü mü davranırdı?' dedim. 'Değil, aksine beni çok severdi. Çok da iyiliğini gördüm. Annemi el üstünde tutardı, neden öldürdüğümü bilmiyorum. İçimde beni iten bir şey vardı, dayanamadım.' diye cevap verdi. Cezaevinden çıktım. Hapishane avlusunda bir kadın yanıma yaklaştı; annesiymiş. 'Karar tasdik oldu.' dedim. Ağlamaya başladı. 'Avukat bey, sana bir şey diyeceğim. Onun öldürdüğü babası değildi.' dedi. Şaşırdım. Hemen koluna yapıştım; 'Söyle, gidip asıl babasını bulalım. Bu durum, yargılamanın yenilenmesine sebeptir. Kanunda yeri vardır. Kurtarırız, hemen gidelim.' dedim. Durdu. 'Anlatayım.' dedi.

– 'Oğlumun öldürdüğü kocamla evlendiğim zaman gebe idim. Evlilikle doğum günü arasında hesap tutmadı; anladı. Beni çok sıkıştırdı. Çocuğun babasının ismini verdim. Kaçıp gitti. Onu öldürmüş. Meydana çıkmadı. Kimin öldürdüğü de bilinmedi. Sonra bana döndü. O günden beri çocuğuma, bana çok iyi baktı.' Ben, kendisine 'Çocuğun bunu biliyor muydu?' diye sordum. O, 'Hayır, söylememek için bana yemin ettirmişti. Fakat çocuk, onu hiç sevmedi.' dedi."

Prof. Dr. Faruk Erem'in anlattığı bu hatıra, Dr. Renate'nin çocukların daha embriyo hâlinde iken bile anne ve babalarının konuşmalarına âdeta kulak kabartıp kendilerine göre yorumladıklarını ve bu yorumların onların şuuraltlarına nakşedildiğini ispatlamaktadır.

Prof. Dr. İbrahim Erkul Bey'in, **Sızıntı** dergisinde yazdığı "Bebekler Âlim Olarak Doğuyor" başlıklı yazısında da Texas, Harvard ve Yale üniversitelerinde yapılan araştırmalarda bebeklerle ilgili enteresan bilgiler veriliyor. Hatta Prof. Dr. İbrahim Erkul Bey, Amerika'daki ihtisası döneminde bir profesörün, çocukların anne karnındayken bütün konuşmalarla ilgilendiklerini, çevrelerinde olup bitenlere sanki kulak kabarttıklarını belirttiğini anlatıyor...

Bu gerçeğin farkında olan bazı şuurdu anne-babalar hâmilelik döneminden itibaren televizyonlarını kapatıp, kulaklarını tamamen Kur'ân okuyuşlarına, vaaz ve nasihatlere açıyorlar. Böylece bebeklerinin şuuraltını, hayatları boyunca onların hareket dinamiği olacak güzelliklerle sürekli beslemiş oluyorlar.

Fethullah Gülen Hocaefendi, "**Çocuk Terbiyesi**" kitabında bu hususta şöyle diyor:

"Evet her şey daha tohumun atıldığı andan itibaren başlar. O yumurta iken şaki veya saidse, bundan haram bir lokmanın, anne-babanın fücûrunun tesiri küçümsenemez. Tohum besmelesiz atılmışsa, ondan hayırlı bir semerenin meydana gelmesi Allah'ın lütfuna kalmıştır. Eğri bir teşebbüsten doğru sonuç elde etmek muhal olmasa da çok zordur. (...) Aile, talim ve terbiyede en birinci ocak, en birinci mektep, en birinci okuldur. Anne ve baba talim ve terbiye için ayırdıkları zamanı, evrâd u ezkârlarına ve diğer şahsî vazifelerine mutlaka tercih etmelidirler. Çocukların yetiştirilmesinde, Allah'ın öğretilmesi, onların yaşlarına ve kültür seviyelerine göre Allah'a iman fikrinin kalblerine yerleştirilmesi, anne-babanın maddî-mânevî füyuzat hislerinin önünde geldiği gibi pek çok şahsî vazifenin de önünde gelir.."³

Evet bu mesele çok hassas ve çok mühimdir. Çünkü hayat cevherleri olan evlatlarımızın iki cihan saadetleriyle ilgilidir. (Abdullah Aymaz, Zaman Gazetesi / 18 Şubat 2007).

* * *

Üstad Hazretleri, “İnsanın en birinci üstadı ve tesirli muallimi, onun validesidir. (...) Ben bu seksen sene ömrümde, seksen bin zattan ders aldığım hâlde yemin ediyorum ki; **en esaslı ve sarsılmaz ve her vakit bana dersini tazeler gibi merhum vâlidemden aldığım telkinler ve mânevî derslerdir ki; o dersler fitratımda, âdeta maddî vücudumda çekirdekler hükmünde yerleşmiş.** Diğer derslerimin o çekirdekler üzerine bina edildiğini, aynen görüyorum. Demek bir yaşımdaki fitratıma ve ruhuma, merhum vâlidemin ders ve telkinlerini, şimdi bu seksen yaşımdaki gördüğüm büyük hakikatler içinde esaslı birer çekirdek müşâhede ediyorum.” buyuruyor.

Almanya’da yetişen bir kızımız liseyi bitirdikten sonra üniversite okumak için Amerika’ya gidiyor. Sonra orada bir Amerikalı ile evleniyor. Bu hususta bilgisi ve İslâmî hassasiyeti olmadığından böyle bir evlilik için bir beis görmüyor. Sonra eşinin işi dolayısıyla tekrar Almanya’ya Amerikan askerî üslerden birisine geliyor. Kızımız yirmi sekiz yaşına girince göğüs kanseri olduğunu öğreniyor. Dünyası başına yıkılıyor. Ne yapacağını şaşırıyor. Bir gece Allah’a yalvarmak istiyor. Zihnini zorluyor, annesinin küçükken öğrettiği bir sûre aklına geliyor. Bilebildiği kadarı ile bir dua olarak onu okuyup okuyup niyaz ediyor. Sonra da, “Yâ Rabbi, yarın beni, bu hususta bana yol gösterebilecek kişilerle karşılaştı!” diyor. Öbür gün karşısına bir Türk bakkalı çıkıyor. Dükkandan içeri girip “Amca, acaba buralarda Türk hanımların sohbet ettikleri bir yerler var mı?” diye soruyor. Tam o sırada dükkana yaşlı bir teyze giriyor. Ona “Gel kızım, bizim gelinlerin devam ettiği bir yer var.” diyor ve onu alıp ablalarla tanıştırıyor. Sonra bu kızımız onlara “Kafamda bazı sorular var, hiç çekinmeden sorabilir miyim, bana kızmazsınız değil mi?” diyor. Onlar da istediği herşeyi korkmadan, çekinmeden sormasını söylüyorlar. Hastalıklar ve hikmetleri ile ilgili pek çok sorusuna tatmin edici cevaplar alıyor. Morali düzeliyor, tedavi de yoluna giriyor. **Ama dikkat edelim, burada onu bize bağlayan küçük yaşta öğrendiği kısa bir Kur’ân sûresi...**

Üstad Hazretleri, “İslâmî terbiyede ve âhîret amellerinde en kıymetli ve en lüzumlu esas, ihlâstır. Bu çeşit şefkatteki kahramanlıkta o hakikî ihlâs bulunuyor.” diyerek hanımlardaki bu fitrî kahramanlık potansiyeline işaret ediyor.

Bir ağabeyimizin kızkardeşi çocuklarını tehlikede görünce seneler önce Almanya'dan İzmir'e ailesiyle beraber dönmüştü. Fakat içi yanmasına rağmen belli bir yaşa gelmiş olan çocuklarına bir türlü sahip çıkamıyordu. Dualar etti, yandı yakıldı... Ve bir gün herkes sofrada iken ağlayarak elini sofraya öyle bir vurdu ve arkasından da ciğerpârelerine gözyaşları ile dertlerini öyle bir döktü ki, bu ihlâslı sözler âdeta yüreklerini deldi. Sonra hepsinin kısa zamanda kıvama geldiklerine ve başkaları için onların da Allah yolunda koşturduklarına şâhit olduk.

Tam tersi bir durum ise 1400'lü yıllarda İspanya'da cereyan etti. Kastilya Kraliçesi Elizabet, müslümanları kendileri için kötü ve tehlikeli buluyordu. Ne yapıp edip onları atmalı idi. O sıralarda da müslümanlar meylürrahatın, yani rahat düşkünlüğünün pençeleri altında asıl hedeflerini şaşırılmış vaziyette idiler. Elizabet "Bu müslümanları Endülüs'ten atmadıkça asla yıkanmayacağım!" dedi. Gerçekten davası için on üç sene hiç yıkanmadı. Ondan dolayı da ismi "Kirli Elizabet" olarak kaldı. Ama sözünü de yerine getirmiş oldu.

Eğer Hicret'ten 48 sene sonra tâ İspanya'nın Valencia şehrine kadar giden ve orada vefat eden sahabenin.. ve Miladî 711'de Cebel-i Târik'tan İspanya'ya giren Târik bin Ziyad ve arkadaşlarının sahip olduğu hizmet ruhu ile hareket edilerek Elizabet'e İslâmiyet'in güzellikleri tanıtılabilseydi, onun sıfatı bugün "Kirli Elizabet" değil; "Nurlu Elizabet" olabilirdi.

Üstad Hazretleri, bu Birinci Nükte'nin sonlarında kadınlarda mutlaka hem şefkat kahramanlığının uyandırılmasını, hem ihlâsın sırrının gönüllerinde yerleştirilmesini istiyor. Bu ikisinin pek büyük bir saadete vesile olacağını ifade ediyor.

En son cümlesinde geçen "**zaafiyetten ve aczden gelen başka bir nevide riyâkârlığa giriyorlar**" ifadesinde ise, herhâlde, ister istemez geçinmek için her şeye katlanmak zorunda kalan, yerine göre riyâkârlığa, yaltaklanmaya (yaranmaya, hoş görünmeye) mecbur kalan kadınlar kastedilmektedir. Onun için Üstad Hazretleri evlilikte, hadiste de belirtildiği gibi küfüvlük, yani denkliği esas alıyor. Dindarlık yönünden denk değilse birisiyle evlenmenin uygun olmadığını söylüyor. "Gerekirse el emekleriyle geçimlerini temin etsinler, ama onların tahakkümleri altına girmesinler." diyor.

İkinci Nükte

Bu sene inzivâda iken ve hayat-ı içtimaiyeden çekildiğim hâlde bazı Nurcu kardeşlerimin ve hemşirelerimin hatırları için dünyaya baktım. Benimle görüşen ekserî dostlardan, kendi ailevî hayatlarından şekvâlar işittim. “Eyvah!” dedim. *İnsanın hususan müslümanın tahassungâhı (sığınağı) ve bir nevi cenneti ve küçük bir dünyası aile hayatıdır.* “Bu da mı bozulmaya başlamış?” dedim. Sebebini aradım. Bildim ki, nasıl İslâmiyet’in hayat-ı içtimaiyesine ve dolayısıyla din-i İslâm’a zarar vermek için gençleri yoldan çıkarmak ve gençlik hevesâtıyla sefâhete sevk etmek için bir-iki komite çalışıyormuş; aynen öyle de bîçâre nisâ tâifesinin gafil kısmını dahi yanlış yollara sevk etmek için bir-iki komitenin tesirli bir surette perde altında çalıştığını hissettim. Ve bildim ki bu millet-i İslâm’a (Müslümanlara) bir dehşetli darbe, o cihetten geliyor.

Muhtemelen burada ifade edilen komiteler, bazı feminist komiteler olabilir. Ama aslında feminizmin kurucuları da bu komiteler olabilir. Bu komiteler, dünyadaki bilhassa İslâm dünyasındaki toplumun çekirdeği olan aileyi parçalamak için feminizmi kullanıyorlar. Aile çekirdeği parçalandığında bu durum, insanlarda millî duyguları, vefa duygusunu ve insanlığın geleceğini de dinamitler. Zaten insanlığı bir sürü hâline getirip idare etmeyi düşünenler, yıllardır bu plânı uyguluyorlar. Feminizmi de bu maksatla kullanıyorlar.

* * *

Ben de siz hemşirelerime ve gençleriniz olan mânevî evlâtlarıma kat’iyen beyan ediyorum ki: *Kadınların saadet-i uhreviyesi gibi saadet-i dünyeviyeleri de ve fitratlarındaki ulvî seciyeleri de bozulmaktan kurtulmanın çâre-i yegânesi, dâire-i İslâmiye’deki terbiye-i diniyeden başka yoktur!* Rusya’da o bîçâre tâifenin ne hâlde girdiğini işitiyorsunuz.

Risale-i Nur’un bir parçasında denilmiş ki: *Aklı başında olan bir adam, refikasına muhabbetini ve sevgisini beş-on senelik fânî ve zâhirî hüsn-ü cemâline bina etmez. Belki kadınların hüsn-ü*

cemâlinin en güzeli ve dâimîsi onun şefkatine ve kadınlığa mahsus hüsn-ü sîretine (güzel ahlâkına) sevgisini bina etmeli. Tâ ki o bîcâre ihtiyarladıkça kocasının muhabbeti ona devam etsin. Çünkü onun refikası, yalnız dünya hayatındaki muvakkat bir yardımcı refika değil, belki hayat-ı ebediyesinde ebedî ve sevimli bir refika-yı hayat (hayat yoldaşı) olduğundan⁴ ihtiyarlandıkça daha ziyade hürmet ve merhamet ile birbirine muhabbet etmek lâzım geliyor. Şimdiki terbiye-i medeniye perdesi altındaki hayvancasına muvakkat bir refâkatten (beraberlikten) sonra ebedî bir müfârakate (ayrılığa) mâruz kalan o aile hayatı, esasıyla bozuluyor.

Maalesef bütün Batı dünyasında nikâhsızlığa teşvik, nikâhsız beraberlikler, “Şimdiki medenî terbiye perdesi altındaki hayvancasına muvakkat bir beraberlikten sonra ebedî bir ayrılığa maruz kalan o aile hayatı, esasıyla bozuluyor.” ifadesini netice veriyor. Aile hayatındaki düzenin bozulması Batı dünyasından bizim dünyamıza da bulaşıyor. Âhiret inancının da sarsılmasıyla bu tehlike iyice tahribatını arttırıyor. Vefa gibi ağır bir yükün altına girmek için ahiret inancının insan hayatında yerinin çok ciddi olması gerekiyor.

* * *

Hem Risale-i Nur’un bir cüzünde denilmiş ki: Bahtiyardır o adam ki refika-yı ebediyesini kaybetmemek için sâliha zevcesini taklit eder, o da sâlih olur. Hem bahtiyardır o kadın ki kocasını mütedeyyin (dindar) görür, ebedî dostunu ve arkadaşını kaybetmemek için o da tam mütedeyyin olur; saadet-i dünyeviyesi içinde saadet-i uhreviyesini kazanır.

Bedbahttır (bahtı karadır) o adam ki sefâhete (günahlara, kötülöklere) girmiş zevcesine ittibâ eder; vazgeçirmeye çalışmaz, kendisi de iştirak eder. Bedbahttır o kadın ki zevcinin fiskına (günahına) bakar, onu başka bir surette taklit eder.

Veyl o zevc ve zevceye ki birbirini ateşe atmakta yardım eder. Yani, medeniyet fantaziyelerine birbirini teşvik eder.

“**Medeniyet Fantaziyeleri**” tabirinden, gereksiz yere icrâ edilen ve

İslâmî sınırları aşan eğlenceleri; yeme-içme, giyim-kuşam noktalarındaki zarurî olmayan harcamaları ve israfları, mimsiz medeniyetin gayr-i meşrû ve câzibedar sûrî güzelliklerini, ... ve benzeri oyun ve eğlenceleri anlayabiliriz. Zira “medeniyet fantaziyeleri” ifadesinden sonra Üçüncü Nükte’de Üstad Hazretleri’nin “Sizin hanenizdeki masum evlatlarınızla mâsûmâne sohbet, yüzer sinemadan daha ziyade zevklidir.” sözü buna işaret olabilir.

* * *

İşte, Risale-i Nur’un bu meâldeki cümlelerinin manası budur ki:

Bu zamanda aile hayatının ve dünyevî ve uhrevî saadetinin ve kadınlarda ulvî seciyelerin inkişâfının sebebi, yalnız dâire-i şeriatteki âdâb-ı İslâmiyet’le (İslâm dâiresindeki İslâmî âdâb ile) olabilir.

Şimdi aile hayatında en mühim nokta budur ki:

Kadın, kocasında fenalık ve sadâkatsizlik görse, o da kocasının inadına kadının vazife-i ailevîsi olan sadâkat ve emniyeti bozsa, aynen askerîdeki itaatin bozulması gibi o aile hayatının fabrikası zîr u zeber (paramparça) olur. Belki o kadın, elinden geldiği kadar kocasının kusurunu ıslaha çalışmalıdır ki ebedî arkadaşını kurtarsın. Yoksa o da kendini açıklık ve saçıklıkla başkalarına göstermeye ve sevdirmeye çalışsa, her cihetle zarar eder. Çünkü hakikî sadâkati bırakan, dünyada da cezâsını görür. Çünkü nâmahremlerin nazarından fitratı korkar, sıkılır, çekinir. Nâmahrem yirmi erkeğin on sekizinin nazarından istiskal eder (ağırlık ve sıkıntı duyar). Erkek ise nâmahrem yüz kadından ancak birisinden istiskal eder, bakmasından sıkılır. Kadın o cihette azap çektiği gibi sadâkatsizlik ithamı altına girer; zaafiyetiyle beraber hukukunu muhafaza edemez.

“Hakikî sadâkati bırakanların, dünyada da cezasını çektiklerine” misal için, Avustralya’nın Melbourne şehrinde gazetemizde Pembe Abla mahlası ile yazı yazan Nezahat Eryiğit Hanımefendi’nin boşanmalarla ilgili bir yazısını nakletmek istiyorum:

Boşanmalara hâlâ son sürat devam edildiğini gözlemliyorum. Armudun sapı, üzümün çöpü derken bilhassa hanımlarda evliliklerini yürütme adına hiç sabır kalmamış. Yaş elliyi geçmiş veya dört küçük çocuk varmış... adam iyiymiş... falan, vız gelip tırıs gidiyor... adamları gözlerinin yaşına bakmadan kapının önüne koyanlar gayet çoğaldı. Madalyonun diğer yüzü de bir tuhaf... yakınlar, ahbablar “Yapmayın, etmeyin!” diyecek yerde onlardan da bu ayrılıklara âdeta alkış tutarcasına, ilerisini, gerisini düşünmeden, hiç çekinmeden “Vur tekmeği gitsin!” diyenlere rastlıyorum. Tabii onların tuzu kuru.

İnsana “Otuz sene bu adamla bir yastığa baş koymuşun da, otuz birinci yılda ne oldu, ne değişti; bu yaştan sonra yalnız yaşanır mı? Veya eşinden ayrılınca bu dört yavruya tek başına nasıl bakacaksın, nasıl terbiye edeceksin? Hem sen de onu seviyordun ki dört yavrunuz olmuş... Şimdi neden vazgeçiyorsun?” diye sormazlar mı? Evlerin içinde dört duvar arasında nelerin yaşandığını Allah bilir, ama geçimsizlik durumlarında ilk iş olarak nikah akdini bozmaya gitmek, sonradan tamiri, telafisi imkânsız yaralar ve dertler açar insanın başına. İlk hamlede iyice düşünüp taşınmadan boşanmalar dönüşü olmayan zor bir yoldur. Bizim köyde de karı-koca kavgaları olurdu. Kimsenin aklına nikahı atmak gelmezdi, böyle şeyler hiç bilinmezdi. Gelin anasının evine, yoksa ağasının (ağabeyinin) evine küs giderdi. Bir müddet orada kalır, kafasını dinler; adam da evde hanımsız aklını başına toplardı. Birkaç gün sonra gelin ya kendisi gelirdi veya bir aracı yalvarıp yakararak gelini evine geri getirirdi. Yani evinde bunalan hanımların babasının evine küs gitmesi âdetimizde vardı. Şimdi kimse bir yere küs gitmiyor, kendine ve karşısındakine düşünmek için hiç vakit vermiyor sanki.

Ama her şeye rağmen ayrıldıktan sonra “Aman ne iyi ettim de eşimden ayrıldım, şimdi çok mutluyum.” diyene henüz rastlamadım. Çünkü en başta geride kalan çocuklar anneyi pek rahat bırakmıyor. Ayrıldıktan sonra kaç çocuk varsa bütün yükleri genelde annenin üzerinde oluyor. O çocukların temizliği, tertibi, beslenmesi, terbiyesi uzun yıllar annenin üzerinde kalıyor. Anneler sonuçlara katlanmaya çalışırken, gözü yaşlı dul babalar kendilerini çabuk toparlıyorlar. Tanıdığım, karısı tarafından boşanmış bütün adamlar o üzüntüyle kendilerine Türkiye’den daha cici, daha genç, hoş hanımlar alıp geldiler.

Hanımlardan da her şeye rağmen ikinci defa evlenenler var. Geçenlerde bir dostum “Kız kardeşim, eşinden boşanalı on sene oldu. Oysa birbirlerini çok severlerdi. Eşini sırf biraz romantik değil diye boşamıştı. Şimdi çok pişmanlar. Benim yanımda unutarak ikinci eşine ilk eşinin ismiyle ‘Cahitciğim ekmeği verir misin?’ deyince ortalık buz gibi oldu. Zorla düzeltmeye çalıştım; ‘Şey... Az önce çocuklar hakkında konuşuyorduk da... Onların babasından falan... Ondan öyle oldu...’ diyeceğim diye canım çıktı... sanki ikincisi çok romantik!.. Oldukça kaba biri hâlbuki... Kızkardeşim, yazık etti kendine!” dedi.

Bir hanım tanıdığım on yıl önce “çok çalışıyor” diye gözünün yaşına bakmadan kocasını kapının önüne bırakıvermişti. Aradan koca bir on yıl geçti, manzara çok farklı oldu. Adamcağız hanımından ayrıldığı için ağlayıp gezerken karşısına daha güzel, daha akıllı, daha iyi bir hanım çıkıverdi; evlendiler, ev aldılar... derken adam eskisinden daha iyi vaziyette geçinip gidiyor. Ama hanımın işleri o kadar yolunda gitmedi. Boşanırken kazandığı yüklü tazminat sayesinde onun da karşısına bir vatandaş çıktı. Orada burada beş yıl kadar gezerken paraları yiyip bitirdiler. Ondan sonra şiddetli geçimsizlikten ayrıldılar. Hanım evsiz ve parasız çocuklardan birinin yanına sığınmak zorunda kaldı. Eski kocasının yeni hanımı geçenlerde bana dert yanyana yazdım, “Oğlanın düğün davetiyesine sanki evlilermiş gibi kocamın adıyla kendi adını yanyana yazdırmış. Onlar artık evli değil. Neden hâlâ eşimin etrafında dolaşıyor!” diye öfkeli öfkeli söylüyordu.

Âh!. Kocasını hiç düşünmeden atıveren bu pişman kadınların benim bildiğim hikayelerini yazmakla bitmez. Yine bir tanesi güzelim yuvasını tatilde tanıştığı biri yüzünden bozmuştu. Onun eşi de vazgeçirmek için çok diller dökmüştü. Kadın “Nuh” dedi, peygamber demedi. Tanıştığı adamla evlendi. Kocaman çocuklarının yanına bir bebek daha yaptılar. Ama adam eli sopalı cinstendi. Bebekle de kendini sağlama aldığını zannedip kadına sık sık şiddet uyguluyordu. O hanım eli sopalı adamdan ayrıldıktan sonra önceki kocasının ne kadar kibar, anlayışlı, iyi bir insan olduğunu hatırladı, ama artık çok geçti. Çünkü o da evlenmişti, çocukları olmuştu.

Eğri oturup doğru konuşalım, adamın içkisi, kumar alışkanlığı, hanımını dövme huyları, ... yani akla gelebilecek kötü alışkanlıkları varsa, hadi hep

beraber boşayalım; toleransımız yok diyelim. Kaldı ki bu olumsuzluklara sabredenlerin de var olduğunu biliyorum. Ama uzun yıllar beraber olmaktan kaynaklanan geçici bazı kritik dönemleri selametle atlatmayı, bu uğurda gayret sarfetmeyi denemek yerine ilk iş olarak nikâha saldırmak, sonradan pek çok pişmanlıklara sebep olabiliyor, demek istiyorum. Her günü acısıyla-tatlısıyla paylaşıp beraber yaşamak varken, ayrılık, insanın üzerine taşıyamayacağı bir yalnızlık yükü gibi biniyor. Ondan sonra gelen son pişmanlık hiç fayda etmiyor.

* * *

Elhâsıl: Nasıl ki kadınlar kahramanlıkta, ihlâsta şefkat itibarıyla erkeklere benzemedikleri gibi erkekler de o kahramanlıkta onlara yetişemiyorlar; öyle de o mâsum hanımlar dahi sefâhette hiçbir vecihle erkeklere yetişemezler. Onun için fitratlarıyla ve zayıf hilkatleriyle (yaratılışlarıyla) nâmahremlerden şiddetli korkarlar ve çarşaf altında saklanmaya kendilerini mecbur bilirler. Çünkü erkek, sekiz dakika zevk ve lezzet için sefâhete girse, ancak sekiz lira kadar bir şey zarar eder. Fakat kadın sekiz dakika sefâhetteki zevkin cezâsı olarak dünyada dahi sekiz ay ağır bir yükü karnında taşır ve sekiz sene de o hâmisiz (himaye edeni olmayan) çocuğun terbiyesinin meşakkatine girdiği için sefâhette erkeklere yetişemez, yüz derece fazla cezâsını çeker.

Az olmayan bu nevi vukuat da gösteriyor ki; *mübarek tâife-i nisâiye, fitraten yüksek ahlâka menşe olduğu gibi fısık u sefâhette dünya zevki için kabiliyetleri yok hükmündedir. Demek onlar, dâire-i terbiye-i İslâmiye içinde mesûd bir aile hayatını geçirmeye mahsus bir nevi mübarek mahlûkturlar. Bu mübarekleri ifsat eden komiteler kahrolsunlar! Allah bu hemşirelerimi de bu serserilerin şerlerinden muhafaza eylesin, âmîn!*

Hemşirelerim! Mahremce bu sözümü size söylüyorum: Maîşet (geçim) derdi için serseri, ahlâksız, frenk-meşrep bir kocanın tahakkümü altına grmektense, fitratınızdaki iktisat ve kanaatle, köylü mâsum kadınların nafakalarını kendileri çıkarmak için

çalışmaları nev'inden kendinizi idareye çalışınız, satmaya çalışmayınız. Şayet size münasip olmayan bir erkek kısmet olsa, siz kısmetinize râzı olunuz ve kanaat ediniz. İnşallah rızanız ve kanaatinizle o da ıslah olur.⁵ Yoksa şimdiki işittiğim gibi mahkemelere boşanmak için müracaat edeceksiniz. Bu da haysiyet-i İslâmiye ve şeref-i milliyemize yakışmaz.

* * *

İkinci Nükte'de Üstad, görüştüğü bazı Risale-i Nur talebelerinden ailevî hayatlarına dair şikayetler işittiğini ifade ediyor. **“Eyvah! İnsanın bilhassa Müslümanın sığınağı ve bir nevi cenneti ve küçük bir dünyası aile hayatıdır. Bu da mı bozulmaya başlamış!”** diyor. Bunun sebebini arıyor. Buradan intikal ile, gençleri bozmak için çalışan komiteler olduğu gibi; kadınları da yoldan çıkarmak için bir-iki komitenin çalıştığını anlıyor...

Bu şer hesabına çalışan özel gayretlere karşı, hayır için de özel gayret ve çalışmalar olmalıdır ki, ıslah gerçekleşsin, zararları önleysin. Bunun için de umumî bir seferberlik gerekir. **Hiç olmazsa özel kurslarda aile eğitiminin verilmesi, hatta evleneceklerle böyle bir kurstan sertifika alma zorunluluğu getirilmelidir.**

Üstad'ın bu hususta gençlere tavsiyesi şu cümlede belirtiliyor: “Kadınların âhiret saadetleri gibi dünya saadetleri de ve fitratlarındaki ulvî seciyeleri de bozulmaktan kurtulmasının tek çaresi, İslâm dairesindeki din terbiyesinden başka yoktur!”

Bugün bilhassa Batı toplumlarında semâvî dinlerin mukaddes kitaplarındaki nikah prensibinin nazar-ı itibara alınmaması, toplumları kökünden sarsmış, insanları –bitkilerdeki tek çenekliler gibi– “ana var, baba yok.. baba var, ana yok” mutsuz aileler hâline getirmiştir. **Neticede de bu gidişin en büyük mağdurları kadınlar olmuştur.** Sokaklarında filesini taşımaktan âciz, yürümekte zorlanan ve tek başına sarsıla sarsıla giden yaşlı kadınları görünce bir insan olarak üzülmememiz mümkün değil... Günlerce kapıları çalınmadığı için tek başına ölüp giden, koku dışarıya taşınca da haftalar hatta aylar sonra ölüsü bulunanların sayısı ise hiç de az değil Batı ülkelerinde...

Onun için Üstad Hazretleri diyor ki: “Aklı başında olan bir adam, eşine

muhabbetini ve sevgisini beş-on senelik fânî ve zâhirî güzelliğine bina etmez. Belki kadınların güzellik ve cemâlinin en güzel ve dâimî olan tarafı, onun şefkatine ve kadınlığına mahsus güzel ahlâkına sevgisini bina etmeli. Tâ ki o bîçâre ihtiyarladıkça kocasının muhabbeti ona devam etsin. Çünkü onun hanımı, yalnız dünya hayatındaki muvakkat bir yardımcı yol arkadaşı değil, belki ebedî hayatında ebedî ve sevimli bir hayat yoldaşı olduğundan ihtiyarladıkça daha ziyade hürmet ve merhamet ile birbirine muhabbet etmek lâzım geliyor. Şimdiki medenî terbiye perdesi altındaki hayvancasına muvakkat bir beraberlikten sonra ebedî bir ayrılığa maruz kalan o aile hayatı, esasıyla bozuluyor.”

Elbette bunun için Kur’ân’ın âhirete imana dair ortaya koyduğu esaslara iman edilmesi ve o imanın gereklerinin de yerine getirilmesi icap etmektedir.

Üstad Hazretleri, ayrıca kadına ve kocaya düşenleri de şöyle dile getiriyor: “Bahtiyardır o adam ki ebedî yol arkadaşı eşini kaybetmemek için sâliha (dindar) hanımını taklit eder, o da sâlih olur. Hem bahtiyar o kadın ki kocasını mütediyyin (dindar) görür, ebedî dostunu ve arkadaşını kaybetmemek için o da tam dindar olur; dünya saadeti içinde âhîret saadetini kazanır.

Bedbahttır (bahtı karadır) o adam ki sefahete (günahlara, kötülöklere) girmiş hanımına tâbî olur, vazgeçirmeye çalışmaz, kendisi de iştirak eder. Bedbahttır o kadın ki, kocasının günahına yönelir, onu başka bir şekilde taklit eder.

Yazıklar olsun o kocaya ve hanıma ki birbirini ateşe atmakla yardım ederler. Yani medeniyet fantazilerine birbirini teşvik ederler. İşte, bu cümlelerin mânası budur ki:

Bu zamanda aile hayatının, dünyevî ve uhrevî saadetin ve kadınlarda ulvî seciyelerin inkişâfının sebebi, yalnız İslâm dairesindeki İslâm âdâbı ile olabilir.” Mesele gayet açık!..

Unutamadığım Bir İhtida Hâdisesi

Ben burada unutamadığım bir ihtida hâdisesinden bahsetmek istiyorum. Bir kitapta okumuştum. Birbirlerini çok seven gayr-i müslim Batılı bir aileden, erkek olanı bir şekilde İslâmiyet’i tanıma fırsatı buluyor ve inceleyerek İslâmiyet’i tercih ediyor. Hanımı ise karşı çıkıyor. Adam ne

kadar alttan alıp gerçekleri anlatmaya çalışsa da, medyadaki kötü propagandanın tesirinde kalan kadına derdini anlatamıyor. Ayrılmak zorunda kalan adam belki bir gün meramımı anlatırım diye uzun zaman bekliyor. Arıyor, soruyor ama nâfile... Nihayet ümidini kesiyor ve bir müslüman hanımla evlenip yeni bir hayat kuruyor. Fakat ilk hanımı daha sonradan “Bu adam acaba İslâmiyet’te ne buldu da çok sevdiği benden ayrıldı?” diyerek İslâmiyet’i incelemeye başlıyor. Sonra onun gerçek ve hak bir din olduğunu anlayıp adamın yanına geliyor. “Haklıymışsın, geç de olsa ben de anladım ve müslüman olmak istiyorum.” diyor. Adamın yeni hanımı ona gusül abdesti almasını öğretiyor, sonra da şahadet kelimesini söyleyip müslüman olmasını sağlıyorlar. Kadın, hüznle eski kocasının yanından ayrılp gidiyor. Daha sonra ona “İslâmiyet’te dinî nikahla ikinci bir eş olma imkânı da var, bu şekilde tekrar eski eşine dönebilirsin.” diyorlar. Ama o, “Olsun... Artık ben bu yeni ailenin arasına giremem, girersem huzurunu bozarım. Başta kabahat benim. Adam bana derdini anlatmak için çok uğraştı. Ama ben anlayamadım. Kaderime razı olurum. Ben de müslüman oldum ya, bu bana yeter!” diyor.

Üstad’ın, kocasında fenalık ve sadâkatsizlik gören hanımlara mühim bir tavsiyesi var: “O kadın, (kocasının bu yaptıklarına karşı) kocasının inadına, ailevî vazifesi olan **sadâkat** ve **emniyeti** bozsa, aynen askeriyedeki itaatın bozulması gibi o aile hayatının fabrikası paramparça olur. Belki o kadın elinden geldiği kadar kocasının kusurunu ıslaha çalışmalıdır ki, ebedî arkadaşını kurtarsın. Yoksa o da kendini açıklık ve saçıklıkla başkalarına göstermeye ve sevdirmeye çalışsa, her cihette zarar eder. **Çünkü hakiki sadâkati bırakan, dünyada da cezasını görür.** Çünkü nâmahremlerin nazarından ağırlık ve sıkıntı duyar. Erkek ise nâmahrem yüz kadından ancak birisinden ağırlık hisseder, bakmasından sıkılır. Kadın, o cihette azap çektiği gibi, sadâkatsizlik ithamı altına girer; zayıf da olduğu için hukukunu muhafaza edemez.”

Üstad Hazretleri, “**Elhâsıl**” dediği bölümden itibaren psikolojik tahlillerini yaparak, kadınlar için mâkul ve faydalı tavsiyelerine devam ediyor.

Gerçekten bu tavsiyelerin çok yerinde olduğunu hayat tecrübelerinden anlıyoruz. Bazen bakıyorsunuz ki, şöyle veya böyle bir mecburiyetle ne akıl-zeka, ne cemel-hüsün, ne de itibar bakımından küfüv, yani denk

olmayan evlilikler olmuş olabiliyor. Her şeye rağmen sabreden, kaderine boyun eğip sadâkat gösteren hanımların daha sonra kocalarında güzel ve büyük değişmelerin olması yanında çok hayırlı evlatlarla dünya ve âhîret saadetleri için önemli kapıların açıldığı görülüyor. Belki o mübareklerin en büyük imtihanları, böyle bir şeyden sonra ebedî saadet hazinelerine kavuşmaları böyle bir yolla olacakmış ki, kaderin örgüleri böyle örülüyor ve zamanı gelince sır ve hikmetler ortaya çıkıyor. Zaten herhâlükarda bir imtihan var. İster istemez karşılına çıkan bu zor gibi görünen imtihanı vermeye çalışmaları lazım. Yoksa daha ağır ve daha tahammül edilmezleri mukadderdir. Ve başa çıkmaları çok da kolay değildir.

Üçüncü Nükte

Aziz Hemşirelerim!

Kat'iyen biliniz ki; dâire-i meşrûanın (meşru, helâl dairenin) hâricindeki zevklerde, lezzetlerde on derece onlardan ziyade elemeler ve zahmetler bulunduğunu Risale-i Nur yüzer kuvvetli delillerle, hâdisâtlarla isbat etmiştir. Uzun tafsilâtı Risale-i Nur'da bulabilirsiniz. Ezcümle, Küçük Sözler'den Altıncı, Yedinci, Sekizinci Sözler ve Gençlik Rehberi benim bedelime sizlere tam bu hakikati gösterecek. *Onun için dâire-i meşrûadaki keyfe iktifâ ediniz ve kanaat getiriniz.*⁶ Sizin hânenizdeki mâsum evlâtlarınızla mâsumâne sohbet, yüzer sinemadan daha ziyade zevklidir.

Hem kat'iyen biliniz ki; *bu hayat-ı dünyeviyede hakikî lezzet, iman dairesindedir ve imandadır. Ve a'mâl-i sâlihanın (sâlih amellerin) her birisinde bir mânevî lezzet var. Ve dalâlet ve sefâhette, bu dünyada dahi gayet acı ve çirkin elemeler bulunduğunu Risale-i Nur yüzer kat'î delillerle isbat etmiştir.* Âdeta imanda bir cennet çekirdeği ve dalâlette ve sefâhette bir cehennem çekirdeği bulunduğunu, ben kendim çok tecrübelerle ve hâdiselerle aynelyakîn (gözle görür derecede) görmüşüm ve Risale-i Nur'da bu hakikat tekrar ile yazılmış. En şedit muannid (inatçı) ve mûterizlerin (itirazcılarının) eline girip; hem resmî ehl-i vukuflar ve mahkemeler o hakikati cerhedememişler (çürütememişler).

Şimdi sizin gibi mübarek ve mâsum hemşirelerime ve evlâtlarım hükmünde küçüklerinize, başta Tesettür Risalesi ve Gençlik Rehberi ve Küçük Sözler benim bedelime sizlere ders versin.

Ben işittim ki benim size câmide ders vermekliğimi arzu ediyorsunuz. Fakat benim perişaniyetimle beraber hastalığım ve çok esbap, bu vaziyete müsaade etmiyor. Ben de sizin için yazdığım bu dersimi okuyan ve kabul eden bütün hemşirelerimi, bütün mânevî kazançlarıma ve dualarıma Nur şâkirtleri gibi dahil etmeye karar verdim. Eğer siz benim bedelime Risale-i Nur'u kısmen elde edip okusanız veya dinleseniz, o vakit kâidemiz mûcibince (gereğince); bütün kardeşleriniz olan Nur şâkirtlerinin mânevî kazançlarına ve dualarına da hissedar oluyorsunuz.

Ben şimdi daha ziyade yazacaktım. Fakat çok hasta ve çok zayıf ve çok ihtiyar ve tashihât gibi çok vazifelerim bulunduğundan şimdilik bu kadarla iktifâ ettim. (Lem'alar, s. 246-251).

أَبَاقِي هُوَ أَبَاقِي⁷

Duanıza muhtaç kardeşiniz
Said Nursî

* * *

Üçüncü Nükte'de Üstad Hazretleri helâl dairenin dışında kalan gayr-i meşrû yollarda ve haram dairedeki zevk ve lezzetlerde onlardan on derece ziyade elemelerin ve zahmetlerin bulunduğunu söylüyor. Zaten bu dediklerinin isbatının, Küçük Sözler Risalesi'nde geçen Altıncı, Yedinci, Sekizinci Sözler'de ve Gençlik Rehberi'nde yapıldığını ifade ediyor. Bu bakımdan diyor ki: **“Onun için meşrû olan helal daire, keyfinize kâfidir. Meşru, helal dairedeki keyfe iktifa ediniz ve kanaat getiriniz. Sizin hânenizdeki mâsum evlâtlarınızla mâsumâne sohbetiniz, yüzlerce sinemadan daha ziyade zevklidir.”**

Yani, Cenâb-ı Erhamürrâhimîn'in yarattığı ve güzel isimlerinin tecelligâhı olan mâsum evlatlarınızın sîmasında seyredeceğiniz güzellikler, incelikler; insanların kendi karîhalarından ürettikleri ve sürükleyici olması için uydurdukları senaryolarından oluşan.. yani hayal

mahsulü olan.. ve çoğu itibarıyla heva ve hevese, nefsânî duygulara hitap eden filmlerden çok daha zevklidir. Ve âhiretiniz adına çok daha faydalıdır.

Hele hele çoğu günümüzün şeytan oyuncağı ve şeytan oyuncağı tuzakların ipleri olan çetleşmeler tehlikeli bir günah girdabı hâlinde aileleri yavaş yavaş çökertmektedir. Dikkatli olmalıyız.

Çetleşmelerle alâkalı bir hususu daha hatırlatmak istiyorum:

“Çetleşmenin, sadece yabancı bir erkekle, bir kadının yalnız başlarına kapalı bir yerde kalmalarının haram oluşu açısından bile üzerinde durulsa, ne kadar zararlı olduğu anlaşılır. Çetleşme, kapalı bir odada herkeslerden gizlice bir görüşmedir. Bir yabancı erkek ile bir yabancı kadın çetleşiyorsa, sanki halvet yaşamış gibi bu haramı irtikap ediyorlar, demektir. Neticede “Gayr-i meşrû bir yol ile bir maksada giden bir kişi, çoğu zaman maksadının aksiyle ceza görür.” gerçeği gerçekleşiyor. Ayrıca erkek iken kadın gibi, kadın iken erkek gibi, yani kendini farklı cinsiyette tanıtarak çetleşen ve karşısındakini bu şekilde kandıranlar var. Paralarını, namuslarını kaybedenler mevcut. Bazen başka erkek veya kadınla çetleşiyorum derken, birbiriyle çetleşen karı-kocalar çıkabiliyor. Ama çetleşirken eşlerinin hatasını sayıp döktükleri için birbirlerinin bir daha yüzlerine bakamayacak hâle geliyorlar.”

Eğer hakikî zevk ve lezzet arıyorsak, Üstad’a kulak verelim; diyor ki: “Hem kat’iyen biliniz ki; bu dünya hayatındaki hakikî lezzet, iman dairesindedir ve imandadır. Sâlih amellerin her birisinde bir mânevî lezzet var. Dalâlet ve sefâhette (gayr-i meşru zevklerde ve eğlencelerde), bu dünyada dahi gayet acı ve çirkin elemeler bulunduğunu Risale-i Nur, yüzlerce kat’î delillerle isbat etmiştir. Âdeta imanda bir cennet çekirdeği, dalâlet ve sefâhette bir cehennem çekirdeği bulunduğunu, ben kendim çok tecrübelerle ve hâdiselerle gözle görür derecede görmüşüm.”

Bu gerçeği Üstad Hazretleri sadece aynelyakîn, yani gözle görür derecede değil; hakkalyakîn şeklinde de bilmiş ve yaşamıştır. İmanî hayatın dışındaki yaşayışları da ilmelyakîn bilgisi ve keşfiyle de elbette herkesten iyi bilmektedir. Üstad Hazretleri’nin âyetlerin ışığında anlattıklarını, senelerce küfür ve dalâlet içinde kalıp, sonra bu Kur’ân nurları ile tanışan ve gerçeği anlayıp kabul eden insanların dillerinde de duyuyoruz. Onlar diyorlar ki: “Bizim neler yaşadığımızı, neler

hissettiğimizi siz bilemezsiniz. Haram-helâl düşüncemiz bulunmadığı için her türlü dünyevî zevkleri, lezzetleri alabilecek durumda olduğumuz ve fiilen de bazılarının içinde bulunduğumuz hâlde, içimizde öyle bir sıkıntı ve bir daralma olurdu ki, akşamları olur, acaba sabahlar nasıl gelecek; sabahlar olur, acaba akşamlar nasıl gelecek, diye düşünürdük. Bu nasıl bir mânevî işkencedir. Bunu sözler anlatamaz. Yaşamayan da anlamakta zorlanır.”

Âyette “Allah’a şirk koşan kimse, gökten düşüveren ve kuşların didik didik edip kapıştığı birine, yahut rüzgârın uzak ve ıssız bir yere savurduğu kimseye benzer.” (Hac, 22/31) buyruluyor.

Bu, çok yüksek bir yerden boşluğa doğru yuvarlanmanın sahnesidir! “Sanki gökten düşüyor gibi.” Bir göz açıp kapama anı gibi kısa bir zamanda paramparça oluyor. “Kuşlara yem olmuş.”, “Ya da rüzgâr tarafından sürüklenerek ıssız bir köşeye atılmış gibi olur.” Uçsuz bucaksız bir boşlukta yuvarlanıp gider. Burada dikkati çeken şey, sahnenin sertliğinin, âyetteki “fâ” harfi ile sağlanan hızlı sıralanışın yanında hareketin çabukluğudur. Özellikle gökten boşluğa doğru düşen adamın kuşlar tarafından kapılıp götürülmesini dile getiren ifade bunun en somut (müşahhas) örneğidir. Bu da Kur’ân-ı Kerîm’de başvurulan tasvirli ifade tarzının örneklerinden biridir. Aslında bu, Allah’a ortak koşanların durumunu dile getiren gerçek bir tablodur. Onlar da imanın yüce ufuklarından yokluğa, uçsuz bucaksız bir boşluğa doğru yuvarlanırlar. **Çünkü insanın kendine güven duymasını sağlayan sağlam temeli kaybederler. Bu temel tevhiddir.** Sığınabilecekleri güvenlik yurdunu yitirirler. Dolayısıyla sınırsız arzular, bitmez tükenmez ihtiraslar kapıp götürür onları. Rüzgârın sürüklemesi gibi asılsız kuruntular, karanlık bir boşluğa doğru sürükler onları. Çünkü sağlam bir kulpa bağlanmamışlar, sarsılmaz bir temele, kendilerini içinde yaşadıkları varlıklar âlemine bağlayacak bir temele dayanmamışlar.

1 Bkz.: “İnsan vefat edince artık amel defteri kapanır. Ancak şu üç şeyle gelen sevaplar amel defterine kaydedilmeye devam eder: Sadaka-yı câriye, kendisinden istifade edilen ilim, bir de (anne-babasını sürekli dua ve hayırlarla yâd eden) sâlih evlât.” (Müslim, *Vasiyet* 14; Tirmizî, *Ahkâm* 36; Ebû Davud, *Vesâyâ* 14; Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 2/372).

2 Şeyh-i Risale-i Nur tabiri, Şeyh-i Konevî gibi “Konyalı Şeyh” mânâsına

bir tabirdir ki, Risale-i Nur Şeyhi demektir. Yani Risale-i Nur, kendi başına bir şeyhtir. Yani canlıdır. Tasarrufu devam eden Abdülkadir Geylânî gibi Risale-i Nur'un bir şeyh gibi tasarrufu devam etmektedir. Sizinle devamlı ilgilenmektedir. Ama siz ilgiyi ondan keserseniz, Risale-i Nur da sizden alâkasını keser. Bu gerçeği, Risale-i Nur ile içli-dışlı olanlar, onu devamlı okuyanlar çok iyi bilirler... (A. Aymaz)

3 M. Fethullah Gülen, *Çocuk Terbiyesi*, s. 65-66, 68-69.

4 Dünyada evli olan kimselerin, bu beraberliklerini cennette de devam ettireceklerine dâir bkz.: Buhârî, *Fezâilü ashâb* 30; Tirmizî, *Menâkıb* 62; Ma'mer İbn-i Râşid, *Câmi'* 11/302.

5 “Onlarla hoşça, güzelce geçinin. Şayet onlardan hoşlanmayacak olursanız, olabilir ki bir şey sizin hoşunuza gitmez de Allah onda birçok hayır takdir etmiş bulunur.” (Nisâ Sûresi, 4/19) Ayrıca bkz.: Müslim, *Radâ* 61; Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 2/329.

6 “Allah'ım! Haramına karşı beni helâlinle doyur!” anlamındaki dua için bkz.: Tirmizî, *Deavât* 110; Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 1/153.

7 Kendinden başka her şeyin fânî olduğu gerçek Bâkî, Allah'tır.

Mahremdir. Şimdilik Medresetü'z-Zehra erkânlarına (Risale-i Nur talebelerine) mahsustur.

İhtiyar Kadınlara Ehemmiyetli Bir Müjde
ve Bekâr ve Mücerred Kalmak İsteyen (evlenmemek isteyen)

Genç Kızlara Bir İhtar

Hadis-i şerifte ¹ عَلَّيْكُمْ بِدِينِ الْعَجَائِزِ gösteriyor ki; Âhirzaman'da kuvvetli iman, ihtiyar kadınlarda bulunur ki “*Dindar ihtiyar kadınların dinine tâbi olunuz.*” diye hadis-i şerif ferman etmiş.

Hem Risale-i Nur'un dört esasından bir esası şefkattir. Ve kadınlar şefkat kahramanı bulunmasından, hatta en korkağı da kahramancasına ruhunu yavrusuna feda eder.

Ve bu zamanda o kıymettar vâlideler ve hemşireler, büyük bir hâdise ile karşılaşılıyorlar. Mahremce ve ifşâsı münasip olmayan bir hakikat-i fitriyesini, Nur şâkirtlerinden mücerred kalmak isteyen veya mecbur kalan kızlar kısmına beyan etmek lâzım gelir, diye ruhuma ihtar edildi. Ben de derim ki:

Kızlarım, hemşirelerim! Bu zaman, eski zamana benzemiyor. Terbiye-i İslâmiye yerine terbiye-i medeniye, yarım asra yakın hayat-ı içtimaiyemize yerleştiği için, bir erkek bir kadını ebedî bir refika-yı hayat (hayat yoldaşı) ve saadet-i hayat-ı dünyeviyeye (dünya hayatının saadetine) medar (vesile) ve sâir günahlardan kendini muhafaza etmek için almak lâzım gelirken; o bîçâre zaîfeyi (zayıf kadını) dâim tahakküm altında, yalnız dünyevî, muvakkat gençliğinde sever. Ona verdiği rahatın bazı on misli onu zahmetlere sokar. Eğer şer'an (dînen) “küfüv” tâbir edilen birbirine denk olmazsa,² hukuk-u şer'îye (İslâmî hukuk) nazara alınmadığından

hayatı daima azap içinde geçer. Kıskançlık da müdahale ederse daha berbat olur.

İşte bu izdivaca (evliliğe) sevkeden üç sebep var:

Birisi: Tenâsülün (insan neslinin) devamı için hikmet-i ilâhiye, o fitrî hizmete bir ücret olarak bir fitrî meyil ve şevk vermiş. Hâlbuki erkekte o zevk, on dakikalık bir lezzet verse de eğer meşrû ise bir saat meşakkat çekebilir. Fakat kadın, on dakikalık o zevk için on ay çocuğu kendi vücudunda zahmetini çekmekle, on sene çocuğun hayatına yardımla meşakkat çeker. Demek, o on dakikalık fitrî meyil, bu uzun meşakkatlere sevkettiği için ehemmiyeti kalmaz. His ve nefis, onunla onu izdivaca tahrik etmemeli.

İkincisi: Fıtraten kadın, zaafı için maîşet noktasında bir yardımcıya muhtaçtır. O ihtiyaç için şimdiki terbiye-i İslâmiye'den ders almayan, serseriliğe, tahakküme alışanlardan o küçük bir iâşesi (geçimi) hatırı için tahakkümler altına girip riyâkârâne kocasının rızasını tahsil etmek yolunda hayat-ı dünyeviye ve uhreviyesinin medarı olan ubûdiyetini ve ahlâkını bozmak bedeline, köy kadınları gibi kendi nafakasını kendi çalışmasıyla kazanmak, on defa daha kolaydır. Rezzâk-ı Hakikî çocukların rızkını sütle verdiği gibi onların da rızkını o Hâlık-ı Rahîm veriyor. O rızık hatırı için namazsız ve ahlâkını kaybetmiş bir zevci aramak, riyâkârâne çalışıp tahakkümü altına girmek, elbette Nur talebesinin kârı değil.

Üçüncüsü: Kadınlığın fitratında çocuk okşamak ve sevmek meyelânı var. Ve bir evlâdının dünyada ona hizmeti ve âhirette de şefaati ve vâlidesi öldükten sonra ona hasenâtıyla yardımı, o meyl-i fitrîyi (yaratılıştan gelen o meyli) kuvvetlendirip evlendirmeye sevketmiş. Hâlbuki şimdi terbiye-i İslâmiye yerine terbiye-i medeniye (modern terbiye) ile on taneden bir-iki hakikî evlât, kendi vâlidesinin şefkatine mukabil fedakârâne hizmet ve dindârâne dualarıyla ve hasenâtlarıyla vâlidesinin defter-i a'mâline haseneler

yazdırmak ve âhirette sâlih ise vâlidesinin şefaata etmek ihtimaline mukabil, ondan sekizi o hâleti göstermediğinden bu fitrî meyil ve nefsanî şevk ile, o bîçâre zaîfeler böyle ağır bir hayata kat'î mecbur olmadan girmemek gerektir.

İşte bu işaret ettiğimiz hakikate binâen, bekâr kalmak isteyen Nur şâkirtlerinden olan kızlara derim ki:

Tam muvâfık ve dindar ve ahlâklı bir zevc bulmadan kendilerini açık-saçıklıkla satmasınlar. Eğer bulunmadı; Nur'un bir kısım fedakâr şâkirtleri gibi mücerred (bekâr) kalıp tâ ona lâayık ve ebedî bir arkadaş olacak ve terbiye-i İslâmiye'yi almış vicdanlı bir müşteri ona çıksın. Ve saadet-i ebediyesi, muvakkat bir keyf-i dünyevî için bozulmasın. Ve medeniyetin seyyiâtı (günah ve kötülükleri) içinde boğulmasın.^{3(Hâşiye)} (Emirdağ Lâhikası-2, s. 44-45).

Said Nursî

* * *

Burada Üstad Hazretleri, çok açık bir şekilde Risale-i Nur Talebesi genç kızlarımıza, evlilik meselesinde mutlaka dindarlık ve hizmet açısından denklerini ve münasiplerini tercih etmelerini tavsiye ediyor. Bunun için de insanı evliliğe sevk eden üç meseleyi ele alıyor. Ve bu üç meselenin bugünün şartları içinde bir rüçhâniyetinin (tercih yönünün) kalmadığını söylüyor. Böyle olunca mutlaka bekleyip kendisine denk olacak, hizmetine köstek değil, destek olacak birisiyle evlenmesinin isabetli olacağını ifade ediyor.

Bu hususta, abla ve ağabeylerin yardımcı olmaları gerekiyor. Ve Üstad Hazretleri'nin "birinci talebem", "ihlâsta birinciliği muhafaza eden" tabirleriyle bahsettiğini Hulusî Ağabey'in evlilik konusundaki şu tavsiyesi öne çıkıyor: "**Evlilikte gözünüzle değil, kulağınızla karar veriniz.**" Yani karşınızdakinin boyu-endamı ve yakışıklılığı veya güzelliği, gözünüzün hoşuna gidebilir. Ama huyu nasıldır, takvası ne seviyededir, iman ve Kur'ân hizmetiyle alâkası nedir, evlenince köstek mi olur destek mi olur, bütün bunları sizi seven anne-baba, abla-kardeş kiminiz varsa gidip bir araştırın, siz de o sizi sevenlerin getirdikleri bilgilere göre karar verin. **Gözünüz sizi aldatmış olabilir, ama bu kulağınıza gelenler pek**

aldatmaz.

Bir zaman bir öğretmen arkadaşımız sol görüşlü bir öğrenciyle ilgilendi. O öğrenci zamanla imanlı birisi oldu. Hatta Tıp Fakültesi'ni kazandı. Arkadaşımız, kendisine burs imkânı araştırıp buldu. Zamanla şuurlu tesettürlü bir hanım oldu. Sonra o hanım, görüntüsü hoşuna giden birisiyle evlenmiş. Evleniş o evleniş; bir daha herkesle irtibatını kesti. Çünkü radikal bir anlayışa sahip, hoşgörüsüz eşi, onu köklerinden koparıp attı. Evliliğini bozmamak için o da her şeye sabretmek zorunda kaldı. Pişmanlıklarının hiçbir faydası olmadı.

* * *

Genç Nurcu Kızlara Ait Mektuba Ek

(Vaktiyle size gönderilen bir mektuptan parçadır.)

Bu şehirde Risale-i Nur'a intisap eden ihtiyar hanımlar sebat ettiklerini ve başkaları gibi sarsılmadıklarını düşündüm. Birden bu hadis-i şerif ihtar edildi: *عَلَيْكُمْ بِدِينِ الْعَجَائِزِ*

Yani, Âhırzaman'da ihtiyar kadınların, fitraten zaîfe (zayıf) ve hassâse (hassas) ve şefkatli olmalarından herkesten ziyade dindeki tesellî ve nura muhtaç oldukları gibi, herkesten ziyade fitratlarında şefkat cihetiyle, dinde buldukları nihayetsiz şefkat-perverâne (şefkatli) bir nur-u tesellîye ve iltifat ve merhamet ve rahmete ve nokta-yı istinada (dayanma noktasına) ve nokta-yı istimdada (yardım isteme noktasına) ihtiyaçları vardır. Ve sebat etmek, fitratlarının muktezasıdır. *Onun için bu zamanda o hâcâtı tam yerine getiren Risale-i Nur, her şeyden ziyade onların ruhlarına hoş geliyor ve kalblerine yapışıyor.* (Kastamonu Lâhikası, s. 95).

Said Nursî

* * *

Üstad Hazretleri Kastamonu'da kalırken, orada Risale-i Nur'a intisap eden hanımların çok sebatkâr olduklarını ve olaylar karşısında sarsılmadıklarını müşahede edince, bu durumun hikmeti ile alâkalı hatırına, "ihtiyar kadınların inançlarının çok güçlü olduğunu" ifade eden hadis-i şerif geliyor. Bu meselenin Risale-i Nur'lar ile münasebetini şöyle

kuruyor: “İhtiyar kadınlar, fitrat itibariyle zayıf, hassas ve şefkatli bir yapıya sahiptirler. Bilhassa Âhîrzaman olayları içinde, fitratlarındaki şefkat cihetiyle dindeki tesellîye ve nura herkesten çok muhtaçtırlar. Ayrıca herkesten ziyade âhîret saadeti yönünden müjdeye, iltifata, merhamete, rahmete, dayanma ve yardım isteme noktasına ihtiyaçları vardır. Sebâtkarlık dolayısı ile sadâkat de fitratlarının icabıdır. İşte bütün bu noktalar ve ihtiyaçlar, Risale-i Nur’da mükemmel şekilde mevcuttur. Onun için Risale okuyan hanımlar, bilhassa yaşlılar bunu farkediyor, ruhlarına hoş gelen ve kalblerine yapışan bu Kur’ân hakikatleri Risale-i Nur’lara da sımsıkı sarılıp sebat ve sadâkat gösteriyorlar.”

Bu hususta bütün hanımların bu Nurlar’a ihtiyacı ortadadır. Bilhassa Avrupa ülkelerinde tek başına yaşayan yaşlı kadınlar için bu çok daha mübrem (vazgeçilmez, kesin) bir ihtiyaçtır. **Bundan dolayı bir an evvel bu güzellikler her dile çevrilip her muhtacın eline yetiştirilmelidir.**

¹ Gazâlî, *İhyâu ulûmi’-d-dîn* 3/78; Sehâvî, *el-Makâsîdü’l-hasene*, s. 290; Suyûtî, *ed-Düreru’l-müntesira*, s. 14.

² Evlenecek adayların birbirine denk olmaları ve bu denklikte en önemli esasın dindarlık olması gerektiği ile alâkalı hadis-i şerifler için bkz.: Buhârî, *Nikâh* 15; Müslim, *Radâ*’ 53, 54; Ebû Davud, *Nikâh* 2, 25, 26.

³ **Hâşiye:** Hemşireler ve genç kızlar, Tesettür Risalesi’ni okumalıdırlar.

Gayet Ehemmiyetli Bir Hakikate Gayet Kısa Bir İşaret

Bazı ehâdîs-i şerife ile işaret var ki: “*Âhirzaman’da kadınlar tâifesinde hakâik-i imaniye ziyade inkişâf edecek. O zamanın dalâlet tehlikelerinden bir derece mahfuz kalacaktır.*”¹

Bir hadis-i şerif ferman eder ki: *عَلَيْكُمْ بِدِينِ الْعَجَائِزِ* Yani; *Âhirzaman’da ihtiyar kadınların dinlerine iktîdâ ediniz (tâbi olunuz).*” Demek şefkat kahramanları olan kadınlar, o seciye-i şefkatten çıkan samimiyet ve ihlâs ile o zamanın riyâkârâne dalâlet tehlikelerinden kurtulmaya vesile olur. İslâmiyetini muhafaza ederler.

Hem bir hadis-i şerif ferman ediyor ki: *أَبُو الْبَنَاتِ مَرْزُوقٌ* Yani; *“Kızların babasının rızıkına bereket düşer.”*² Demek kız çocukları, Âhirzaman’da çoğalır. Hem mübarek ve rızıkları bereketli olur.

Ben çok zaman evvel bu nevi hadislerin sırrını bilmiyordum. Cenâb-ı Hakk’a şükür ki, bu âhirde bir derece o sırrı anladım. Gayet kısaca bir işaret edeceğiz:

Nev-i beşerde yavrular, sâir hayvanlar gibi çabuk kendi kendine mâlik olmadığından yaşamakta hayvanın iki-üç ay yerine on sene, belki daha ziyade şefkatli bir himâyete muhtaç olduklarından, bu sır için cins-i hayvana muhalif olarak insandaki “veledlerine karşı şefkat”, bir seciye-i fitrî olarak devam etmek lâzım gelmiş.

Hem iktidarsız yavrulara ve zayıf vâlidelerine tam yardım ve himâye etmek hikmetiyle erkeklerde de haysiyet, nâmus seciyesi fitratında dercedilmiş. Bu nâmusta hâlis ve ücretsiz, mukabelesiz,

samimî bir kahramanlık dercedilmiş. Fakat o seciye bazı esbap ile bir derece bozulduğu için samimî ve hâlis kahramanlık seciyesi ekseriyette zayıflamış. Fakat kadınlarda o seciye-i fitriye olan şefkat kahramanlığı bozulmamış.

Bu seciye-i fitrî, ehl-i İslâm'da Âhîrzaman'da büyük bir hizmet ve hayat-ı içtimaiyede İslâmiyet dairesinde bir esas olacağına o gibi hadis-i şerifler işaret edip remzen haber veriyorlar.

Said Nursî

* * *

“**Ehemmiyetli Bir Hakikate Kısa Bir İşaret**” başlıklı yazısında Üstad Hazretleri, “*Âhîrzaman'da ihtiyar kadınların dinlerine, yani sağlam inanç ve imanlarına tâbi olunuz.*”, “*Âhîrzaman'da kadınlarda iman hakikatleri ziyade inkişaf edecek. O zamanın dalâlet tehlikelerinden bir derece kadınlar korunmuş olacak.*”, “*Kızların babasının rızıkına bereket düşer.*” meâlindeki hadislerin bir derece sırrına işaret olarak, şu tesbitte bulunuyor:

“Hayvanlar iki-üç ayda kendi hayatları için lazım olan bilgi ve beceriyi öğrenebiliyorlar. O derece anne ve babalarının desteğine ihtiyaç duymuyorlar. Hâlbuki insanlar öyle değil; on beş yaşlarına kadar ancak sağlarını-sollarını öğrenmeye çalışıyorlar. Bir meslek ve iş sahibi olmaları da yirmi yaşlarını buluyor. Hayat boyu bir şeyler öğrenmeye, maddî ve mânevî desteğe ihtiyaç duyuyorlar. Onun için hayvanlardan farklı olarak insanlardaki evlatlarına karşı şefkat, fitrî bir duygu olarak devam edip gidiyor. Bu hususta erkeklerde; güçsüz yavrularına ve zayıf annelerine tam yardım ve himaye etmek için **haysiyet ve namus duygusu** fitratlarına yerleştirilmiş. Ama günümüz ortam ve şartları, bu duyguyu bazı erkeklerde bir derece zayıflattırılmış. Fakat kadınlarda fitrî bir seciye (karakter) olan **şefkat kahramanlığı**, bozulmadan devam ediyor.

İşte bu şefkat kahramanlığı, Âhîrzaman'da en büyük güç olarak, iman ve Kur'ân hizmetinde, İslâmiyet'in içtimaî hayat dairesinde bir esas olacaktır. İşaret ve rumuzlu ifadelerle bu hadis-i şerifler bu gerçeği haber veriyorlar.”

Öyleyse bu mühim madenin işletilmesi ve bu cevherlerin keşfedilip bir kuyumcu hassasiyetiyle motif motif işlenmesi gerekmektedir.

Maalesef insanlığın zararına koşan menfi anlayışlar, bu şefkat ve kahramanlık duygularını tam aksi istikamette, insanlığın zararına kullanmaya çalışmaktadırlar. Onun için müslümanlar ellerini çabuk tutmalıdırlar.

- **Kadınlardaki şefkatin bozulmaması:** Erkeklerle verilen haysiyet ve namus seciyesi; hâlis, ücretsiz, mukabelesiz ve samimi kahramanlıkla desteklenmiştir. Aslında bütün bunlar evlatlarını ve eşlerini, yani evlatlarının annelerini himaye için erkeklerin fitratlarına konulmuştur. Ama kadınlara verilen şefkat kahramanlığı daha derindir. Erkeklerin kahramanlığı hiç olmazsa şöhret gibi bir karşılık bekler. Böylece, hiçbir karşılık, hiçbir şöhret beklentisi olmayan “şefkat kahramanlığı” ile elbette aynı derecede değildir. Şöhret duygusu ve alkış beklentisi gibi sebepler erkeklerdeki kahramanlığı bozduğu veya bozabildiği halde; şefkatin böyle bir beklentisi olmadığı için bozulma tehlikesi hiç olmaz.
- **Âhîrzaman’da şefkat endeksli hizmet:** Kadınlarda fitrî bir seciye olan şefkat kahramanlığı, ehl-i İslam’da, Âhîrzaman’da büyük bir hizmete vesile olacağı haber veriliyor. Âhîrzaman’da, inkar-ı ulûhiyete karşı **Rahim** ve **Hakîm** ismine mazhar olan bu iman ve Kur’ân hizmeti, dünya çapında şefkat televvünlü gayretlerde bulunacağından, şefkat kahramanı olan hanımların şefkat endekli bu harekette önemli yerlerinin olacağı anlaşılıyor. Bilhassa, Norveç gibi, kadınlara büyük sosyal haklar tanıyan İskandinav ülkelerinde, hayatın darbesini yemiş ve yalnız yaşamaya mecbur kalmış bu şefkat madenlerinde, bu zamanda iman ve Kur’ân’a hizmet etme hissine uyananlarda bu meselenin hârika şekilde inkişaf edeceğinin emareleri görülüyor. Bu hususta Üstad Hazretleri’nin “*Âhîrzaman’da ihtiyar kadınların dinlerine, yani sağlam inanç ve imanlarına tâbi olunuz.*”, “*Âhîrzaman’da kadınlarda iman hakikatleri ziyade inkişaf edecek. O zamanın dalâlet tehlikelerinden bir derece kadınlar korunmuş olacak.*”, “*Kızların babasının rızıkına bereket düşer.*” gibi hadislerin işaretine dayanarak burada söylediği remizler, işârî mânâlar bunun delili olabilir.

¹ Yakın manadaki hadis için bkz.: Deylemî, *Müsned* 1/256; Suyûtî, *ed-*

Düreru'l-müntesira, s. 14; İbn-i Hibbân, *Mecrûhîn* 2/264; Münâvî, *Feyzu'l-kadîr* 1/424, 6/297.

2 Kız evlâdının rahmete ve rızıkta berekete vesile olmasına dair bkz.: Deylemî, *Müsned* 5/37; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 17/310; Münâvî, *Feyzu'l-kadîr* 6/420; İbnü'l-Cevzî, *el-İlelü'l-mütenâhiye* 2/634; Aclûnî, *Keşfü'l-hafâ* 2/377, 1/335, 348, 379.

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ¹ ، وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ²
السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ أَبَدًا دَائِمًا³

Başka hariç memlekette mühim yerlerde cerîdelerle sorulan “Neden sünnet-i seniye muhalif olarak mücerred kaldın?” suâline bir cevaptır.

Evvelâ: Mektubunuzu gayet hasta olan Üstadımız’a okuduk. Üstadımız ise “Ben şiddetli hasta olmasa idim, bu çok kıymettar ve müdakkik ve mübarek kardeşlerime tafsilâtli bir cevab yazacaktım. Fakat bu şiddetli vaziyetim müsaade etmediğinden gayet kısa, birkaç noktayı o mübarek ve samimî kardeşlerime ve hizmet-i Kur’âniyede arkadaşlarıma yazarsınız.” dedi.

Birincisi: Kırk seneden beri gayet dehşetli bir zındıka (dinsizlik ve inkârcılık) hücumu karşısında, her şeyini feda edecek hakikî fedakârlar lâzım geldiği bir zamanda, Kur’ân-ı Hakîm’in hakikatine, değil dünya saadetimi, belki lüzum olsa âhîret saadetimi dahi feda etmeye karar verdim. Değil bir sünnet olan muvakkat dünya zevcelerini almak, belki bu dünyada on huri de bana verilseydi, bırakmaya mecburdum ki ihlâs-ı hakikî ile hakikat-i Kur’âniyeye hizmet edebileyim. Çünkü bu dehşetli dinsizlik komiteleri, öyle dehşetli hücumları ve desiseleri yapıyorlardı ki, bunlara karşı gelmek için âzamî fedakârlık yapmak ve harekât-ı diniyesini rıza-yı ilâhîden başka hiçbir şeye âlet yapmamak lâzım geliyordu.

Bîcâre bir kısım âlimler ve ehl-i takva insanlar, çoluk-çocuğunun maîşet derdi için bid’alara (aslı dinde olmayan şeylere) fetva verdiler veya taraftar göründüler. Hususan din derslerini kaldırıp Ezan-ı

Muhammedî'yi kaldırmak gibi dehşetli hücumlara karşı, âzamî fedakârlık ve âzamî sebat ve metânet ve herşeyden istiğna etmek lüzumu karşısında, ben bir sünnet-i seniye olan evlenmek âdetini terkettim ki; tâ çok haramlara girmeyeyim ve çok vâcibleri ve farzları yapabileyim. Bir sünnet yüzünden yüz günaha girilmez. Çünkü o kırk sene zarfında bir tek sünneti yerine getiren bazı hocalar, on kebâire (büyük günahlara) ve haramlara girmeye, bir kısım sünnet ve farzları bırakmaya kendilerini mecbur bildiler.

Hiçbir çağda rastlanmayan bir inkâr ve dinsizlik hareketi ve belası ile karşı karşıyayız. Eskiden insanlar câhilliklerinden yanlış yollara gidiyorlardı. Şimdi ise bilim, fen ve felsefe ile inkâra ve dinsizliğe sapıyorlar. Bu gayet dehşetli bir musibet... Buna karşı her şeyini fedâ edecek hakikî fedakârlar gerekiyor. Nice insanların kafasına, “dinin bir geçim kaynağı vesilesi olması için din adamları ve hocalar tarafından uydurulduğu” iftirası sokulmuştur. Bütün Sovyetlerde ateizm odakları, yani dinsizlik ocakları bunun üzerine kuruldu. Komünizme karşı olan nice meşhur yazarların bile son zamanlarına kadar din adamlarına bakışları böyle idi. Onun için bazılarının onlara iğrenerek bakar gibi bir tutumları vardı. Bu telkin bizde de bir dönem böyle idi. Bilhassa Risalelerin ilk yazıldığı zamanlar... O dönemin gazete haberlerine, yorumlarına bilhassa karikatürlerine bakarsanız, dindar insanları nasıl çizdiklerine, onlara nasıl hakaret ettiklerine yakından şahit olursunuz. İşte böyle bir zamanda dünyevî istifadelerden âzamî derecede uzak durmak ve maddî menfaat beklemeden âzamî fedakârlık içinde bulunmak gerekiyordu ki, o iftiracıların yalanları havada kalsın.

O müfterîler, halkı kandırma adına, Üstad'ın hediyelerle beslendiğini, geceleri -hâşâ!- yanına kadınların girip çıktığını söylemesi için yalancı şahitler aramışlar; bulamayınca en son bir sarhoşa “Ben gördüm.” diye zorla kağıt imzalatmak istemişler. O sarhoş bile “Tevbeler tevbesi! Ben böyle bir iftira ve yalana imza atamam!” deyip o kağıdı yırtmaya o müfterileri mecbur etmiştir. Onun için evlenmek, çoluk-çocuk sahibi olmak, âilenin geçimini tedârik etmek, bunlar, insanı âzamî fedakârlıktan alıkoyan hususlardandır. Memleket memleket dolaştırılan; hapishânedeki hapishâneye, mahkemeden mahkemeye sürüklenen bir insan, âilevî

mükellefiyetleri nasıl yerine getirebilir ki! Ondan sonra fedakârâne hizmet edenler için bile “Edremit’te zeytinlikleri var... dört hanımı var...” gibi iftiraları atmaktan çekinmeyenlerin ellerine hiçbir koz vermeme ihtiyatı içinde Üstad’ın evlilikten uzak durması gerekiyordu...

Hocaefendi’nin Hassasiyetini Çok Sonraları Anladık

Burada antrparantez iki hâtıra ile bir hissimi ifade etmek istiyorum: Prof. Dr. Yunus Bey, Amerika’dan Türkiye’ye gelen siyahî bir grupla karşılaşılıyor. Hocaefendi’nin durumunu soruyorlar. Sonra çok daha detaylara inerek “Sen gerçekten onu çok iyi tanıyor musun? Mesela bu hizmete başlamadan önce kardeşlerinin mali durumu nasıldı? Şimdi nasıl?” diye soruyorlar. Yusuf Bey, Erzurum’da uzun zaman bulunduğu için her şeyi çok açık ve net olarak anlatıyor; onlar da hayran kalıyorlardı. Gerçekten bizler Hocaefendi’nin bazı tavırlarındaki hassasiyeti çok sonraları anladık. Çevresindekilere bu hususlarda pek çok defa ikaz ve ihtarlarda bulunmuştur. Daha önce bir matbaa işleten kardeşlerini âdeta fakirliğe mahkûm etmiş gibidir. Bu nezih insanları yakından tanıyan birisi olarak zaman zaman kendi halimden utanırım...

Bir keresinde de şu hâdiseye şâhit olmuştum: “1970’li yılların sonlarına doğru idi. Kahire’den Aynü’ş-Şems Üniversitesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Muhammed Bey gelmişti. Merhum Necip Fazıl’ın ‘Bir Adam Yaratmak’ isimli kitabını Arapça’ya tercüme eden bu zât, Bozyaka Yurdu’nda Hocaefendi’yi ziyaret etti. Oradaki tertip düzen ve talebelerin hâli ona çok tesir etmiş olmalı ki şöyle bir teklifte bulundu: ‘Ben Kuveyt’te çıkan **el-Müçtema** dergisinde yazı yazıyorum. Kuveytli zengin müslümanlar beni çok severler ve itimad ederler. Pek çok İslâm ülkesine benim elimle yardım gönderdiler. Eğer müsaade ederseniz, onlardan yardım isteyeyim de buraya bir lisan laboratuvarı yaptıralsın.’ dedi. Hocaefendi, kendisine teşekkür ettikten sonra, ‘*Biz dışarıdan yardım almıyoruz. Kendi yağımızla kavrulmaya çalışıyoruz. Bizim milletimiz, imkân nisbetinde kendisine düşeni yapar; zaten de yapıyor.*’ diye karşılık verdi. Bu tavrın ne kadar isabetli olduğunu, ben ancak seneler sonra gazetelerde ‘bu değirmenin suyu nereden’ tarzında haberler çıkınca idrak edebildim.”

İzmir’de İmam-Hatip ve İlâhiyat’ta Talebe Yetiştirme Derneği, yani Kestanepazarı Camii bitişiğindeki yurt vardı. 1960 senesinin Eylül

ayından itibaren biz de orada kaldık. İmam-Hatip Okulu'ndan müstakil bir ilim yuvası idi. Hocalar, tabiri câiz ise seçme idi. Talebe Mümessil Yardımcılığı da yaptığım için biliyorum; hocalarımıza girdiği her saat için on lira ücret verilirdi. Aslında iki-üç kat da verilse değerdii. Yemek saatinde orada bulunanlar isterlerse talebeyle beraber yemek de yiyebilirlerdi. Kestanepazarı Kur'ân Kursu hocaları oradan maaşlı oldukları için onlar ikinci bir ücret almazlardı. Akşam yurttta nöbetçi kalan olursa, nöbet ücreti 17,5 lira idi.

1966'nın başında Kestanepazarı Camii'ne Yaşar Tunagür Hocamız'ın yerine resmî vaiz olarak gelen M. Fethullah Gülen Hocamız vaizlik maaşı alıyordu. Ve bunun çoğunu da fakir talebelere –hem de onları hiç rencide etmeden– verdiğini biliyoruz. Birkaç sene önce, yazın, Kestanepazarlılar toplantısında, o zamanlar talebe mümessilliği yapan arkadaşımız Mehmet Binici'den şunları da dinlemiştik: **“Hocaefendi ayrıca bana da maaşından para verir ve ‘Mehmet benim bilmediğim ve harçlığı gelmeyen fakir talebeler varsa onlara ver!’ derdi.”** Ben o zamanlar Mehmet Binici'nin yardımcısı idim. Ama bunu bizzat kendisinden yeni duyuyordum. Bu konuşmasını kamera karşısında yaptı, Mehmet Binici arkadaşımız...

İşte durum böyle iken, **M. Fethullah Gülen Hocamız**, bazen on saat derse girdiği olurdu ama ücret almazdı. Her gece nöbetçi olarak yurttta o kalırdı ve ücret almazdı. Oranın müdürü idi ama idarecilik ücreti almazdı. Talebenin yemeğinden yemek yemezdi. Eğer misafirleri gelir de yerse, onların yemek ücretini verirdi.

Bir önceki sene, 2009 yazında, Kestanepazarlılar toplantımıza Habip Görün hocamız da katılmıştı. Bize bir hatırasını anlattı: “Ben Kestanepazarı'nda hocalığa Fethullah Gülen Hocaefendi'den önce başlamıştım ve nişanlı idim. Hocaefendi gelince bana ‘*Gel beraberce fedakârca hizmet edelim. Evliliği düşünme... Çünkü aile, çoluk-çocuk, geçim derdi gibi şeyler, fedakârlığa engel olur. Gel kendimizi hizmete adayalım.*’ meâlinde sözler söyledi. Zaten kendisi öyle yaşıyordu. Ama ben nişanlı idim, yapamazdım. Evlendim. Hocaefendi, talebenin yemeğinden yemeyelim diyordu. Ben de öyle yapıyordum. Bir müddet sonra çocuğum oldu. Eve yayan gidip geliyorum, minibüse verecek param yoktu. Bir de çocuğuma süt alamıyordum. Öğlenleri bir simitle, bir

gevrekle idare etmeye çalışıyordum. Artık dayanacak gücüm kalmadı. Yemek yersem de Hocaefendi'ye karşı iyi olmazdı. Evime doğru giderken kendi kendime düşünüyorum, 'Başka bir yere gideyim, başka iş bulayım da bu sıkıntılardan kurtulayım.' diyordum. O gece rüyamda Efendimiz'i (sallallâhu aleyhi ve sellem) gördüm. Kestanepazarı'na gelmiş. Hocaefendi abdest için kollarını sıvamış vaziyette.. üzerinde de çizgili bir gömleği var. Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), bana 'Yemek yiyebilirsin.' diyor ve bunu kendisine iletmemi söylüyordu. Öylece uyandım. Kestanepazarı'na geldim, doğruca müdür odasına girdim. Baktım rüyada gördüğüm gibi Hocaefendi'nin kolları sıvalı, abdest alacak vaziyette ve üstünde de o çizgili gömlek mevcut... Rüyamı anlattım. Hocaefendi durumumu öğrenince çok üzüldü. 'Elbette sen yemekte serbestsin. Ben böyle sıkıntılı bir durum olduğumu bilememişim, farkedememişim.' diye kendi kendine hayıflandı."

Üstad Hazretleri, "**Bir sünnet yüzünden, yüz günaha girilmez.**" deyip gayet veciz bir şekilde meseleyi özetliyor.

* * *

Sâniyen: Âyet-i kerîmede ⁴ مَا طَابَ لَكُمْ فَانكحُوا ve hadis-i şerifteki ⁵ تَنَآكَحُوا تَكَثَّرُوا gibi emirler, emr-i dâimî ve vücûbî değildirler. Belki istihbabî ve sünnet emirleridir. Hem şartlara bağlıdır. Hem de herkes için her vakit değildir.

Hem de ⁶ "Ruhbâniyet, İslâmiyet'te yoktur." لَا رُهْبَانِيَّةَ فِي الْإِسْلَامِ manası, "Ruhbânîler gibi tecerrüd merduttur, hakikatsizdir, haramdır." demek değildir. Belki ⁷ خَيْرُ النَّاسِ مَنْ يَنْفَعُ النَّاسَ hadisinin sırrı ile *hayat-ı içtimaiyeye hizmet etmek için içtimaî bir âdet-i İslâmiye'ye terviçtir. Yoksa selef-i sâlihînden (geçmiş sâlih büyüklerden) binlerle ehl-i hakikat inzivâyaya, mağaralara muvakkaten girmişler. Dünyanın fânî müzeyyenâtından istiğna ve tecerrüd etmişler. Tâ ki hayat-ı ebediyelerine tam hizmet etsinler.*

Madem şahsî ve hususî kemâlât-ı bâkiyesi için dünyayı terkedenler, selef-i sâlihînden çok var. *Elbette hususî değil, küllî ve umumî olarak çok biçârelerin saadet-i bâkiyeleri için.. ve dalâlete*

düşmemeleri ve imanlarını takviye edip kurtarmaları için.. ve hakikat-i Kur'âniye ve imaniyeye tam hizmet etmek ve hariçten gelen, dahilde çıkan dinsizlere karşı dayanmak için zâil ve fânî dünyasını terketmek, elbette sünnet-i seniye muhalefet değil; belki hakikat-i sünnete mutâbakattır (uygun hareket etmektir).

Ve Sıddık-ı Ekber'in "Cehennem'de vücudum büyüsün, tâ ehl-i imana yer bulunmasın." diye⁸ fedakârlıkta âzamî sadâkatin bir zerresini kazanmak fikriyle, bîçâre Said bütün ömründe tecerrüdü (bekârlığı), istiğnayı ihtiyâr etmiş (kimseden hiçbir şey beklememeyi tercih etmiş).

Evlenmekle ilgili âyet ve hadislerdeki emirler *farz* ve *vâcibî* değil, *müstehab* ve *sünnet* ifade eden emirlerdir. Bu emirlerin kaç manaya geldiği, Usûl-ü Fıkıh'ta geniş geniş ele alınmıştır. Hem de bazen şart ve imkânlar elverişli değilse evlenmek haram bile olabilir. Bazıları da eğer evlenmezse harama girme tehlikesi varsa bu sefer onun evlenmesi farz derecesine çıkabilir.

* * *

Sâlisen: Risale-i Nur'un talebelerine "Başkaları evleniyorlar, siz tezevvüçten vazgeçiniz." denilmemiş, denilmez. Fakat talebeler, birkaç tabakadır. Bir tabakanın hakikî ihlâsı kaybetmemek ve hakikî fedakârlık ve âzamî bir sadâkat taşımak için, dünya ihtiyaçlarına mümkün olduğu kadar ömrünün muvakkat bir kısmında bağlanmaması bu zamanda lâzım geliyor.

Eğer hizmet-i Kur'âniye ve imaniyede yardımcı bir hanım bulsa alır. Hizmetine zarar vermez. Lillâhilhamd bu neviden çok Nur talebeleri var; zevceleri onlardan geri kalmıyorlar. Belki kadınlardaki şefkatten gelen ücretsiz fitrî kahramanlık ve hakikî ihlâs cihetiyle zevcinden daha ileri gidebilir. Nur talebelerinin yetişmiş kısımlarından ekserîsi evlenmişler, bu sünneti yerine getirmişlerdir. Risale-i Nur, onlara der ki:

Hâneniz, bir küçük Medrese-i Nuriye, bir mekteb-i irfan (ilim ve

irfan okulu) olsun ki bu sünnet tam yerine gelsin. Sünnet-i seniye'nin meyvesi olan çocuklar âhirette size şefaathçi olsunlar. Dünyada da iman dersini alıp size hakikî evlât olsunlar. Yoksa bu otuz senede kısmen olduğu gibi o çocuklara yalnız terbiye-i medeniye verilse, bir cihette o çocuklar, dünyada faydasız ve âhirette davacı olarak “Niçin imanımı kurtarmadınız?” diyeceklerinden peder ve vâlidelerini mahzun etmek, sünnet-i seniye'nin hikmetine münâfi (ters) olur.

* * *

Hiçbir zaman Risale-i Nur talebelerine toptan “Evlenmeyiniz!” diye bir şey söylenmemiştir. Üstad'ın ilk talebelerinden çoğu, meselâ Hulûsî Bey, Refet Bey, Sıddık Süleyman, Santral Sabri, Mustafa Sungur Ağabeyler, ... vs. hep evlidirler. Yani öyle bir yasağın olmadığı meydandadır. Ama bazılarının fedakârlık gösterip uzun müddet fedaî olarak iman ve Kur'ân hizmetinde koşturması gerekiyordu. Nitekim daha sonraki dönemlerde Bayram Ağabey, Ceylan Ağabey, Âtîf Egemen, Mehmet Fırıncı Beyler evlenmişlerdir.

Bir iftiraya cevap olması bakımından bir hatırayı nakledeyim:

Isparta'nın Sav köyü Risalelerin çokça yazıldığı bir yer olduğu için, Sav köylüleri sık sık köy meydanında toplanıyor; vali, garnizon komutanı, müftü tarafından tazyiklere, tehditlere maruz bırakılıyorlardı. Resmî heyet, Savlılara bazı telkin ve tavsiyelerde bulunuyordu. Zaman zaman da Bediüzzaman'dan ve Risaleler'den uzak durmaları konusunda kendilerine gözdağı veriliyordu. Takip ve kontroller, daha sonraki yıllarda da devam ediyor. Sav meydanında Sav köylülerinin toplatılarak dinlemek zorunda bırakıldıkları bir resmi nutuğu, emekli eğitimci, ilâhiyatçı Ali Bayram anlatıyor:

Yine böyle bir gün, Sav köyüne Isparta valisi, garnizon komutanı, yeni bir müftü geliyorlar. Konu her zamanki gibi Bediüzzaman... Bediüzzaman'ın tehlikeli olduğu, devlete karşı gizli çalışmalar yaptığı anlatılıyor. “Bu zâtın arkasından gitmeyin! Kitaplarını yazmayın, okumayın!” diye tenbihatta bulunuluyor. Sonra onun Kürt olduğu, doğuya gidince halka “Çok çocuk yapın!”, burada “Evlenmeyin, çocuk yapmayın!” diye tavsiyede bulunduğu anlatılıyor. Konuşmalar bitince

Hacı Hâfız Mehmet'in torunu Ahmet Avşar, "Söz alabilir miyim?" diyor. "Tabi, tabi!" diyor Vali. Ahmet Avşar:

– "Sizi dinledik. Ben öyle zannediyorum ki sizler o zâtı görmediniz, kitaplarını okumadınız. Ama bizler onun kitaplarını ezberlercesine okuduk, tavsiyelerini dinledik. Bizler o zâtın ağzından çok çocuk yapmayın, diye bir söz duymadık, kitaplarında okumadık. Maalesef o zata iftira atılıyor."

Vali yakınındaki Sav köylülerinden birine soruyor:

– "Sen Bediüzzaman'ın kitaplarını yazıyor musun?"

– "Evet" diyor köylü.

– "Peki sen onun risalelerini okuyor musun?"

– "Evet".

– "Niçin okuyorsun?"

– "Onun kitaplarından imanımı takviye ediyorum. Bediüzzaman'ın bir kötü telkini ile karşılaşmadım."

– "Kaç çocuğun var?"

– "11"

Bir başkasına soruyor.

– "Senin kaç çocuğun var?"

– "7"

Üçüncüsüne soruyor. O da "9" tane, diyor. Ahmet Avşar, Vali'ye:

– "Efendim, sizin kaç çocuğunuz var, sorabilir miyim?" diyor. Vali, 1 çocuğum var, diyor. Garnizon komutanına, "Sizin kaç çocuğunuz var?" diyor. Komutan, "2 çocuğum var." diyor. Ahmet Avşar:

– "Allah'tan korkun, Türk milletinin nüfusunu o zâtı sevenler ve kitaplarını okuyanlar mı azaltıyor, yoksa siz mi? Efendim, görüyorsunuz ki Bediüzzaman'ı sevenlerin hepsi evli ve çocukları çok. Sizin çocuklarınız az!" deyince, resmî heyet, "Sizinle konuşulmaz!" deyip toparlanıp köy meydanından kaçarcasına ayrılıyorlar.

1 Her türlü noksan sıfatlardan uzak olan Allah'ın adıyla.

2 "Hiçbir şey yoktur ki, O'nu hamd ile beraber tesbih (tenzih) ediyor bulunmasın." (İsrâ Sûresi, 17/44).

3 Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi; sonsuza kadar sürekli üzerinize olsun!

- 4 “Size helâl olup da arzu ettiğiniz kadınlardan evlenebilirsiniz.” (Nisa Sûresi, 4/3).
- 5 “Evleniniz; çoğalınız. (Ben kıyamette, sizin çokluğunuzla iftihar edeceğim.)” (Abdurrezzak, *Musannef* 6/173; Aclûnî, *Keşfü'l-hafâ* 1/380).
- 6 Bkz.: Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 6/62, 8/170; Aclûnî, *Keşfü'l-hafâ* 2/379; İbn-i Hacer, *Fethu'l-bârî* 9/118; Heysemî, *Mecmeu'z-zevâid* 4/252.
- 7 “İnsanların en hayırlısı, onlara faydalı olandır.” (Aclûnî, *Keşfü'l-hafâ* 1/472. Ayrıca bkz.: Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat* 6/58; Beyhakî, *Şuabü'l-iman* 6/117).
- 8 Bkz.: Şeyh Şemseddin Sivasî, *Menâkıb-ı Çihâr Yâr-i Güzîn*, s. 25 (28. Menkıbe).

İhtiyarlar Risalesi'nden "Yedi Rica"

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Hanımlar Rehberi'nde iki-üç defa zikredilen ¹عَلَيْكُمْ بَدِينِ الْعَجَائِزِ hadis-i şerifinin sırrı münasebetiyle İhtiyarlar Risalesi'nden "Yedi Rica" ona zeyledildi (eklendi).

Birinci Rica

Ey sinn-i kemâle (olgunluk yaşına) gelen muhterem ihtiyar kardeşler ve ihtiyâre hemşireler! Ben de sizin gibi ihtiyarım. İhtiyarlık zamanında arasına bulduğum ricaları ve o ricalardaki tesellî nuruna sizi de teşrik etmek arzusuyla, başımdan geçen bazı hâlâtı yazacağım. Gördüğüm ziyâ ve rastgeldiğim rica kapıları, elbette benim nâkıs (noksan) ve müşevveş (karışık) istidadıma göre görülmüş, açılmış. İnşallah sizlerin sâfî ve hâlis istidatlarınız, gördüğüm ziyâyı parlattıracak; bulduğum ricayı daha ziyade kuvvetleştirecek.

İşte gelecek o ricaların ve ziyâların menbaı, madeni, çeşmesi; *imandır.*

Birinci Rica'da deniliyor ki: İnsanın başından geçen hâlleri bir hayat muhasebesi yaparak gözden geçirmesi, ibret ve ders alması lâzımdır. Bu bir enfüsî (iç âlem ile ilgili) tefekkür olduğu için daha tesirlidir. Çünkü burada olayın şâhidi bizzat insanın kendisidir. Âfâkî (dış âlem üzerine yapılan) tefekkürden çok farklıdır. Onun için Üstad Hazretleri başından geçen, bizzat şâhit olduğu şeyleri anlatarak gördüğü ziya ve rastgeldiği rica kapılarını bizlere gösteriyor. Bunlardan istifadenin anahtarı da **imandır**. O madenler ve çeşmeler iman ile istifadeye hazır hâle gelir.

İkinci Rica

İhtiyarlığa girdiğim zaman; bir gün güz mevsiminde, ikinci vaktinde, yüksek bir dağda dünyaya baktım. Birden gayet rikkatli ve hazîn ve bir cihette karanlıklı bir hâlet bana geldi. Gördüm ki ben ihtiyarlandım; gündüz de ihtiyarlanmış, sene de ihtiyarlanmış, dünya da ihtiyarlanmış. Bu ihtiyarlıklar içinde dünyadan firâk ve sevdiklerimden iftirâk zamanı yakınlaştığından, ihtiyarlık beni ziyade sarstı.

Birden **rahmet-i ilâhiye**, öyle bir surette inkişâf etti ki o rikkatli hüzün ve firâkı, kuvvetli bir rica ve parlak bir tesellî nuruna çevirdi.

Evet ey benim gibi ihtiyarlar! Kur'ân-ı Hakîm'de yüz yerde “er-Rahmân er-Rahîm” sıfatlarıyla kendini bizlere takdim eden.. ve daima zeminin yüzünde merhamet isteyen zîhayatların (canlı varlıkların) imdadına rahmetini gönderen.. ve gaybdan her sene baharı hadsiz nimet ve hediyeleriyle doldurup rızka muhtaç bizlere yetiştiren.. ve zaaf u acz derecesi nisbetinde rahmetinin cilvesini ziyade gösteren bir Hâlık-ı Rahîmimizin rahmeti, bu ihtiyarlığımızda en büyük bir rica ve en kuvvetli bir ziyâdır.

Bu rahmeti bulmak, *iman ile o Rahmân'a intisap etmek ve ferâizi (farzları) kılmakla O'na itaat etmektir.*

İkinci Rica'da bahsedilen dağ, Barla'nın Çam dağları olabilir. Çünkü yazları tek başına gidip birkaç ay orada kalıyordu. Kastamonu da olabilir...

İkinci vakti, yüksek bir dağ, ihtiyarlık zamanı, gündüz bitmek üzere, sene son mevsiminde yani o da ihtiyarlanmış. Bu kadar ihtiyarlıklar içinde bir gariplik, bir hüzün çökmüş. Bu insan için fitrî bir durumdur, ama o kadar çok tesellî noktaları var ki... Kur'ân'da yüzlerce “Rahmân-Rahîm” isimleri geçiyor. Her gün söylediğimiz Besmele'nin içinde dahi defalarca “Rahmân” ve “Rahîm” isimlerini zikrediyoruz. Bu isimlerin şefkat tecellileriyle yeryüzü dolup taşmakta... **Böyle çepeçevre merhamet ve şefkatle kuşatılan insan imanla, farzları yerine getirmekle bu gerçeğin farkına varınca hiçbir şeyden üzülmemesi gerekir.** İşte teselli

kaynağımız bu kadar muazzam. Meseleye Cenâb-ı Hak'ın diğer isimleri açısından bakacak olursak bu iki isimden başka çok muhteşem birçok güç kaynağına sahip olduğumuzu anlarız...

1995 senesi Ramazan ayında ABD'de bir himmete katılmıştık. O gün oraya yeni müslüman olmuş bir siyahî kardeşi de getirmişlerdi. Herkes gönlünden kopanı himmet etmeye çalışıyordu. O da “on dolar” himmet etti. Onu tanıyan birisi himmet toplayanları ikaz etti ve dedi ki: “Bu kardeş, günlük kazancıyla yaşıyor. Bugün çalıştı 20 dolar kazandı. Beş dolar yol parası yaptı. Şimdi beş doları da yol parası yapacak. On dolar himmet edince cebinde hiç parası kalmayacak!” Bunun üzerine gayet nazik bir şekilde “Sen daha sonra verirsin, şimdi dursun, sen daha yenisin.” gibi sözler söylemeye kalktılar. O gayet sert bir şekilde itiraz edip “Allahu Ekber! No problem!” dedi. Şaşırıp kaldık. **“Allah büyük olduktan sonra hiç problem mi olurmuş!”** diyor ve bizlere ders veriyordu.

Üçüncü Rica

Bir zaman gençlik gecesinin uykusundan ihtiyarlık sabahıyla uyandığım vakit kendime baktım; vücudum kabir tarafına bir inişten koşar gibi gidiyor. Niyazî Mısırî'nin,

Günde bir taşı bina-yı ömrümün düştü yere,

Can yatar gafil, binası oldu vîran bîhaber...[2](#)

dediği gibi, ruhumun hânesi olan cismimin de her gün bir taşı düşmekle yıpranıyor ve dünya ile beni kuvvetli bağlayan ümitlerim, emellerim kopmaya başladılar. Hadsiz dostlarımdan ve sevdiklerimden müfârat zamanının yakınlaştığını hissettim. O mânevî ve çok derin ve devasız görünen yaranın merhemini aradım, bulamadım. Yine Niyazî Mısırî gibi dedim ki:

Dil bekâsı, Hak fenâsı istedi mülk-i benim,

(Yani gönül, vücûdumun devam ve bekâsını, Cenâb-ı Hak'ta fânî olmasını istedi)

Bir devasız derde düştüm, âh ki Lokman bîhaber![3](#) [4](#)(Hâşiye)

O vakit birden merhamet-i ilâhiyenin lisanı, misali, timsâli, dellâ-

lı, mümessili olan **Peygamber-i Zîşan** (aleyhissalâtü vesselâm)'ın **nuru ve şefaati ve beşere getirdiği hediye-i hidâyeti**, o dermansız hadsiz zannettiğim yaraya güzel bir merhem ve tiryak (ilaç) oldu. Karanlıklı ye'simi (ümitsizliğimi), nurlu bir ricaya (ümide) çevirdi.

Evet ey benim gibi ihtiyarlığımı hisseden muhterem ihtiyar ve ihtiyâreler! Biz gidiyoruz, aldanmakta fayda yok. Gözümüzü kapamakla bizi burada durdurmazlar, sevkiyât var. Fakat gafletten ve kısmen de ehl-i dalâletten gelen zulümât evhâmlarıyla (karanlık kuruntularla) bize firâklı ve karanlıklı görünen berzah memleketi, ahbabların mecmâdır (toplandığı yerdir). Başta şefîmiz (şefaatçimiz) olan Habibullah (aleyhissalâtü vesselâm) ile bütün dostlarımıza kavuşmak âlemidir.

Evet, bin üç yüz elli senede, her sene üç yüz elli milyon insanların sultanı.. ve onların ruhlarının mürebbîsi.. ve akıllarının muallimi.. ve kalblerinin mahbûbu.. ve her günde ⁵ *السَّبَبُ كَالْفَاعِلِ* sırrınca, bütün o ümmetinin işlediği hasenâtın bir misli, sahife-i hasenâtına ilâve edilen.. ve şu kâinattaki makâsıd-ı âliye-i ilâhiyenin (yüce ilâhî maksadların) medarı (vesilesi).. ve mevcûdâtın kıymetlerinin teâlîsinin (yükselmesinin) sebebi olan o Zât-ı Ahmediye (aleyhissalâtü vesselâm), dünyaya geldiği dakikada “*Ümmetî! Ümmetî!*” –rivâyet-i sahîha ile ve keşf-i sâdıkla (Peygamber Efendimiz'in sahih hadisleriyle ve evliyanın sâdik keşifleriyle)– dediği gibi⁶ mahşerde herkes “Nefsî! Nefsî!” dediği zaman, yine “*Ümmetî! Ümmetî!*”⁷ diyerek en kudsî ve en yüksek bir fedakârlık ile, yine şefaatiyle ümmetinin imdadına koşan bir Zât'ın gittiği âleme gidiyoruz. Ve o güneşin etrafında hadsiz asfiyâ ve evliyâ yıldızlarıyla ışıklanan öyle bir âleme gidiyoruz.

İşte o Zât'ın şefaati altına girip ve nurundan istifade etmenin ve zulümât-ı berzahiyeden kurtulmanın çaresi, *sünnet-i seniyyeye ittibâdır* (Peygamberimiz'in (aleyhissalâtü vesselâm) sünnetlerine tâbi olarak onları yaşamaktır).

Üçüncü Rica'da Üstad Hazretleri, gafletli gençlik gecesinden ihtiyarlığın uyarıcı sabahıyla kendine gelince bir durum muhakemesi ve hayat muhasebesi yapıyor. Ve Niyazî Mısırî'nin şiirlerinde tesbit ettiği gibi, kendisinin koşar vaziyette ecele doğru bir su gibi akıp gittiğini görüyor. Bu devasız bir dert.. neticede her doğan ölecek... O vakit, ümmetini çok seven onlara karşı şefkat ve re'fette herkesten ileri olan Peygamber Efendimiz'i (sallallâhu aleyhi ve sellem) düşünüyor. O zaman, Muhammedî hakikatin haşmet ve azametini, onun Makam-ı Mahmud sofrasına bakıyor. Ve onun çevresinin, insanların iftihar vesilesi büyük zâtlarla, insanlık ufkunun yıldızları ile çevrili bulunduğu âleme bakıyor, o takdirde üzölmeye degecek bir şey olmadığını görüp anlıyor. Zaten daha önce yazdığı **Mesnevî-i Nuriye**'de Üstad Hazretleri şöyle diyor:

“Ey aziz kardeşim bil ki: Kabir, âhiret âlemine açılmış bir kapıdır. Arka ciheti rahmettir, ön ciheti azaptır. Bütün dost ve sevgililer o kapının arka cihetinde duruyorlar. Senin de onlara iltihak zamanın gelmedi mi? Ve onlara gidip onları ziyaret etmeye iştihakın yok mudur? Evet, vakit yaklaştı. Dünya pisliklerinden temizlenmek üzere bir gusül lâzımdır. Yoksa, onlar iğrenerek senden ikrah edecek, tiksineceklerdir.

Eğer, ‘İmam Rabbânî Ahmed Fârukî, bugün Hindistan'da hayattadır.’ diye ziyaretine bir davet vuku bulsa, bütün zahmetlere ve tehlikelere katlanarak ziyaretine gideceğim. Binâenaleyh, İncil’de ‘Ahmed’, Tevrat’ta ‘Ahyed’, Kur’ân’da ‘Muhammed’ ismiyle isimlenen iki cihanın güneşi, kabrin arka tarafında milyonlarca Fârukî Ahmedler ile çevrili olarak bulunmaktadır. Onların ziyaretlerine gitmek için niye acele etmiyoruz. Geri kalmak hatadır.”⁸ (Aslından sadeleştirilerek alınmıştır).

Dördüncü Rica

Bir zaman ihtiyarlığa ayak bastığımdan, gafletli idâme ettiren (devam ettiren) sıhhat-i bedenim de bozulmuştu. İhtiyarlıkla hastalık, müttefikan (beraberce) bana hücum etti. Başıma vura vura uykumu kaçırdılar. Çoluk-çocuk, mal gibi beni dünya ile bağlayacak alâkalar da yoktu. Gençlik sersemliğiyle zâyi ettiğim sermaye-i ömrümün meyvelerini; bütün günahlar, hatîâtlar gördüm. Niyazî Mısırî gibi feryad eyleyerek dedim:

*Bir ticaret yapmadım, nakd-i ömür oldu hebâ,
Yola geldim; lâkin göçmüş cümle kervan bîhaber.*

*Ağlayıp nâlân edip düştüm yola تنها garib,
Dîde giryan, sîne biryan, akıl hayran bîhaber.*⁹

O vakit gurbette idim. Me'yusâne (ümitsizce) bir hüzn ve nedâmetkârâne bir teessüf ve istimdatkârâne bir hasret hissettim.

Birden **Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan**, imdada yetişti. Bana o kadar kuvvetli bir rica kapısını açtı ve öyle hakikî bir tesellî ziyâsını verdi ki, o vaziyetimin yüz derece fevkindeki ye'si (ümitsizliği) dahi izâle eder (giderir) ve o karanlıkları dağıtabilirdi.

Evet ey benim gibi dünya ile alâkaları kesilmeye başlayan ve dünya ile bağlanan ipleri kopmaya yüz tutan muhterem ihtiyar ve ihtiyâreler! Bu dünyayı en mükemmel ve muntazam bir şehir, bir saray hükmünde halkeden bir Sâni-i Zülcelâl, mümkün müdür ki; o şehirde, o sarayda en ehemmiyetli misafirleriyle ve dostlarıyla konuşmasın, görüşmesin. Madem bilerek bu sarayı yapmış ve irade ve ihtiyâr ile tanzim ve tezyin etmiş; elbette nasıl ki “Yapan bilir.” öyle de “Bilen konuşur.”¹⁰ Madem bu sarayı, bu şehri bize güzel bir misafirhâne ve ticaretgâh yapmış; elbette bize karşı münasebâtını ve bizden arzularını gösterecek bir defteri, bir kitabı bulunacaktır.

İşte o kudsî defterin en mükemmeli; kırk vecihle mu'cize ve her dakikada hiç olmazsa yüz milyonun dillerinde gezen, nur serpen ve her bir harfinde asgarî olarak on sevap ve on hasene¹¹ ve bazen on bin ve bazen Leyle-i Kadir sırrıyla bir harfine otuz bin hasene ve meyve-i cennet ve nur-u berzah (kabir nuru) veren Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan'dır. Bu makamda O'na rekabet edecek kâinatta hiçbir kitap yoktur ve hiçbir kimse gösteremez.¹² Madem bu elimizdeki Kur'ân, semâvât ve arzın Hâlık-ı Zülcelâl'inin rubûbiyet-i mutlakası noktasından ve azamet-i ulûhiyeti cihetinden ve ihâta-yı rahmeti cânibinden gelen kelâmıdır, fermanıdır, bir

maden-i rahmetidir;¹³ O'na yapış!..¹⁴ Her derde bir deva,¹⁵ her zulmete bir ziyâ,¹⁶ her ye'se bir rica, içinde vardır.

İşte bu ebedî hazinenin anahtarı, *imandır ve teslimdir ve O'nu dinleyip kabul etmek ve okumaktır.*

Dördüncü Rica'da Üstad Hazretleri, **beden sağlığının açıkça, gençliğin ise zımnen gafleti devam ettirdiğini** söylüyor. O zaman, gençlik ve sağlık-sıhhat içinde gaflet verici bir zehrin olduğunu hiç aklımızdan çıkarmamamız lâzım. O gaflet zehrini atmak için takvaya sarılmamız gerekiyor. Zaten gençlik ve sıhhat gidince, ihtiyarlık ve hastalık, ellerinde tokmaklarla gelip kafamıza vurmaya başlıyorlar. Aslında ihtiyarlık ve hastalık, başımıza vura vura uykumuzu kaçırdığında şikayetçi olmaktan daha çok; ileriye, âhirete baktırdıkları için onlardan memnun olmamız ve onlara teşekkür etmemiz gerekir. Çünkü onların ikazı ile durum muhakemesi ve hayat muhasebesi yapma imkân ve fırsatını elde etmiş oluyoruz. İşte bu fırsattan istifade eden Üstad Hazretleri, gençliğine ve eriyip giden ömür sermayesine bakıyor; derhal Kur'ân'a, onun nurlarına koşuyor.

Menkıbe olarak anlatılır: Bir adam, bütün sermayesini yatırıp kar satın almış ve satmak için pazara gelmiş. Ama sıcak bir gün olmasına rağmen satamamış, onlar da erimeye yüz tutmuş. Adam bakmış bütün sermayesi gözünün önünde eriyip gidecek... Bağırıp feryad ederek müşteri aramaya başlamış; “Sermayem eriyip gidiyor, yok mu bu kardan alacak!..” diye inliyor, etrafı da inletiyormuş. Tam o sırada bir müşid de talebeleri ile oradan geçiyormuş. Bu sesi duyunca birden feryat edip bayılmış. O günün sıcağından bayıldığını zanneden çevresindeki talebeler, derhal kar satan adamın yanına gidip bütün karları satın almışlar ve müşidlerini onlarla ayıltmak için gayret etmişler. Müşid kendine gelince talebelerine demiş ki: “*Adamın sırf dünyalık sermayesinin eriyip gitmesi karşısındaki telaşı ve endişesi.. ve sesine, feryadına yansıyan pişmanlığı benim aklımı başımdan aldı. Çünkü onunki bir daha temin edilebilir, ama bizim ömür sermayemiz eriyip gidince bir daha temin edilmesi hiç mümkün değil; asıl telaşa ve endişeye kapılması lâzım gelenler bizleriz, diye düşündüm ve feryadı bastım!. Demek bayılmışım!.*”

Beşinci Rica

Bir zaman ihtiyarlığımın mebbeinde, bir inzivâ (bir köşeye çekilip hiçbir şeye karışmama) arzusuyla, İstanbul'un boğaz tarafındaki Yuşa Tepesi'nde, yalnızlıkla ruhum bir istirahat aradı. Bir gün o yüksek tepede, dâire-i ufka, etrafa baktım. Gayet hazîn ve rikkatli (acıklı) bir levha-yı zevâl ve firâkı (bir ölüm ve ayrılık manzarasını), ihtiyarlığın ihtarıyla gördüm. Şecere-i ömrümün (ömür ağacımın) kırk beşinci senesi olan kırk beşinci dalındaki yüksek makamından, tâ hayatımın aşağı tabakalarına nazar gezdirdim. Gördüm ki; o aşağıda, her bir dalında, her bir senenin zarfında sevdiklerimden ve alâkadarlarımdan ve tanıştıklarımdan hadsiz cenazeler var. Ve o firâk ve iftirâktan (ayrılmaktan) gelen gayet rikkatli bir mânevî teessürât içinde, Fuzulî-i Bağdadî gibi, müfârat eden (ayrılıp giden) dostları düşünerek enîn edip (inleyip) :

Vaslını yâd eyledikçe ağlarım, (Sana kavuşmayı hatırladıkça ağlarım)

Tâ nefes var ise kuru cismimde feryad eylerim.

(Bir nefes kalıncaya kadar kuru cismimde, feryad eylerim.)

diyerek bir tesellî, bir nur, bir rica kapısını aradım.

Birden **âhirete iman nuru**, imdada yetişti. Hiç sönmez bir nur, hiç kırılmaz bir rica verdi.

Evet ey benim gibi ihtiyar kardeşler ve ihtiyâre hemşireler! Madem âhîret var ve madem bâkîdir ve madem dünyadan daha güzeldir ve madem bizi yaratan Zât hem Hakîm, hem Rahîm'dir... ihtiyarlıktan şekvâ ve teessüf etmemeliyiz... Bilâkis ihtiyarlık, iman ile ibâdet içinde sinn-i kemâle (olgunluk çağına) gelip, vazife-i hayattan terhis ve âlem-i rahmete istirahat için gitmeye bir alâmet olduğu cihetle ondan memnun olmalıyız.

Evet, nass-ı hadis (hadisin açık ve kesin ifadesi) ile; nev-i beşerin en mümtaz (seçkin) şahsiyetleri olan yüz yirmi dört bin enbiyânın¹⁷ icmâ ve tevâtür¹⁸ ile; kısmen şuhûda (müşâhede ve keşfe) ve kısmen hakkalyakîne istinâden (dayanarak), müttefikân (ittifakla) âhiretin

vücûdundan ve insanların oraya sevkedileceğinden ve bu kâinatın Hâlık'ının (Yaradan'ının) kat'î vadettiği âhireti getireceğinden haber verdikleri gibi, onların verdikleri haberi keşif ve şuhûd ile ilmelyakîn suretinde tasdik eden yüz yirmi dört milyon evliyânın o âhiretin vücûduna şehâdetleriyle ve bu kâinatın Sâni-i Hakîm'inin bütün esmâsı bu dünyada gösterdikleri cilveleriyle, bir âlem-i bekâyı bilbedâhe (apaçık şekilde) iktizâ ettiklerinden (gerektirdiklerinden); yine âhiretin vücûduna delâletiyle; ve her sene baharda, rûy-u zeminde (yeryüzünde) ayakta duran hadd ü hesaba gelmez ölmüş ağaçların cenazelerini “emr-i kün feyekûn”¹⁹ ile ihyâ edip ba'sü ba'de'l-mevt'e (öldükten sonra dirilmeye) mazhar eden ve haşir ve neşrin yüz binler numûnesi olarak nebâtât tâifelerinden ve hayvanât milletlerinden üç yüz bin nevileri haşr u neşreden hadsiz bir kudret-i ezeliye ve hesapsız ve israfsız bir hikmet-i ebediye ve rızka muhtaç bütün zîruhları (canlıları) kemâl-i şefkatle gayet hârika bir tarzda iâşe ettiren (geçimini temin edip besleyen) ve her baharda az bir zamanda hadd ü hesaba gelmez envâ-ı zînet ve mehâsini (çeşit çeşit zînet ve güzellikleri) gösteren bir rahmet-i bâkiye ve bir inâyet-i dâimenin bilbedâhe âhiretin vücûdunu istilzâm (gerektirmesi) ile; ve *şu kâinatın en mükemmel meyvesi ve Hâlık-ı Kâinat'ın en sevdiği masnûu (sanat eseri) ve kâinatın mevcûdâtıyla en ziyade alâkadar olan insandaki şedit, sarsılmaz, dâimî olan aşk-ı bekâ ve şevk-i ebediyet ve âmâl-i sermediyet (bütün bu sonsuzluk duyguları), bilbedâhe işaret ve delâletiyle bu âlem-i fânîden sonra bir âlem-i bâkî ve bir dâr-ı âhiret ve bir dâr-ı saadet bulunduğunu o derece kat'î bir surette isbat ederler ki, dünyanın vücûdu kadar, bilbedâhe âhiretin vücûdunu kabul etmeyi istilzâm ederler (gerektirirler).*²⁰(Hâşiye)

Madem Kur'ân-ı Hakîm'in bize verdiği en mühim bir ders, “iman-ı bi'l-âhiret”tir (âhirete imandır) ve o iman da bu derece kuvvetlidir ve o imanda öyle bir rica (ümit) ve bir tesellî var ki yüz

bin ihtiyarlık bir tek şahsa gelse, bu imandan gelen tesellî mukâbil gelebilir. Biz ihtiyarlar, ²¹عَلَى كَمَالِ الْإِيمَانِ deyip ihtiyarlığımıza sevinmeliyiz.

Beşinci Rica'da Üstad Hazretleri, Yuşa Tepesi'nde ihtiyarlığın ihtarı ile ölüm ve ayrılık manzarasını görüp ayrılığın acısını hissediyor. Bir ümit kapısı ararken **âhirete iman** imdadına yetişiyor, kendisine hiç sönmez bir nur ve hiç kırılmaz bir ümit veriyor. Bunun üzerine Üstad, âhiretin ve ebedî hayatın ve dostlarla sonsuz beraberliğin kesin delillerini özetleyerek, netice itibariyle yüz bin ihtiyarlık bile bir tek şahsa gelse yine de imandan gelen bu tesellinin yeterli olacağını ispatlayıp ikna ediyor. Öyle olunca hastalıklı, ârızalı, dertleri çekilmez bir ihtiyarlığa bedel; genç, sağlam bir vücut ve sonsuz saadet karşısında insanın duygularını, hatta nefsini bile ikna ve tatmin edecek bir güzellik ortaya çıkıyor. İnsanlara, kendilerini gafletten uyarması bakımından zor gelen ihtiyarlığı bile sevimli hâle getiriyor. Tabii aile hayatını da bu duygular güzelleştiriyor. Çünkü sadece dünya hayatında değil, ebedî bir âlemde, ebedî bir saadet içinde bu aile hayatı bir hânedanlık gibi güzelce devam edecek.

Altıncı Rica

Bir zaman elîm bir esaretimde, insanlardan tevahhuş edip Barla Yaylası'nda Çam Dağı'nın tepesinde yalnız kaldım. Yalnızlıkta bir nur arıyordum. Bir gece, o yüksek tepenin başındaki yüksek bir çam ağacının üstündeki üstü açık odacıkta idim. Üç-dört gurbeti birbiri içinde, ihtiyarlık bana ihtar etti. Altıncı Mektup'ta izah edildiği gibi; o gece ıssız, sessiz, yalnız ağaçların hışırtılarından ve hemhemelerinden (ağaç yapraklarının çıkardığı seslerden) gelen hazîn bir sadâ, bir ses, rikkatime (acıklı hâlime), ihtiyarlığıma, gurbetime ziyade dokundu. İhtiyarlık bana ihtar etti ki; gündüz nasıl şu siyah bir kabre tebeddül etti (döndü), dünya siyah kefenini giydi, öyle de; senin ömrünün gündüzü de geceye ve dünya gündüzü de berzah (kabr) gecesine ve hayatın yazı dahi ölümün kış gecesine inkılâb edeceğini kalbimin kulağına söyledi. Nefsim bilmecburiye dedi:

Evet, ben vatanımdan garip olduğum gibi, bu elli sene zarfındaki ömrümde zevâl bulan (vefat edip giden) sevdiklerimden ayrı düştüğümünden ve arkalarında onlara ağlayarak kaldığımdan, bu vatan gurbetinden daha ziyade hazîn ve elîm bir gurbettir. Ve bu gece ve dağın garibâne vaziyetindeki hazîn gurbetten daha ziyade hazîn ve elîm bir gurbete yakınlaşıyorum ki, bütün dünyadan birden müfârakat (ayrılık) zamanı yakınlaştığını ihtiyarlık bana haber veriyor. Bu gurbet gurbet içinde ve bu hüzün hüzün içindeki vaziyetten bir rica, bir nur aradım.

Birden **iman-ı billâh**, imdada yetişti. Öyle bir ünsiyet (dostluk, ülfet) verdi ki; bulunduğum muzaaf (katmerli) vahşet bin defa tezâuf etse idi (katlansaydı), yine o tesellî kâfi gelirdi.

Evet ey ihtiyar ve ihtiyâreler! Madem Rahîm bir Hâlıkımız var; bizim için gurbet olamaz. Madem O var; bizim için her şey var. Madem O var, melâikeleri de var. Öyle ise bu dünya boş değil; hâlî dağlar, boş sahrâlar Cenâb-ı Hakk'ın ibâdıyla (kullarıyla) doludur.²² Zîşuur (akıl sahibi, şuurlu) ibâdından başka, O'nun nuruyla, O'nun hesabıyla taşı da ağacı da birer mûnis (cana yakın) arkadaş hükmüne geçer; lisan-ı hâl (hâllerinin ifade ettiği dil) ile bizim ile konuşabilirler ve eğlendirirler.

Evet, bu kâinatın mevcûdâtı adedince ve bu büyük kitab-ı âlemin harfleri sayısınca vücûduna şehâdet eden ve zîruhların medar-ı şefkat ve rahmet ve inâyet (şefkate ve rahmete ve inâyete vesile) olabilen cihâzâtı (donanımları) ve mat'ûmâtı (yiyecekleri) ve nimetleri adedince rahmetini gösteren deliller, şâhidler, bize Rahîm, Kerîm, Enîs, Vedûd olan Hâlıkımızın, Sâni'imizin, Hâmimizin dergâhını gösteriyorlar. O dergâhta en makbul bir şefaathçi, acz ve zaaftır. Ve acz ve zaafın tam zamanı da ihtiyarlıktır. Böyle bir dergâha makbul bir şefaathçi olan ihtiyarlıktan küsmek değil, sevmek lâzımdır.

Altıncı Rica'da ifade edildiği gibi Üstad, Barla'da mecburî ikamette iken yazları aylarca Çam Dağı'nda kalırdı. Çoğu zaman da yalnız olurdu.

Bir seferinde bu yalnızlıkta bir nur arıyordu. Bir de baktı, üç- dört gurbet her taraftan kendisini sarıp kuşatmıştı. Tabii yaşlılığın ihtarı ile de önündeki kabir apaçık görünüyor ve birden dünyadan ayrılmanın yakınlaştığını haber veriyordu. İşte bu vaziyette bir ümit, bir nur ararken birden **Allah'a iman** imdadına yetişiyor. İman diyor ki: Madem Allah var; herşey var. Şu anda bile yalnız değilsin. Yanında “Kirâmen Kâtibîn” gibi vazifeli melekler var. Allah hiçbir yeri boş bırakmamış ki.. kabirde yalnızlık yok ki.. Bütün güzel ameller, arkadaş olarak gelecek. Hem Cenâb-ı Hakk'ın cemâlî isimleri, şefkat ve merhameti ifade eden sıfatları var. Bu güzel isimleri celbeden de **âcizlik**, **zayıflık** ve **muhtaçlıktır**. Bütün bunlar da ihtiyarlıkta mevcuttur. Öyleyse korkacak ve üzülecek hiçbir şey yoktur.

Yedinci Rica

Bir zaman ihtiyarlığımın başlangıcında, Eski Said'in gülmeleri Yeni Said'in ağlamalarına inkılâb ettiği hengâmda, Ankara'daki ehl-i dünya, beni Eski Said zannedip oraya istediler; gittim. Güz mevsiminin âhirlerinde Ankara'nın benden çok ziyâde ihtiyarlanmış, yıpranmış, eskimiş kalesinin başına çıktım. O kale, tahaccür etmiş (taşlaşmış) hâdisât-ı tarihiye (tarihî hâdiseler) sûretinde bana göründü. Senenin ihtiyarlık mevsimiyle benim ihtiyarlığım, kalenin ihtiyarlığı, beşerin ihtiyarlığı, şanlı Osmanlı Devleti'nin ihtiyarlığı ve Hilâfet saltanatının vefatı ve dünyanın ihtiyarlığı; bana gayet hazîn (hüzünlü) ve rikkatli (acıklı) ve firkatli (ayrılık acılı) bir hâlet içinde, o yüksek kalede geçmiş zamanın derelerine ve gelecek zamanın dağlarına baktırdı ve baktım. Birbiri içinde beni ihata eden (kuşatan) dört-beş ihtiyarlık karanlıkları içinde, Ankara'da en kara bir hâlet-i ruhiye (ruh hâli) hissettiğimden,²³(Hâşiye) bir nur, bir teselli, bir rica (istek, ümit) aradım.

Sağa, yani mâzi olan geçmiş zamana bakıp teselli ararken; bana mâzi, pederimin ve ecdadımın ve nev'immin bir mezar-ı ekberi (en büyük bir mezarı) sûretinde göründü, teselli yerine vahşet (yalnızlık hissi) verdi.

Sol tarafım olan istikbale derman ararken baktım. Gördüm ki; benim ve emsalimin ve nesl-i âtinin (gelecek neslin) büyük ve karanlıklı bir kabri sûretinde görüldü, ünsiyet (ülfet, dostluk) yerine dehşet verdi.

Sağ ile soldan tevahhuş edip (korkup çekinerek) hazır günüme baktım. O gafletli ve tarihvârî (tarih gibi) nazarıma o hazır gün, yarım ölmekte ve hareket-i mezbuhânedeki (can çekişme hâlindeki hareketten) ızdırap çeken cismimin cenazesini taşıyan bir tabut sûretinde görüldü.

Sonra bu cihetten dahi me'yus olunca (ümit kesilince), başımı kaldırıp ömrümün ağacının başına baktım. Gördüm ki; o ağacın tek bir meyvesi var, o da benim cenazemdir; o ağaç üstünde duruyor, bana bakıyor.

O cihetten dahi tevahhuş edip başımı aşağıya eğdim, o ömür ağacının aşağısına, köküne baktım. Gördüm ki; o aşağıda olan toprak, kemiklerimin toprağıyla, mebde-i hilkatimin (ilk yaratılışımın) toprağı birbirine karışmış bir sûrette ayaklar altında çiğneniyor gördüm. O da derman değil, belki derdime dert kattı.

Sonra mecburiyetle arkama baktım. Gördüm ki; esassız, fânî olan dünya, hiçlik derelerinde ve yokluk zulümâtında yuvarlanıp gidiyor. Derdime merhem ararken, zehir ilâve etti.

O cihette dahi hayır göremediğimden ön tarafıma baktım; ileriye nazarımı gönderdim. Gördüm ki; kabir kapısı tam yolumun üstünde açık görünüp, ağzını açmış bana bakıyor. Onun arkasında ebed tarafına giden cadde ve o caddede giden kabileler uzaktan uzağa nazara çarpıyor.

Ve bu altı cihetten gelen dehşetlere karşı bana nokta-yı istinad ve silâh-ı müdâfaa (savunma silâhı) olacak, cüz'î bir cüz-ü ihtiyârîden başka bir şey elimde yoktu. O hadsiz a'dâ (düşman) ve hesapsız muzır (zararlı) şeylere karşı tek bir silâh-ı insanî olan o cüz-ü ihtiyârî; hem nâkıs (noksan), hem kısa, hem âciz, hem îcâdsız

olduğundan, kesbden başka bir şey elinden gelmez. Ne geçmiş zamana geçebilir, tâ ondan bana gelen hüznüleri sustursun ve ne de istikbale hulûl edebilir (girebilir), tâ ondan gelen korkuları men etsin. Geçmiş ve geleceklere âit emellerime ve elemelerime faydası olmadığını gördüm.

Bu altı cihetten gelen dehşet ve vahşet ve karanlık ve me'yusiyet içinde çırpındığım hengâmda, birden **Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan'ın semâsında parlayan iman nurları** imdada yetişti. O altı ciheti o kadar tenvir edip ışıktandırdı ki; gördüğüm o vahşetler, o karanlıklar yüz derece tezâuf etse (artsa, katlansa) idi, yine o nur, onlara karşı kâfi ve vâfi (tam yeterli) idi. Bütün o dehşetleri birer birer teselliye ve o vahşetleri birer birer ünsiyete (dostluğa) çevirdi. Şöyle ki:

İman, o vahşetli geçmiş zamanın mezar-ı ekber sûretini yırtıp, ünsiyetli bir meclis-i münevver ve bir mecma-ı ahbab (dostların toplandığı yer) olduğunu biaynelyakîn, bihakkalyakîn gösterdi.

Hem iman, bir kabir-i ekber (en büyük bir kabir) sûretinde nazar-ı gaflete görünen gelecek zamanı, sevimli saadet saraylarında bir ziyafet-i rahmâniye meclisi sûretinde biilmelyakîn gösterdi.

Hem iman, nazar-ı gaflete bir tabut vaziyetinde görünen hazır zamanı ve o hazır günün tabutiyet (tabut hâline girmiş) şeklini kırıp, o hazır gün uhrevî bir ticaretgâh dükkânı ve şâşaalı (parlak; debdebeli, ihtişamlı) bir misafirhâne-i rahmânî sûretinde bilmüşâhede (bizzat şahit olarak, görerek) gösterdi.

Hem iman, nazar-ı gafletle ömür ağacının başında cenaze şeklinde görünen tek meyvesi cenaze olmadığını, belki ebedî bir hayata mazhar ve ebedî bir saadete namzed olan ruhumun, eskimiş yuvasından yıldızlarda gezmek için çıktığını biilmelyakîn (ilmî gerçeklikle) gösterdi.

Hem iman, kemiklerimle, mebde-i hilkatimin toprağı, ayak altında ehemmiyetsiz mahvolmuş kemikler olmadığını; belki o

toprak, rahmet kapısı ve cennet salonunun bir perdesi olduğunu sırr-ı iman ile gösterdi.

Hem iman, nazar-ı gafletle, arkamda, hiçlikte, yokluk karanlığında yuvarlanan dünyanın vaziyetini sırr-ı Kur'ân ile gösterdi ki; o zâhirî zulümâtta (karanlıklarda) yuvarlanan dünya ise; vazifesi bitmiş, mânâsını ifade etmiş, neticelerini kendine bedel vücûdda bırakmış bir kısım mektubat-ı samedâniye (Cenâb-ı Hakk'ın sınırsız idare ve hâkimiyetini yansıtan, birçok anlam ifade eden varlıklar) ve sahâif-i nukuş-u sübhâniye (Allah'ın naksettiği sayfalar) olduğunu gösterdi. Dünyanın mahiyeti ne olduğunu biilmelyakîn bildirdi.

Hem iman, ileride gözünü açıp bana bakan kabri ve kabrin arkasında ebede giden caddeyi, nur-u Kur'ân ile gösterdi ki; o kabir, kuyu kapısı değil, belki âlem-i nurun kapısıdır. Ve o yol ise hiçliğe ve ademistana (yokluk âlemlerine) değil, belki vücûda, nuristana ve saadet-i ebediyeye giden yol olduğunu tam kanaat verecek bir derecede gösterdiğinden dertlerime hem derman, hem merhem oldu.

Hem iman, o elinde pek cüz'î bir kesb (çaba ve kazanma) bulunan cüz'î bir cüz-ü ihtiyârî yerine, o hadsiz düşman ve zulmetlere karşı, gayr-i mütenâhî (sonsuz) bir kudrete istinad etmek ve hadsiz bir rahmete intisap etmek için o cüz-ü ihtiyârînin eline bir vesika (belge) veriyor. Belki de iman, o cüz-ü ihtiyârînin elinde bir vesika oluyor. Hem o cüz-ü ihtiyârî olan silâh-ı insanî, gerçi zâtında hem kısa, hem âciz, hem noksandır. Fakat nasıl ki bir asker, cüz'î kuvvetini devlet hesabına istimâl ettiği (kullandığı) vakit, binler derece kuvvetinden fazla işler görür; öyle de sırr-ı imanla o cüz'î cüz-ü ihtiyârî, Cenâb-ı Hak nâmına O'nun yolunda istimâl edilse, beş yüz sene genişliğinde bir cenneti dahi kazanabilir.²⁴

Hem iman, geçmiş ve gelecek zamana nüfuz edemeyen o cüz-ü ihtiyârînin dizginini cismin elinden alıp, kalbe ve ruha teslim eder. Ruh ve kalbin daire-i hayatı ise, cisim gibi hazır zamana münhasır

olmadığından, pek çok seneler mâziden, pek çok seneler istikbalden daire-i hayatına dâhil olduğundan; o cüz-ü ihtiyârî, cüz'iyetten çıkıp külliyet kesbeder. Zaman-ı mâzinin en derin derelerine kuvvet-i iman ile girebildiği ve hüzünlerin zulmetlerini defedebildiği gibi; nur-u iman ile istikbalin en uzak dağlarına kadar çıkar, korkuları izâle eder.

İşte ey benim gibi ihtiyarlık zahmetini çeken ihtiyar ve hemşire ihtiyareler! Mâdem, elhamdülillâh, biz ehl-i imanınız ve mâdem imanda bu kadar nurlu, lezzetli, sevimli, şirin defineler var ve mâdem ihtiyarlığımız bizi bu definenin içine daha ziyâde sevk ediyor... Elbette imanlı ihtiyarlıktan şekvâ değil, belki binler teşekkür etmeliyiz.

* * *

Yedinci Rica'da²⁵ Üstad Hazretleri, İstanbul İngiliz işgali altında iken, onların İngiliz Muhibler Derneği gibi derneklerin ve iplerini ellerinde tuttukları diğer cemiyet ve şahısların telkinleriyle ülkemizi İngiliz mandası yapmaya çalıştıkları bir zamanda, **Hutuvât-ı Sitte** isimli bir broşür ile İngilizlere karşı mücadele verirken, İstanbul'dan Ankara'ya çağrıldı (1922). Fakat orada bambaşka entrikaların varlığını sezdi. **Uyarıcı bazı gayretleri olsa da meselenin çok farklı ve derin olduğunu gördü.** Ankara Kalesi'ne tefekkür için çıktığında da o hâlet-i ruhiye ile "geçmiş zamanın derelerine ve gelecek zamanın dağlarına" bakıp "Ankara'da en kara bir ruhî hâli hissetti." Bir nur, bir teselli ve bir ümit aradı. **Sağına, soluna, ömür ağacının başına, ömür ağacının aşağısına (köküne), arkasına ve ön tarafına** baktı; bir medet ve tesellî aradı. Bu altı yönden bir şey bulamadı. Kendi **hazır gününün** de son derece yetersiz olduğunu gördü. Bu dehşet, vahşet, karanlık ve ümitsizlik içinde çırpındığı sırada **Kur'ân semasında parlayan iman nurları** imdadına yetişti:

İman, o vahşet ve dehşet veren **sağ taraftaki** o büyük mezar görüntüsünün aslında -23. Söz'ün, Birinci Mebhas'ının İkinci Nokta'sında anlatıldığı gibi- baştan başa güzel, yeşil bahçelerle, nurânî insanların (peygamberlerin, müşidlerin) başkanlığı altında, ibadet, hizmet, sohbet

ve zikir meclisleri olduğunu fark ediyor. Çünkü geçmiş zaman karanlık bir dönem değil; daha önce gelenlerin ölümlerinin yığıldığı büyük bir mezar değil; bilakis Hz. Âdem Aleyhisselâm'dan itibaren gönderilen 124 bin veya 224 bin peygamber ve 124 milyon evliya ile aydınlanan bir zaman dilimi olduğunu, onların yaptıkları hizmetlerin de apaçık bir şekilde tesbit edilip filme alınır gibi muhafaza edildiği nurlu bir âlem olarak hâlen yaşadığını iman nuru ile görüyor. Hatta onlarla yaşamış gibi hakkalyakîn derecesinde bu gerçeğin farkına varıyor.

Sonra **sol tarafındaki** fırtınalı, tehlikeli ve gürültülü zannettiği uçurumları ve zirveleri ise iman nuru ile süslü, sevimli, câzibedar olan dağların arkasında büyük bir ziyafet yeri, güzel bir seyran yeri ve yüksek bir gezinti yeri olduğunu görüyor. Çünkü sol taraf kabir ve ötesini, yani âhiret âlemlerini ifade ediyor. Oralar ise dünya hayatının binlerce kat ilerisinde güzellikleri, ikramları içlerinde barındırıyorlar.

Hazır zaman, gafletli bakışla bir tabut şeklinde görünürken iman ise yaşadığı hazır zamanı tabut görüntüsünü kırıp, onu her ânı değerlendirilmesi gereken bir ticaret yeri olduğunu gösteriyor. Bu imtihan dünyası, âhireti kazanmak için bir tarla, bir ticaret pazarıdır. Her ânı ibadetle, iyilik yapmakla, zikirle, fikirle, insanlığa faydalı olmakla değerlendirilecek bir mekândır.

Ömür ağacının başına gafletli bir nazarla bakınca başında cenaze şeklinde tek bir meyve halinde gördüğü şeyin, iman nuru ile bakılınca öyle olmadığını; ebedî bir hayata mazhar ve ebedî bir saadete namzed olan ruhunun eskimiş yuvasından, ihtiyarlamış ve bir sürü ârıza ile ârızalanmış bedeninden çıkıp yıldızlar âlemine, yukarılara ve yücelere doğru yükseldiğini anlıyor. Yani işin gerçeği bu...

Gafletli nazarın **-ömür ağacının köküne** baktığında- kemiklerimiz ile ilk yaratılış toprağımızın karışarak ayaklar altında çiğneniyor şeklinde zannettiği meselenin aslında öyle olmayıp; iman nuru ile bakıldığında bilakis kabirdeki o toprak aslında rahmet kapısının ve cennet salonunun bir perdesi olduğunu görüyor.

Gafletle **arkasına** bakınca, fânî dünyanın hiçlik derelerinde, yokluk karanlıklarında yuvarlanıp gittiğini zannetmesinin yanlışlığını Kur'ân sırrı ile görüyor ve anlıyor ki, aslında o zâhiren karanlıklarda yuvarlanan dünya, vazifesini bitirmiş, mânâsını ifade etmiş neticelerini vücud

âlemlerinde Levh-i Mahfuz'da bırakmış bir kısım ilâhî mektuplardır. İlâhî sayfaların nakışlarıdır.

Gaflet bakışı ile **ön tarafına** bakınca, kabir kapısını tam yolunun üstünde gözünü açmış kendisine bakarken görüyordu. Hâlbuki iman ile Kur'ân nuru, kabrin kuyu kapısı olmadığını, belki nur âleminin kapısı olduğunu; o yolun da hiçliğe ve yokluğa değil, varlığa, nur âlemine, ebedî saadete giden yol olduğunu gördü dertlerine hem derman, hem merhem buldu.

İşte bu **altı cihetten** gelen dehşetlere karşı, dayanma noktası ve müdafaa silahı olacak **cüz'î bir cüz'î iradeden** başka insanın elinden bir şey gelmiyor. Gafletli bakış, insanın bu cüz'î iradesini hadsiz düşmanlara, hesapsız zararlı engellere karşı, eksik, kısa, âciz bir şey olarak görür. Böyle güçsüz bir şey ise ne geçmiş zamana geçebilir, ne de gelecek zamana girebilir. Dolayısıyla insanın geçmiş ve gelecekte gelen üzüntü ve korkularına hiçbir faydası olamaz.

İşte gafletli nazar, insanı böyle perişan, ümitsiz ve çaresiz bir durumda bırakıyor. Ama **iman, Kur'ân nuru** ile bambaşka bir pencere açarak, bütün düşmanlara, engellere ve karanlıklara karşı iradeyi sonsuz bir kudrete bağlıyor. Nasıl ki bir asker cüz'î kuvvetini devlet hesabına kullandığı vakit, kendi kuvvetinden binlerce derece fazla iş görür. Aynen öyle de iman sırrı ile insan da cüz'î iradesini, Cenâb-ı Hak nâmına, O'nun yolunda kullanınca beş yüz senelik bir cenneti kazanır.

Bu gerçekleri ilmelyakîn, aynelyakîn ve hakkalyakîn derecede görüp yaşayan Üstad Hazretleri, ihtiyarlara imanın önemini böylece anlattıktan sonra, "*Mâdem, elhamdülillâh, biz ehl-i imanınız ve mâdem imanda bu kadar nurlu, lezzetli, sevimli, şirin defîneler var ve mâdem ihtiyarlığımız bizi bu defînenin içine daha ziyâde sevk ediyor... Elbette imanlı ihtiyarlardan şekvâ değil, belki binler teşekkür etmeliyiz.*" diyor.

¹ "Dindar ihtiyar kadınların dinine tâbi olunuz." (Gazâlî, *İhyâu ulûmi'd-dîn* 3/78; Sehâvî, *el-Makâsîdü'l-hasene*, s. 290; Suyûtî, *ed-Düreru'l-müntesira*, s. 14.

² Niyazî Mısırî, *Dîvân*, s. 149 (133. şiir, 2. beyit).

³ Niyazî Mısırî, *Dîvân*, s. 149 (133. şiir, 3. beyit).

⁴ **Hâşiye:** Yani: Benim kalbim bütün kuvvetiyle bekâ istediği hâlde; hikmet-i ilâhiye, cesedimin harabiyetini iktizâ ediyor. Hekim-i Lokman da çaresini

bulamadığı dermansız bir derde düştüm.

5 (Bir işe) sebep olan, (onu bizzat) yapan gibidir.

6 Doğduğu zaman Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem); başını kaldırıp bakışlarını semâya diktiğine.. secdede, ellerini kaldırmış, çok muztar bir vaziyette dua ettiğine.. tekbir getirdiğine.. dair rivayetler için bkz.: Suyûtî, *el-Hasâisu'l-kübrâ* 1/80, 85, 91; Nebhânî, *Huccetullâhi ale'l-âlemîn* s. 224, 227, 228.

7 Buhârî, *Tevhîd* 36, *Tefsîru sûre (17)* 5; Müslim, *Îmân* 326, 327, Tirmizî, *Kıyâmet* 10.

8 Bkz.: Mesnevî-i Nuriye, Habbe, s. 117.

9 Niyazî Mısırî, *Dîvân*, s. 149 (133. şiir, 4. ve 5. beyit).

10 Bkz.: “O yarattığı mahlûkunu hiç bilmez olur mu?” (Mülk Sûresi, 67/14).

11 Kur'ân okurken her bir harfine on sevap verileceğine dair bkz.: Tirmizî, *Fedâilü'l-Kur'ân* 16; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef* 6/118; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 9/130.

12 Kur'ân'ın, bir sûresinin hatta bir tek ayetinin dahi benzerinin getirilemeyeceğine dair bkz.: İsrâ Sûresi, 17/88; Kasas Sûresi, 28/49; Hûd Sûresi, 11/13; Yûnus Sûresi, 10/37-38; Tûr Sûresi, 52/33-34; Bakara Sûresi, 2/23.

13 Kur'ân'ın rahmet oluşunu bildiren ayet-i kerîmeler için bkz.: En'am Sûresi, 6/155; İsrâ Sûresi, 17/82; Kasas Sûresi, 28/86; A'râf Sûresi, 7/52; Yûnus Sûresi, 10/57; Nahl Sûresi, 16/64.

14 Kur'ân'a yapışmayı, emirlerine sımsıkı sarılmayı emir buyuran ayet-i kerîmeler ve hadis-i şerifler için bkz.: Zuhuf Sûresi, 43/43; A'râf Sûresi, 7/170; Müslim, *Fezâilü's-sahâbe* 36; Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 4/366; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 5/183.

15 Kur'ân'ın dertlere deva olduğunu bildiren ayet-i kerîmeler ve hadis-i şerifler için bkz.: İsrâ Sûresi, 17/82; Yûnus Sûresi, 10/57; Hâkim, *Müstedrek* 4/222; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 9/222; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ* 9/345.

16 “Allah size gerçekleri hatırlatan bir kitap indirdi, bir elçi gönderdi. Allah'ın nurlar saçan, yollar açan âyetlerini sizlere okuyor ki iman edip makbul ve güzel işler yapanları karanlıklardan aydınlığa çıkarsın.” (Talâk Sûresi, 65/10, 11).

17 124 bin Nebî, 315 (veya 313) Resûl olduğuna dair bkz.: Ahmed İbn-i

Hanbel, *Müsned* 5/265; İbn-i Hibbân, *Sahîh* 2/77; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 8/217.

18 Tevâtür: Yalanda ittifâk etmeleri mümkün olmayan birçok kişinin naklettiği kesin haber, bilgi.

19 Emr-i kün feyekûn: Cenâb-ı Hakk'ın bir şeye "Ol!" deyince hemen oluvermesi. (Bu tabirin geçtiği bazı âyetler için bkz.: Âl-i İmrân Sûresi, 3/47, 59; En'âm Sûresi, 6/73; Nahl Sûresi, 16/40; Yâsîn Sûresi, 36/82 ...).

20¹ Hâşiye: Evet, sübûtî (gerçekte var olan) bir emri ihbâr etmenin (haber vermenin) kolaylığı ve inkâr ve nefyetmenin gayet müşkül olduğu, bu temsilden görünür. Şöyle ki, biri dese: "Meyveleri süt konserveleri olan gayet hârîka bir bahçe, küre-i arz üzerinde vardır." Diğeri dese: "Yoktur." İsbât eden, yalnız onun yerini veyahut bazı meyvelerini göstermekle kolayca dâvâsını isbat eder. İnkâr eden adam, nefyini isbat etmek için, bütün küre-i arzı görmek ve göstermekle dâvâsını isbat edebilir. Aynen öyle de; cenneti ihbâr edenler, yüz binler tereşşuhâtını (sızıntılarını), meyvelerini, âsârını (eserlerini) gösterdiklerinden kat-ı nazar (onlar bir tarafa)... iki şâhid-i sâdıkın (doğru sözlü şâhidin) sübûtuna (sâbit ve var olduğuna) şehâdetleri kâfi gelirken; onu inkâr eden, hadsiz bir kâinatı, hadsiz ebedî zamanı temâşâ etmek ve görmek ve eledikten sonra inkârını isbat edebilir, ademini (yokluğunu) gösterebilir.

İşte ey ihtiyar kardeşler! İman-ı âhiretin ne kadar kuvvetli olduğunu anlayınız.

21 Kâmil iman nasip etmesinden dolayı Allah'a hamdolsun!

22 Göremediğimiz her tarafın secde eden meleklerle dolu olduğunu bildiren hadis-i şerif için bkz.: Tirmizî, *Zühd* 9; İbn-i Mâce, *Zühd* 19; Bezzâr, *Müsned* 9/358.

23 Hâşiye: O zaman bu hâlet-i ruhiye, Fariî (Farsça) bir münâcât sûretinde Ankara'da Hubab Risalesi'nde tab' edilmiştir.

24 Cennette en alt mertebedekilerin bile, bin senelik mesafeye denk gelecek kadar bol nimetlere mazhar olduklarına dair bkz.: Tirmizî, *Tefsîru sûre (75)* 2, *Cennet* 17; Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 2/13, 64. Ayrıca cennetin, gökler ve yer kadar genişliğe sahip olduğuna dair bkz.: Âl-i İmran Sûresi, 3/133; Hadîd Sûresi, 57/21.

25 Yedinci Rica'ya dair biraz daha geniş izahlar için bkz.: Gençlik Rehberi Üzerine (Açıklamalar: Abdullah Aymaz), s. 86-96.

[Mektubat'tan alınmıştır.]

Yedinci Mektup

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ¹ ، وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ²
السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ أَبَدًا دَائِمًا³

Aziz Kardeşlerim!

Bana söylemek üzere Şamlı Hâfız'a iki şey demişsiniz:

Birincisi: “Hazreti Peygamber’in (aleyhissalâtü vesselâm) Zeyneb’i tezevvücünü (Hz. Zeyneb’le evlenmesini), eski zaman münafıkları gibi yeni zamanın ehl-i dalâleti dahi medar-ı tenkit buluyorlar; nefsânî, shevânî telâkki ediyorlar.” diyorsunuz.

Elcevap: Yüz bin defa hâşâ ve kellâ! O dâmen-i muallâya⁴ şöyle pest (alçak, düşük) şübehâtın (şüphelerin) eli yetişmez. Evet, on beş yaşından kırk yaşına kadar, hararet-i garîziyenin (gençlik ve delikanlılık hislerinin ve heyecanlarının) galeyânı hengâmında.. ve hevesât-ı nefsâniyenin (nefsânî arzuların) iltihabı (ateşliliği) zamanında.. dost ve düşmanın ittifakıyla kemâl-i iffet ve tamam-ı ismet ile Hadîcetü’l-Kübrâ (radiyallâhu anhâ) gibi ihtiyarca bir tek kadın ile iktifâ ve kanaat eden (yetinen) bir zâtın, kırktan sonra yani hararet-i garîziye tevakkufu hengâmında (durup söndüğü bir sırada).. ve hevesât-ı nefsâniyenin sükûneti zamanında kesret-i izdivaç ve tezevvücatı (çok evlilik yapması), bizzarure (zaruri, kesin olarak) ve bilbedâhe (açıkça, besbelli) nefsânî olmadığını ve başka ehemmiyetli hikmetlere müstenid olduğunu (dayandığını), zerre kadar insafı olana isbat eder bir hüccettir.

O hikmetlerden birisi şudur ki: Zât-ı risaletin (Peygamber Efendimiz'in) akvâli (sözleri) gibi, ef'âl (fiilleri) ve ahvâli (hâlleri) ve etvar (tavırları) ve harekâtı dahi menâbi-i din ve şeriattır (dinin ve İslâmiyet'in kaynaklarıdır).. ve ahkâmın (hükümlerin) me'hazleridir (mercileridir). Şıkk-ı zâhirîsine (zâhirî şıkkına) sahabeler hamele oldukları gibi, hususî dairesindeki mahfî (gizli) ahvâlâtından tezahür eden esrar-ı din ve ahkâm-ı şeriatın hameleleri (taşıyıcıları) ve râvileri de ezvâc-ı tâhirattır (tertemiz hanımlarıdır) ve bilfiil o vazifeyi îfâ etmişlerdir. Esrar ve ahkâm-ı dinin hemen yarısı, belki onlardan geliyor. Demek bu azîm (büyük) vazifeye birçok ve meşrepçe muhtelif ezvâc-ı tâhirat lâzımdır.

Gelelim Hazreti Zeyneb'in tezevvücüne: Yirmi Beşinci Söz'ün Birinci Şûle'sinin Üçüncü Şuâ'ının misallerinden olan مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ⁵ âyetine dair şöyle yazılmış ki; insanların tabakâtına göre bir tek âyet, müteaddit vücûhlarla (çeşitli vecihlerle) her bir tabakanın fehmine (anlayışına) göre bir mana ifade ediyor.

Bir tabakanın şu âyetten hisse-i fehmi şudur ki: Resûl-i Ekrem'in (aleyhissalâtü vesselâm) hizmetkârı veya "oğlum" hitabına mazhar olan Zeyd, (radiyallâhu anh) rivâyet-i sahîha⁶ ile itirafına binâen, izzetli (onurlu) zevcesini kendine mânen küfüv (denk) bulmadığı için tatlik etmiş (boşamış). Yani Hazreti Zeyneb, başka yüksek bir ahlâkta yaratılmış ve bir peygambere zevce olacak fitratta olduğunu Zeyd, ferasetle (ince ve derin anlayışı ile) hissetmiş ve kendisini ona zevc olacak fitratta kendine küfüv bulmadığından, mânevî imtizaçsızlığa (uyumsuzluğa) sebebiyet verdiği için tatlik etmiştir. Allah'ın emriyle Resûl-i Ekrem (aleyhissalâtü vesselâm) almış, yani زَوَّجْنَاكَهَا⁷ 'nın işaretiyle o nikâh, bir akd-i semâvî olduğuna (gökte kıyılmış olduğuna) delâletiyle hârikulâde.. ve örf ve muamelât-ı zâhiriye (zâhirî muâmeleler) fevkinde (üstünde), sırf kaderin hükmüyledir ki; Resûl-i Ekrem, (aleyhissalâtü vesselâm) o

hükm-ü kadere inkıyad göstermiştir (boyun eğmiştir) ve mecbur olmuştur.⁸ Nefis arzusuyla değildir.

Şu kader hükmünün de ehemmiyetli bir hükm-ü şer'î ve mühim bir hikmet-i âmmeyi (umumî bir hikmeti) ve şümûllü bir maslahat-ı umumiyeyi tazammun eden (içine alan) لَكِي لَأ يَكُونَنَّ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ اَيْت-İ kerîmesinin işaretiyle büyüklerin küçüklere “oğlum” demeleri, zıhar meseleleri gibi –yani karısına “anam gibisin” dese haram olduğu gibi– değildir ki, ahkâm onunla değişsin. Hem büyüklerin (devlet reislerinin) raiyetlerine (halklarına) ve peygamberlerin ümmetlerine pederâne (baba gibi)¹⁰ nazar ve hitapları, vazife-i risalet itibarıyla; şahsiyet-i insaniye itibarıyla değildir ki, onlardan zevce almak uygun düşmesin.

İkinci bir tabakanın hisse-i fehmi şudur ki: Bir büyük âmir, raiyetine pederâne bir şefkat ile bakar. Eğer o âmir, zâhirî ve bâtınî bir padişah-ı ruhanî olsa merhameti, pederin yüz defa şefkatinden ileri gittiği için, raiyetinin efradı, onun hakikî evlâdı gibi, ona peder nazarıyla bakarlar. Peder nazarı ise zevce nazarına inkılâb edemediğinden ve kız nazarı da zevce nazarına kolayca değişmediğinden, efkâr-ı âmmede (kamuoyunda, toplumun genel kanaatinde) peygamberin müminlerin kızlarını alması şu sırta uygun gelmediği için; Kur'ân, o vehmi (kuruntuyu) def' maksadıyla der: “Peygamber, rahmet-i ilâhiye hesabıyla size şefkat eder, pederâne muamele eder.. ve risalet (peygamberlik) nâmına siz, O'nun evlâdı gibisiniz. Fakat, şahsiyet-i insaniye itibarıyla pederiniz değildir ki, sizden zevce alması münasip düşmesin.. ve sizlere “oğlum” dese, ahkâm-ı şariat (dinî hükümler) itibarıyla siz O'nun evlâdı olamazsınız!”

الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي¹¹

Said Nursî

* * *

Peygamberimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) Hz. Zeyneb bint-i Cahş ile evlenmesini hâlâ dillerine dolayıp dinden-imandan olanlar ve başkasının da kafasını bulandıranlar var. Hâlbuki Peygamber Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) on beş yaşından itibaren tertemiz bir yaşayış içinde olduğunu düşmanları dahi tasdik ederler. Yirmi beş yaşında iken kırk yaşında olan Hz. Hadîce ile evlenmiştir. Hz. Hadîce vefat ettiğinde Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) elli yaşının üzerinde idi ve farz namazları dışındakileri oturarak kılmak zorundaydı. İşte bu yaştan sonraki evliliklerinin hepsi de mutlaka ilâhî bir işaret ve hikmetin zorlaması ile olmuştur. Çünkü gençlik ve delikanlılık hislerinin söndüğü ve heyecanlarının durup durulaştığı, nefsanî arzuların dinip sâkinleştiği bir zamandaki çok evliliğin nefsanî olmayıp ilâhî bir sır ve hikmetinin olması gerekir.

O hikmetlerin başında ise, Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) peygamberlik vazifesi, Allah'ın dininin hükümlerini tebliğ ve temsil hizmeti vardır. Peygamber Efendimiz'in, sözleri, fiil ve icraatları, hâlleri ve tavırları İslâmiyet'in kaynağıdır. Allah'ın rızasını kazanmaları hususunda insanlar bütün hareketlerini, fiil ve amellerini Hz. Peygamber Aleyhisselâm'dan öğrenmek zorundadırlar. Onun için tâ kıyâmete kadar insanların başlarından geçebilecek bütün olayların –küçücük de olsa– bir benzeri, numûnesi; Asr-ı Saadet'te Peygamberimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) ve sahabelerin hayatında yaşanmış olmalıdır ve öyledir. Zira ümmet-i Muhammed'in karşılaştığı problemlerin çözümünde sıkıntı yaşamaması, problemlerini yaşanmış bir örneğine bakarak halletmesi için bunun böyle olması gerekir. **Bundan dolayı M. Fethullah Gülen Hocaefendi bu mânâda bir siyer felsefesine ihtiyaç olduğunu söylemektedir.** Erkeklerle ilgili hususlarda, Hz. Peygamber Aleyhisselâm ile devamlı beraber olan sahabe efendilerimiz yaşamış, görmüş ve bu şâhit oldukları gerçekleri anlatıp rivayet etmişlerdir. Böylece İslâmiyet'in erkeklere ait hususları tesbit edilip insanların bilgilerine sunulmuştur. Peki hususî dairedeki, âile hayatı ile ilgili, bilhassa kadınlara bakan dinî ve şer'î hükümler ne olacaktır? Elbette bunları da hanım sahabeler aktaracaktır. Evlilik hükümleri, hayız-nifas hâlleri, mehir, ... ve benzeri hususlarda onların bilgisine ihtiyaç vardır. Bunun için de genç-ihthiyar; meşrepleri, huyları, soyu-sopu farklı; zengin-fakir ayrı ayrı içtimaî

seviyelerden hanımlar olması gerekir. İşte Peygamber Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) evliliklerinde bu çeşitliliği görmek mümkündür.

Hz. Zeyneb'in evliliğine gelince: Zeyneb bint-i Cahş, Kureyş'in asillerinden ve Peygamber Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) akrabalarındandır. Kast sistemine benzer anlayışları ve insanlar arasındaki farkı ortadan kaldırmak için gelen Hz. Muhammed Aleyhisselâm, evvelâ önce âzâtlı kölesi olan ve evlât edinmiş bulunduğu Zeyd bin Hârise'yi, akrabası Hz. Zeynep'le evlendirerek bir câhiliye geleneğini yıktı. Yani bir asille, âzâtlı bir kölenin eşit olduklarını ve evlenebileceklerini herkese gösterdi.

İkinci olarak; O zamanlarda “evlatlıklar” kişinin kendi öz evlâdı gibi telakki ediliyor, bundan ötürü de vefatlarında onların dul kalan eşleri ile evlenilmiyordu. Cenâb-ı Hak, “evlâtlık” meselesi hakkında o zamanki toplumda oluşan bu yanlış kanaati ve inancı kaldırmayı murad etti. Ve “*Muhammed içinizden hiçbir erkeğin babası değildir, lâkin Allah'ın elçisi ve peygamberlerin sonuncusudur.*” (Ahzâb Sûresi, 33/40) âyetiyle, “evlatlıkların, kişinin kendi sulbünden gelen hakikî evlatlar gibi olmadığına, onların boşamış oldukları hanımlarıyla evlenilebileceğine” hükmetti. Böylece doğru olmayan bir geleneği kaldırıp, yerine doğru ve müminler için kolay olanı ikame ediyordu. İşte bunun için de Allah (c.c.), hükmün evvelâ Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) şahsında uygulanmasını murad buyurmuştu.

Bu âyetin öncesinde şöyle buyruluyor: “*Hani hem Allah'ın nimet ve ihsanına, hem de senin iyiliğine nail olmuş olup da hanımını boşamaya karar vermiş olarak sana danışmaya gelmiş olan kişiye sen: “Eşini yanında tut Allah'tan kork!” demiştin. Allah'ın açığa çıkaracağı bir durumu içinde saklamıştın, çünkü insanlardan çekinmiştin. Halbuki asıl Allah'tan çekinmen gerekirdi. Neticede, Zeyd eşini boşayıp onunla ilişkisini kestikten sonra, Biz onu sana nikâhladık ki, bundan böyle evlatlıkları, eşleriyle ilişkilerini kestikleri, onları boşadıkları zaman, o kadınlarla evlenmek hususunda müminlere bir güçlük olmasın. Allah'ın emri her zaman gerçekleşir. Allah'ın, kendisine takdir edip helâl kıldığı bir hususu yerine getirmekte Peygamber'e herhangi bir güçlük yoktur. Sizden önce gelip geçen peygamberler hakkında da Allah'ın kanunu böyle*

cari olmuştur. Allah'ın emri, mutlaka yerini bulan bir kaderdir." (Ahzâb Sûresi, 33/37-38)

Üstad Hazretleri, bu hususu izah ederken diyor ki:

"Peygamber Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) hizmetkârı veya 'oğlum' hitabına mazhar olan Zeyd bin Hârise (radiyallâhu anh) sahih rivâyet ile itirafına binâen, izzetli zevcesini kendine mânen küfüv (denk) bulmadığı için boşamıştır. Yani Hz. Zeyneb bint-i Cahş, başka yüksek bir ahlâkta yaratılmış ve bir peygambere zevce olacak fitratta olduğunu Zeyd bin Hârise, ferâset (sezgi) ile hissetmiş ve kendisini ona koca olacak fitratta kendini denk bulmadığından, mânevî imtizaçsızlığa sebebiyet verdiği için boşamıştır. Allah'ın emriyle Peygamber Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) o vâlidemizi almış; yani زَوْجِنَا كَهَا "Biz onu sana nikâhladık, evlendirdik." (Ahzâb Sûresi, 33/37) âyetinin işaretiyle o nikâh, semâvî akit olduğuna delâlet etmesiyle hârikulâde ve örf ve zâhirî muamelelerin üstünde, sırf kaderin hükmüyledir ki, Peygamber Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) kaderin o hükmüne boyun eğmiş ve itaat etmeye mecbur olmuştur. Nefis arzusu ile değildir. Şu kader hükmünün de ehemmiyetli bir şer'î hüküm ve mühim bir genel hikmeti, kapsamlı umûmî bir faydayı ihtivâ eden لِكَيْ لَا يَكُونَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِي أَزْوَاجِ أَدْعِيَائِهِمْ ".... ki, bundan böyle evlatlıkları, eşleriyle ilişkilerini kestikleri, onları boşadıkları zaman, o kadınlarla evlenmek hususunda müminlere bir güçlük olmasın." (Ahzâb Sûresi, 33/37) âyet-i kerîmesinin işaretiyle büyüklerin küçüklere 'oğlum' demeleri, zihar meseleleri gibi – yani hanımına 'anam gibisin' dese haram olduğu gibi– değildir ki ahkâm onunla değişsin. Hem büyüklerin raiyetlerine ve peygamberlerin ümmetlerine baba gibi nazar ve hitapları peygamberlik vazifesi itibariyledir. İnsanî şahsiyet itibariyle değildir ki, onlardan zevce (hanım) almak uygun düşmesin... Bir büyük âmir, raiyetine (halkına) baba gibi bir şefkat ile bakar. Eğer o âmir, zâhirî ve bâtinî ruhânî bir padişah olsa merhameti, babanın yüz defa şefkatinden ileri gittiği için, raiyetinin fertleri, onun hakikî evlâdı gibi, ona baba nazarı ile bakarlar. Baba nazarı ise koca nazarına değişmediğinden ve kız nazarı da hanım nazarına kolayca değişmediğinden, efkâr-ı âmmede (kamuoyunda) peygamberin müminlerin kızlarını alması şu sırra uygun gelmediği için; Kur'ân, o

vehmi gidermek maksadıyla der: ‘Peygamber, ilâhî rahmet hesabıyla size şefkat eder, baba gibi muamele eder ve peygamberlik namına siz, O’nun evlâdı gibisiniz. Fakat insânî şahsiyet itibariyle pederiniz değildir ki, sizden hanım alması münasip düşmesin ve sizlere ‘oğlum’ dese, şeriat hükümleri itibariyle siz O’nun evlâdı olamazsınız!’”

- 1 Her türlü noksan sıfatlardan uzak olan Allah’ın adıyla.
- 2 “Hiçbir şey yoktur ki, O’nu hamd ile beraber tesbih (tenzih) ediyor bulunmasın.” (İsrâ Sûresi, 17/44).
- 3 Allah’ın selâmı, rahmeti ve bereketi; sonsuza kadar sürekli üzerinize olsun!
- 4 Dâmen-i muallâ: Yüce etek. Herkesten daha iffetli, daha şerefli. Öyle ki bu tür isnatlar onun eteğine, paçasına dahi ulaşamaz, anlamında kullanılan bir edebî, mecazî ifade.
- 5 “Muhammed içinizden hiçbir erkeğin babası değildir, lâkin Allah’ın elçisi ve peygamberlerin sonuncusudur.” (Ahzâb Sûresi, 33/40).
- 6 Bkz.: Buhârî, *Tevhid* 22; Tirmizî, *Tefsîru sûre* (33) 15.
- 7 “Biz onu sana nikâhladık.” (Ahzâb Sûresi, 33/37).
- 8 Hz. Âişe Vâlidemiz “Allah Resûlü vahiyden bir şey gizleyecek olsaydı bu âyeti gizlerdi.” sözüyle Efendimiz’in (sallallâhu aleyhi ve sellem) bu husustaki inkıyad ve mecburiyetine işarette bulunmuştur. Bkz.: Taberânî, *el-Mu’cemü’l-kebir* 24/41.
- 9 “... ki, bundan böyle evlâtlıkları, eşleriyle ilişkilerini kestikleri, onları boşadıkları zaman, o kadınlarla evlenmek hususunda müminlere bir güçlük olmasın.” (Ahzâb Sûresi, 33/37).
- 10 Efendimiz’in (sallallâhu aleyhi ve sellem) ümmetine şefkatli bir baba gibi olduğunu ifade eden rivayet için bkz.: Taberânî, *el-Mu’cemü’l-kebir* 3/59.
- 11 Kendinden başka her şeyin fânî olduğu gerçek Bâkî, Allah’tır.

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Hanımlar Rehberi'nde iki-üç defa zikredilen ¹عَلَيْكُمْ بَدِين الْعَجَائِزِ hadis-i şerifinin sırrı münasebetiyle İhtiyarlar Risalesi'nden "Yedi Rica" ona zeyledildi (eklendi).

Birinci Rica

Ey sinn-i kemâle (olgunluk yaşına) gelen muhterem ihtiyar kardeşler ve ihtiyâre hemşireler! Ben de sizin gibi ihtiyarım. İhtiyarlık zamanında arasına bulduğum ricaları ve o ricalardaki tesellî nuruna sizi de teşrik etmek arzusuyla, başımdan geçen bazı hâlâtı yazacağım. Gördüğüm ziyâ ve rastgeldiğim rica kapıları, elbette benim nâkıs (noksan) ve müşevveş (karışık) istidadıma göre görülmüş, açılmış. İnşallah sizlerin sâfî ve hâlis istidatlarınız, gördüğüm ziyâyı parlattıracak; bulduğum ricayı daha ziyade kuvvetleştirecek.

İşte gelecek o ricaların ve ziyâların menbaı, madeni, çeşmesi; *imandır.*

Birinci Rica'da deniliyor ki: İnsanın başından geçen hâlleri bir hayat muhasebesi yaparak gözden geçirmesi, ibret ve ders alması lâzımdır. Bu bir enfüsî (iç âlem ile ilgili) tefekkür olduğu için daha tesirlidir. Çünkü burada olayın şâhidi bizzat insanın kendisidir. Âfâkî (dış âlem üzerine yapılan) tefekkürden çok farklıdır. Onun için Üstad Hazretleri başından geçen, bizzat şâhit olduğu şeyleri anlatarak gördüğü ziya ve rastgeldiği rica kapılarını bizlere gösteriyor. Bunlardan istifadenin anahtarı da **imandır**. O madenler ve çeşmeler iman ile istifadeye hazır hâle gelir.

İkinci Rica

İhtiyarlığa girdiğim zaman; bir gün güz mevsiminde, ikinci vaktinde, yüksek bir dağda dünyaya baktım. Birden gayet rikkatli ve hazîn ve bir cihette karanlıklı bir hâlet bana geldi. Gördüm ki ben ihtiyarlandım; gündüz de ihtiyarlanmış, sene de ihtiyarlanmış, dünya da ihtiyarlanmış. Bu ihtiyarlıklar içinde dünyadan firâk ve sevdiklerimden iftirâk zamanı yakınlaştığından, ihtiyarlık beni

ziyade sarstı.

Birden **rahmet-i ilâhiye**, öyle bir surette inkişâf etti ki o rikkatli hüzün ve firâkı, kuvvetli bir rica ve parlak bir tesellî nuruna çevirdi.

Evet ey benim gibi ihtiyarlar! Kur'ân-ı Hakîm'de yüz yerde “er-Rahmân er-Rahîm” sıfatlarıyla kendini bizlere takdim eden.. ve daima zeminin yüzünde merhamet isteyen zîhayatların (canlı varlıkların) imdadına rahmetini gönderen.. ve gaybdan her sene baharı hadsiz nimet ve hediyeleriyle doldurup rızka muhtaç bizlere yetiştiren.. ve zaaf u acz derecesi nisbetinde rahmetinin cilvesini ziyade gösteren bir Hâlık-ı Rahîmimizin rahmeti, bu ihtiyarlığımızda en büyük bir rica ve en kuvvetli bir ziyâdır.

Bu rahmeti bulmak, *iman ile o Rahmân'a intisap etmek ve ferâizi (farzları) kılmakla O'na itaat etmektir.*

İkinci Rica'da bahsedilen dağ, Barla'nın Çam dağları olabilir. Çünkü yazları tek başına gidip birkaç ay orada kalıyordu. Kastamonu da olabilir...

İkinci vakti, yüksek bir dağ, ihtiyarlık zamanı, gündüz bitmek üzere, sene son mevsiminde yani o da ihtiyarlamış. Bu kadar ihtiyarlıklar içinde bir gariplik, bir hüzün çökmüş. Bu insan için fitrî bir durumdur, ama o kadar çok tesellî noktaları var ki... Kur'ân'da yüzlerce “Rahmân-Rahîm” isimleri geçiyor. Her gün söylediğimiz Besmele'nin içinde dahi defalarca “Rahmân” ve “Rahîm” isimlerini zikrediyoruz. Bu isimlerin şefkat tecellileriyle yeryüzü dolup taşmakta... **Böyle çepeçevre merhamet ve şefkatle kuşatılan insan imanla, farzları yerine getirmekle bu gerçeğin farkına varınca hiçbir şeyden üzülmemesi gerekir.** İşte teselli kaynağımız bu kadar muazzam. Meseleye Cenâb-ı Hakk'ın diğer isimleri açısından bakacak olursak bu iki isimden başka çok muhteşem birçok güç kaynağına sahip olduğumuzu anlarız...

1995 senesi Ramazan ayında ABD'de bir himmete katılmıştık. O gün oraya yeni müslüman olmuş bir siyahî kardeşi de getirmişlerdi. Herkes gönlünden kopanı himmet etmeye çalışıyordu. O da “on dolar” himmet etti. Onu tanıyan birisi himmet toplayanları ikaz etti ve dedi ki: “Bu

kardeş, günlük kazancıyla yaşıyor. Bugün çalıştı 20 dolar kazandı. Beş dolar yol parası yaptı. Şimdi beş doları da yol parası yapacak. On dolar himmet edince cebinde hiç parası kalmayacak!.” Bunun üzerine gayet nazik bir şekilde “Sen daha sonra verirsin, şimdi dursun, sen daha yenisin.” gibi sözler söylemeye kalktılar. O gayet sert bir şekilde itiraz edip “Allahu Ekber! No problem!” dedi. Şaşırıp kaldık. “**Allah büyük olduktan sonra hiç problem mi olurmuş!**” diyor ve bizlere ders veriyordu.

Üçüncü Rica

Bir zaman gençlik gecesinin uykusundan ihtiyarlık sabahıyla uyandığım vakit kendime baktım; vücudum kabir tarafına bir inişten koşar gibi gidiyor. Niyazî Mısırî’nin,

Günde bir taşı bina-yı ömrümün düştü yere,

Can yatar gafil, binası oldu vîran bîhaber...2

dediği gibi, ruhumun hânesi olan cismimin de her gün bir taşı düşmekle yıpranıyor ve dünya ile beni kuvvetli bağlayan ümitlerim, emellerim kopmaya başladılar. Hadsiz dostlarımdan ve sevdiklerimden müfârakat zamanının yakınlaştığını hissettim. O mânevî ve çok derin ve devasız görünen yaranın merhemini aradım, bulamadım. Yine Niyazî Mısırî gibi dedim ki:

Dil bekâsı, Hak fenâsı istedi mülk-i tenim,

(Yani gönül, vücûdumun devam ve bekâsını, Cenâb-ı Hak’ta fâni olmasını istedi)

Bir devasız derde düştüm, âh ki Lokman bîhaber!3 4(Hâşiye)

O vakit birden merhamet-i ilâhiyenin lisanı, misali, timsâli, dellâli, mümessili olan **Peygamber-i Zîşan** (aleyhissalâtü vesselâm)’ın **nuru ve şefaati ve beşere getirdiği hediye-i hidâyeti**, o dermansız hadsiz zannettiğim yaraya güzel bir merhem ve tiryak (ilaç) oldu. Karanlıklı ye’simi (ümitsizliğimi), nurlu bir ricaya (ümide) çevirdi.

Evet ey benim gibi ihtiyarlığımı hisseden muhterem ihtiyar ve ihtiyâreler! Biz gidiyoruz, aldanmakta fayda yok. Gözümüzü

kapamakla bizi burada durdurmazlar, sevkîyât var. Fakat gafletten ve kısmen de ehl-i dalâletten gelen zulümât evhâmlarıyla (karanlık kuruntularla) bize firâklı ve karanlıklı görünen berzah memleketi, ahbapların mecmâıdır (toplandığı yerdir). Başta şeffîmiz (şefaathimiz) olan Habibullah (aleyhissalâtü vesselâm) ile bütün dostlarımıza kavuşmak âlemidir.

Evet, bin üç yüz elli senede, her sene üç yüz elli milyon insanların sultanı.. ve onların ruhlarının mürebbîsi.. ve akıllarının muallimi.. ve kalblerinin mahbûbu.. ve her günde ⁵ كَالْفَاعِلِ السَّبَبُ كَالْفَاعِلِ sırrınca, bütün o ümmetinin işlediği hasenâtın bir misli, sahife-i hasenâtına ilâve edilen.. ve şu kâinattaki makâsıd-ı âliye-i ilâhiyenin (yüce ilâhî maksadların) medarı (vesilesi).. ve mevcûdâtın kıymetlerinin teâlîsinin (yükselmesinin) sebebi olan o Zât-ı Ahmediye (aleyhissalâtü vesselâm), dünyaya geldiği dakikada “Ümmetî! Ümmetî!” –rivâyet-i sahîha ile ve keşf-i sâdıkla (Peygamber Efendimiz’in sahih hadisleriyle ve evliyanın sâdik keşifleriyle)– dediği gibi⁶ mahşerde herkes “Nefsî! Nefsî!” dediği zaman, yine “Ümmetî! Ümmetî!”⁷ diyerek en kudsî ve en yüksek bir fedakârlık ile, yine şefaatiyle ümmetinin imdadına koşan bir Zât’ın gittiği âleme gidiyoruz. Ve o güneşin etrafında hadsiz asfiyâ ve evliyâ yıldızlarıyla ışıklanan öyle bir âleme gidiyoruz.

İşte o Zât’ın şefaati altına girip ve nurundan istifade etmenin ve zulümât-ı berzahiyeden kurtulmanın çaresi, *sünnet-i seniyyeye ittibâdır* (Peygamberimiz’in (aleyhissalâtü vesselâm) sünnetlerine tâbi olarak onları yaşamaktır).

Üçüncü Rica’da Üstad Hazretleri, gafletli gençlik gecesinden ihtiyarlığın uyarıcı sabahıyla kendine gelince bir durum muhakemesi ve hayat muhasebesi yapıyor. Ve Niyazî Mısrî’nin şiirlerinde tesbit ettiği gibi, kendisinin koşar vaziyette ecele doğru bir su gibi akıp gittiğini görüyor. Bu devasız bir dert.. neticede her doğan ölecek... O vakit, ümmetini çok seven onlara karşı şefkat ve re’fette herkesten ileri olan Peygamber Efendimiz’i (sallallâhu aleyhi ve sellem) düşünüyor. O

zaman, Muhammedî hakikatin haşmet ve azametine, onun Makam-ı Mahmud sofrasına bakıyor. Ve onun çevresinin, insanların iftihar vesilesi büyük zâtlarla, insanlık ufkunun yıldızları ile çevrili bulunduğu âleme bakıyor, o takdirde üzülmeye degecek bir şey olmadığını görüp anlıyor. Zaten daha önce yazdığı **Mesnevî-i Nuriye**'de Üstad Hazretleri şöyle diyor:

“Ey aziz kardeşim bil ki: Kabir, âhîret âlemine açılmış bir kapıdır. Arka ciheti rahmettir, ön ciheti azaptır. Bütün dost ve sevgililer o kapının arka cihetinde duruyorlar. Senin de onlara iltihak zamanın gelmedi mi? Ve onlara gidip onları ziyaret etmeye iştiyakın yok mudur? Evet, vakit yaklaştı. Dünya pisliklerinden temizlenmek üzere bir gusül lâzımdır. Yoksa, onlar iğrenerek senden ikrah edecek, tiksineceklerdir.

Eğer, ‘İmam Rabbânî Ahmed Fârukî, bugün Hindistan’da hayattadır.’ diye ziyaretine bir davet vuku bulsa, bütün zahmetlere ve tehlikelere katlanarak ziyaretine gideceğim. Binâenaleyh, İncil’de ‘Ahmed’, Tevrat’ta ‘Ahyed’, Kur’ân’da ‘Muhammed’ ismiyle isimlenen iki cihanın güneşi, kabrin arka tarafında milyonlarca Fârukî Ahmedler ile çevrili olarak bulunmaktadır. Onların ziyaretlerine gitmek için niye acele etmiyoruz. Geri kalmak hatadır.”⁸ (Aslından sadeleştirilerek alınmıştır).

Dördüncü Rica

Bir zaman ihtiyarlığa ayak bastığımdan, gafleti idâme ettiren (devam ettiren) sıhhat-i bedenim de bozulmuştu. İhtiyarlıkla hastalık, müttefikân (beraberce) bana hücum etti. Başıma vura vura uykumu kaçırdılar. Çoluk-çocuk, mal gibi beni dünya ile bağlayacak alâkalar da yoktu. Gençlik sersemliğiyle zâyi ettiğim sermaye-i ömrümün meyvelerini; bütün günahlar, hatîâtlar gördüm. Niyazî Mısırî gibi feryad eyleyerek dedim:

Bir ticaret yapmadım, nakd-i ömür oldu hebâ,
Yola geldim; lâkin göçmüş cümle kervan bîhaber.

Ağlayıp nâlân edip düştüm yola تنها garib,
*Dîde giryan, sîne biryan, akıl hayran bîhaber.*⁹

O vakit gurbette idim. Me’yusâne (ümitsizce) bir hüzn ve nedâmetkârâne bir teessüf ve istimdatkârâne bir hasret hissettim.

Birden **Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan**, imdada yetişti. Bana o kadar kuvvetli bir rica kapısını açtı ve öyle hakikî bir tesellî ziyâsını verdi ki, o vaziyetimin yüz derece fevkindeki ye'si (ümitsizliği) dahi izâle eder (giderir) ve o karanlıkları dağıtabilirdi.

Evet ey benim gibi dünya ile alâkaları kesilmeye başlayan ve dünya ile bağlanan ipleri kopmaya yüz tutan muhterem ihtiyar ve ihtiyâreler! Bu dünyayı en mükemmel ve muntazam bir şehir, bir saray hükmünde halkeden bir Sâni-i Zülcelâl, mümkün müdür ki; o şehirde, o sarayda en ehemmiyetli misafirleriyle ve dostlarıyla konuşmasın, görüşmesin. Madem bilerek bu sarayı yapmış ve irade ve ihtiyâr ile tanzim ve tezyin etmiş; elbette nasıl ki “Yapan bilir.” öyle de “Bilen konuşur.”¹⁰ Madem bu sarayı, bu şehri bize güzel bir misafirhâne ve ticaretgâh yapmış; elbette bize karşı münasebâtını ve bizden arzularını gösterecek bir defteri, bir kitabı bulunacaktır.

İşte o kudsî defterin en mükemmeli; kırk vecihle mu'cize ve her dakikada hiç olmazsa yüz milyonun dillerinde gezen, nur serpen ve her bir harfinde asgarî olarak on sevap ve on hasene¹¹ ve bazen on bin ve bazen Leyle-i Kadir sırrıyla bir harfine otuz bin hasene ve meyve-i cennet ve nur-u berzah (kabir nuru) veren Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan'dır. Bu makamda O'na rekabet edecek kâinatta hiçbir kitap yoktur ve hiçbir kimse gösteremez.¹² Madem bu elimizdeki Kur'ân, semâvât ve arzın Hâlık-ı Zülcelâl'inin rubûbiyet-i mutlakası noktasından ve azamet-i ulûhiyeti cihetinden ve ihâta-yı rahmeti cânibinden gelen kelâmıdır, fermanıdır, bir maden-i rahmetidir;¹³ O'na yapış!..¹⁴ Her derde bir deva,¹⁵ her zulmete bir ziyâ,¹⁶ her ye'se bir rica, içinde vardır.

İşte bu ebedî hazinenin anahtarı, *imandır ve teslimdir ve O'nu dinleyip kabul etmek ve okumaktır.*

Dördüncü Rica'da Üstad Hazretleri, **beden sağlığının açıkça, gençliğin ise zımnen gafleti devam ettirdiğini** söylüyor. O zaman, gençlik ve

sağlık-sıhhat içinde gaflet verici bir zehrin olduğunu hiç aklımızdan çıkarmamız lâzım. O gaflet zehrini atmak için takvaya sarılmamız gerekiyor. Zaten gençlik ve sıhhat gidince, ihtiyarlık ve hastalık, ellerinde tokmaklarla gelip kafamıza vurmaya başlıyorlar. Aslında ihtiyarlık ve hastalık, başımıza vura vura uykumuzu kaçırdığında şikayetçi olmaktan daha çok; ileriye, âhirete baktırdıkları için onlardan memnun olmamız ve onlara teşekkür etmemiz gerekir. Çünkü onların ikazı ile durum muhakemesi ve hayat muhasebesi yapma imkân ve fırsatını elde etmiş oluyoruz. İşte bu fırsattan istifade eden Üstad Hazretleri, gençliğine ve eriyip giden ömür sermayesine bakıyor; derhal Kur'ân'a, onun nurlarına koşuyor.

Menkıbe olarak anlatılır: Bir adam, bütün sermayesini yatırıp kar satın almış ve satmak için pazara gelmiş. Ama sıcak bir gün olmasına rağmen satamamış, onlar da erimeye yüz tutmuş. Adam bakmış bütün sermayesi gözünün önünde eriyip gidecek... Bağırıp feryad ederek müşteri aramaya başlamış; “Sermayem eriyip gidiyor, yok mu bu kardan alacak!..” diye inliyor, etrafı da inletiyormuş. Tam o sırada bir mürşid de talebeleri ile oradan geçiyormuş. Bu sesi duyunca birden feryat edip bayılmış. O günün sıcağından bayıldığını zanneden çevresindeki talebeler, derhal kar satan adamın yanına gidip bütün karları satın almışlar ve mürşidlerini onlarla ayıltmak için gayret etmişler. Mürşid kendine gelince talebelerine demiş ki: *“Adamın sırf dünyalık sermayesinin eriyip gitmesi karşısındaki telaşı ve endişesi.. ve sesine, feryadına yansıyan pişmanlığı benim aklımı başımdan aldı. Çünkü onunki bir daha temin edilebilir, ama bizim ömür sermayemiz eriyip gidince bir daha temin edilmesi hiç mümkün değil; asıl telaşa ve endişeye kapılması lâzım gelenler bizleriz, diye düşündüm ve feryadı bastım!. Demek bayılmışım!.”*

Beşinci Rica

Bir zaman ihtiyarlığımın mebdeinde, bir inzivâ (bir köşeye çekilip hiçbir şeye karışmama) arzusuyla, İstanbul'un boğaz tarafındaki Yuşa Tepesi'nde, yalnızlıkla ruhum bir istirahat aradı. Bir gün o yüksek tepede, dâire-i ufka, etrafa baktım. Gayet hazîn ve rikkatli (acıklı) bir levha-yı zevâl ve firâkı (bir ölüm ve ayrılık manzarasını), ihtiyarlığın ihtarıyla gördüm. Şecere-i ömrümün (ömür ağacımın)

kırk beşinci senesi olan kırk beşinci dalındaki yüksek makamından, tâ hayatımın aşağı tabakalarına nazar gezdirdim. Gördüm ki; o aşağıda, her bir dalında, her bir senenin zarfında sevdiğilerimden ve alâkadarlarımdan ve tanıştıklarımıdan hadsiz cenazeler var. Ve o firâk ve iftirâktan (ayrılmaktan) gelen gayet rikkatli bir mânevî teessürât içinde, Fuzulî-i Bağdadî gibi, müfârat eden (ayrılıp giden) dostları düşünerek enîn edip (inleyip) :

Vaslını yâd eyledikçe ağlarım, (Sana kavuşmayı hatırladıkça ağlarım)

Tâ nefes var ise kuru cismimde feryad eylerim.

(Bir nefes kalıncaya kadar kuru cismimde, feryad eylerim.)

diyerek bir tesellî, bir nur, bir rica kapısını aradım.

Birden **âhirete iman nuru**, imdada yetişti. Hiç sönmez bir nur, hiç kırılmaz bir rica verdi.

Evet ey benim gibi ihtiyar kardeşler ve ihtiyâre hemşireler! Madem âhîret var ve madem bâkîdir ve madem dünyadan daha güzeldir ve madem bizi yaratan Zât hem Hakîm, hem Rahîm'dir... ihtiyarlıktan şevvâ ve teessüf etmemeliyiz... Bilâkis ihtiyarlık, iman ile ibâdet içinde sinn-i kemâle (olgunluk çağına) gelip, vazife-i hayattan terhis ve âlem-i rahmete istirahat için gitmeye bir alâmet olduğu cihetle ondan memnun olmalıyız.

Evet, nass-ı hadis (hadisin açık ve kesin ifadesi) ile; nev-i beşerin en mümtaz (seçkin) şahsiyetleri olan yüz yirmi dört bin enbiyânın¹⁷ icmâ ve tevâtür¹⁸ ile; kısmen şuhûda (müşâhede ve keşfe) ve kısmen hakkalyakîne istinâden (dayanarak), müttefikân (ittifakla) âhîretin vücûdundan ve insanların oraya sevkedileceğinden ve bu kâinatın Hâlık'ının (Yaradan'ının) kat'î vadettiği âhîreti getireceğinden haber verdikleri gibi, onların verdikleri haberi keşif ve şuhûd ile ilmelyakîn suretinde tasdik eden yüz yirmi dört milyon evliyânın o âhîretin vücûduna şehâdetleriyle ve bu kâinatın Sâni-i Hakîm'inin bütün esmâsı bu dünyada gösterdikleri cilveleriyle, bir âlem-i

bekâyı bilbedâhe (apaçık şekilde) iktizâ ettiklerinden (gerektirdiklerinden); yine âhiretin vücûduna delâletiyle; ve her sene baharda, rûy-u zeminde (yeryüzünde) ayakta duran hadd ü hesaba gelmez ölmüş ağaçların cenazelerini “emr-i kün feyekûn”¹⁹ ile ihyâ edip ba’sü ba’de’l-mevt’e (öldükten sonra dirilmeye) mazhar eden ve haşır ve neşrin yüz binler numûnesi olarak nebâtât tâifelerinden ve hayvanât milletlerinden üç yüz bin nevileri haşır u neşreden hadsiz bir kudret-i ezeliye ve hesapsız ve israfsız bir hikmet-i ebediye ve rızka muhtaç bütün zîruhları (canlıları) kemâl-i şefkatle gayet hârika bir tarzda iâşe ettiren (geçimini temin edip besleyen) ve her baharda az bir zamanda hadd ü hesaba gelmez envâ-ı zînet ve mehâsini (çeşit çeşit zînet ve güzellikleri) gösteren bir rahmet-i bâkiye ve bir inâyet-i dâimenin bilbedâhe âhiretin vücûdunu istilzâm (gerektirmesi) ile; ve *şu kâinatın en mükemmel meyvesi ve Hâlık-ı Kâinat’ın en sevdiği masnûu (sanat eseri) ve kâinatın mevcûdâtıyla en ziyade alâkadar olan insandaki şedit, sarsılmaz, dâimî olan aşk-ı bekâ ve şevk-i ebediyet ve âmâl-i sermediyet (bütün bu sonsuzluk duyguları), bilbedâhe işaret ve delâletiyle bu âlem-i fânîden sonra bir âlem-i bâkî ve bir dâr-ı âhiret ve bir dâr-ı saadet bulunduğunu o derece kat’î bir surette isbat ederler ki, dünyanın vücûdu kadar, bilbedâhe âhiretin vücûdunu kabul etmeyi istilzâm ederler (gerektirirler).*²⁰(Hâşiye)

Madem Kur’ân-ı Hakîm’in bize verdiği en mühim bir ders, “iman-ı bi’l-âhiret”tir (âhirete imandır) ve o iman da bu derece kuvvetlidir ve o imanda öyle bir rica (ümit) ve bir tesellî var ki yüz bin ihtiyarlık bir tek şahsa gelse, bu imandan gelen tesellî mukâbil gelebilir. Biz ihtiyarlar, كَمَالِ الْإِيمَانِ²¹ deyip ihtiyarlığımıza sevinmeliyiz.

Beşinci Rica’da Üstad Hazretleri, Yuşa Tepesi’nde ihtiyarlığın ihtarı ile ölüm ve ayrılık manzarasını görüp ayrılığın acısını hissediyor. Bir ümit kapısı ararken **âhirete iman** imdadına yetişiyor, kendisine hiç sönmez bir

nur ve hiç kırılmaz bir ümit veriyor. Bunun üzerine Üstad, âhiretin ve ebedî hayatın ve dostlarla sonsuz beraberliğin kesin delillerini özetleyerek, netice itibariyle yüz bin ihtiyarlık bile bir tek şahsa gelse yine de imandan gelen bu tesellinin yeterli olacağını ispatlayıp ikna ediyor. Öyle olunca hastalıklı, ârızalı, dertleri çekilmez bir ihtiyarlığa bedel; genç, sağlam bir vücut ve sonsuz saadet karşısında insanın duygularını, hatta nefsinin bile ikna ve tatmin edecek bir güzellik ortaya çıkıyor. İnsanlara, kendilerini gafletten uyarması bakımından zor gelen ihtiyarlığı bile sevimli hâle getiriyor. Tabii aile hayatını da bu duygular güzelleştiriyor. Çünkü sadece dünya hayatında değil, ebedî bir âlemde, ebedî bir saadet içinde bu aile hayatı bir hânedanlık gibi güzelce devam edecek.

Altıncı Rica

Bir zaman elîm bir esaretimde, insanlardan tevahhuş edip Barla Yaylası'nda Çam Dağı'nın tepesinde yalnız kaldım. Yalnızlıkta bir nur arıyordum. Bir gece, o yüksek tepenin başındaki yüksek bir çam ağacının üstündeki üstü açık odacıkta idim. Üç-dört gurbeti birbiri içinde, ihtiyarlık bana ihtar etti. Altıncı Mektup'ta izah edildiği gibi; o gece ıssız, sessiz, yalnız ağaçların hışırtılarından ve hemhemelerinden (ağaç yapraklarının çıkardığı seslerden) gelen hazîn bir sadâ, bir ses, rikkatime (acıklı hâlime), ihtiyarlığıma, gurbetime ziyade dokundu. İhtiyarlık bana ihtar etti ki; gündüz nasıl şu siyah bir kabre tebeddül etti (döndü), dünya siyah kefenini giydi, öyle de; senin ömrünün gündüzü de geceye ve dünya gündüzü de berzah (kabir) gecesine ve hayatın yazı dahi ölümün kış gecesine inkılâb edeceğini kalbimin kulağına söyledi. Nefsim bilmeceburiye dedi:

Evet, ben vatanımdan garip olduğum gibi, bu elli sene zarfındaki ömrümde zevâl bulan (vefat edip giden) sevdiklerimden ayrı düştüğümünden ve arkalarında onlara ağlayarak kaldığımdan, bu vatan gurbetinden daha ziyade hazîn ve elîm bir gurbettir. Ve bu gece ve dağın garibâne vaziyetindeki hazîn gurbetten daha ziyade hazîn ve elîm bir gurbete yakınlaşıyorum ki, bütün dünyadan

birden müfârakat (ayrılık) zamanı yakınlaştığını ihtiyarlık bana haber veriyor. Bu gurbet gurbet içinde ve bu hüznün hüznün içindeki vaziyetten bir rica, bir nur aradım.

Birden **iman-ı billâh**, imdada yetişti. Öyle bir ünsiyet (dostluk, ülfet) verdi ki; bulunduğum muzaaf (katmerli) vahşet bin defa tezâuf etse idi (katlansaydı), yine o tesellî kâfi gelirdi.

Evet ey ihtiyar ve ihtiyâreler! Madem Rahîm bir Hâlıkımız var; bizim için gurbet olamaz. Madem O var; bizim için her şey var. Madem O var, melâikeleri de var. Öyle ise bu dünya boş değil; hâlî dağlar, boş sahrâlar Cenâb-ı Hakk'ın ibâdıyla (kullarıyla) doludur.²² Zîşuur (akıl sahibi, şuurlu) ibâdından başka, O'nun nuruyla, O'nun hesabıyla taşı da ağacı da birer mûnis (cana yakın) arkadaş hükümüne geçer; lisan-ı hâl (hâllerinin ifade ettiği dil) ile bizim ile konuşabilirler ve eğlendirirler.

Evet, bu kâinatın mevcûdâtı adedince ve bu büyük kitab-ı âlemin harfleri sayısınca vücûduna şehâdet eden ve zîruhların medar-ı şefkat ve rahmet ve inâyet (şefkate ve rahmete ve inâyete vesile) olabilen cihâzâtı (donanımları) ve mat'ûmâtı (yiyecekleri) ve nimetleri adedince rahmetini gösteren deliller, şâhidler, bize Rahîm, Kerîm, Enîs, Vedûd olan Hâlıkımızın, Sâni'imizin, Hâmimizin dergâhını gösteriyorlar. O dergâhta en makbul bir şefaâtçi, acz ve zaaftır. Ve acz ve zaafın tam zamanı da ihtiyarlıktır. Böyle bir dergâha makbul bir şefaâtçi olan ihtiyarlıktan küsmek değil, sevmek lâzımdır.

Altıncı Rica'da ifade edildiği gibi Üstad, Barla'da mecburî ikamette iken yazları aylarca Çam Dağı'nda kalırdı. Çoğu zaman da yalnız olurdu. Bir seferinde bu yalnızlıkta bir nur arıyordu. Bir de baktı, üç- dört gurbet her taraftan kendisini sarıp kuşatmıştı. Tabii yaşlılığın ihtarı ile de önündeki kabir apaçık görünüyor ve birden dünyadan ayrılmanın yakınlaştığını haber veriyordu. İşte bu vaziyette bir ümit, bir nur ararken birden **Allah'a iman** imdadına yetişiyor. İman diyor ki: Madem Allah var; herşey var. Şu anda bile yalnız değilsin. Yanında "Kirâmen Kâtibîn" gibi vazifeli melekler var. Allah hiçbir yeri boş bırakmamış ki.. kabirde

yalnızlık yok ki... Bütün güzel ameller, arkadaş olarak gelecek. Hem Cenâb-ı Hakk'ın cemâlî isimleri, şefkat ve merhameti ifade eden sıfatları var. Bu güzel isimleri celbeden de **âcizlik**, **zayıflık** ve **muhtaçlıktır**. Bütün bunlar da ihtiyarlıkta mevcuttur. Öyleyse korkacak ve üzülecek hiçbir şey yoktur.

Yedinci Rica

Bir zaman ihtiyarlığımın başlangıcında, Eski Said'in gülmeleri Yeni Said'in ağlamalarına inkılâb ettiği hengâmda, Ankara'daki ehl-i dünya, beni Eski Said zannedip oraya istediler; gittim. Güz mevsiminin âhirlerinde Ankara'nın benden çok ziyâde ihtiyarlanmış, yıpranmış, eskimiş kalesinin başına çıktım. O kale, tahaccür etmiş (taşlaşmış) hâdisât-ı tarihiye (tarihî hâdiseler) sûretinde bana göründü. Senenin ihtiyarlık mevsimiyle benim ihtiyarlığım, kalenin ihtiyarlığı, beşerin ihtiyarlığı, şanlı Osmanlı Devleti'nin ihtiyarlığı ve Hilâfet saltanatının vefatı ve dünyanın ihtiyarlığı; bana gayet hazîn (hüzünlü) ve rikkatli (acıklı) ve fırkatli (ayrılık acılı) bir hâlet içinde, o yüksek kalede geçmiş zamanın derelerine ve gelecek zamanın dağlarına baktırdı ve baktım. Birbiri içinde beni ihata eden (kuşatan) dört-beş ihtiyarlık karanlıkları içinde, Ankara'da en kara bir hâlet-i ruhiye (ruh hâli) hissettiğimden,²³(Hâşiye) bir nur, bir teselli, bir rica (istek, ümit) aradım.

Sağa, yani mâzi olan geçmiş zamana bakıp teselli ararken; bana mâzi, pederimin ve ecdadımın ve nev'immin bir mezar-ı ekberi (en büyük bir mezarı) sûretinde göründü, teselli yerine vahşet (yalnızlık hissi) verdi.

Sol tarafım olan istikbale derman ararken baktım. Gördüm ki; benim ve emsalimin ve nesl-i âtinin (gelecek neslin) büyük ve karanlıklı bir kabri sûretinde göründü, ünsiyet (ülfet, dostluk) yerine dehşet verdi.

Sağ ile soldan tevahhuş edip (korkup çekinerek) hazır gününe baktım. O gafletli ve tarihvârî (tarih gibi) nazarıma o hazır gün,

yarım ölmekte ve hareket-i mezbuhânedeki (can çekişme hâlindeki hareketten) ızdırap çeken cismimin cenazesini taşıyan bir tabut sûretinde göründü.

Sonra bu cihetten dahi me'yus olunca (ümit kesilince), başımı kaldırıp ömrümün ağacının başına baktım. Gördüm ki; o ağacın tek bir meyvesi var, o da benim cenazemdir; o ağaç üstünde duruyor, bana bakıyor.

O cihetten dahi tevahhuş edip başımı aşağıya eğdim, o ömür ağacının aşağısına, köküne baktım. Gördüm ki; o aşağıda olan toprak, kemiklerimin toprağıyla, mebde-i hilkatimin (ilk yaratılışımın) toprağı birbirine karışmış bir sûrette ayaklar altında çiğneniyor gördüm. O da derman değil, belki derdime dert kattı.

Sonra mecburiyetle arkama baktım. Gördüm ki; esassız, fânî olan dünya, hiçlik derelerinde ve yokluk zulümâtında yuvarlanıp gidiyor. Derdime merhem ararken, zehir ilâve etti.

O cihette dahi hayır göremediğimden ön tarafıma baktım; ileriye nazarımı gönderdim. Gördüm ki; kabir kapısı tam yolumun üstünde açık görünüp, ağzını açmış bana bakıyor. Onun arkasında ebed tarafına giden cadde ve o caddede giden kabileler uzaktan uzağa nazara çarpıyor.

Ve bu altı cihetten gelen dehşetlere karşı bana nokta-yı istinad ve silâh-ı müdâfaa (savunma silâhı) olacak, cüz'î bir cüz-ü ihtiyârîden başka bir şey elimde yoktu. O hadsiz a'dâ (düşman) ve hesapsız muzır (zararlı) şeylere karşı tek bir silâh-ı insanî olan o cüz-ü ihtiyârî; hem nâkıs (noksan), hem kısa, hem âciz, hem îcâdsız olduğundan, kesbden başka bir şey elinden gelmez. Ne geçmiş zamana geçebilir, tâ ondan bana gelen hüznüleri sustursun ve ne de istikbale hulûl edebilir (girebilir), tâ ondan gelen korkuları men etsin. Geçmiş ve geleceklere âit emellerime ve elemelerime faydası olmadığını gördüm.

Bu altı cihetten gelen dehşet ve vahşet ve karanlık ve me'yusiyet

içinde çırpındığım hengâmda, birden **Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan'ın semâsında parlayan iman nurları** imdada yetişti. O altı ciheti o kadar tenvir edip ışıklandırdı ki; gördüğüm o vahşetler, o karanlıklar yüz derece tezâuf etse (artsa, katlansa) idi, yine o nur, onlara karşı kâfi ve vâfi (tam yeterli) idi. Bütün o dehşetleri birer birer teselliye ve o vahşetleri birer birer ünsiyete (dostluğa) çevirdi. Şöyle ki:

İman, o vahşetli geçmiş zamanın mezar-ı ekber sûretini yırtıp, ünsiyetli bir meclis-i münevver ve bir mecma-ı ahbap (dostların toplandığı yer) olduğunu biaynelyakîn, bihakkalyakîn gösterdi.

Hem iman, bir kabr-i ekber (en büyük bir kabir) sûretinde nazar-ı gaflete görünen gelecek zamanı, sevimli saadet saraylarında bir ziyafet-i rahmâniye meclisi sûretinde biilmelyakîn gösterdi.

Hem iman, nazar-ı gaflete bir tabut vaziyetinde görünen hazır zamanı ve o hazır günün tabutiyet (tabut hâline girmiş) şeklini kırıp, o hazır gün uhrevî bir ticaretgâh dükkânı ve şâşaalı (parlak; debdebeli, ihtişamlı) bir misafirhâne-i rahmânî sûretinde bilmüşâhede (bizzat şahit olarak, görerek) gösterdi.

Hem iman, nazar-ı gafletle ömür ağacının başında cenaze şeklinde görünen tek meyvesi cenaze olmadığını, belki ebedî bir hayata mazhar ve ebedî bir saadete namzed olan ruhumun, eskimiş yuvasından yıldızlarda gezmek için çıktığını biilmelyakîn (ilmî gerçeklikle) gösterdi.

Hem iman, kemiklerimle, mebde-i hilkatimin toprağı, ayak altında ehemmiyetsiz mahvolmuş kemikler olmadığını; belki o toprak, rahmet kapısı ve cennet salonunun bir perdesi olduğunu sırr-ı iman ile gösterdi.

Hem iman, nazar-ı gafletle, arkamda, hiçlikte, yokluk karanlığında yuvarlanan dünyanın vaziyetini sırr-ı Kur'ân ile gösterdi ki; o zâhirî zulümâtta (karanlıklarda) yuvarlanan dünya ise; vazifesi bitmiş, mânâsını ifade etmiş, neticelerini kendine bedel

vücûdda bırakmış bir kısım mektubat-ı samedâniye (Cenâb-ı Hakk'ın sınırsız idare ve hâkimiyetini yansıtan, birçok anlam ifade eden varlıklar) ve sahâif-i nukuş-u sübhâniye (Allah'ın nakşettiği sayfalar) olduğunu gösterdi. Dünyanın mahiyeti ne olduğunu biilmelyakîn bildirdi.

Hem iman, ileride gözünü açıp bana bakan kabri ve kabrin arkasında ebede giden caddeyi, nur-u Kur'ân ile gösterdi ki; o kabir, kuyu kapısı değil, belki âlem-i nurun kapısıdır. Ve o yol ise hiçliğe ve ademistana (yokluk âlemlerine) değil, belki vücûda, nuristana ve saadet-i ebediyeye giden yol olduğunu tam kanaat verecek bir derecede gösterdiğinden dertlerime hem derman, hem merhem oldu.

Hem iman, o elinde pek cüz'î bir kesb (çaba ve kazanma) bulunan cüz'î bir cüz-ü ihtiyârî yerine, o hadsiz düşman ve zulmetlere karşı, gayr-i mütenâhî (sonsuz) bir kudrete istinad etmek ve hadsiz bir rahmete intisap etmek için o cüz-ü ihtiyârînin eline bir vesika (belge) veriyor. Belki de iman, o cüz-ü ihtiyârînin elinde bir vesika oluyor. Hem o cüz-ü ihtiyârî olan silâh-ı insanî, gerçi zâtında hem kısa, hem âciz, hem noksandır. Fakat nasıl ki bir asker, cüz'î kuvvetini devlet hesabına istimâl ettiği (kullandığı) vakit, binler derece kuvvetinden fazla işler görür; öyle de sırr-ı imanla o cüz'î cüz-ü ihtiyârî, Cenâb-ı Hak nâmına O'nun yolunda istimâl edilse, beş yüz sene genişliğinde bir cenneti dahi kazanabilir.²⁴

Hem iman, geçmiş ve gelecek zamana nüfuz edemeyen o cüz-ü ihtiyârînin dizginini cismin elinden alıp, kalbe ve ruha teslim eder. Ruh ve kalbin daire-i hayatı ise, cisim gibi hazır zamana münhasır olmadığından, pek çok seneler mâziden, pek çok seneler istikbalden daire-i hayatına dâhil olduğundan; o cüz-ü ihtiyârî, cüz'iyetten çıkıp külliyet kesbeder. Zaman-ı mâzinin en derin derelerine kuvvet-i iman ile girebildiği ve hüznlerin zulmetlerini defedebildiği gibi; nur-u iman ile istikbalin en uzak dağlarına kadar çıkar, korkuları izâle eder.

İşte ey benim gibi ihtiyarlık zahmetini çeken ihtiyar ve hemşire ihtiyareler! Mâdem, elhamdülillâh, biz ehl-i imanınız ve mâdem imanda bu kadar nurlu, lezzetli, sevimli, şirin defineler var ve mâdem ihtiyarlığımız bizi bu definenin içine daha ziyâde sevk ediyor... Elbette imanlı ihtiyarlıktan şevvâ değil, belki binler teşekkür etmeliyiz.

* * *

Yedinci Rica'da²⁵ Üstad Hazretleri, İstanbul İngiliz işgali altında iken, onların İngiliz Muhibler Derneği gibi derneklerin ve iplerini ellerinde tuttukları diğer cemiyet ve şahısların telkinleriyle ülkemizi İngiliz mandası yapmaya çalıştıkları bir zamanda, **Hutuvât-ı Sitte** isimli bir broşür ile İngilizlere karşı mücadele verirken, İstanbul'dan Ankara'ya çağrıldı (1922). Fakat orada bambaşka entrikaların varlığını sezdi. **Uyarıcı bazı gayretleri olsa da meselenin çok farklı ve derin olduğunu gördü.** Ankara Kalesi'ne tefekkür için çıktığında da o hâlet-i ruhiye ile "geçmiş zamanın derelerine ve gelecek zamanın dağlarına" bakıp "Ankara'da en kara bir ruhî hâli hissetti." Bir nur, bir teselli ve bir ümit aradı. **Sağına, soluna, ömür ağacının başına, ömür ağacının aşağısına (köküne), arkasına ve ön tarafına** baktı; bir medet ve tesellî aradı. Bu altı yönden bir şey bulamadı. Kendi **hazır gününün** de son derece yetersiz olduğunu gördü. Bu dehşet, vahşet, karanlık ve ümitsizlik içinde çırpındığı sırada **Kur'ân semasında parlayan iman nurları** imdadına yetişti:

İman, o vahşet ve dehşet veren **sağ taraftaki** o büyük mezar görüntüsünün aslında -23. Söz'ün, Birinci Mebhas'ının İkinci Nokta'sında anlatıldığı gibi- baştan başa güzel, yeşil bahçelerle, nurânî insanların (peygamberlerin, müridlerin) başkanlığı altında, ibadet, hizmet, sohbet ve zikir meclisleri olduğunu fark ediyor. Çünkü geçmiş zaman karanlık bir dönem değil; daha önce gelenlerin ölümlerinin yığıldığı büyük bir mezar değil; bilakis Hz. Âdem Aleyhisselâm'dan itibaren gönderilen 124 bin veya 224 bin peygamber ve 124 milyon evliya ile aydınlanan bir zaman dilimi olduğunu, onların yaptıkları hizmetlerin de apaçık bir şekilde tesbit edilip filme alınır gibi muhafaza edildiği nurlu bir âlem olarak hâlen yaşadığını iman nuru ile görüyor. Hatta onlarla yaşamış gibi hakkalyakîn

derecesinde bu gerçeğin farkına varıyor.

Sonra **sol tarafındaki** fırtınalı, tehlikeli ve gürültülü zannettiği uçurumları ve zirveleri ise iman nuru ile süslü, sevimli, câzibedar olan dağların arkasında büyük bir ziyafet yeri, güzel bir seyran yeri ve yüksek bir gezinti yeri olduğunu görüyor. Çünkü sol taraf kabir ve ötesini, yani âhiret âlemlerini ifade ediyor. Oralar ise dünya hayatının binlerce kat ilerisinde güzellikleri, ikramları içlerinde barındırıyorlar.

Hazır zaman, gafletli bakışla bir tabut şeklinde görünürken iman ise yaşadığı hazır zamanı tabut görüntüsünü kırıp, onu her ânı değerlendirilmesi gereken bir ticaret yeri olduğunu gösteriyor. Bu imtihan dünyası, âhireti kazanmak için bir tarla, bir ticaret pazarıdır. Her ânı ibadetle, iyilik yapmakla, zikirle, fikirle, insanlığa faydalı olmakla değerlendirilecek bir mekândır.

Ömür ağacının başına gafletli bir nazarla bakınca başında cenaze şeklinde tek bir meyve halinde gördüğü şeyin, iman nuru ile bakılınca öyle olmadığını; ebedî bir hayata mazhar ve ebedî bir saadete namzed olan ruhunun eskimiş yuvasından, ihtiyarlamış ve bir sürü ârıza ile ârizalanmış bedeninden çıkıp yıldızlar âlemine, yukarılara ve yücelere doğru yükseldiğini anlıyor. Yani işin gerçeği bu...

Gafletli nazarın **-ömür ağacının köküne** baktığında- kemiklerimiz ile ilk yaratılış toprağımızın karışarak ayaklar altında çiğneniyor şeklinde zannettiği meselenin aslında öyle olmayıp; iman nuru ile bakıldığında bilakis kabirdeki o toprak aslında rahmet kapısının ve cennet salonunun bir perdesi olduğunu görüyor.

Gafletle **arkasına** bakınca, fânî dünyanın hiçlik derelerinde, yokluk karanlıklarında yuvarlanıp gittiğini zannetmesinin yanlışlığını Kur'ân sırrı ile görüyor ve anlıyor ki, aslında o zâhiren karanlıklarda yuvarlanan dünya, vazifesini bitirmiş, mânâsını ifade etmiş neticelerini vücut âlemlerinde Levh-i Mahfuz'da bırakmış bir kısım ilâhî mektuplardır. İlâhî sayfaların nakışlarıdır.

Gaflet bakışı ile **ön tarafına** bakınca, kabir kapısını tam yolunun üstünde gözünü açmış kendisine bakarken görüyordu. Hâlbuki iman ile Kur'ân nuru, kabrin kuyu kapısı olmadığını, belki nur âleminin kapısı olduğunu; o yolun da hiçliğe ve yokluğa değil, varlığa, nur âlemine, ebedî saadete giden yol olduğunu gördü dertlerine hem derman, hem merhem buldu.

İşte bu **altı cihetten** gelen dehşetlere karşı, dayanma noktası ve müdafaa silahı olacak **cüz'î bir cüz'î iradeden** başka insanın elinden bir şey gelmiyor. Gafletli bakış, insanın bu cüz'î iradesini hadsiz düşmanlara, hesapsız zararlı engellere karşı, eksik, kısa, âciz bir şey olarak görür. Böyle güçsüz bir şey ise ne geçmiş zamana geçebilir, ne de gelecek zamana girebilir. Dolayısıyla insanın geçmiş ve gelecekte gelen üzüntü ve korkularına hiçbir faydası olamaz.

İşte gafletli nazar, insanı böyle perişan, ümitsiz ve çaresiz bir durumda bırakıyor. Ama **iman, Kur'ân nuru** ile bambaşka bir pencere açarak, bütün düşmanlara, engellere ve karanlıklara karşı iradeyi sonsuz bir kudrete bağlıyor. Nasıl ki bir asker cüz'î kuvvetini devlet hesabına kullandığı vakit, kendi kuvvetinden binlerce derece fazla iş görür. Aynen öyle de iman sırrı ile insan da cüz'î iradesini, Cenâb-ı Hak nâmına, O'nun yolunda kullanınca beş yüz senelik bir cenneti kazanır.

Bu gerçekleri ilmelyakîn, aynelyakîn ve hakkalyakîn derecede görüp yaşayan Üstad Hazretleri, ihtiyarlara imanın önemini böylece anlattıktan sonra, “*Mâdem, elhamdülillâh, biz ehl-i imanınız ve mâdem imanda bu kadar nurlu, lezzetli, sevimli, şirin defineler var ve mâdem ihtiyarlığımız bizi bu definenin içine daha ziyâde sevk ediyor... Elbette imanlı ihtiyarlardan şekvâ değil, belki binler teşekkür etmeliyiz.*” diyor.

1 “Dindar ihtiyar kadınların dinine tâbi olunuz.” (Gazâlî, *İhyâu ulûmi'd-dîn* 3/78; Sehâvî, *el-Makâsîdü'l-hasene*, s. 290; Suyûtî, *ed-Düreru'l-müntesira*, s. 14.

2 Niyazî Mısırî, *Dîvân*, s. 149 (133. şiir, 2. beyit).

3 Niyazî Mısırî, *Dîvân*, s. 149 (133. şiir, 3. beyit).

4³ Hâşiye: Yani: Benim kalbim bütün kuvvetiyle bekâ istediği hâlde; hikmet-i ilâhiye, cesedimin harabiyetini iktizâ ediyor. Hekim-i Lokman da çaresini bulamadığı dermansız bir derde düştüm.

5 (Bir işe) sebep olan, (onu bizzat) yapan gibidir.

6 Doğduğu zaman Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem); başını kaldırıp bakışlarını semâya diktiğine.. secdede, ellerini kaldırmış, çok muztar bir vaziyette dua ettiğiğine.. tekbir getirdiğine.. dair rivayetler için bkz.: Suyûtî, *el-Hasâisu'l-kübrâ* 1/80, 85, 91; Nebhânî, *Huccetullâhi ale'l-âlemîn* s. 224, 227, 228.

7 Buhârî, *Tevhîd* 36, *Tefsîru sûre (17)* 5; Müslim, *Îmân* 326, 327, Tirmizî,

Kıyâmet 10.

8 Bkz.: Mesnevî-i Nuriye, Habbe, s. 117.

9 Niyazî Mısrî, *Dîvân*, s. 149 (133. şiir, 4. ve 5. beyit).

10 Bkz.: “O yarattığı mahlûkunu hiç bilmez olur mu?” (Mülk Sûresi, 67/14).

11 Kur’ân okurken her bir harfine on sevap verileceğine dair bkz.: Tirmizî, *Fedâilü’l-Kur’ân* 16; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef* 6/118; Taberânî, *el-Mu’cemü’l-kebîr* 9/130.

12 Kur’ân’ın, bir sûresinin hatta bir tek ayetinin dahi benzerinin getirilemeyeceğine dair bkz.: İsrâ Sûresi, 17/88; Kasas Sûresi, 28/49; Hûd Sûresi, 11/13; Yûnus Sûresi, 10/37-38; Tûr Sûresi, 52/33-34; Bakara Sûresi, 2/23.

13 Kur’ân’ın rahmet oluşunu bildiren ayet-i kerîmeler için bkz.: En’am Sûresi, 6/155; İsrâ Sûresi, 17/82; Kasas Sûresi, 28/86; A’râf Sûresi, 7/52; Yûnus Sûresi, 10/57; Nahl Sûresi, 16/64.

14 Kur’ân’a yapışmayı, emirlerine sımsıkı sarılmayı emir buyuran ayet-i kerîmeler ve hadis-i şerifler için bkz.: Zuhuf Sûresi, 43/43; A’râf Sûresi, 7/170; Müslim, *Fezâilü’s-sahâbe* 36; Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 4/366; Taberânî, *el-Mu’cemü’l-kebîr* 5/183.

15 Kur’ân’ın dertlere deva olduğunu bildiren ayet-i kerîmeler ve hadis-i şerifler için bkz.: İsrâ Sûresi, 17/82; Yûnus Sûresi, 10/57; Hâkim, *Müstedrek* 4/222; Taberânî, *el-Mu’cemü’l-kebîr* 9/222; Beyhakî, *es-Sünenü’l-kübrâ* 9/345.

16 “Allah size gerçekleri hatırlatan bir kitap indirdi, bir elçi gönderdi. Allah’ın nurlar saçan, yollar açan âyetlerini sizlere okuyor ki iman edip makbul ve güzel işler yapanları karanlıklardan aydınlığa çıkarsın.” (Talâk Sûresi, 65/10, 11).

17 124 bin Nebî, 315 (veya 313) Resûl olduğuna dair bkz.: Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 5/265; İbn-i Hibbân, *Sahîh* 2/77; Taberânî, *el-Mu’cemü’l-kebîr* 8/217.

18 **Tevâtür:** Yalanda ittifâk etmeleri mümkün olmayan birçok kişinin naklettiği kesin haber, bilgi.

19 **Emr-i kün feyekûn:** Cenâb-ı Hakk’ın bir şeye “Ol!” deyince hemen oluvermesi. (Bu tabirin geçtiği bazı âyetler için bkz.: Âl-i İmrân Sûresi, 3/47, 59; En’âm Sûresi, 6/73; Nahl Sûresi, 16/40; Yâsîn Sûresi, 36/82 ...).

20¹ **Hâşiye:** Evet, sübûtî (gerçekte var olan) bir emri ihbâr etmenin (haber

vermenin) kolaylığı ve inkâr ve nefyetmenin gayet müşkül olduğu, bu temsilden görünür. Şöyle ki, biri dese: “Meyveleri süt konserveleri olan gayet hârîka bir bahçe, küre-i arz üzerinde vardır.” Diğeri dese: “Yoktur.” İsbât eden, yalnız onun yerini veyahut bazı meyvelerini göstermekle kolayca dâvâsını isbat eder. İnkâr eden adam, nefyini isbat etmek için, bütün küre-i arzı görmek ve göstermekle dâvâsını isbat edebilir. Aynen öyle de; cenneti ihbâr edenler, yüz binler tereşşuhâtını (sızıntılarını), meyvelerini, âsârını (eserlerini) gösterdiklerinden kat-ı nazar (onlar bir tarafa)... iki şâhid-i sâdıkın (doğru sözlü şâhidin) sübûtuna (sâbit ve var olduğuna) şehâdetleri kâfi gelirken; onu inkâr eden, hadsiz bir kâinatı, hadsiz ebedî zamanı temâşâ etmek ve görmek ve eledikten sonra inkârını isbat edebilir, ademini (yokluğunu) gösterebilir.

İşte ey ihtiyar kardeşler! İman-ı âhiretin ne kadar kuvvetli olduğunu anlayınız.

[21](#) Kâmil iman nasip etmesinden dolayı Allah’a hamdolsun!

[22](#) Göremediğimiz her tarafın secde eden meleklerle dolu olduğunu bildiren hadis-i şerif için bkz.: Tirmizî, *Zühd* 9; İbn-i Mâce, *Zühd* 19; Bezzâr, *Müsned* 9/358.

[23](#) Hâşiye: O zaman bu hâlet-i ruhiye, Farisî (Farsça) bir münâcât sûretinde Ankara’da Hubab Risalesi’nde tab’ edilmiştir.

[24](#) Cennette en alt mertebeliklerin bile, bin senelik mesafeye denk gelecek kadar bol nimetlere mazhar olduklarına dair bkz.: Tirmizî, *Tefsîru sûre (75)* 2, *Cennet* 17; Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 2/13, 64. Ayrıca cennetin, gökler ve yer kadar genişliğe sahip olduğuna dair bkz.: Âl-i İmran Sûresi, 3/133; Hadîd Sûresi, 57/21.

[25](#) Yedinci Rica’ya dair biraz daha geniş izahlar için bkz.: Gençlik Rehberi Üzerine (Açıklamalar: Abdullah Aymaz), s. 86-96.

Yirmi Dördüncü Lem'a

Tesettür Hakkındadır

On Beşinci Nota'nın İkinci ve Üçüncü Meseleleri iken, ehemmiyetine binâen Yirmi Dördüncü Lem'a olmuştur.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ
جَلَابِيبِهِنَّ¹... الخ

âyeti, tesettürü (örtünmeyi) emrediyor. Medeniyet-i sefihe (haram helâl demeden, hayatı zevk ve eğlence olarak benimseyen medeniyet) ise Kur'ân'ın bu hükmüne karşı muhalif gidiyor; tesettürü fitrî görmüyor, “Bir esarettir.” diyor.²(Hâşiye)

Elcevap: Kur'ân-ı Hakîm'in bu hükmü tam fitrî olduğuna ve muhalifî gayr-i fitrî olduğuna delâlet eden çok hikmetlerinden, yalnız “Dört Hikmet”ini beyan ederiz.

Birinci Hikmet

Tesettür, kadınlar için fitrîdir ve fitratları iktizâ ediyor. Çünkü kadınlar hilkaten zayıf ve nazik olduklarından, kendilerini hayatından ziyade sevdiği yavrularını himâye edecek bir erkeğin himâye ve yardımına muhtaç bulunduğundan, kendini sevdirmek ve nefret ettirmemek ve istiskale mâruz kalmamak (küçük ve hor görülmek, istenmeyen kimse durumuna düşmemek) için, fitrî bir meyli var.

Hem kadınların on adetten altı-yedisi ya ihtiyardır, ya çirkindir ki; ihtiyarlığını ve çirkinliğini herkese göstermek istemezler. Ya

kıskançtır; kendinden daha güzellere nisbeten çirkin düşmemek veya tecâvüzden ve ithamdan korkar, taarruza mâruz kalmamak ve kocası nazarında hıyanetle müttehem olmamak (suçlanmamak, töhmet altında kalmamak) için, fitraten tesettür isterler. Hatta dikkat edilse, en ziyade kendini saklayan ihtiyarlardır. Ve on adetten ancak iki-üç tanesi bulunabilir ki; hem genç olsun, hem güzel olsun, hem kendini göstermekten sıkılsın.

Mâlûmdur ki, insan sevmediği ve istiskal ettiği adamların nazarından sıkılır, müteessir olur. Elbette açık-saçıklık kıyafetine giren güzel bir kadın, bakmasına hoşlandığı nâmahrem erkeklerden onda iki-üçü varsa, yedi-sekizinden istiskal eder. Hem tefahhuş ve tefessüh etmeyen (ahlâksızlık yapmayan ve fitratını bozmayan) bir güzel kadın, nazik ve seriü't-teessür olduğundan (çok çabuk etkilendiğinden, üzüldüğünden), maddeten tesiri tecrübe edilen belki semlendiren (zehirleyen) pis nazarlardan elbette sıkılır. Hatta işitiyoruz, açık-saçıklık yeri olan Avrupa'da çok kadınlar, bu dikkat-i nazardan sıkılarak, "Bu alçaklar bizi göz hapsine alıp sıkıyorlar." diye polislere şekvâ ediyorlar. Demek, medeniyetin ref-i tesettürü (örtünmeyi kaldırması), hilâf-ı fitrattır. Kur'ân'ın tesettür emri fitrî olmakla beraber, o maden-i şefkat ve kıymettar birer refika-yı ebediye olabilen kadınları, tesettür ile sukuttan, zilletten ve mânevî esaretten ve sefaletten kurtarıyor.

Üstad Hazretleri'nin "**maddeten tesiri tecrübe edilen belki semlendiren (zehirleyen) pis nazarlardan elbette sıkılır**" ifadesi üzerinde düşünecek olursak: Peygamber Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) göz zinasındaki haram bakış ile ilgili olarak "şeytanın zehirli oklarından bir ok" buyuruyor. İsrail'de yapılan bir araştırmada kızışma zamanında erkek tavşanın bakışında böyle tesirin olduğu, büyülenmiş gibi bir kilitlenmenin olduğu tesbit edilmiştir. Ayrıca bilindiği gibi tilkiler, tavukların tünedikleri ağaçların altından bakışlarıyla göz göze geldikleri tavukları çekim alanlarına alıp yere düşürdükleri.. bazı yılanların da avlarına gözlerini dikip göz göze gelince, onları sanki büyülenmiş gibi buldukları yere çivilediklerini biliyoruz. Bu bakımdan bazı şehevânî

bakışları iffetli temiz kadınlar üzerinde zehir gibi tesir ettiği de bir gerçektir. Onun için o nezih fitratların sıkılmaması mümkün değildir. Bu bakımdan tesettür bir sığınaktır.

* * *

Hem kadınlarda, ecnebî erkeklere karşı fitraten korkaklık, tahavvüf (ürkeklik, çekingenlik) var. Tahavvüf ise fitraten tesettürü iktizâ ediyor. Çünkü sekiz-dokuz dakika bir zevki cidden acılaştırarak sekiz-dokuz ay ağır bir veled yükünü zahmet ile çekmekle beraber, hâmisiz bir veledin terbiyesiyle sekiz-dokuz sene, o sekiz-dokuz dakika gayr-i meşrû zevkin belâsını çekmek ihtimâli var. Ve kesretle vâki olduğundan, cidden şiddetle nâmahremlerden fitratı korkar ve cibilliyeti (yaratılışı) sakınmak ister. Ve tesettür ile nâmahremin iştahını açmamak ve tecâvüzüne meydan vermemek, zayıf hilkatı emreder ve kuvvetli ihtar eder. Ve bir siperi ve kalesi çarşafı olduğunu gösteriyor.

Mesmûâtıma (işittigime) göre merkez ve payitaht-ı hükûmette (başkentte), çarşı içinde, gündüzde, ahalinin gözleri önünde, gayet âdi bir kundura boyacısı, dünyaca rütbeten büyük bir adamın açık bacaklı karısına bilfiil sarkıntılık etmesi, tesettür aleyhinde olanların hayâsız yüzlerine bir şamar vuruyor!

* * *

Üstad Hazretleri, **Birinci Hikmet**'te, örtünmenin kadınlar için fitrî olduğunu ve fitratlarının gerektirdiğini şöyle izah ediyor:

- “Kadınlar, (şefkate erkeklerden çok ileridirler, birer şefkat kahramanıdır ama) yaratılış itibariyle erkeklerden ekseriyetle daha zayıf ve nazik olduklarından; kendilerini, hayatlarından çok sevdikleri yavrularını himaye edecek bir erkeğin himayesine ve yardımına muhtaç bulduklarından, kendilerini sevdirmek ve nefret ettirmemek ve istiskale maruz kalmamak için fitrî, yani yaratılıştan gelen bir meyilleri vardır.”

Açık-saçıklık ise kocasının nazarında ithama ve nefrete, itimatsızlığa

sebepler olabilir.

- “Hem kadınların on taneden altı veya yedi tanesi ya ihtiyardır veya çirkindir; ihtiyarlığını veya çirkinliğini herkese göstermek istemezler. Ya kıskançtır; kendinden daha güzellere nisbeten çirkin düşmemek isterler. Veya bir tecavüzden ve ithama uğramaktan korkarlar. Bir taarruza mâruz kalmamak ve kocası nazarında hâinlikle itham edilmemek için fitraten örtünmek isterler. Hatta dikkat edilse, en ziyade kendini saklayan ihtiyarlardır. On tanesinden ancak iki-üç tanesi bulunabilir ki, hem genç olsun, hem güzel olsun, hem kendini göstermekten sıkılmasın...”

Normalde insan korkunca veya sıkılınca, gizlenir, saklanır. Çoğu zaman örtüler arkasında gizlenmek ister. Gözlerden, bilhassa rahatsız olduğu bakışlardan uzaklaşmak, kaybolmak arzu eder.

- “Evet insan sevmediği ve rahatsızlık duyduğu adamların nazarından sıkılır, müteessir olur. Elbette açık-saçıklık kıyafetine giren güzel bir kadın, iki-üç erkeğin bakmasından hoşlansa bile yedi-sekiz tanesinden sıkılır. (Bilhassa zehirli bakışlardan...) Hatta açık-saçıklık yeri olan Avrupa’da bile çok kadınlar, bu bakışlardan rahatsızlık duyarak, polislere, “Bunlar bizi göz hapsine alıp sıkıyorlar.” diye şikayette bulunuyormuş. Demek oluyor ki Kur’ân’ın örtünme emri, fitrata, yaratılışa uygundur; açık-saçıklık fitrata ters ve aykırıdır.”
- Bu mesele bir de kadınlardaki yabancı erkeklere karşı, fitraten olan korku açısından ele alınacak olursa, kadınlardaki bu duygunun da örtünmeyi gerektirdiği görülecektir. Sekiz-dokuz dakika bir zevki cidden acılaştıracak olan hamile kalma ihtimali.. sekiz-dokuz ay ağır bir çocuk yükünü zahmetle çekmekle beraber; babasız, hâmisiz bir çocuğun yetiştirilmesiyle sekiz-dokuz sene uğraşmak durumu yabana atılacak bir şey değildir. Böyle şeylerin meydana gelmesi pek eksik olmadığından, kadınların fitratı, cidden şiddetle nâmahremlerden korkar ve sakınmak ister. Örtünmek suretiyle de nâmahrem kişilerin iştahını açmamayı ve tecavüzüne meydan vermemeyi, zayıf ve nazik yaratılışları emredip kuvvetli şekilde

ihtar eder. Sığınacağı güçlü kalenin de örtü (tesettür) olduğunu gösterir.

“(1930’lu yıllarda gazetelere geçen bir habere göre) Ankara’da çarşı içinde gündüz vakti insanların gözü önünde sıradan bir kundura boyacısının, dünyaca rütbeten büyük bir adamın açık-saçık giyinen karısına fiilen sarkıntılık etmesi, tesettür aleyhinde olanların hayasız yüzlerine bir şamar vuruyor.”

Konya’da yaşayan Sabri Halıcı Ağabey’i İzmir’de Mustafa Birlik Ağabey’in evinde görmüştük. İstibra üzerinde çok dururdu. Şair Feyzi Halıcı’nın da babası olan bu zâtı, vefatından bir-iki sene önce Konya’da evinde de ziyaret etmiştik. Bir zamanlar Tercüman gazetesinde bahsedilen bir olayı daha teferruatlı olarak kendisinden dinlemiştik. Şöyle ki: Bir gün bir subay, yanında fazla boyanmış ve giyimine dikkat etmeyen hanımıyla beraber, Sabri Ağabey’in dükkanına gelir. Dükkada bir sürü halı olduğu hâlde duvarda teşhir için asılmış olan halıyı almak isterler. Sabri Ağabey de onun satılık olmadığını söyler. “Satılık değilse, ne diye böyle asıp teşhir ettin!” diye çıkışır subay. O da “Bu hanım satılık mı, ne diye böyle teşhir ediyorsun?” diye karşılık verir. Bunun üzerine kadın “Ben bir müftü kızı idim, beni bu hâle getirdiniz!” diye eşine bağırır, ağlayarak dükkanı terkeder. Seneler sonra memleketi Karlıova’ya giden Sabri Ağabey’e, hemşehrileri, “Sen bir zaman birisine kızıp ağır bir lâf etmişsin; ama senin o sözlerin, intibahlarına vesile olmuş. Eve dönünce oturup bir muhasebe yapmışlar ve muhafazakâr bir yaşayışa dönmüşler. Tayinleri buraya çıkınca, câmilerin yapılıp açılmasına vesile oldular.” diye müjdede bulunmuşlar.

İkinci Hikmet

Kadın ve erkek ortasında gayet esaslı ve şiddetli münasebet, muhabbet ve alâka, yalnız dünyevî hayatın ihtiyacından ileri gelmiyor.

Evet bir kadın, kocasına yalnız hayat-ı dünyeviyeye mahsus bir refika-yı hayat değildir. Belki hayat-ı ebediyede dahi bir refika-yı hayattır.³ Madem hayat-ı ebediyede dahi kocasına refika-yı hayattır; elbette ebedî arkadaşı ve dostu olan kocasının nazarından

gayrı başkasının nazarını kendi mehâsinine (güzelliklerine) celbetmemek (çekmemek) ve onu darıltmamak ve kıskandırmamak lâzım gelir.

Madem mümin olan kocası, sırr-ı imana binâen onun ile alâkası hayat-ı dünyeviyeye münhasır (bağlı) ve yalnız hayvânî ve güzellik vaktine mahsus muvakkat bir muhabbet değil; belki hayat-ı ebediyede dahi bir refika-yı hayat noktasında esaslı ve ciddî bir muhabbetle, bir hürmetle alâkadardır. Hem yalnız gençliğinde ve güzellik zamanında değil, belki ihtiyarlık ve çirkinlik vaktinde dahi o ciddî hürmet ve muhabbeti taşıyor. Elbette ona mukâbil, o da kendi mehâsinini onun nazarına tahsis ve muhabbetini ona hasretmesi muktezâ-yı insaniyettir (insaniyetin gereğidir). Yoksa pek az kazanır, fakat pek çok kaybeder.

Şer'an (dînen) koca, karıya küfüv (denk) olmalı, yani birbirine münasip olmalı. Bu küfüv ve denk olmak, en mühimmi diyanet (dindarlık) noktasındadır.⁴

Ne mutlu o kocaya ki kadınının diyanetine bakıp taklit eder, refikasını hayat-ı ebediyede kaybetmemek için mütediyyin (dindar) olur.⁵

Bahtiyardır o kadın ki kocasının diyanetine bakıp “Ebedî arkadaşımı kaybetmeyeyim.” diye takvâya girer.

Veyl (yazıklar) o erkeğe ki sâliha kadınıni ebedî kaybettirecek olan sefâhete girer. Ne bedbahttır o kadın ki müttaki (takvâ sahibi) kocasını taklit etmez, o mübarek ebedî arkadaşını kaybeder!

Binler veyl o iki bedbaht zevc (koca) ve zevceye (hanıma) ki birbirinin fiskını ve sefâhetini taklit ediyorlar. Birbirine ateşe atılmasında yardım ediyorlar!

* * *

Üstad Hazretleri, **İkinci Hikmet**'te kadın-erkek münasebetlerinin sadece dünyevî ihtiyaçlara bağlı olmadığını, bu beraberliğin asıl sebebinin sonsuz ebedî bir âhret yoldaşlığı olduğunu beyan ediyor. Onun için hem erkeğe,

hem de kadına düşen bazı yükümlülüklerin olduğunu ifade ediyor.

Bunun için kadın, **ebedî hayat yoldaşı kocasının nazarından başkasının nazarını kendi güzelliklerine çekmemesi, eşini darıltmaması ve kıskandırmaması lâzımdır.**

Kocasını da **hanımına sadece dünya hayatına bağlı ve yalnız hayvanî duygularla ve gençliğindeki güzellik vaktine mahsus geçici bir muhabbet ile değil; bilakis ebedî hayatta da bir hayat yoldaşı olması noktasında esaslî ve ciddî bir muhabbetle ve hürmetle muamele etmesi gerekir.**

Evet sadece gençliğinde ve güzellik zamanında değil, belki ihtiyarlık ve çirkinlik zamanında da o ciddî saygı ve sevgiyi göstermesi lâzımdır. Buna mukabil de kadının da kendi güzelliklerini eşinin nazarına tahsis etmesi ve sevgisini de sadece ona hasretmesi insanlığının gereğidir. Yoksa aksi bir davranışta pek az kazansa da pek çok kaybeder.

Aslında İslâmiyet'e göre "küfüv", yani denklik meselesi vardır. Güzellikte, malda, asâlette ve dindarlıkta denklik aranır. Ama denklik esas, dindarlık noktasında aranmalıdır. Yani eşler birbirlerine münasip olmalıdırlar. Bu hususta evlenecek adaylara Hulusî Ağabeyimiz'in tavsiyesini tekrar hatırlatalım: **"Sakın, evlenmeye gözlerinizle karar vermeyin; kulaklarınızla karar verin!"** Yani bakarsınız da boyu-posu, kaşı-gözü hoşunuza gidebilir. Ama ahlâkı, yaşayışı, dindarlığı öyle değilse, ömür boyu azap çekersiniz. Onun için sizin bakışınızın hoşuna gitmesinden çok, sizi sevenler ve objektif karar verenler araştırsınlar, baksınlar bakalım size uygun mudur? Hele hele adanmışlık ruhuyla hareket eden bir hizmette bulunuyorsanız, ayağınıza köstek olanı değil; hizmetinize destek olanı tercih ediniz.

Üstad Hazretleri insan kalbinin, ilâhî bir ayna ve tabir câiz ise bir taht olduğunu, oraya Cenâb-ı Hak kendi sevgisinden başka hiçbir şeyin girip oturmasını istemiyor. Ama aşk-ı mecazî, kalbi delerek girip oturanlardandır. "Onun için, Allah darılır, aksiyle tokat vurur." diyor. Maalesef böylelerin çok şikayetlerini ve pişmanlıklarını dinliyoruz.

Üstad Hazretleri burada son bir ikazda bulunarak; kadın ve kocanın birbirlerini dindarlık noktasında taklit etmelerini, asla günah ve yanlışlıklarda taklit etmemelerini, ayrı ayrı yollardan birbirlerini cehennem ateşine atmak için yarışa girmemelerini istiyor.

Üçüncü Hikmet

Bir ailenin saadet-i hayatiyesi, koca ve karı mâbeyninde (arasında) bir emniyet-i mütekâbile (karşılıklı güven) ve samimî bir hürmet ve muhabbetle devam eder. Tesettürsüzlük ve açık-saçıklık, o emniyeti bozar, o mütekâbil hürmet ve muhabbeti de kırar. Çünkü açık-saçıklık kılığına giren on kadından ancak bir tanesi bulunur ki, kocasından daha güzeli görmediğinden, kendini ecnebîye sevdirmeye çalışmaz. Dokuzu, kocasından daha iyisini görür. Ve yirmi adamdan ancak bir tanesi, karısından daha güzelini görmüyor. O vakit o samimî muhabbet ve hürmet-i mütekâbile (karşılıklı saygı, hürmet) gitmekle beraber, gayet çirkin ve gayet alçakça bir his uyandırmaya sebebiyet verebilir, şöyle ki:

İnsan, hemşire (kız kardeş) misillü mahremlerine karşı fitraten şehvânî his taşıyamıyor. Çünkü mahremlerin sîmaları, karâbet (akrabalık, yakınlık) ve mahremiyet cihetindeki şefkat ve muhabbet-i meşrûayı ihsas ettiği (hissettirdiği) cihetle nefsî, şehvânî temâyülâtı kırar. Fakat bacaklar gibi şer'an mahremlere de göstermesi caiz olmayan yerlerini açık-saçık bırakmak, süflî (alçak) nefislere göre gayet çirkin bir hissin uyanmasına sebebiyet verebilir. Çünkü mahremin sîması mahremiyetten haber verir ve nâmahreme benzemez. Fakat mesela açık bacak, mahremin gayrıyla müsâvidir (eşittir).

Mahremiyeti haber verecek bir alâmet-i fârikası (farkettirici alâmeti) olmadığından, hayvânî bir nazar-ı hevesi (şehvetli bakışı), bir kısım süflî mahremlerde uyandırmak mümkündür. Böyle nazar ise, tüyleri ürpertecek bir sukut-u insaniyettir (insanlığın düşüşü, değerini yitirmesidir)!

* * *

Üçüncü Hikmet'te Üstad Hazretleri burada aile hayatı ve saadeti açısından mühim bir noktaya dikkat çekiyor. Şöyle ki:

Bir ailenin hayat saadeti, hanım ve kocası arasında üç şeyle devam eder:

a) Karşılıklı emniyet ve güven..

b) Samimî hürmet..

c) Tam muhabbet..

Hâlbuki tesettürsüzlük ve açık-saçıklık, emniyeti bozar; hürmeti ve muhabbeti kırar. Çünkü açık-saçıklık kılığına giren on kadından ancak bir tanesi kocasından daha yakışıklısını görmez. Diğer dokuz tanesi ise görür. Öbür taraftan kocalardan yirmi tanesinden sadece bir tanesi hanımından daha güzelini görmez. Hâlbuki diğerleri görür. Bu durumda, tesettüre ve İslâmî ölçülere riayet edilmezse hem samimi muhabbet ve karşılıklı saygı ve güven gider, hem gayet çirkin ve alçakca bir hissin uyanmasına sebep olabilir.

İşte Üstad bu tesbitlere bağlı olarak çok mühim bir ikazda bulunuyor:

Normalde insan kız kardeş gibi mahremlerine karşı fitraten şehvânî bir his taşımaz. Çünkü mahremlerin yüz hatları, simaları, akrabalık, yakınlık ve mahremiyet yönünden meşrû olan şefkati ve muhabbeti hissettirir ve dolayısıyla nefsânî ve şehevânî duyguları kırar. Fakat bacaklar gibi, İslâmî açıdan mahremlere de gösterilmesi câiz olmayan yerlerin, açık-saçık şekilde bırakılması bir takım alçak nefislere göre gayet çirkin bir hissin uyanmasına sebep olabilir. Çünkü kız kardeş gibi mahrem simasındaki yüz hatları, akrabalığı haber veren benzer noktalar ve çizgiler mahremiyetten haber verir ve nâmahremlere benzemez. Ama açık bacaklar öyle değildir; mahremle nâmahrem aynıdır. Mahrem olduğunu hatırlatacak hiçbir şey olmadığı; akrabalığı farkettilerecek bir alâmet bulunmadığı için, bazı âdî ve alçak nefislerde hayvanî bir hevesi ve şehvetli bir bakışı uyandırabilir. **Yakınına böyle şehvetli bir bakış ise tüyleri ürpertecek bir düşüştür; insanları hayvanların altına düşürür; kıyametleri koparacak bir günahdır!.**

Tahminen 1964'te İzmir'de mahkemede böyle bir davaya şahit olan tanıdığım bir avukatın ve bazı ağabeylerin ürperip ağladıklarını, merhum Halıcı Hüseyin Çağdır ağabeyden dinlemiştim.

Dördüncü Hikmet

Mâlûmdur ki, kesret-i nesil herkesçe matlubdur (istenir). Hiçbir millet ve hükûmet yoktur ki, kesret-i tenâsüle (nüfusun çoğalmasına) taraftar olmasın. Hatta Resûl-i Ekrem (aleyhissalâtu vesselâm)

ferman etmiş:

تَنَاقَحُوا تَكَثَّرُوا فَإِنِّي أَبَاهِي بِكُمْ الْأُمَّمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ⁶

–ev kemâ kâl– Yani; “İzdivaç ediniz (evleniniz); çoğalınız. Ben kıyamette, sizin kesretinizle (çokluğunuzla) iftihar edeceğim.” Hâlbuki tesettürün ref’i (kaldırılması), izdivacı teksir etmeyip (çoğaltmayıp), çok azaltıyor. Çünkü en serseri ve asrî (kendi devrinin ve zamanının modasına uyan) bir genç dahi, refika-yı hayatını namuslu ister. Kendi gibi asrî, yani açık-saçık olmasını istemediğinden bekâr kalır, belki de fuhuşa (ahlâksızlığa, zinaya) sülûk eder (yönelir).

Kadın öyle değil, o derece kocasını inhisar altına alamaz. Çünkü kadının –aile hayatında müdür-ü dâhilî (aile içi idareci) olmak haysiyetiyle kocasının bütün malına, evlâdına ve her şeyine muhafaza memuru olduğundan– en esaslı hasleti sadâkattir, emniyettir. Açık-saçıklık ise bu sadâkati kırar, kocası nazarında emniyeti kaybeder, ona vicdan azabı çektirir. Hatta erkeklerde iki güzel haslet olan cesaret ve sehâvet (cömertlik) kadınlarda bulunsa, bu emniyete ve sadâkate zarar olduğu için, ahlâk-ı seyyiedendir, kötü haslet sayılırlar. Fakat kocasının vazifesi, ona hazinedarlık ve sadâkat değil, belki himâyet (koruma) ve merhamet ve hürmettir. Onun için, o erkek inhisar altına alınmaz. Başka kadınları da nikâh edebilir.⁷

Burada “Erkeklerde iki güzel haslet olan cesaret ve sehâvet (cömertlik) kadınlarda bulunsa, bu emniyete ve sadâkate zarar olduğu için, ahlâk-ı seyyiedendir, kötü haslet sayılırlar.” deniliyor.

Evet, İslâmiyet’te kadın, kendine ait ister miras yolu ile isterse başka şekilde mülkiyetinde bulunan para ve diğer şeyleri hayır ve hasenat olarak verebilir. Bunun için kocasının izni gerekmez. Ama kocasının malını tasarrufta böyle bir hakkı yoktur. Üstad Hazretleri’nin tabiriyle “müdür-ü dâhilî” olmak itibariyle, evin geçimi ve idaresi ile ilgili kendisine teslim edilen para ve imkânları istediği gibi kullanamaz. Burada cömertlik yapması, yani kendisine ait olmayan bir şeyi sahibinden, yani o paranın

sahibi olan kocasından izinsiz olarak “cömertlik yapıyorum” diye harcaması uygun olmaz.

* * *

Memleketimiz, Avrupa’ya kıyâs edilmez. Çünkü orada düello gibi çok şiddetli vasıtalarla açık-saçıklık içinde namus bir derece muhafaza edilir. İzzet-i nefis sahibi birisinin karısına pis nazarla bakan, boynuna kefenini takar, sonra bakar. Hem memâlik-i bâride (soğuk memleketler) olan Avrupa’daki tabiatlar, o memleket gibi bârid (soğuk) ve câmidirler (donukturlar). Bu Asya, yani Âlem-i İslâm kıtası, ona nisbeten memâlik-i hârredir (sıcak memleketlerdir). Mâlûmdur ki; muhîtin (çevrenin), insanın ahlâkı üzerinde tesiri vardır. O bârid memlekette, soğuk insanlarda hevesât-ı hayvaniyeyi (hayvanî arzuları, şehvetleri) tahrik etmek ve iştihayı açmak için açık-saçıklık, belki çok sû-i istîmâlâta ve israfâta medar (sebepe) olmaz. Fakat seriü’t-teessür (hemen tesir altında kalan) ve hassas olan memâlik-i hârredeki insanların hevesât-ı nefsâniyesini mütemâdiyen (devamlı) tehyîc (tahrik) edecek açık-saçıklık, elbette çok sû-i istîmâlâta ve israfâta ve neslin zaafiyetine ve sukut-u kuvvete (güç kaybına) sebeptir. Bir ayda veya yirmi günde ihtiyac-ı fitrîye mukâbil, her birkaç günde kendini bir israfa mecbur zanneder. O vakit, her ayda on beş gün kadar hayız gibi ârızalar münasebetiyle kadından tecennüb etmeye (uzak durmaya) mecbur olduğundan, nefesine mağlûp ise fuhşiyâta da meyleder.

Şehirliler; köylülere, bedevîlere bakıp tesettürü kaldıramaz. Çünkü köylerde, bedevîlerde, derd-i maîşet (geçim derdi) meşgalesiyle ve bedenen çalışmak ve yorulmak münasebetiyle, hem şehirlilere nisbeten nazar-ı dikkati az celbeden mâsume (mâsum, ahlâk sahibi kadın) işçi ve bir derece kaba kadınların kısmen açık olmaları, hevesât-ı nefsâniyeyi tehyîce medar olamadığı gibi; serseri ve işsiz adamlar az bulunduğundan, şehirdeki mefâsidin (fesatlıkların, bozucu ve yıkıcı şeylerin) onda biri onlarda bulunmaz.

Öyle ise onlara kıyas edilmez.

* * *

Dördüncü Hikmet'te Üstad Hazretleri, tesettürü, İslâm nüfusunun artması açısından ele alarak açık-saçıklığın nüfusu azaltacağını söylüyor. Zira yuva kuracak modern bir genç de hayat arkadaşının namuslu olmasını ister. Böyle olmadığı takdirde güven duymadığı biriyle beraber olmaktansa bekârlığı tercih eder. Hâliyle evlilikler azalır, aileler dağılır. Toplumun çekirdeği olan aile çözülp dağılınca da nüfus çoğalması mümkün olmaz. Şu anda Batı toplumları böyle bir tehlike ile karşı karşıya bulunuyorlar. Artık evlerinde yapayalnız yaşayıp, tek başlarına ölen insanların sayısı artmakta... Bazen de öyle hâdiseler oluyor ki, evlerde kokuşan cenazeler, açlıktan etleri parçalayıp yemek zorunda kalan köpeklerinin elinden başkaları tarafından kurtarılmaya çalışılıyor. Arada bir bu türlü haberlerin medyada mevzu teşkil etmesi, aklımızı başımıza getirip ibret almamız için birer vesile teşkil ediyor.

İzmir'de Kardeş Apartmanı'nda kalırken sabahları Risale-i Nur'lardan ders okurduk. Aynı apartmanda oturan Akyazılı Vakfı'nın kurucularından Nefi Akyazılı Bey bazen derse katılırdı. Bir gün biz, Lem'alar'dan hanımlarla ilgili 24. Lem'ayı okuyorduk. Dinledi, dinledi.. sonra da ağlayarak “Âh Üstad! Sen hiç evlenmedin, ama nasıl bu meseleleri bu kadar iyi bilebiliyor ve bu kadar güzel anlatabiliyorsun!..” dedi.

1 “Ey Peygamber! Eşlerine, kızlarına ve mümin kadınlara söyle, ev dışına çıktıkları zaman dış elbiselerini üzerlerine salıversinler.” (Ahzâb Sûresi, 33/59).

2 **Hâşiye:** Mahkemeye karşı ve mahkemeyi susturan Lâyiha-yı Temyiz'in (Temyiz Mahkemesi'ne karar düzeltme talebiyle yazılan yazının) müdafaâtından bir parça:

“Ben de Adliyenin mahkemesine derim ki: Bin üç yüz elli senede ve her asırda üç yüz elli milyon insanların hayat-ı içtimaiyesinde en kudsî ve hakikî ve hakikatli bir düstur-u ilâhîyi, üç yüz elli bin tefsirin tasdiklerine ve ittifaklarına istinâden (dayanarak) ve bin üç yüz elli sene zarfında geçmiş ecdâdımızın itikatlarına iktidâen tefsir eden bir adamı mahkûm eden haksız bir kararı, elbette rûy-u zeminde (yeryüzünde) adâlet varsa, o kararı red ve bu hükmü nakzedecektir!”

- 3 Dünyada evli olan kimselerin, bu beraberliklerini cennette de devam ettireceklerine dâir bkz.: Buhârî, *Fezâilü ashâb* 30; Tirmizî, *Menâkıb* 62; Ma'mer İbn-i Râşid, *Câmi'* 11/302.
- 4 Evlenecek adayların birbirine denk olmaları ve bu denklikte en önemli esasın dindarlık olması gerektiği ile alâkalı hadis-i şerifler için bkz.: Buhârî, *Nikâh* 15; Müslim, *Radâ'* 53, 54; Ebû Davud, *Nikâh* 2, 25, 26.
- 5 Bkz.: “Allah, şu adama merhamet etsin: *Gece kalkıp namaz kılar. Sonra hanımını uyandırır, o da namaz kılar. Eğer uyanamazsa yüzüne su serper.* Allah, şu kadına da merhamet etsin: *Gece kalkıp namaz kılar. Sonra kocasını uyandırır, o da namaz kılar. Eğer uyanamazsa yüzüne su serper.*” (Ebû Davud, *Tatavvu'* 18; Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 2/250, 436; İbn-i Hibbân, *Sahîh* 6/306; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ* 2/501; Hâkim, *Müstedrek* 1/453).
- 6 Abdurrezzak, *Musannef* 6/173; Aclûnî, *Keşfü'l-hafâ* 1/380.
- 7 Bkz.: Nisâ Sûresi, 4/3.

“Münâzarât” nâmındaki risalenin bir parçasıdır.

Suâl: Taaddüd-ü zevcât (çok evlilik) gibi bazı mesâili (meseleleri), bazı ecnebîler serrişte ederek (bahane ederek, dile dolayarak), medeniyet nokta-yı nazarında şeriatı bazı evham ve şübehâtı (şüpheleri) îrad ediyorlar (ileri sürüyorlar).

Cevap: Şimdilik mücmelen bir kaide söyleyeceğim. Tafsilini müstakil bir risale ile beyan etmek fikrindeyim.

İşte, İslâmiyet’in ahkâmı iki kısımdır:

Birisi: Şeriat ona müessestir, bu ise hüsn-ü hakikî ve hayr-ı mahzûr.

İkincisi: Şeriat-ı muaddildir (tâdil eden, düzelten din, şeriattır). Yani, gayet vahşî ve gaddar bir suretten çıkarıp, ehven-i şer ve muaddel (tâdil edilmiş, düzeltilmiş) ve tabiat-ı beşere tatbiki mümkün ve tamamen hüsn-ü hakikîye geçebilmek için zaman ve zeminden alınmış bir surete ifrağ etmiştir (çevirmiştir). Çünkü tabiat-ı beşerde umumen hüküm-fermâ olan (hüküm süren) bir emri birden refetmek (kaldırmak), bir tabiat-ı beşeri birden kalbetmek (değiştirmek) iktiza eder (gerekir). Binaenaleyh, şeriat vâzı-ı esaret (köleliği vaz’ eden, koyan) değildir; belki en vahşî suretten böyle tamamen hürriyete yol açacak ve geçebilecek surete indirmiştir, tâdil etmiştir.

Hem de, dörde kadar taaddüd-ü zevcât tabiata, akla, hikmete muvâfık olmakla beraber; şeriat bir taneden dörde çıkarmamış, belki sekiz-dokuzdan dörde indirmiş. Bâhusus taaddütte (çok evlilikte) öyle şerâit koymuştur ki, ona müraat (riâyet) etmekle hiçbir mazarrata (zarara) müeddî (sebe) olmaz. Bazı noktada şer olsa da ehven-i şerdir. Ehven-i şer ise bir adalet-i izafiyedir...¹

* * *

Üstad Hazretleri, bu hususu **Münâzarât Risalesi**'nde ele alıyor. Hanımlar Rehberi'ne oradan alınarak konulmuştur. Ancak Münâzarât'ta geçtiği yerde fazladan olarak suâli kimin sorduğuna dair bir hâşiye (Hâşiye şu şekilde: **“Bir Arnavut tarafından vuku bulan suâldir.”**) ve sonunda da ilaveten şu cümle bulunmaktadır: **“Heyhât! Âlemin her hâlinde hayr-ı mahz olamaz.”**

1911'de neşredilen **Münâzarât Risalesi**'nde Üstad'a çok evlilik gibi meseleler sorulunca, Hz. Üstad, özetle bir kaide söylüyor: İslâmiyet'in hükümleri iki kısımdır: Bir kısmını bizzat İslâmiyet tesis etmiştir. Bunlar hakikî güzellik ve tamamen hayırdır. Ama ikinci kısım hükümleri bizzat İslâmiyet koymamış, sadece eskiden kalma bazı hükümleri henüz zamanı gelmediği için tâdil etmiştir. Yani gayet vahşî ve gaddar bir sûretten çıkarıp, ehven-i şerden (çok kötü bir şerden), hafif ve ehven bir dereceye getirip tâdil etmiştir. İnsan tabiatına tatbiki mümkün ve tamamen hakikî güzelliğe geçebilmek için zaman ve zeminden alınmış bir surete, şartlara ve konjoktüre uygun bir şekle çevirerek insanlığın istifadesine sunmuştur. Çünkü insan tabiatında uzun zaman hüküm süren bir şeyi, birden kaldırmak için insan tabiatını birden değiştirmek gerekir. Binaenaleyh, İslâmiyet, esaret hükümleri koyucu değildir; belki en vahşî bir sûretten böyle tamamen hürriyete yol açacak ve geçilebilecek şekle indirerek, tâdil etmiş, uygun hale getirmiştir.

Hem de, dörde kadar evlilik şartlarına riayet edildiği takdirde tabiata, akla, hikmete uygun olmakla beraber; İslâmiyet bir taneden dörde çıkarmamış, belki sekiz-dokuzdan dörde indirmiştir. Bilhassa çok evlilik ile ilgili öyle şartlar koymuştur ki, ona riayet etmekle hiçbir zarara sebep olmaz. Bazı noktada şer olsa da ehven (hafif) bir şerdir. Şerrin ehveni ise, yine de izafî (göreceli) bir adalettir.

M. Fethullah Gülen Hocaefendi'nin, Efendimiz'in çok evliliğine dair sorulan bir soruya verdiği cevap aşağıya aynen alınmıştır:

Peygamberimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) çok kadınlara evlenmesindeki hikmetleri izah eder misiniz?

Hemen arz edeyim ki, bu hususta ileri-geri söz söyleyenler, hiçbir şey okumamış ve düşünmemiş kimselerdir. Eğer, “Megazî” ve “Siyer”e azıcık bakmak zahmetine katlansalardı, kendilerini küçük düşürecek böyle bir

soruyu sormayacaklardı.

Bu soruyu şimdiye kadar, beş-altı yerde benden sordular; ben de her defasında eksik-tamam bazı şeyler anlatmaya çalıştım. Bu defa da onlardan hatırımda kalanları tekrar edeceğim.

Peygamberler Sultanı Zât-ı Risaletpenâh'ın izdivaçlarında, değişik yönler vardır: Zât-ı Ahmediye'ye (sallallâhu aleyhi ve sellem) taalluk eden hususlar, umumî olarak izdivaçlarında gözetilmiş olabilecek hedef ve maksatlar; bir kısım zaruretler ve nihayet zevcâtın hususî durumlarının gereğini yerine getirme gibi keyfiyetler... Şimdi sırasıyla bu hususları teker teker tahlil edelim.

Mevzuu ilk önce, O pâk şahsiyete bakan yönüyle ele alalım. Her şeyden evvel bilinmelidir ki, O mübeccel Zât, yirmi beş yaşına kadar hiç evlenmedi. O sıcak memleketin hususî durumu da nazar-ı itibara alınacak olursa, bu kadar zaman iffetiyle yaşaması ve bunun da, dün ve bugün böylece kabul ve teslim edilmesi, O'nda iffetin esas olduğunu ve müthiş bir irade ve nefis hâkimiyeti bulunduğunu gösterir. Eğer bu hususta, küçük bir inhiraf bulunsaydı, dünkü ve bugünkü düşmanları, bunu cihana ilân etmekten bir an bile geri kalmayacaklardı. Hâlbuki eski ve yeni bütün hasımları, O'na hiç olmayacak şeyleri isnat ettikleri hâlde, bu istikamette bir şey söyleme cüretini gösterememişlerdir.

Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) ilk izdivaçlarını, yirmi beş yaşlarında iken yaptılar. Bu izdivaç, Allah ve Resûlü katında çok yüce ve müstesna; fakat başından iki defa evlenme geçmiş kırk yaşındaki bir kadınla olmuştu. Bu mutlu yuva tam yirmi üç sene devam etmiş ve peygamberliğin sekizinci senesi kapanan bir perde gibi arkada acı bir hasret bırakarak sona ermişti. Bu defa Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) yirmi beş yaşına kadar olduğu gibi, yine yapayalnız kalmıştı. Evet, aile, çoluk-çocuk her şeyiyle yirmi üç senelik bu mesut hayattan sonra, yeniden dört-beş sene bekâr olarak yaşamışlardı ki; yaşları da elli üçe ulaşmış bulunuyordu.

İşte, bütün izdivaçları da, böyle izdivaca alâkanın azaldığı bu yaştan sonra başlar ve devam eder ki; sıcak bir memlekette elli beş yaşından sonra yapılan izdivaçta, beşerîlik ve şehvîlik görmek, ne insafla ne de iz'anla kat'iyen telif edilemez.

Burada akla gelen diğer bir mesele de, peygamberlik müessesesiyle çok

evlenmenin telifi keyfiyettir. Buna da bir-iki cümle ile temas etmek istiyorum.

1. Evvelâ, bilinmelidir ki, bunu serrişte edenler, ya hiçbir din ve prensip kabul etmeyenlerdir ki, onların böyle bir şeyi kınamaya aslâ ve kat'â hakları yoktur; zira onlar, bütün prensiplere karşıdırlar. Hiçbir kanun ve kayda tâbi olmaksızın, pek çok kadınla münasebet kurar; hatta mahremleriyle dahi nikâhı tecviz ederler. Yahut bunlar, belli kitaplara dayanan bazı din müntesipleridir. Onların hücumu da, insafsızca, garazlı ve teemmül edilmeden yapılmış, hatta kendi namlarına üzülmeyecek bir keyfiyettir. Çünkü, ellerindeki kitapların ve o kitaplara bağlı cemaatlerin teslim ve kabul ettiği, kendi peygamberleri bilip uydukları, nice enbiyâ-i izâm vardır ki, bunlar birçok kadınla evlenmiş ve başlarından daha çok nikâh geçmiştir. Meselâ; Süleyman (aleyhisselâm) ve Davud (aleyhisselâm) peygamberleri düşününce, onlara mensup olduklarını iddia edenlerin bu meseleyi serrişte etme hususunda insafli davranmadıkları açıkça ortaya çıkar. Binaenaleyh, çok kadınla izdivacı, Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) başlatmadığı gibi; aynı zamanda çok izdivaç, nübüvvetin ruhuna da zıt değildir. Kaldı ki, daha sonra anlatmaya çalışacağım hususlarda görüleceği gibi “teaddüd-ü zevcât”ın peygamberlik vazifesi nokta-i nazarından, tasavvurlar fevkinde faydaları vardır.

Evet, çok kadınla izdivaç, bilhassa ahkâmla gelen enbiyâ için bir bakıma zarurîdir. Zira, dinin, aile mahremiyeti içinde cereyan eden pek çok yönleri vardır ki, ona ancak bir insanın nikâhlısı muttali olabilir. Binaenaleyh, dinin bu yönlerini anlatmak için herhangi bir istiare ve kinayeye başvurmadan -ki çok defa bu türlü anlatma tarzı anlamayı bulandırır ve istinbatı zorlaştırır- her şeyi alabildiğine vuzuh içinde anlatacak, mürşidelere ihtiyaç vardır.

İşte, her şeyden evvel, nübüvvet hanesinde olan bu temiz ve pâkize zevcât, kadınlık âlemine karşı irşat ve tebliğ vazifesinin sorumluları ve nakilcileri bulunmaları itibarıyla, peygamber için de, peygamberlik için de; kadınlık âlemi için de gerekli, hatta elzem olur.

2. Diğer bir husus da, umumî mânâda Efendimiz'in zevceleriyle alâkalı oluyor ki, o da:

a. Zevceler arasında, yaşlı, orta yaşlı ve gençler bulunması itibarıyla, bu

devre ve dönemlerin hepsine ait çeşitli ahkâm vaz'ediliyor. Ve bizzat Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) hanesi içinde bulunan bu pâkize zevceler sayesinde tatbik imkânı buluyordu.

b. Zevcelerin her birerleri, çeşitli oymaklardan olması sebebiyle, evvelâ o kabileler arasında; sonra da muazzez şahsiyetiyle akrabalık tesis buyurduğu bütün cemaatler içinde, köklü bir sevgi ve alâkaya yol açılıyordu. Her kabile ve oymak, O'nu kendinden biliyor, din hissinin yanında, cibillî bir bağlılıkla O'na karşı derin bir alâka hissediyordu.

c. Her kabileden aldığı kadın, O'nun hayatında ve irtihalinden sonra, kendi cemaati arasında çok ciddî dinî hizmete vesile olabiliyor; uzak yakın bütün akrabalarına, zâhir ve bâtın-ı Ahmediye (sallallâhu aleyhi ve sellem) hususunda tercümanlık yapıyordu. Bu sayede onun kabilesi de, kadın ve erkeğiyle, Kur'ân'ı, tefsiri, hadisi ondan öğreniyor ve dinin ruhuna vâkıf olabiliyordu.

d. Bu izdivaçlar vasıtasıyla, Nebiy-yi Ekmel, âdetâ bütün Ceziretü'l-Arap'la yakınlık tesis etmiş gibi, her hanenin, teklifsiz misafiri hâline gelmişti. Herkes bu karabet vasıtasıyla o mehâbet âbidesine yaklaşabiliyor ve dinî umûru öğrenme fırsatını buluyordu. Aynı zamanda bu ayrı ayrı aşiretlerin her biri, bir çeşit, kendini O'na yakın sayıyor ve bununla iftihar ediyordu. Mahzumoğulları, Ümmü Seleme vasıtasıyla; Emevîler, Ümmü Habîbe vasıtasıyla; Hâşimîler, Zeyneb bint-i Cahş (radiyallâhu anhünne) vasıtasıyla kendilerini ona yakın kabul edip, bahtiyar sayıyorlardı...

3. Buraya kadar olanlar umumî mânâda ve bazı yönleriyle de, diğer peygamberlere şâmil olacak şekilde idi. Şimdi bir de, hususî mânâda ve teker teker her zevcenin serencâmesi içinde meseleyi ele alalım:

Evet, burada dahi göreceğiz ki; mantık, vahiy ile müeyyed o Zât'ın hayat-ı seniyyesi karşısında toprak kadar aşağı kalıyor; tabir-i diğerle beşer düşüncesi Fetanet-i A'zam önünde rükûa varıp iki büklüm oluyor.

a. İlk zevceleri **Seyyidetinâ Hz. Hatice**'dir (radiyallâhu anhâ). Kendinden on beş yaş daha büyük olan bu nadide kadınla izdivaçları, her evlilik için en büyük örnek mahiyetindedir. O, bütün bir hayat boyu, derin bir vefa ve sadâkatle eşlerine bağlı kaldıkları gibi, zevcelerinin vefatından sonra dahi onu hiçbir zaman unutmamış, hatta her vesile ve fırsatta ondan bahisler açmıştır.

Hz. Hatice'den sonra Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) dört-

beş sene evlenmediler. Başlarında birçok yetim bulunmasına rağmen, onların meûnetine katlanıp, bir bakıma hem annelik, hem de babalık vazifesini yürüttüler. Muhalfarz, evvel ve âhir kadınlara karşı küçük bir zaafi olsaydı, böyle mi hareket ederlerdi?..

b. Sıra itibarıyla olmasa bile ikinci zevceleri, **Âişe-i Sıddîka**'dır (radiyallâhu anhâ). En yakın arkadaşının kızı; acı tatlı bütün bir hayatı beraber yaşayan bu büyük insana karşı, nebinin en mutena ikramı... Umum neseplerin sona erdiği günde, sona ermeyen karabetiyle O'nun yanında bulunma şerefi ancak bu sayede olacaktır. Evet, Âişe-i Sıddîka ile Hazreti Ebû Bekir, maddî-mânevî hiçbir boşluk bırakmayacak şekilde kurb-u Nebevîye mazhar olmuşlardı.

Ayrıca, Hz. Âişe gibi çok zeki bir nadire-i fitrat, dava-yı nübüvvete tam vâris olabilecek yaradılıştaki idi. İzdivaçtan sonraki hayatı ve daha sonraki hizmetleriyle kat'iyen sübut bulmuştur ki; o muallâ varlık, ancak nebi zevcesi olabilirdi. Zira o, yerinde en büyük hadisçi, en mükemmel tefsirci ve en nadide fıkıhçı olarak kendini gösteriyor, zâhir ve bâtın-ı Muhammedî'yi (sallallâhu aleyhi ve sellem) emsalsiz kavrayışıyla bihakkın temsil ediyordu.

Bunun içindir ki; Efendimiz'e rüyasında, onunla izdivaç yapacağı iş'âr ediliyor ve henüz gözlerine başka hayal girmeden peygamber hanesine kadem basıyordu...

Bu sayede o, Hz. Ebû Bekir (radiyallâhu anh) için vesile-i şeref olacak ve kadınlık âlemi içinde, bütün istidat ve kabiliyetlerini inkişaf ettirerek, Efendimiz'in en başta talebelerinden biri olma hüviyetiyle, büyük mürşide ve mübelliğe olmaya hazırlanacaktı. İşte böylece, o da hem bir zevce, hem de bir talebe olarak saadet hanesine intisap etmiş bulunuyordu.

c. Yine izdivaç sırasına göre olmamakla beraber üçüncü zevceleri, **Ümmü Seleme**'dir (radiyallâhu anhâ). Mahzum Oymağı'ndan ve ilk Müslümanlardan olan Ümmü Seleme, Mekke'de tazyik görmüş; ilk olarak Habeşistan'a, ikinci defa da Medine'ye hicret etmiş ve o günkü şartlara göre ilk saftakiler arasında yer almıştı.

Kendisiyle beraber bu uzun ve meşakkatli yolculuklara katlanan bir de kocası vardı. Ve Ümmü Seleme'nin nazarında eşi-menendi olmayan bir insandı. Bütün çile devrini beraber yaşadığı, bu eşsiz hayat arkadaşı Ebû Seleme'yi Medine'de kaybedince çocuklarıyla başbaşa kaldı. Yurdundan,

yuvasından uzak, bir sürü yetimle hayat külfetini yüklenmiş bu kadına, ilk şefkat elini, Ebû Bekir ve Ömer (radiyallâhu anhumâ) uzattılar; fakat o bu talepleri reddetti; Zira onun gözünde Ebû Seleme'nin yerini dolduracak insan yoktu.

Nihayet, izdivaç teklifiyle Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) ona el uzattı. Bu izdivaç da gayet tabiiydi, zira İslâm ve iman uğrunda hiçbir fedakârlıktan dûr olmayan bu muallâ kadın, Arab'ın en soylu oymağı içinde uzun zaman yaşadıktan sonra yapayalnız kalmıştı ve dilencilige terk edilemezdi. Hele ihlâs, samimiyet ve İslâm için katlandığı şeyler düşünülünce, ona muhakkak ki el uzatılmalıydı... Ve işte Kâinatın Fâhrı onu nikâhı altına alırken bu inayet elini uzatmıştı. Evet, gençliğinden beri yaptığı; kimsesizleri görüp gözetme ve yetimlere el uzatma iş ve vazifesini, o günkü şartların iktizasına göre bu şekilde yerine getiriyordu.

Ümmü Seleme de Hz. Âişe gibi dirayet ve fetaneti olan bir kadındı. Bir mürşide ve mübellige olma istidadındaydı. Onun için bir taraftan şefkat eli onu, himayeye alırken diğer taraftan da, bilhassa kadınlık âleminin medyûn-u şükran olabileceği bir talebe daha ilim ve irşat medresesine kabul ediliyordu.

Yoksa, altmış yaşına yaklaşmış Fahr-i Kâinat Efendimiz'in, bir sürü çocuğu olan dul bir kadınla evlenmesini ve evlenip bir sürü külfet altına girmesini, başka hiçbir şeyle izah edemeyiz. Hele shehevîlik ve kadınlara düşkünlükle aslâ ve kat'â!...

d. Bir diğer zevceleri de **Remle bint-i Ebî Süfyan**'dır (Ümmü Habîbe) (radiyallâhu anhâ). Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) ve peygamberlik karşısında bir müddet küfrü temsil eden birinin kızı... Bu da ilk Müslüman olanlardan ve birinci safta yerini alanlardandı. Çile devrinde Habeşistan'a hicreti, orada kocasının önce tanassur etmesini, sonra da vefatını görmüş muzdarip bir kadın ...

O gün sahabe, sayı itibarıyla az; mal yönünden fakirdi. Herhangi birine bakacak, medar-ı maîşetini temin edecek durumları yoktu. Buna göre, Ümmü Habîbe ne yapacaktı? Ya tanassur edip, Hıristiyanların yardımına mazhar olacak; ya küfür yuvası olan baba evine dönecek veya kapı kapı dolaşıp dilenecekti. Bu en dindar, en soylu, aile itibarıyla en zengin kadının bunlardan hiçbirini yapması mümkün değildi. Bir tek şey kalıyordu; o da Efendimiz'in müdahalesi ve mualecesi...

İşte, Ümmü Habîbe ile izdivaçta da bu yapıyordu. Dini için her türlü fedakârlığa katlanmış bu kadın, yurdundan yuvasından uzak; zenciler arasında; kocasının irtidat ve vefatı kendisini dilgîr ettiği günlerde; Necâşi'nin huzurunda, Peygamberimiz'le nikâhının kıyılması gibi en tabî bir şey yapıyordu. Bunu değil kınamak “Rahmeten li'l-Âlemîn” olmanın gerektirdiği bir hususun îfası sayarak alkışlamak lâzımdır.

Kaldı ki; bu büyük kadının da, emsali gibi kadın-erkek Müslüman-ların irfan hayatına getireceği çok şey vardı. O da bu suretle hem bir zevce hem de bir talebe olarak, o saadethaneye intisap ediyordu.

Aynı zamanda bu evlilik sayesinde, Ebû Süfyan ailesi de, Hane-i Nübüvvet'e teklifsiz girip çıkma imkânını elde ediyor ve değişik bir bakış kazanarak yumuşamış oluyordu.. hem değil sadece Ebû Süfyan ailesi, belki bütün Emevîler'de tesir icrâ edebilecek bir hâdise olma karakterinde. Hatta denebilir ki; alabildiğine sert ve bağnaz olan bu aile, Ümmü Habîbe'nin nikâhı sayesinde oldukça yumuşadı ve her türlü hayrı kabul etmeye hazır hâle geldi.

e. Saadet hanesine girenlerden biri de **Zeyneb bint-i Cahş**'dır (radiyallâhu anhâ). Alabildiğine asil ve o kadar da ince, iç derinliğine sahip Hz. Zeyneb, Sultan-ı Enbiyâ'nın yakın akrabası ve yanibaşında büyüyen, gelişen bir kadındı. Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) Zeyd (radiyallâhu anh) için onu talep ettiği zaman, ailesi biraz çekimser kalmış ve bu arada Efendimiz'e verme temayülünü göstermişlerdi. Sonunda Peygamberimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) ısrarıyla Zeyd b. Hârise'ye vermeye râzı olmuşlardı.

Zeyd, bir zamanlar hürriyetini yitirmiş; esirler arasına girmiş ve sonra Kâinatın Efendisi tarafından hürriyetine kavuşturulmuş bir âzâtlı idi. Peygamber Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) bu izdivaçtaki ısrarıyla, insanlar arasındaki müsâvâtı tesis, tahkîm ve tarsîn etmek istiyor ve bu çetin işe de, yine yakınlarıyla başlıyordu. Ne var ki, Zeyneb gibi çok yüce fitratlı bir kadın, emre imtisalden ibaret olan bir evliliği, uzun sürdüremeyecek gibiydi. Bu evlilik, Zeyd için de bir şey getirmemiş ve sadece bir ızdırap ve hasret olmuştu.

Nihayet boşama hâdisesi oldu; fakat Efendimiz, Zeyd'i vazgeçirmeye ve evliliğin devam ettirilmesine çalışıyordu. Tam o esnada, Cibrîl (aleyhisselâm) geldi ve semavî fermanla, Zeyneb'in Peygamber

Efendimiz’le izdivaç etmesi emrini getirdi. Efendimiz’in maruz kaldığı imtihan oldukça ağırdı; zira, o güne kadar, kimsenin cesaret edemediği bir şey yapılıyor ve yerleşmiş, kök salmış âdetlere karşı, ilân-ı harp ediliyordu. Bu çok çetin bir mücadele idi. Ancak Allah emrettiği için yapılabilirdi. Ve işte Efendimiz, derin bir kulluk şuuruyla, nezih şahsiyetine karşı çok ağır gelen bu işi yaptı. Hz. Âişe’nin dediği gibi, muhalfarz, Peygamberimiz’in, vahy-i münzelden bir şeyi ketmetmesi caiz olsaydı, Zeyneb’le izdivacını emreden âyetleri ketmederdi. Evet, bu Zât-ı Risaletpenâhî’ye o kadar ağır gelmişti...

İlâhî hikmet ise bu temiz ve yüce varlığı, Peygamber hanesine sokmak, ilim ve irfan yönüyle hazırlamak, irşat ve tebliğle vazifeli kılmak istiyordu. Nihayet öyle de oldu. Ve daha sonraki nezih hayatı boyunca, Peygamber zevceliğinin iktiza ettiği inceliklere riayet etti.

Ayrıca, cahiliye devrinde, evlâtlıklara evlât deniyor ve onların eşleri de aynen evlâdın eşi gibi kabul ediliyordu. Cahiliyeye ait bu âdet, kaldırılmak murat buyurulunca, yine tatbikata Efendimiz’le başlandı. Herhangi bir kimseye “evlâdım” demekle evlâdınız olamayacağı gibi, “evlâdım” dediğinizin zevcesi de gelininiz olamaz.

Zeyneb’le izdivaç hususunda söylenecek daha çok şey olmakla beraber, sual-cevap mevzuunun istiab haddini aşacağı için, şimdilik tek başına tahlil edileceği ana havale ediyor ve kısa kesiyorum.

f. Saadet hanesiyle şerefyal olanlardan biri de, **Cüveyriye bintü’l-Hâris**’dir (radiyallâhu anhâ). Gayr-i müslim olan kabilesine karşı harp edilmiş ve kadın erkek esarete dūçâr olmuşlardı. Hissiyatı alt üst olmuş, gururu kırılmış bu saray mensubu kadın, huzur-u risalete getirildiğinde kin ve nefretle doluydu.

İşte o zaman Fetanet-i A’zam, yağdan kıl çekme kolaylığı içinde meseleyi bir hamlede halletti.

Peygamber Efendimiz Hz. Cüveyriye (radiyallâhu anhâ) ile nikâh akdedince, Cüveyriye, mü’minlerin anası mevkiine yükseldi ve sahabenin bakışında bir ihtiram âbidesi hâline geldi. Hele ashab-ı Resûlullah, “Peygamber’in akrabaları esir edilmez.” deyip, ellerindeki esirleri bırakınca, hem Cüveyriye (radiyallâhu anhâ) hem de onun aşiretinin gönlü fethediliverdi.

Görülüyor ki, Peygamberimiz altmış yaşları dolaylarında, yaptıkları bu

izdivaçta dahi pek çok meseleyi bir çırpıda hallediyor; kızıl kıyamet hâdiselerin içinde, sulh ve sükun meltemleri estiriyordu.

g. Tali'liler arasına karışanlardan birisi de, **Safiyye bint-ü Huyey**'dir (radiyallâhu anhâ). Hayber emirlerinden birinin kızı. Meşhur Hayber Vak'ası'nda, babası, kardeşi ve kocası öldürülmüş; kabilesi de esir edilmişti. Safiyye (radiyallâhu anhâ) büyük bir öfke ve intikam hırsıyla yanıp tutuşuyordu. Nikâh akdedilip, mü'minlerin hürmet duyacağı, Efendimiz'e zevce olma muallâ mevkiine yükselince, hem ashabın (radiyallâhu anhüm) "Anam anam" tâzimleri ve hem de Efendimiz'in eritici ve tüketici yüceliği karşısında, Hz. Safiyye (radiyallâhu anhâ) olup biten her şeyi unuttu ve Peygamberimiz'e zevce olmakla iftihar etmeye başladı.

Ayrıca, Hz. Safiyye vasıtasıyla pek çok Yahudi'nin, Efendimiz'i yakından görüp tanıma ve yumuşama imkânı da doğuyordu. Bir şeyle her şey yapan ve bir fiilinde binler hikmet bulunan Hazreti Allah (celle celâluhu) bütün izdivaçlarda olduğu gibi, bunda da pek çok hayır ve bereket yaratmıştı.

Bundan başka, düşmanların iç âlemine muttalî olma bakımından, ümmetine bir ders vermiş olabileceğini zikretmek de muvafık olur zannederim. Hazreti Safiyye ve emsali ayrı milletlerden olan kadınların, o milletlerin iç durumlarına nüfuz bakımından büyük ehemmiyeti vardır; elverir ki insan onların hain olanlarıyla kendi sırlarını düşmanlara kaptırmasın.

h. Bu bahtiyarlardan biri de **H. Sevede Validemiz**'dir. İlk safta yerini alanlardan; kocasıyla Habeşistan'a hicret edenlerden ve Ümmü Habîbe'nin kaderine benzer şekilde, kocasının vefatıyla ortada kalanlardan.

Efendimiz, bu kalbi kırığın da yarasını sardı; onu perişan olmadan kurtardı ve ona enîs oldu. Zaten sadece Efendimiz'in nikâhı altında bulunmayı düşünen bu büyük kadının, dünya adına istediği başka hiçbir şey de yoktu.

İşte bütün izdivaçlarında, bu türlü hikmet ve maslahatlar bulunan Peygamber Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) hiç mi hiç nefsanî duygularıyla bu işin içine girmemiştir. Ya Râşid Halifelerin ilk ikisine karşı olduğu gibi, vezirleriyle bir karabet tesisi ve zevcesi olacak

kadındaki istidat ve kabiliyet; veya teker teker diğçerlerinde gördüğümüz gibi başka hikmet ve maslahatlarla evlenmiş ve büyük yük ve meûnetlerin altına girmiştir.

Bunlardan başka, Peygamber Efendimiz'in bu kadar kadının mesken, nafaka, elbise gibi ihtiyaçlarını en âdil şekilde temin etmesi ve onlara karşı muamelesinde kılı kırk yararcasına adalet ve hakkaniyete riayette bulunması; aralarında meydana gelmesi muhtemel huzursuzlukları peşinen önlemesi, vârit olan geçimsizlikleri yağdan kıl çekme rahatlığı içinde halletmesi, Bernard Shaw'ın ifadesiyle “en büyük problemleri kahve içme kolaylığı içinde halleden” O müstesna Zât'ın peygamberliğine delâlet eder...

Bir kadın ve bir iki çocuğun dahi idaresinin ne kadar müşkil olduğunu gören ve bilen bizler; daha evvel başka yuvalar kurmuş; başka aile yapılarına şahit olmuş; girdiği yuvalarda farklı mizaçlar kazanmış pek çok kadını, bir şiir âhengi ve ritmi içinde idare eden O muallâ ve mübeccel varlık karşısında iki büklüm oluyoruz.

Bir husus kaldı ki, o da, zevcelerin adedinin, ümmetine meşru kılınan adedin üstünde olma keyfiyetidir. Bu, bir hususî teşrîdir. Evet, bildiğimiz ve bilemediğimiz pek çok maslahat ve hikmetleri hâvi bir hususî kanundur. Bir müddet bu mevzuda mutlak izin verilmiş; belli bir müddet sonra ise sınır konmuş ve evlenmesi yasak edilmiştir.

Sualin ehemmiyetine binaen, mevzuu uzatma lüzumunu duydum; mazur görüleceğini umarım.²

¹ Adalet-i izafiye: “Bir topluluğun selâmeti için bir ferдин rızası olmasa da şartlar gerektirdiğinde hayatı ve hakları feda edilebilir.” şeklinde özetlenebilecek göreceli, nisbî adalet.

² M. Fethullah Gülen, *Asrın Getirdiği Tereddütler* 1/92.

[Otuz İkinci Söz'ün İkinci Mevkıf'ından]

İkinci Nokta'nın İkinci Mebhas'ı

Ehl-i dalâletin vekili, tutunacak ve dalâletini ona bina edecek hiçbir şey bulamadığı ve mülzem kaldığı zaman şöyle diyor ki: “Ben, saadet-i dünyayı ve lezzet-i hayatı ve terakkiyât-ı medeniyeti ve kemâl-i sanatı, -kendimce- âhireti düşünmemekte ve Allah'ı tanımamakta ve hubb-u dünyada ve hürriyette ve kendine güvenmekte gördüğüm için, insanın ekserisini bu yola şeytanın himmetiyle sevk ettim ve ediyorum.

Elcevap: *Biz dahi Kur'ân nâmına diyoruz ki: Ey bîcâre insan! Aklını başına al! Ehl-i dalâletin vekilini dinleme! Eğer onu dinlersen hasâretin o kadar büyük olur ki, tasavvurundan ruh, akıl ve kalb ürperir.*

Ehl-i dalâletin vekili, inkâr ve dalâlet üzerine her türlü itirazın cevabını, Otuz İkinci Söz'ün önceki bölümlerinde alıp mağlup duruma düşünce bu sefer kendi yoluna devam etmenin gerekçesi olarak şunları söylüyor:

“Ben, dünya saadetini, hayat lezzetini, medenî ilerleme ve yükselmeyi ve gerçek sanatı; kendimce, âhireti düşünmemekte, Allah'ı tanımamakta, dünya sevgisinde, (dilediğim gibi helal-haram demeden yaşama) hürriyetinde ve kendine güvenmekle buluyorum. Bunun için de insanların çoğunu bu yola, şeytanın desteğiyle sevk ediyorum.”

Fikrî mağlubiyetten sonra inada ve tamamen kabulsüzlüğe kilitlenen ehl-i dalâletin vekilini Üstad Hazretleri bir tarafa bırakıp, Kur'ân nâmına insanlığa hitap ederek, insanın aklını başına almasını ve ehl-i dalâletin vekilini dinlememesini, eğer dinlerse zararının çok büyük olacağını, böyle bir zarardan ruh, akıl ve kalbin ürperceğini söylüyor.

* * *

Senin önünde iki yol var:

Birisi: Ehl-i dalâletin vekilinin gösterdiği şekâvetli yoldur.

Diğeri: Kur'ân-ı Hakîm'in tarif ettiği saadetli yoldur. İşte o iki yolun pek çok muvâzenelerini, çok Sözler'de, hususan Küçük Sözler'de gördün ve anladın. Şimdi makam münasebetiyle binde bir muvâzenelerini yine gör, anla. Şöyle ki:

Şirk ve dalâletin ve fîsk ve sefâhetin yolu, insanı nihayet derecede sukut ettiriyor. Hadsiz elemeler içinde nihayetsiz ağır bir yükü zayıf ve âciz beline yükletir. Çünkü insan, Cenâb-ı Hakk'ı tanımazsa ve O'na tevekkül etmezse; o vakit insan, gayet derecede âciz ve zayıf, nihayet derecede muhtaç, fakir, hadsiz musibetlere maruz, elemeli, kederli bir fânî hayvan hükmünde olup, bütün sevdiği ve alâka peydâ ettiği bütün eşyadan mütemâdiyen firak elemi ni çeke çeke, nihayette, bâkî kalan bütün ahbabını bir firak-ı elîm içinde bırakıp, kabrin zulümâtına yalnız olarak gider.

Hem müddet-i hayatında gayet cüz'î bir ihtiyâr ve küçük bir iktidar ve kısacık bir hayat ve az bir ömür ve sönük bir fikir ile nihayetsiz elemeler ile ve emeller ile faydasız çarpışır ve hadsiz arzuların ve makâsıdın tahsiline, semeresiz boşu boşuna çalışır.

Hem kendi vücûdunu yüklenemediği hâlde, koca dünya yükünü bîçâre beline ve kafasına yüklenir. Daha cehenneme gitmeden cehennem azabını çeker.

Evet şu elîm elemi ve dehşetli mânevî azabı hissetmemek için, ehl-i dalâlet iptal-i his nev'inden gaflet sarhoşluğu ile muvakkaten hissetmez. Fakat hissedeceği zaman yani kabre yakın olduğu vakit birden hisseder.¹ Çünkü Cenâb-ı Hakk'a hakikî abd olmazsa, kendi kendine mâlik zannedecek. Hâlbuki o cüz'î ihtiyâr, o küçük iktidarı ile şu fırtınalı dünyada vücûdunu idare edemiyor. Hayatına muzır mikroptan tut, tâ zelzeleye kadar binler tâife düşmanları, hayatına karşı tehacüm vaziyetinde görür. Elîm bir korku dehşeti içinde her vakit kendine müdhiş görünen kabir kapısına bakıyor.

Hem bu vaziyette iken insanîyet itibarıyla nev-i insanî ile ve dünya ile alâkadar olduğu hâlde, dünyayı ve insanı Hakîm, Alîm, Kadîr, Rahîm, Kerîm bir Zât'ın tasarrufunda tasavvur etmediği ve onları tesadüf ve tabiata havale ettiği için, dünyanın ehvâli ve insanın ahvâli onu daima iz'âç eder. Kendi elemiyle beraber insanların elemi de çeker. Dünyanın zelzelesi, tâunu, tûfanı, kaht u galâsı, fenâ ve zevâli, ona gayet müz'ic ve karanlıklı birer musibet suretinde onu tâzib eder.

Evet insanın önünde iki yol var: Birisi ehl-i dalâletin vekilinin gösterdiği bedbahtlık yolu. Diğeri Kur'ân'ın tarif ettiği saadetli yol... İnkâr ve günah yolu, insanı son derece aşağı düşürür; pek ağır bir yükü zayıf ve âciz beline yükler. Çünkü ekonomiye göre, insanın ihtiyaçları sonsuzdur. Psikolojiye göre, arzu ve istekleri sonsuzdur. Hâlbuki gücü ve imkânı kısıtlı ve yetersizdir. Yani bir çiçeği istediği gibi bir baharı da ister ve ebedî cenneti de istiyakla arzu eder. Başka bir memlekette olan sevdikleriyle görüşmeyi istediği gibi öbür âleme göçmüş, kabre girmiş dostları ile de buluşmak ve görüşmek ister. İçinde sonsuzluk duygusu bulunan ve her zaman bütün canlılığı ile ebedî saadeti isteyen insan bütün bunları ne ile gerçekleştirecektir?

Evet, insan Cenâb-ı Hakk'ı tanımazsa, O'na tevekkül etmezse, o zaman insan, gayet derecede âciz ve zayıf; nihayet derecede muhtaç, fakir; hadsiz musibetlere mâruz, elemli, kederli, fâni bir hayvan hükmüne iner ve bütün sevdiği ve alâka peyda ettiği her şeyden devamlı ayrılık elem ve acılarını çeke çeke sonunda dünyada geriye kalan bütün dost ve ahablarını elîm bir ayrılık içinde bırakıp, kabrin karanlığına yalnız başına gider. Hem âhirete ve ebedî bir hayata imanını olmadığı için bu kısa ve fani dünya ölçüleri içinde, gayet cüz'î bir irade, küçük bir iktidar, kısacık bir hayat, az bir ömür, sönük bir fikir ve nihayetsiz acılar, elemeler ve emeller ile faydasız bir şekilde çarpışır. Hadsiz arzuların, maksat ve muratların elde edilmesi için, boşu boşuna (hem de) neticeleri elde edemeden, muradlarına nâil olamadan çalışır durur. Hem normalde kendi varlığının yüklerini kaldıramadığı hâlde, koskocaman dünyanın ağır yüklerini de, –bir gemiye binen yolcunun yüklerini yere koyup üzerine oturacağına beline ve başına yüklemesi gibi– bîçâre beline ve kafasına

yükler. Daha cehenneme gitmeden cehennem azabını çeker. Hatta kâinat ve dünya çapındaki ayarlama, plan ve programları bilmediği ve onların merhametli ve şefkatli Yaradan'ı Cenâb-ı Hakk'ın derin hikmetinden haberdar olmadığı için diğer mahlûkâtın bilhassa bazı nâzik, âciz canlı varlıkların rızıkları, yaşadıkları zor şartlar ve daha güçlü canlılar tarafından öldürülüp yenmeleri konusunda çok ızdırap duyar. Dönen çarkın ve beslenme zincirinin büyük sırlarını ve hikmetlerini, ayrıca onların ruhlarının bâkî olduğunu ve kendilerine mahsus güzel bir geleceğin bulunduğunu, hatta kendi türlerinin cennette bulunan tek vücudundan arasına ruhlarının istifade edeceklerini bilmediği için acılar duyar. “Evet, (bu inkâr cehâletinden ileri gelen) şu acı elemi ve dehşetli mânevî azabı hissetmemek için, dalâlet yolunda gidenler his ve duygularını iptal edip devreden çıkarmak nevinden gaflet sarhoşluğu ile muvakkaten (sanki hiçbir şey hissetmiyor gibi olurlar ama) kabre yakın oldukları (yani her şeyin ayan-beyan hâle gelmeye başladığı) vakit hissederler. Çünkü insan, Cenâb-ı Hakk'a hakikî kul olmazsa, kendini kendine mâlik zanneder. Hâlbuki o cüz'î irade, o küçük iktidar ile şu fırtınalı dünyada vücudunu idare edemiyor. Hayatına zararlı mikroptan tut, tâ zelzeleye kadar binlerce düşman tâifeleri, hayatına karşı hücum vaziyetinde görür. Elîm bir korku dehşeti içinde, her vakit kendine müthiş görünen kabir kapısına bakıyor.

Hem bu durumda, insan olduğu için, insanların ve diğer varlıkların vaziyeti, bazı zâhiren acınacak halleri, bîçârelikleri kendisini alâkadar eder. Hâlbuki bütün bunların şefkatli, hikmetli, kudretli bir yaradanları olduğunu kabul etmediği; bilakis olayları tamamen tabiata ve tesadüfe havale ettiğinden dolayı, bütün gördüğü acı olaylardan elem duyar. Düzeltmediği işler, âfetler, zelzeleler, tufanlar, vebâlar, kıtlıklar, ölümler, kazalar ve her çeşit musibetler kendisini müthiş bir azap içinde bırakır.

26. Söz olan Kader Risalesi'nde Üstad Hazretleri şöyle diyor:

“İki adam bir padişahın başşehrine giderler. O padişahın hayret ve hayranlık veren has sarayına girerler. Biri padişahı bilmez; o yerde hırsızcasına eline geçeni gasbederek oraya yerleşmek ister. Fakat o bahçe ve sarayın gerektirdiği idare, tedbir, gelir-gider, makina ve cihazların işletilmesi, garip hayvanların erzakının verilmesi gibi zahmetli, külfetli

işleri görür, devamlı ızdırıp çeker. O cennet gibi bahçe, başına bir cehennem gibi olur, onu idare edemez. Teessüf ederek, acı duyarak ve üzülen vaktini geçirir. Sonra da o hırsız, edepsiz adam, te'dîb sûretiyle hapse atılır. İkinci adam, padişahı tanır, kendini onun misafiri bilir. Bütün o bahçede ve o sarayda olan işlerin kanunî bir nizamla cereyan ettiğini, her şeyin bir programla, çok kolay bir şekilde işlediğini itikad eder. Zahmet ve külfetleri, padişahın kanununa bırakıp tam bir huzur ve iç ferahlığı ile o cennete benzer bahçenin bütün lezzetlerinden istifade edip, padişahın merhametine ve idare kanunlarının güzelliğine dayanarak her şeyi hoş görür; tam bir lezzet ve saadet ile hayatını geçirir.”²(Aslından sadeleştirilerek alınmıştır).

* * *

Hem şu hâldeki insan, merhamet ve şefkate lâyık değildir. Çünkü kendi kendine bu dehşetli vaziyeti veriyor. Sekizinci Söz'de kuyuya girmiş iki kardeşin muvâzene-i hâlinde denildiği gibi; nasıl bir adam, güzel bir bahçede, güzel bir ziyafette, güzel ahbablar içinde, nezahetli, tatlı, nâmuslu, hoş, meşrû bir lezzet ve eğlenceye kanaat etmeyip, gayr-i meşrû ve mülevves bir lezzet için çirkin ve necis bir şarabı içse, sarhoş olup kendini kış ortasında, pis bir yerde, vahşi canavarlar içinde tahayyül etse, titreyip bağırp çağırsa nasıl merhamete lâyık değil. Çünkü ehl-i nâmus ve mübarek arkadaşlarını canavar tasavvur eder, onlara karşı hakaret eder. Hem ziyafetteki leziz taamları ve temiz kapları mülevves, pis taşlar tasavvur eder, kırmaya başlar. Hem mecliste muhterem kitapları ve mânidar mektupları mânâsız ve âdi nakışlar tasavvur eder, yırtarak ayak altına atar ve hâkezâ... Böyle bir şahıs, nasıl merhamete müstehak değil, belki tokata müstehaktır.

Öyle de, sû-i ihtiyârından neş'et eden küfür sarhoşluğu ile ve dalâlet divaneliğiyle Sâni-i Hakîm'in şu misafirhâne-i dünyasını, tesadüf ve tabiat oyuncağı olduğunu tevehhüm edip ve cilve-i esmâ-yı ilâhiyeyi tazelandiren masnûatın, zamanın geçmesiyle vazifelerinin bittiğinden âlem-i gayba geçmelerini, adem ile idam

tasavvur ederek.. ve tesbihât sadâlarını, zevâl ve fırak-ı ebedî vaveylâsı olduklarını tahayyül ettiğinden.. ve mektubât-ı samedâniye olan şu mevcudât sayfalarını, mânâsız, karmakarışık tasavvur ettiğinden.. ve âlem-i rahmete yol açan kabir kapısını zulümât-ı adem ağzı tasavvur ettiğinden.. ve eceli, hakikî ahbaplara visal dâveti olduğu hâlde, bütün ahbaplardan fırak nöbeti tasavvur ettiğinden hem kendini dehşetli bir azab-ı elîmde bırakıyor; hem mevcudâtı, hem Cenâb-ı Hakk'ın esmâsını, hem mektubâtını inkâr ve tezyif ve tahkir ettiğinden, merhamete ve şefkate lââyık olmadığı gibi, şiddetli bir azaba da müstehaktır. Hiçbir cihette merhamete lââyık değildir.

Ayrıca ehl-i dalâletin vekilini dinleyip dünyayı kendine zindan eden kimseler, kendi kendilerine bu dehşetli vaziyeti verdikleri için, merhamet ve şefkat hakkını da kaybediyorlar. Üstad Hazretleri bu hususu “Sekizinci Söz”de verilen bir temsile atıfta bulunarak şu şekilde ifade ediyor: “Nasıl bir adam, güzel bir bahçede, güzel bir ziyafette, güzel ahbablar içinde nezih, tatlı, iffet ve namus dairesinde, hoş, meşru bir lezzet ve eğlenceye kanaat etmeyip; gayr-i meşrû ve pis bir lezzet için, çirkin ve necis bir şarabı içse, sarhoş olup kendini kış ortasında, pis bir yerde ve hatta canavarlar içinde hayal etse, titreyip bağıırıp çağırorsa, nasıl merhamete lââyık değil... Çünkü ehl-i namus ve mübarek arkadaşlarını canavar tasavvur eder. Onlara karşı hakaret eder. Hem ziyafetteki lezzetli taamları ve temiz kapları; kirletilmiş, pis taşlar tasavvur eder, kırmaya başlar. Hem meclisteki muhterem kitapları ve mânidar mektupları mânâsız ve âdî nakışlar tasavvur eder, yırtarak ayak altına atar ve benzer yakışıksız şeyler yaparsa... Böyle bir şahıs, nasıl merhamete müstahak değildir. Belki tokata müstahaktır.

Öyle de iradesini kötüye kullanması yüzünden inkâr ve küfür sarhoşluğu ile dalâlet divaneliğiyle, Cenâb-ı Hakk'ın şu dünya misafirhanesinin, tesadüf ve tabiat oyuncağı olduğunu zannedip Cenâb-ı Hakk'ın güzel isimlerinin tecellilerini tazelen diren sanatlı yaratılmış mahlûkâtının, zamanın geçmesiyle ve vazifelerinin bitmesiyle, gayb âlemine geçmelerini yok olma ve idam edilme tasavvur ederek; o varlıkların ibadet ve tesbihatlarının sadâlarını, yokluğa gidiş ve ebedî ayrılışın

feryadları olarak hayâl ettiğinden; ilâhî yazılar ve mektuplar olan şu mevcudat sayfalarını, mânâsız ve karmakarışık şeyler tasavvur ettiğinden; rahmet âlemine yol açan kabir kapısını yokluk karanlıklarının ağız tasavvur ettiğinden; ecel ve ölümü ise, hakikî ahbablara kavuşma daveti olduğu halde, bütün ahbablardan ayrılık nöbeti tasavvur ettiğinden, hem kendini dehşetli elem verici bir azap içinde bırakıyor, hem mevcudatı, hem Cenâb-ı Hakk'ın güzel İsimlerini, hem mektuplarını inkâr, tezyif ettiğinden (küçük düşürüp alaya aldığından) ve tahkir ettiğinden; merhamet ve şefkate lâyık olmadığı gibi şiddetli bir azaba da müstahaktır. Hiçbir cihetle merhamete lâyık değildir.”

* * *

İşte ey bedbaht ehl-i dalâlet ve sefâhet! Şu dehşetli sukuta karşı ve ezici me'yusiyete mukabil; hangi tekemmülünüz, hangi fûnûnunuz, hangi kemâliniz, hangi medeniyetiniz, hangi terakkiyâtınız karşı gelebilir? Ruh-u beşerin eşedd-i ihtiyaç ile muhtaç olduğu hakikî teselliye nerede bulabilirsiniz?

Hem güvendiğiniz ve bel bağladığınız ve âsâr-ı ilâhiyeyi ve ihsanat-ı rabbâniyeyi onlara isnad ettiğiniz hangi tabiatınız, hangi esbabınız, hangi şerikiniz, hangi keşfiyâtınız, hangi milletiniz, hangi bâtil mâbudunuz, sizi sizce idam-ı ebedî olan mevtin zulümâtından kurtarıp; kabir hudûdundan, berzah hudûdundan, mahşer hudûdundan, sırat köprüsünden hâkimâne geçirebilir, saadet-i ebediyeye mazhar edebilir? Hâlbuki kabir kapısını kapamadığınız için, siz kat'î olarak bu yolun yolcusunuz. Böyle bir yolcu, öyle birisine dayanır ki, bütün bu daire-i azîme ve bu geniş hudûtlar, O'nun taht-ı emrinde ve tasarrufundadır.

Gerçekler bu kadar ortada olduğu halde bu yanılda ısrar edenlere, Üstad Hazretleri uyarıcı birer tokat ve kafalarına indirilen birer tokmak gibi şu sözleri söylüyor:

“İşte ey bedbaht ehl-i dalâlet ve sefâhet! Şu dehşetli sukuta (düşüş ve alçalışa) karşı ve ezici ümitsizliğe mukabil; hangi ileri ve mükemmel imkânlarınız, hangi fenniniz, hangi kemâliniz, hangi medeniyetiniz, hangi terakkiyatınız karşı gelebilir? İnsan ruhunun şiddetli bir ihtiyaç ile muhtaç

olduğu hakikî teselliye nerede bulabilirsiniz?

Hem güvendiğiniz ve bel bağladığınız ve Allah'ın kudret eserlerini ve merhametli ihsanlarını kendilerine dayandırdığınız hangi tabiatınız, hangi sebepleriniz, hangi Şerikiniz, hangi keŐfiyatınız, hangi milletiniz, hangi bâtil mâbudunuz sizi, sizce ebedî idam olan ölümün karanlıklarından kurtarıp; kabir hududundan, berzah hududundan, mahşer hududundan, sırat köprüsünden hâkim bir Şekilde geçirebilir? Ebedî saadete mazhar edebilir? Hâlbuki kabir kapısını kapamadığınız için, siz kat'î olarak bu yolun yolcususunuz. Böyle bir yolcu, öyle birisine dayanır ki: bütün bu büyük daire ve bu geniş hudutlar, onun emri altındadır ve tasarrufunda bulunmaktadır.”

Öyle ya teknik ve teknolojiye pek çok ilerlemiş ülkelerde inanç problemlerini çözüp halledemeyen insanlar maddî refaktan da bıkip soluğu intiharda alıyorlar. O dünyevî imkânlar onların iç yangınlarını söndüremiyor, kalblerindeki boşlukları dolduramıyor... Her Şey meydana!..

* * *

Hem dahi, ey bedbaht ehl-i dalâlet ve gaflet! “*Gayr-i meşrû bir muhabbetin neticesi, merhametsiz azab çekmektir.*” kaidesi sırrınca siz, fıtratınızdaki Cenâb-ı Hakk'ın zât ve sıfât ve esmâsına sarfedilecek muhabbet ve mârifet istidadını ve Şükür ve ibâdât cihâzâtını, nefsinize ve dünyaya gayr-i meşrû bir surette sarfettiğinizden, bilistihkak cezasını çekiyorsunuz. Çünkü Cenâb-ı Hakk'a ait muhabbeti, nefsinize verdiniz. Mahbubunuz olan nefsinizin hadsiz belâsını çekiyorsunuz. Çünkü hakikî bir rahatı o mahbubunuza vermiyorsunuz. Hem onu, hakikî mahbub olan Kadîr-i Mutlak'a tevekkül ile teslim etmiyorsunuz, daima elem çekiyorsunuz.

Bir de “Vedûd” isminin tecellisi olan muhabbet var. Cansızlara tecellisinde “câzibe” (çekim kanunu) Şeklinde tecelli eden, hayata mazhar varlıklarda “muhabbet” olarak kendisini gösteren Vedûd ismi... Onun için Üstadımız “Muhabbet, Şu kâinatın varlık sebebidir. Hem Şu kâinatın râbitasıdır (yani her Şeyi birbirine bağlar); hem Şu kâinatın nurudur, hem

hayatıdır. İnsan, kâinatın en câmî (bütün özellikleri içinde toplayan) bir meyvesi olduğu için kâinatı istila edecek bir muhabbet, o meyvenin çekirdeği olan kalbine yerleştirilmiştir.”³ diyor.

Peki, böyle kâinatı içine alan bir muhabbet ücreti nereye sarfedilmeli ve kime verilmelidir. Evet, bu muazzam sevgiyi, yine ona lâyük olana vermek lazım geldiğini Üstadımız devamında şöyle ifade ediyor: “Zâten sana, sende senin nefsinde olan şiddetli muhabbetin O’nun (c.c.) zâtına karşı, muhabbet-i zâtiyedir ki, sen suistimal edip kendi zâtına sarfediyorsun. Öyle ise, nefsindeki ‘ene’yi (benliği) yırt, ‘hüve’yi (O’nu) göster. Ve kâinata dağınık vaziyette bulunan bütün muhabbetlerin, O’nun (c.c.) güzel isimlerine ve sıfatlarına karşı verilmiş bir muhabbettir. Sen suistimal etmişsin, cezasını da çekiyorsun. *Çünkü yerinde sarfolunmayan gayr-i meşru bir muhabbetin cezası, merhametsiz bir musibettir.* Rahmân ve Rahîm ismiyle, hûrilerle tezyin edilmiş cennet gibi senin bütün arzularını içinde bulunduran bir yeri, senin cismanî heveslerine hazırlayan ve diğer güzel isimleriyle senin ruhun, kalbin, sırrın, aklın ve sâir ince duygularının ve latîfelerinin arzularını tatmin edecek ebedî ihسانlarını cennette sana hazır hâle getiren ve her isminde mânevî çok ihسان ve kerem hazinesi bulunan ezeli bir Mahbûb’un (Sevgili’nin), elbette zerre kadar muhabbeti, kâinata bedel olabilir. Kâinat, O’nun (c.c) bir cüz’î muhabbet tecellisine bedel olamaz. Öyle ise o Mahbûb-i Ezeli’nin kendi habîbi Muhammed Aleyhisselâm’a söylettirdiği şu ezeli fermanı dinle ve itaat edip uy: “Ey insanlar, eğer Allah’a muhabbetiniz varsa, O’nu seviyorsanız, gelin bana uyun ki, Allah da sizi sevsin.” (Âl-i İmran, 3/31).⁴ (Aslından sadeleştirilerek alınmıştır).

Üstad Hazretleri, burada ehl-i dalâlete hitaben dediği “Hakikî bir rahatı ve huzuru nefsinize vermiyorsunuz. Hem tevekkül ile nefsinizi mutlak kudret sahibi Cenâb-ı Hakk’a teslim etmiyorsunuz. Daima elem çekiyorsunuz.” cümlesindeki nefsin Cenâb-ı Hakk’a teslim olmaması, tevekkül etmemesi hususunu başka bir risalede şöyle izah ediyor:

“İman hem nurdur, hem kuvvettir. Evet, hakikî imanı elde eden adam, kâinata meydan okuyabilir ve imanın kuvvetine göre, hâdiselerin baskılarından kurtulabilir. *تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ* ‘Allah’a tevekkül ettim.’ der, hayat gemisinde tam bir emniyet içinde hâdiselerin dağlar gibi dalgaları içinde seyran eder. Bütün ağırlıklarını Cenâb-ı Hakk’ın kudretine emânet

eder, rahatla dünyadan geçer, kabirde istirahat eder. Sonra ebedî saadete girmek için cennete uçabilir. Yoksa tevekkül etmezse, dünyanın ağırlıkları uçmasına değil, belki esfel-i sâfiline (aşağıların aşağısına) düşmesine sebep olur. (...)

Tevekkül eden ve etmeyenin misâlleri, şu hikâyeye benzer: Vaktiyle iki adam, hem bellerine, hem başlarına ağır yükler yüklenip, büyük bir gemiye birer bilet alıp girdiler. Birisi girer girmez yükünü gemiye bırakıp, üstüne oturup nezâret eder. Diğeri hem ahmak, hem mağrur olduğundan yükünü yere bırakmıyor.

Ona denildi: ‘Ağır yükünü gemiye bırakıp rahat et.’

O dedi: ‘Yok, ben bırakmayacağım. Belki zâyi olur. Ben kuvvetliyim. Malımı, belimde ve başımda muhafaza edeceğim.’

Yine ona denildi: “Bizi ve sizi kaldıran, padişahın şu güvenli gemisi daha kuvvetlidir. Daha ziyade, iyi muhafaza eder. Belki başın döner, yükün ile beraber denize düşersin. Hem gittikçe kuvvetten düşersin. Şu bükülmüş belin, şu akılsız başın gittikçe ağırlaşan şu yüklere tâkat getiremeyecek. Kaptan dahi eğer seni bu hâlde görse, ya ‘divânedir’ diye seni tard edecek. Ya ‘Hâindir, gemimizi itham ediyor, bizimle alay ediyor, hapse atılsın.’ diye emredecektir. Hem herkese maskara olursun. Çünkü dikkatle sana bakanların nazarında, zaafını gösteren kibirliliğin ile, âcizliğini gösteren gururun ile, riya ve zilleti gösteren yapmacık hâl ve tavrın ile kendini halka karşı gülünç duruma düşürdün. Herkes sana gülüyor.” Kendisine bu sözler söylenince, o bîçârenin akli başına geldi. Yükünü yere koydu, üstüne oturdu. ‘Oh!.. Allah senden râzı olsun. Zahmetten, hapisten, maskaralıktan kurtuldum.’ dedi.

İşte ey tevekkülsüz insan! Sen de bu adam gibi aklını başına al, tevekkül et. Tâ bütün kâinatın dilenciliğinden ve her hâdisenin karşısında titremekten, kendini beğenmek ve gösterişten, maskaralıktan, âhirette bedbaht olmaktan ve dünyevî baskıların hapsinden kurtulasın.”⁵ (Aslından sadeleştirilerek alınmıştır).

* * *

Hem Cenâb-ı Hakk’ın esmâ ve sıfâtına ait muhabbeti, dünyaya verdiniz ve âsâr-ı sanatını (sanat eserlerini), âlemin esbabına taksim ettiniz.. belâsını çekiyorsunuz. Çünkü o hadsiz mahubularınızın bir

kısmı size “Allah’a ısmarladık!” demeyip, size arkasını çevirip, bırakıp gidiyor. Bir kısmı sizi hiç tanımıyor, tanısa da sizi sevmiyor, sevse de size bir fayda vermiyor. Daima hadsiz firaklardan ve ümitsiz dönmek üzere zevâllerden azab çekiyorsunuz.

İşte ehl-i dalâletin saadet-i hayatiye (hayat saadeti) ve tekemmülât-ı insaniye (insanî tekemmülât, yani insanların ilim ve fen ve mahâretleriyle geliştirdikleri şeyler) ve mehâsin-i medeniyet (medeniyetin güzellikleri) ve lezzet-i hürriyet dedikleri şeylerin iç yüzleri ve mahiyetleri budur. Sefâhet ve sarhoşluk bir perdedir, muvakkaten hissettirmez. “Tuh onların aklına!” de...

* * *

Üstad Hazretleri sadece derdi deşip, iç yüzlerini göstermekle kalmıyor; hastalığın teşhisini ve tarifini yaptıktan sonra çaresini ve tedâvisini de şöylece gösteriyor:

Amma Kur’ân’ın cadde-i nuraniyesi ise; bütün ehl-i dalâletin çektiği yaraları, hakâik-i imaniye ile tedavi eder, bütün evvelki yoldaki zulümâtı dağıtır, bütün dalâlet ve helâket kapılarını kapatır. Şöyle ki:

İnsanın zaaf ve aczini ve fakr ve ihtiyacını (daha önce naklettiğimiz, Kader Risalesi’ndeki izahtan ve Yirmi Üçüncü Söz’deki tevekkül temsilinden anlaşılacağı üzere), bir Kadîr-i Rahîm’e tevekkül ile tedavi eder. Hayat ve vücûdun yükünü, O’nun kudretine, rahmetine teslim edip; kendine yüklemeyip belki kendisi o hayatına ve nefesine biner hükmünde bir rahat makam bulur. Kendisinin “nâtık (konuşan) bir hayvan” değil, belki hakikî bir insan ve makbul bir misafir-i Rahmân olduğunu bildirir.

Kur’ânî gerçeklerle nurlanmamış bugünün maddî, fennî ilimlerine göre, mesela güneş, erimiş muazzam bir ateş kitlesi olarak kendi kendine gökte dönüp duran, nereye çarpacağı ve nereye gideceği belli olmayan müthiş bir cisim iken ve bu hâliyle insana korku ve ürperti veren dehşetli varlık iken; Kur’ân’ın anlatımıyla, Cenâb-ı Hakk’ın kâinat sarayında pırlanta

gibi pırıl pırıl parıldayan bir lâmbası; insanlara bir hediyesi oluyor... Mesela dünya, mağma tabakasına kadar her otuz üç metrede bir derece sıcaklığı artan bir cehennem kazanı iken ve bizi o ateş tabakasından koruyan kabuğu, elmaya göre kabuğu kadar ince iken; Kur'ân, dünyanın bizim için korunmalı bir beşik, bir yuva olduğunu ifade ediyor ve dünyaya sevimli, tatlı ve sıcak bir sîma veriyor.

* * *

(Kur'ân) Dünyayı, bir misafirhâne-i Rahmân olduğunu göstermekle ve dünyadaki mevcudât ise, esmâ-yı ilâhiyenin aynaları olduklarını.. ve masnûatı ise, her vakit tazelenen mektubât-ı samedâniye (ilâhî mektuplar ve kitaplar) olduklarını bildirmekle, insanın fenâ-yı dünyadan ve zevâl-i eşyadan (eşyanın yok olup gitmesinden) ve hubb-u fâniyâtan (fâni şeyleri sevmesinden) gelen yaralarını güzelce tedavi eder ve evhamın zulümâtından kurtarır.

Hem mevt ve eceli, âlem-i berzaha (kabir âlemine) giden ve âlem-i bekâda olan ahbablara visal ve mülâkat mukaddimesi olarak gösterir. Ehl-i dalâletin nazarında bütün ahbabından bir fırak-ı ebedî telâkki ettiği ölüm yaralarını böylece tedavi eder ve o fırak, ayn-ı lika (kavuşmanın tâ kendisi) olduğunu isbat eder.

Onun için, kendisi anne karnındayken seferberlik zamanı şehit olan babasını görmek için Zehra Ninem gibi imanlı yaşlılara “Cenâb-ı Hak imanla ruhumu alsa da, hiç görmediğim şehit babamı bir an önce kabrimde görebilsem.” dedirten Kur'ân nurları ve hakikatleri, insanlığa tesellî ve sürûr veriyor.

Hem (Kur'ân) kabrin âlem-i rahmete ve dâr-ı saadete ve bağistan-ı cinâna (cennetin bağ ve bostanlarına) ve nuristan-ı Rahmân'a (Rahmân Cenâb-ı Hakk'ın nur âlemine) açılan bir kapı olduğunu isbat etmekle, beşerin en müdhiş korkusunu izale edip, en elîm ve kasâvetli ve sıkıntılı olan berzah seyahatini, en leziz ve ünsiyetli ve ferahlı bir seyahat olduğunu gösterir. Kabir ile ejderha ağzını kapatır, güzel bir bahçeye kapı açar. Yani kabir, ejderha ağzı olmadığını; belki bağistan-ı rahmete açılan bir kapı olduğunu gösterir.

* * *

Ayrıca Kur’ân’ın insanın iradesine, hayatına, fikrine, emel ve arzularına bakan mesajları da vardır:

Hem mümine der:

- “İhtiyârın cüz’î ise, kendi Mâlik’inin irade-i külliyesine işini bırak.

Üstad Hazretleri, Kader Risalesi’nde “irade” için şunları söylüyor: “Ey insan! Senin elinde gayet zayıf, fakat seyyiâtta (kötülük işlemede) ve tahribatta eli gayet uzun ve hasenatta eli gayet kısa, cüz-ü ihtiyarî namında bir irâden var. O irâdenin bir eline duayı ver ki, iyilikler zincirinin bir meyvesi olan cennete eli yetişsin ve bir çiçeği olan ebedî saadete eli uzansın. Diğer eline istiğfarı ver ki, onun eli seyyiattan kısalsın ve o lânetli ağacın bir meyvesi olan Cehennem zakkumuna yetişmesin. Demek; dua ve tevekkül, hayır meyelânına (iyiliklere yönelmeye) büyük bir kuvvet verdiği gibi; istiğfar ve tevbe dahi, şer meyelânını (şerre yönelmeyi) keser, tecâvüzlerini kırar.”⁶ (Aslından sadeleştirilerek alınmıştır).

* * *

- İktidarın küçük ise, Kadîr-i Mutlak’ın kudretine itimad et.

Nasıl ki, kaldıraçlarda dayanma noktası çok önemlidir. Hatta bir filozof “Bana bir dayanma noktası gösterin, dünyayı yerinden oynatayım.” diyor. İnsan, Allah’ın kudretine dayanınca itikadının derinliğine göre yerinden oynatamayacağı bir şey yoktur. Onun için Üstad Hazretleri “İman hem nurdur, hem kuvvettir. Evet, hakikî imanı elde eden adam, kâinata meydan okuyabilir ve imanın kuvvetine göre hâdiselerin baskılarından kurtulabilir.” diyor.

* * *

- Hayatın az ise, hayat-ı bâkiyeyi düşün. Ömrün kısa ise; ebedî bir ömrün var, merak etme.

- Fikrin sönük ise; Kur'ân'ın güneşi altına gir, imanın nuruyla bak ki; yıldız böceği olan fikrin yerine her bir âyet-i Kur'ân, birer yıldız misillü sana ışık verir.

Kur'ân, “Fikrin sönük ise, Kur'ân'ın güneşi altına gir. İmanın nuruyla bak ki, yıldız böceği olan fikrin yerine, Kur'ân'ın her bir âyeti, birer yıldız gibi sana ışık verir.” diyor. Ayrıca bir hadis-i şerifte: “*Her bir âyetin mânâ mertebeleri vardır; zâhirî (açık), bâtinî (açık ve görünür mânâsının içindeki, ehlinin anlayabileceği mânâ), haddi (kapsamı) ve muttala'ı (anlam çerçevesi) vardır. (Bu dört mânâ tabakasından) her birinin de fîrûâtı (detayları), işaretleri, dalları ve ayrıntıları vardır.*”⁷ buyruluyor. İman ve ihlâs ile ve Kur'ân kendine hitap ediyor anlayışı ile Kur'ân âyetlerine yönelenler, yine Üstad'ın ifadesiyle her bir kelimesi bir melek-i nâtık (konuşan melek olan) Kur'ân ifadelerinden çok güzel ilham ve mesajlar alabilirler.

* * *

- Hem hadsiz emellerin, elemelerin varsa, nihayetsiz bir sevab ve hadsiz bir rahmet seni bekliyor. Hem hadsiz arzuların, makâsıdın varsa, onları düşünüp muztarip olma. Onlar bu dünyaya sığmaz. Onların yerleri başka diyardır ve onları veren de başkadır.”
- Hem der: “Ey insan! Sen, kendine mâlik değilsin. Sen, kudreti nihayetsiz bir Kadîr, rahmeti hadsiz bir Rahîm-i Zât-ı Zülcelâl'in memlûküsün. Öyle ise sen, kendi hayatını kendine yükleyip zahmet çekme. Çünkü hayatı veren O'dur, idare eden de O'dur.

Hem dünya sahipsiz değil ki, sen kendi kafana dünya yükünü yüklettirerek ehvâlini düşünüp merak etme. Çünkü onun sahibi Hakîm'dir, Alîm'dir. Sen de misafirsin, fuzulî olarak karışma, karıştırma. Hem insanlar, hayvanlar gibi mevcudât, başıboş değil, belki vazifedar memurdurlar. Bir Hakîm-i Rahîm'in

nazarındadırlar. Onların âlâm ve meşakkatlerini düşünüp, ruhuna elem çektirme. Ve onların Hâlık-ı Rahîm'inin rahmetinden daha ileri şefkatini sürme. Hem sana düşmanlık vaziyetini alan mikroptan, tâ tâun ve tûfan ve kaht ve zelzeleye kadar bütün eşyanın dizginleri, o Rahîm-i Hakîm'in elindedirler. O Hakîm'dir, abes iş yapmaz. Rahîm'dir, rahîmiyeti çoktur. Yaptığı her işinde bir nevi lütuf var.

Hem der: “Şu âlem çendan (gerçi) fânîdir, fakat ebedî bir âlemin levâzımâtını (lüzumlu şeylerini) yetiştiriyor. Çendan zâildir, geçicidir; fakat bâkî meyveler veriyor, bâkî bir Zât'ın bâkî esmâsının cilvelerini gösteriyor. Ve çendan lezzetleri az, elemeleri çoktur (bir üzüm yedirse, yüz tokat vurur); fakat Rahmân-ı Rahîm'in iltifâtâtı (iltifatları), zevâlsiz hakikî lezzetlerdir. Elemler ise sevab cihetiyle mânevî lezzet yetiştiriyor. (Mesela, müminin ayağına bir diken batsa, on günahı af oluyor; on sevap yazılıyor. Oruçlunun açlık kokan nefesi misk ü anber gibi oluyor. Şehidin kanları gül gülistana dönüyor). Madem meşrû daire, ruh ve kalb ve nefsin bütün lezzetlerine, safalarına, keyiflerine kâfidir. Gayr-i meşrû daireye girme. Çünkü o dairedeki bir lezzetin bazen bin eleme var. Hem (o haram lezzetler) hakikî ve dâimî lezzet olan iltifâtât-ı rahmaniyei kaybetmeye sebeptir.”

Hem dalâletin yolunda sâbıkan beyan edildiği gibi esfel-i sâfilîne insanı öyle bir sukut ettiriyor ki; hiçbir medeniyet, hiçbir felsefe ona çâre bulamadıkları ve o derin zulümât kuyusundan hiçbir terakkiyât-ı beşeriye, hiçbir kemâlât-ı fenniye insanı çıkaramadığı hâlde, Kur'ân-ı Hakîm, iman ve amel-i sâlih ile o esfel-i sâfilîne sukuttan insanı âlâ-yı illiyyîne çıkarır ve delâil-i kat'iyeye ile çıkarmasını isbat ediyor.. ve o derin kuyuyu terakkiyât-ı mâneviyenin basamaklarıyla ve tekemmülât-ı ruhiyenin cihâzâtıyla dolduruyor.

Cenâb-ı Hak “Biz insanı en mükemmel sûrette, en güzel kıvamda ahsen-i takvim olarak yarattık. Sonra onu esfel-i sâfiline (aşağıların aşağısı derekeye) düşürdük. Ancak iman edip güzel ve makbul işler yapanlar

müstesnâdır.” (Tîn, 95/4-6) buyuruyor. İşte dalâletin yolu, insanı –daha önce beyan edildiği gibi– esfel-i sâfilîn denilen hayvanların da mertebesinden daha aşağı ve alçak bir derekeye öyle bir düşürüyor ki, hiçbir medeniyet, hiçbir felsefe ona çare bulamıyor ve o derin karanlıklar kuyusundan hiçbir beşerî terakkiyat, hiçbir fennî kemâlât insanı çıkaramadığı halde; Kur’ân-ı Hakîm, iman ve sâlih amel ile o esfel-i sâfilîne düşmekten insanı âlâ-yı illiyyîn olan yücelerin yücesine çıkarır ve kesin delillerle çıkarmanın şeklini de isbat eder. (Zaten câhiliye çağından sahabe gibi altın bir nesil çıkarmakla Kur’ân bu mu’cizesini isbat etmiştir.) Ve o derin kuyuyu, mânevi terekkiyâtın basamaklarıyla ve rûhî tekemmülâtın (olgunlaşma ve kemâle ermenin) cihazları ile dolduruyor.

* * *

Hem beşerin uzun ve fırtınalı ve dağdağalı olan ebed tarafındaki yolculuğunu gayet derecede teshil eder ve kolaylaştırır. Bin, belki elli bin senelik mesafeyi bir günde kestirecek vesâiti gösterir. Hem Sultan-ı Ezel ve Ebed olan Zât-ı Zülcelâl’i tanıttirmekle insanı, O’na bir memur abd ve bir vazifedar misafir vaziyetini verir.

Evet, insan çocukluktan gençliğe, gençlikten ihtiyarlığa, ihtiyarlıktan kabre, kabirden haşre, mahşer meydanından ebede kadar seferi devam eden bir yolcudur. Kur’ân, onun yolculuğunu kolaylaştırır.

* * *

Hem dünya misafirhânesinde, hem berzahî ve uhrevî menzillerde kemâl-i rahatla seyahatini temin eder. Nasıl ki bir padişahın müstakîm bir memuru, onun daire-i memleketinde, hem her vilayetin hudutlarından sühûletle ve tayyare, gemi, şimendifer gibi süratli vâsıta-yı seyahatle gezer, geçer. Öyle de Sultan-ı Ezelî’ye iman ile intisap eden ve amel-i sâlih ile itaat eden bir insan, şu misafirhâne-i dünya menzillerinden ve âlem-i berzah ve âlem-i mahşer dairelerinden ve hâkezâ.. kabirden sonraki bütün âlemlerin geniş hudutlarından berk (şimşek) ve burak süratinde geçer. Tâ saadet-i ebediyeyi bulur. Ve şu hakikati, kat’î isbat eder ve asfiya ve evliyaya gösterir.

Hem de (kâinat ağacının meyvesi ve çekirdeği olduğu için kâinat kadar hadsiz ve muazzam bir muhabbeti kalbinde saklayan insana) Kur'ân'ın hakikati der ki; “Ey mümin! Sendeki nihayetsiz muhabbet kabiliyetini, çirkin ve noksan ve şerûr (çok şerli) ve sana muzır (zararlı) olan nefs-i emmârene verme. Onu mahbub ve onun hevâsını kendine mâbud ittihaz etme (edinme). Belki sendeki o nihayetsiz muhabbet kabiliyetini, nihayetsiz bir muhabbete lââyık, hem nihayetsiz sana ihsan edebilen.. hem istikbalde seni nihayetsiz mesud eden, hem bütün alâkadar olduğun ve onların saadetleriyle mesûd olduğun bütün zâtları ihsanatıyla mesûd eden.. hem nihayetsiz kemâlâtı bulunan ve nihayetsiz derecede kudsî, ulvî, münezzeh, kusursuz, noksansız, zevâlsiz cemâl sahibi olan.. ve bütün esmâsı, nihayet derecede güzel olan ve her isminde pek çok envâr-ı hüsün ve cemâl bulunan.. ve cennet bütün güzellikleriyle ve nimetleriyle, O'nun cemâl-i rahmetini ve rahmet-i cemâlini gösteren.. ve sevimli ve sevilen bütün kâinattaki bütün hüsün ve cemâl ve mehâsin ve kemâlât, O'nun cemâline ve kemâline işaret eden ve delâlet eden ve emâre olan bir Zât'ı, mahbub ve mâbud ittihaz et.”

Yani bu muhteşem muhabbet kabiliyetini sana hiçbir faydası dokunmayan, hiçbir cemale, kemâle, merhamet ve şefkate sahip olmayan ve kötülük emreden nefesine veya fani dünyevî şeylere niçin sarfediyorsun? Hangi akılla?

Yirmi Dördüncü Söz, Beşinci Dal, Birinci Meyve'de bu konuyla alâkalı, Hazreti Üstad şunları söylüyor:

“Hâlbuki şu hercümerc âlemde ve rüzgâr deveranında hiçbir şey kararında kalmadığından bîçâre insan kalbi, her vakit yaralanıyor. Elleri yapıştığı şeylerle, o şeyler gidip, ellerini parlıyor, belki koparıyor. Dâima ızdırap içinde kalıyor yahut gafletle sarhoş oluyor. Madem öyledir, ey nefis, aklın varsa, bütün o muhabbetleri topla, hakikî sahibine ver, şu belâlardan kurtul. Şu nihayetsiz muhabbetler (biliyorsun ki,) nihayetsiz bir kemal ve cemâl sahibine mahsustur. Ne vakit hakikî sahibine verdin; o vakit bütün eşyayı O'nun namıyla, O'nun aynası olduğu cihetle ızdırapsız

sevebilirsin. Demek, şu muhabbet doğrudan doğruya kâinata sarf edilmemek gerektir. Yoksa muhabbet, en leziz bir nimet iken, en elîm ve acı bir azap olur. (...) Muhabbetin sebebi ya kemâldir. Zira kemâl zatında sevilir. Veya menfaattir. Yahut lezzetir. Veyahut faydasının ve hayrının dokunmasıdır. Yahut da bunlar gibi bir sebep altında sevilir. Şimdi ey nefis, birkaç Söz'de kat'î isbat etmişiz ki, senin asıl mâhiyetin, kusur, noksanlık, fakirlik ve âcizlikten yoğrulmuştur. Böyle olmasının hikmeti de; zulmet, karanlığın derecesi nisbetinde nurun parlaklığını gösterdiği gibi, zıddiyet itibariyle sen onlarla (kusurun, noksanlığın, fakirliğin ve âcizliğinle) Cenâb-ı Hakk'ın, kemâl, cemâl, kudret ve rahmetine ayna olma vazifesini görüyorsun.” (Aslından sadeleştirilerek alınmıştır).

* * *

Cenâb-ı Hakk'ın bütün isimleri Kur'ân'ın “Esmâü'l-Hüsna” tabiri ile güzeldirler. Bunların tecellileri de güzeldir. İşte insanın esas olarak o büyük sevgi potansiyelini bu güzel isimlere çevirmesi lâzımdır. Çünkü sevilmesi gereken asıl sevilecek şeyler bu güzel isim ve sıfatlardır. Onun için Kur'ân-ı Kerîm diyor ki:

Hem der: “Ey insan! O'nun esmâ ve sıfâtına ait istidad-ı muhabbetini, sâir bekâsız mevcudâta verme; faydasız mahlûkâta dağıtma. Çünkü âsâr ve mahlûkât fânîdirler. Fakat o âsârda ve o masnûatta nakışları, cilveleri görünen esmâ-yı hüsnâ bâkîdirler, dâimîdirler. Ve esmâ ve sıfâtın her birisinde binler merâtib-i ihsan ve cemâl ve binler tabakat-ı kemâl ve muhabbet var. Sen yalnız Rahmân ismine bak ki; cennet bir cilvesi ve saadet-i ebediye bir lem'ası ve dünyadaki bütün rızık ve nimet, bir katresidir.”

İşte şu muvâzene, ehl-i dalâletle ehl-i imanın hayat ve vazife cihetindeki mahiyetlerine işaret eden *لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَن تَقْوِيمٍ ۝ ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ ۝ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ۝* hem netice ve âkıbetlerine işaret eden *فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَاءُ ۝ وَالْأَرْضُ ۝* olan âyete dikkat et. Ne kadar ulvî, mu'cizâne, beyan ettiğimiz müvâzeneyi ifade ederler.

Birinci âyet, On Birinci Söz'de tafsilen o âyetin i'câzkârâne ve

îcazkârâne ifade ettiği hakikati, o Söz’de beyan edildiğinden, onu oraya havale ederiz.

* * *

On Birinci Söz’de şöyle diyor:

Ey gafil nefsim! Senin hayâtının *gayesini* ve hayatının *mâhiyetini*, hem hayatının *sûretini*, hem hayatının *sırr-ı hakîkatını*, hem hayatının *kemâl-i saadetini* bir derece anlamak istersen bak.

- Senin hayatının gayelerinin icmâli “**Dokuz Emir**”dir.

Birincisi şudur ki: Senin vücûdunda konulan duygular terâzileriyle, rahmet-i ilâhiyenin hazînelerinde iddihar edilen nîmetleri tartmaktır ve küllî şükretmektir.

İkincisi: Senin fitratında vaz’edilen cihâzâtın anahtarlarıyla esmâ-yı kudsiye-i ilâhiyenin (ilâhî kudsî isimlerin) gizli definelerini açmaktır; Zât-ı Akdes’i o esmâ ile tanımaktır.

Üçüncüsü: Şu teşhîrgâh-ı dünyada, mahlûkât nazarında, esmâ-yı ilâhiyenin sana taktıkları garib sanatlarını ve latîf cilvelerini bilerek hayatınla teşhir ve izhâr etmektir.

Hayatın gayelerinden olan “Dokuz Emir”den Üçüncüsü: Şu teşhir ve sergi yeri olan dünyada, mahlûkât nazarında ilâhî isimlerin sana taktıkları garip sanatlarını ve lâtif cilvelerini bilerek hayatınla teşhir ve izhâr etmektir.”

Aslında yaratılan her şey, Cenâb-ı Hakk’ın güzel isimlerinin tecellilerini göstermekte ve ilâhî sanatları ortaya koymaktadır. Ancak onlar bunun farkında olmayabilirler. Nasıl ki saat, vakitleri bildirir ama kendisi ne yaptığının farkında değildir. İnsan ise farkındadır. Onun için teşhir ve izhar hizmetini bilerek, şuurluca yapmak mecburiyetindedir. Ayrıca zikreden, tesbih eden diğer mahlûkât, sağır adam gibi sadece kendi evrad ve ezkârları ile alâkadar iken, insanlar hem kendilerinin hem de diğerlerinin tesbihat ve zikirlerinden haberdardır. Efendimiz’in (sallallâhu aleyhi ve sellem) Miraç’ta okuduğu “Ettehiyyâtü”yü okurken, toprak, su, hava ve nur unsurlarının yanında bütün mevcudatın tahiyât, tebrikât, salavât ve tayyibatlarını da birer

halife ve kumandan olarak Cenâb-ı Hakk'a bütün varlıklar adına takdim etme makamındadırlar.

Dördüncüsü: Lisân-ı hâl ve kâlinle Hâlık'ının dergâh-ı rubûbiyetine ubûdiyetini ilân etmektir.

Beşincisi: Nasıl bir asker padişahından aldığı türlü türlü nişanları, resmî vakitlerde takıp padişahın nazarında görünmekle, onun iltifâtât-ı âsârını gösterdiği gibi, sen dahi esmâ-yı ilâhiyenin cilvelerinin sana verdikleri letâif-i insâniye murassaâtıyla bilerek süslenip, o Şâhid-i Ezelî'nin nazar-ı şuhûd ve işhâdına görünmektir.

“Dokuz Emir”in Beşincisi: Nasıl bir asker padişahından aldığı türlü türlü nişanları, resmi vakitlerde takıp padişahın nazarında görünmekle, onun iltifatlarının eserlerini gösterdiği gibi, sen de ilâhî isimlerin tecellilerinin sana verdikleri letâif-i insaniye (sır, hafî, ahfâ gibi latîfeler, ince duygular) murassaatıyla (kıymetli mücevherlerle tezyin edilmiş) bilerek süslenip, o Şâhid-i Ezelî'nin şuhûd (kendisinin görmesi) ve işhâd (başkalarına göstermesi) nazarına görünmektir.”

Cenâb-ı Hak, insanları diğer mahlûkâtta farklı olarak pek çok istidat ve kabiliyet ve çok ince donanımlarla yaratmıştır. İbadette derinlik, hudû' ve huşû', takva, vera' ve zühd ile bütün âlemlerin numûneleri ve pencereleri olan bu ince duygular geliştirilirse, bilhassa resm-i geçit vakitleri olan namaz, dua ve ibadetlerinde insan, rütbe ve nişanlarını takan komutanlar gibi, bu latîfeleri birer çiçek gibi açtırarak, Cenâb-ı Hakk'a karşı o şuurulu ubûdiyette bulunursa, bu durum hem O'nu (c.c.) memnun ve râzı edecek hem de meleklerle karşı Hz. Âdem'in üstünlüğü imtihanında meleklerin “Biz sana tesbih ve hamd ediyoruz; yeryüzünde kan dökcek ve fitne çıkaracak bu insanı yaratma hikmetin nedir?” (Bakara, 2/30) diye sordukları soruya böylece fiilî bir cevap olacaktır.

Bazı hadis-i şeriflerin meâlen ifadesiyle “Cenâb-ı Hak, insanların bu güzel hâlleri ile meleklerle karşı, ‘Bakın benim insan kullarıma!’ diyerek iftihar-ı kudsî ile iftihar edecektir.

Altıncısı: Zevî'l-hayat olanların (hayat sahibi varlıkların) tezâhürât-ı hayatiye (“hayatın tezâhürleri”) denilen, Hâlıklarına (Yaradanlarına) tahiyatları ve rumûzat-ı hayatiye (“hayatın rumûzları”) denilen, Sâni'lerine tesbihâtları.. ve semerât ve gâyât-ı hayatiye (“hayatın meyveleri ve gayeleri”) denilen, Vâhibü'l-hayâta (hayatı veren Zat'a) arz-

ı ubûdiyetlerini bilerek müşâhede etmek, tefekkür ile görüp şehâdetle göstermektir.

Yedincisi: Senin hayatına verilen cüz'î ilim ve kudret ve irâde gibi sıfat ve hâllerinden küçük nümûnelerini vâhid-i kıyâsî ittihaz ile (ölçü birimi yapmakla) Hâlık-ı Zülcelâl'in sıfât-ı mutlakasını (mutlak sıfatlarını) ve şuûn-u mukaddesini (mukaddes şuûnâtını –yani isimlerin kaynağı olan sıfatların dayandığı, -tabir caizse- Cenâb-ı Hakk'ın kudsiyetine ve münezzehiyetine uygun şekliyle istidat mânâsına durumlarını–) o ölçüler ile bilmektir. Meselâ; sen, cüz'î iktidarın ve cüz'î ilmin ve cüz'î irâden ile bu hâneyi muntazam yaptığından, şu kasr-ı âlemin (âlem sarayının) senin hânenden büyüklüğü derecesinde şu âlemin ustasını o nisbette Kadîr, Alîm, Hakîm, Müdebbir bilmek lâzımdır.

Sekizincisi: Şu âlemdeki mevcudatın her biri kendine mahsus bir dil ile Hâlık'ının vahdâniyetine ve Sâni'inin rubûbiyetine dair mânevî sözlerini fehmetmektir.

Dokuzuncusu: Acz ve zaafın, fakr ve ihtiyacın ölçüsüyle kudret-i ilâhiye ve gınâ-yı rabbâniyenin derecât-ı tecelliyâtını anlamaktır. Nasıl ki, açlığın dereceleri nisbetinde ve ihtiyâcın envâi miktarınca taamın lezzeti ve derecâtı ve çeşitleri anlaşılır; onun gibi sen de nihayetsiz aczin ve fakrınla, nihayetsiz kudret ve gınâ-yı ilâhiyenin derecâtını fehmetmelisin. İşte senin *hayâtının gayeleri*, icmâlen, bunlar gibi emirlerdir.

- Şimdi kendi *hayâtının mâhiyetine* bak ki, o mâhiyetinin icmâli şudur: Esmâ-yı ilâhiyeye ait garâibin fihristesi.. hem şuûn ve sıfât-ı ilâhiyenin bir mikyası.. hem kâinattaki âlemlerin bir mîzanı.. hem bu âlem-i kebîrin bir listesi.. hem şu kâinatın bir haritası.. hem şu kitab-ı ekberin bir fezlekesi.. hem kudretin gizli definelerini açacak bir anahtar külçesi.. hem mevcudata serpiyen ve evkâta (vakitlere) takılan kemâlâtının bir ahsen-i takvîmidir. İşte mâhiyet-i hayatın bunlar gibi emirlerdir.

Hayatın Mâhiyetine Dair

Burada Üstad Hazretleri, hayatın mâhiyetini icmâl (özet) olarak beyan ediyor. İnsanda zâhir olarak Cenâb-ı Hakk'ın yetmişden fazla ismi tecelli etmektedir. Gizli olanların sayısını bilmiyoruz. Onun için Üstad

Hazretleri, Otuzuncu Söz, 31. Pencere, 1. Nokta, 3. Vecih'te: "İnsanın mâhiyet-i câmiyasında nakışları zâhir olan yetmişden ziyâde esmâ vardır. Meselâ: Yaratılışından Sâni, Hâlık ismini; hüsn-ü takviminden Rahmân ve Rahîm isimlerini ve hüsn-ü terbiyesinden Kerîm, Lâtif isimlerini ve hâkezâ... Bütün âzâ ve âlâtı (âletleri) ile, cihâzat ve cevârihi (organları) ile, letâif ve mâneviyatı ile, havâs ve hissiyatı ile ayrı ayrı esmânın ayrı ayrı nakışlarını gösteriyor. Demek nasıl esmâda bir ism-i âzam var, öyle de o esmânın nukuşunda da (nakışlarında da) bir nakş-ı âzam var ki, o da insandır.

Ey kendini insan bilen insan! Kendini oku... Yoksa hayvan ve câmid (cansız, donuk varlık) hükmünde insan olmak ihtimali var!" diyor.

Hem kâinatta ne varsa insanda vardır. Bu hususta Üstad Hazretleri şöyle demektedir:

"İnsan şu kâinatın hakâiklerine bir vâhid-i kıyâsîdir (ölçü birimidir), bir fihristedir, bir mikyastır ve bir mîzandır. Meselâ, kâinatta Levh-i Mahfuz'un gayet kat'î bir delil-i vücûdu (varlık delili) ve bir numûnesi, insandaki kuvve-i hâfızadır ve âlem-i misâlin vücûduna kat'î delil ve numûne, kuvve-i hayâliyedir ve kâinattaki ruhânîlerin bir delil-i vücûdu ve numûnesi, insandaki kuvvelerdir ve latîfelerdir. Ve hâkeza insan, küçük bir mikyasta, (ölçekte), kâinattaki hakâik-i imaniyeyi şuhûd derecesinde gösterebilir."¹⁰

Bu ifadelerin altındaki hâşiyede de Üstad şunları söylüyor: "Evet, nasıl ki insanın anâsırları (unsurları), kâinatın unsurlarından (ve elementlerinden).. ve kemikleri, taş ve kayalarından.. ve saçları nebat ve eşcarından (ağaçlarından).. ve bedeninde cereyân eden kan ve gözünden, kulağından, burnundan ve ağzından akan ayrı ayrı suları, arzın çeşmelerinden ve madenî sularından haber veriyorlar, delâlet edip onlara işaret ediyorlar. Aynen öyle de; insanın rûhu âlem-i ervâhtan ve hâfızaları Levh-i Mahfuz'dan ve kuvve-i hayalîyeleri âlem-i misâlden; ve hâkezâ her bir cihazı bir âleminden haber veriyorlar. Ve onların vücudlarına kat'î şehâdet ederler."

- *Şimdi senin hayatının sûreti ve tarz-ı vazifesi* şudur ki: Hayatın, bir kelime-i mektûbedir (yazılmış bir kelimedir). Kalem-i kudretle yazılmış hikmet-nümâ (hikmet ortaya koyan) bir sözdür. Görünüp

ve işitilip esmâ-yı hüsnâyâ delâlet eder. İşte hayatının sûreti bu gibi emirlerdir.

- Şimdi *hayatının sırr-ı hakikati* şudur ki: Tecellî-i ehadiyete, cilve-i samediyete aynalıktır. Yâni, bütün âleme tecelli eden esmânın nokta-yı mihrâkiyesi (odak noktası) hükmünde bir câmiiyetle Zât-ı Ehad-i Samed'e aynalıktır.
- Şimdi *hayatının saadet içindeki kemâli* ise: Senin hayatının aynasında temessül eden Şems-i Ezelî'nin envârını hissedip sevmektir. Zîşuur (şuur sahibi) olarak O'na şevk göstermektir. O'nun muhabbetiyle kendinden geçmektir. Kalbin göz bebeğinde aks-i nûrunu yerleştirmektir. İşte bu sırdandır ki, seni âlâ-yı illiyyîne çıkararak bir hadîs-i kudsînin¹¹ meâl-i şerifi olan:

مَنْ نَهَ كُنْجَمَ دَرْ سَمَوَاتُ و زَمِينُ أَرْ عَجَبُ كُنْجَمِ بَقَلْبِ مُؤْمِنِينَ¹²

denilmiştir.

Bu da ancak “Ben senin üzerine kendimden bir muhabbet attım!” (Tâhâ, 20/39) sırrıyla tahakkuk edebilecektir.

Ayrıca –Hz. Üstad’ın ifade ettiği gibi– bilmemiz gerekir ki:

Hilkatin en yüksek gayesi ve fitratın en yüce neticesi iman-ı billâhtır.

*Ve insanîyetin en âlî mertebesi ve beşerîyetin en büyük makamı, iman-ı billâh içindeki **mârifetullahtır.***

*Cin ve insin en parlak saadeti ve en tatlı nimeti, o mârifetullah içindeki **muhabbetullahtır.***

*Ve ruh-u beşer için en hâlis sürûr.. ve kalb-i insan için en sâfi sevinç, o muhabbetullah içindeki **lezzet-i ruhâniyedir...***

Evet, bütün hakikî saadet ve hâlis sürûr ve şirin nimet ve sâfi lezzet elbette mârifetullah ve muhabbetullahtadır. Onlar, onsuz olamaz. Cenâb-ı Hakk’ı tanıyan ve seven; nihâyetsiz saadete, nimete, envara, esrara ya bilkuvve veya bilfiil mazhardır.¹³

İşte ey nefsim! Hayatının böyle ulvî gâyâta müteveccih olduğu ve şöyle kıymetli hazîneleri câmi olduğu hâlde, hiç akıl ve insafa lâyıkmıdır ki; hiç-ender hiç olan muvakkat huzûzât-ı nefsâniyeye, geçici lezâiz-i dünyeviye sarf edip zâyî edersen! Eğer zâyî etmemek istersen geçen

temsil ve hakikate remzeden,

وَالشَّمْسِ وَضُحَاهَا * وَالْقَمَرِ إِذَا تَلِيهَا * وَالنَّهَارِ إِذَا جَلِيهَا * وَاللَّيْلِ إِذَا
يَغْشَاهَا * وَالسَّمَاءِ وَمَا بَنِيهَا * وَالْأَرْضِ وَمَا طَحِيهَا * وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّيَاهَا
* فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا * قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّيَاهَا * وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّيَاهَا¹⁴

sûresindeki kasem (yemin) ve cevâb-ı kasemi (yeminin cevabını)
düşünüp amel et.

اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى شَمْسِ سَمَاءِ الرَّسَالَةِ وَقَمَرِ بُرْجِ النُّبُوءَةِ وَعَلَى آلِهِ
وَأَصْحَابِهِ نُجُومِ الْهَدَايَةِ، وَارْحَمْنَا وَارْحَمِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ،
أَمِينَ أَمِينَ أَمِينَ¹⁵

(On Birinci Söz'den alınan kısım burada bitti)

* * *

- On Birinci Söz'ün başındaki temsilî hikâyeciğin girişinde: “Bir zaman bir sultan varmış. Servetçe onun pek çok hazineleri vardı. Hem, o hazinelerde her çeşit cevâhir, elmas ve zümrüt bulunuyormuş. Hem, gizli pek acâib defineleri varmış. Hem, kemâlâtça garip sanatlarda pek çok mahareti var. Hem, hesapsız acîb fenlere, hayret ve hayranlık veren ilim ve fenlere mârifeti, ihâtası varmış. Hem nihayetsiz bediî ilimler hakkında bilgisi varmış...” ifadeleri “Ben gizli bir hazine idim, beni bilip tanısınlar diye mahlukatı yarattım.”¹⁶ meâlindeki kudsî hadisi hatırlatıyor. Bu hadis-i şerifi beyan ederken Muhyiddin-i Arabî (k.s.) “Mahlûkâtı yarattım ki, bana bir ayna olsun; tâ onda cemâlimi müşâhede edeyim.” demiştir.¹⁷

Nitekim Üstad temsilin devamında; “İşte her cemâl ve kemâl sâhibi, kendi cemâl ve kemâlini görmek ve göstermek istemesi sırrınca, o Şanlı Sultan da istedi ki, bir meşher açsın, içinde sergiler dizensin, tâ insanların nazarında saltanatının haşmetini, hem servetinin şâşaasını, hem kendi

sanatının hârikalarını, hem kendi marifetinin garip ve orijinal benzerliklerini açıkça ortaya koyup gösterebilirsin. Tâ mânevî cemâl ve kemâlini iki vecihle müşâhede etsin:

Bir vechi, bizzat nazar-ı dekâik âşinâsıyla (herkesin anlayamayacağı incelikleri bilen tanıyan nazarı ile) görsün.

Diğeri, gayrın (başkaların) nazarıyla baksın.” diyor.

- *Kâinatın ve insanın yaratılışı ile ilgili Otuz Üçüncü Söz’ün girişinde de şöyle bir temsil vardır:*

“Meselâ, nasıl ki mu’cize gösteren bir zât, büyük bir saray yapmak istese, evvelâ temellerini esaslarını muntazaman hikmetle koyar. İlerideki neticelerine ve gayelerine uygun bir tarzda tertip eder. Sonra menzillere, kısımlara maharetle ayırıp tafsilâta girer. Sonra o menzilleri tanzim ve tertip eder. Nakışlarla tezyin edip süsler. Sonra elektrik lâmbalarıyla tenvir edip aydınlatır. Sonra o muhteşem ve tezyinatla süslenmiş sarayda maharetini ve ihsan ve ikramlarını yenilemek için her bir tabakada yeni yeni icadlar, değişiklikler yapar. Sonra her bir menzilde kendi makamına bağlı bir telefon yerleştirip birer pencere açarak, her birinden kendi makamı görünecek şekilde ayarlamalar yapar.

Aynen öyle de: –وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَى– “En yüce vasıflar ve en âlâ temsiller Allah içindir.” (Nahl, 16/60) Sâni, Hâkim, Âdil, Hakem ve bin bir kudsî isimler ile isimlendirilmiş eşsiz Yaradan, şu büyük âlem olan kâinat sarayını ve yaratılış ağacını îcad etmeyi murad buyurdu. Altı günde o sarayın, o ağacın esaslarını hikmet düsturlarıyla ve ezeli ilminin kanunları ile koydu. Sonra ulvî ve süflî (alt) tabakalara ve dallara ayırıp, kaza ve kader düsturları ile tafsilatla tasvir etti. Sonra her mahlûkun her tâifesini, her tabakasını sanat ve inâyet düsturu ile tanzim etti. Sonra her şeyi, her bir âlemi ona lâayık bir tarzda, –meselâ semâyı yıldızlarla, zemini çiçeklerle tezyin ettiği gibi– süsleyip tezyin etti. Sonra küllî kanunların ve umumî düsturların meydanlarında güzel isimlerini tecelli ettirip tenvir etti. Sonra bu küllî kanunun tazyikinden feryad eden fertlere Rahman ve Rahîm isimlerini hususî bir sûrette imdada yetiştirdi. Demek o küllî ve umumî düsturları içinde hususî ihsanları, hususî imdatları, hususî tecellileri var ki, her şey her vakit, her hâceti ve ihtiyacı için O’ndan

medet ister, O'na bakabilir. Sonra her menzilden, her tabakadan, her âlemden, her tâifeden, her fertten, her şeyden, kendini gösterecek yani varlığını ve birliğini bildirecek pencereler açmış. Her kalb içinde bir telefon bırakmış.” (Aslından sadeleştirilerek alınmıştır).

- On Birinci Söz'deki temsilde, Şems Sûresi'nin ilk on âyetinin – mu'cizeli bir ifadeyle işaret ederek– kâinatı muntazam bir saray, güneşi de ihtişamlı bir lâmba şeklinde gösterişini esas alan Üstad Bediüzzaman Hazretleri, takva sâhiplerine, her bir kelimesi konuşan bir melek gibi hidayet mânâları üfleyen Kur'ân-ı Hakîm'in bir talebesi olarak bu mazhariyetle bu âyetleri bu harika temsille tefsir ve izah etmiştir.

Kur'ân-ı Hakîm'in “Güneşi bir lâmba kıldı.” (Nuh, 71/16) ifadesini ele alan Üstad, şu âlemin bir saray ve içindeki eşyanın insana ve diğer canlılara hazırlanmış tezyinat, yiyecekler ve lüzumlu eşyalar olduğunu, güneşin de emre âmâde bir lâmba olduğunu ihtar ederek Cenâb-ı Hakk'ın haşmetini ve ihsanını anlatıp tevhide bir delil gösterdiğini söylüyor. Kur'ân-ı Hakîm'in güneşe “lâmba” tabir eden üslubundan, yani anlatım tarzından hareketle;

- a) Şu âlemin bir saray gibi olduğunu..
- b) İçindeki eşyanın insanların ihtiyaçları için hazırlandığını..
- c) Güneşin bu sarayın lâmbası olarak semaya asıldığını..
- d) Cenâb-ı Hakk'ın azametine delil olduğunu; çünkü insanların yaptıkları gibi, şu kâinat sarayının da büyüklüğüne ölçü olarak, tavanına asılan lâmbadan dünyadan bile milyon defa büyük güneş olduğunu.. (Elbette böyle bir icraat, onu yapan Zât'ın azamet ve ihtişamına delildir.)
- e) Cenâb-ı Hakk'ın, bu güneş lâmbası ile yaptığı ihsan ve ikramın büyüklüğünü gösterdiğini (yani, insanlara bir hediyesi olan lâmba dünyadan daha büyük güneş ise, diğer hediyelerinin ve âhirette ihsan ve ikram edilecek olanların değeri takdir edilsin.)
- f) Tevhide delil olduğunu anlatıyor.

On Birinci Söz'de “hikmet-i âlemin tılsımı”, “hilkat-i insanın muamması” ve “hakikat-i salâtın rumûzu” bir temsilî hikâyecikle

anlatılıyor. Yani bu âlemin yaratılış hikmeti insan aklı için tılsımlı bir mesele... Semâvî mesaja, ilâhî vahye kapalı veya vahiy mesajından habersiz insan aklının bu tılsımı çözmeye imkânsız. Akıl, elindeki ipuçları ile bir şeyleri çözebilir ama aynı aklın hiçbir bilgi olmadan gaybî bir hakikati ortaya koyması elbette mümkün değildir. Onun için ilk insan, ilk peygamberdir. Ondan sonra da 124 bin veya 224 bin peygamber semadan gelen vahiy mesajları ile bu tılsımı çözmüş, insan aklını aydınlatmışlardır. Aynı şekilde insanın yaratılışı da bir muammâdır. Vahye kapalı birçok filozof ise, insanın yaratılış hikmetini hep zevk ve haz almaya bağlamış, insanın kalb vicdan ve ince duygularını dumura uğratacak fikirler ileri sürmüşlerdir. Yaratılış hikmetini de en doğru şekilde Yaradan'dan gelen ilahî mesaj olan "vahiy" tesbit edebilir. Çünkü yaratan, yarattığını ve onunla ilgili gaye ve hedefleri elbette herkesten daha iyi bilir.

"Hakikat-i salâtın rumûzu" yani namazın hakikatinin rumûzunu da yine insanı var eden ve ona namaz kılmayı emreden Yaradan daha iyi bilir. Onun Peygamberlerine vahiy ile, evliya kullarına da ilhâm ile bildirdikleri bu rumûzun çözümlenmesine esas teşkil edecektir.

İşte On Birinci Söz'deki temsîli hikâyecik bu üç meselenin aydınlık çözümünü ve tefsirini içinde barındırmaktadır.

(On Birinci Söz'e dair açıklama kısmı burada bitti)

* * *

İkinci âyet ise, yalnız bir küçük işaretle göstereceğiz ki, ne kadar ulvî bir hakikati ifade ediyor. Şöyle ki:

Şu âyet, mefhum-u muvâfık ile (yani, doğrudan mânâsı ile) şöyle ferman ediyor: "Ehl-i dalâletin ölmesiyle semâvât ve zemin, onların üstünde ağlamıyorlar." Ve mefhum-u muhalif ile (yani muhalif bir açıdan bakıldığında) delâlet ediyor ki: "Ehl-i imanın dünyadan gitmesiyle, semâvât ve zemin, onların üstünde ağlıyor." Yani ehl-i dalâlet; madem semâvât ve arzın vazifelerini inkâr ediyor, mânâlarını bilmiyor, onların kıymetlerini iskat ediyor, Sâni'lerini tanımıyor. Onlara karşı bir hakaret, bir adâvet ettiğinden elbette semâvât ve zemin, onlara ağlamak değil, belki onlara nefrin eder, onların gebermesiyle memnun olurlar. Ve mefhum-u muhalif

ile der: “Semâvât ve arz, ehl-i imanın ölmesiyle ağlarlar.” Zira ehl-i iman ise -çünkü semâvât ve arzın vazifelerini bilir. Hakikî hakikatlerini tasdik ediyor. Ve onların ifade ettikleri mânâları iman ile anlıyor- “Ne kadar güzel yapılmışlar, ne kadar güzel hizmet ediyorlar.” diyor. Ve onlara lââyık kıymeti veriyor ve ihtiram ediyor. Cenâb-ı Hak hesabına onlara ve onlar ayna oldukları esmâya muhabbet ediyor. İşte bu sır içindir ki semâvât ve zemin, ağlar gibi ehl-i imanın zevâline mahzun oluyorlar.

İnsanlığın İftihar Tablosu (sallallâhu aleyhi ve sellem), “Arş’ın Sa’d İbn-i Muaz’ın (radiyallâhu anh) vefatıyla sarsıldığını” ifade buyurmuştur.¹⁸

* * *

1 Ehl-i dalâletin bu durumuna, Firavun’un son anını anlatan şu âyet işaret etmektedir: “Derken, İsrâiloğullarını denizden geçirdik. Hemen Firavun, askerleriyle beraber zulmederek ve saldırarak peşlerine düştü. Nihayet boğulmak üzere iken: ‘İman ettim. İsrâiloğullarının inandığı İlâh’tan başka ilâh yokmuş. Ben de müslümanlardanım.’ dedi.” (Yunus Sûresi, 10/90).

2 Bkz.: Sözlere, Yirmi Altıncı Söz (3. Mebhas), s. 513.

3 Bkz.: Sözlere, Yirmi Dördüncü Söz, (5. Dal, 1. Meyve), s. 382.

4 Bkz.: Sözlere, Yirmi Dördüncü Söz (5. Dal, 1. Meyve), s. 384.

5 Bkz.: Sözlere, Yirmi Üçüncü Söz (1. Mebhas, 3. Nokta), s. 334.

6 Sözlere, Yirmi Altıncı Söz (2. Mebhas), s. 509.

7 Bkz.: Abdurrezzak, *Musannef* 3/358; Ebû Ya’lâ, *Müsned* 9/278; Taberânî, *el-Mu’cemü’l-evsat* 1/236.

8 “Biz insanı en mükemmel surette yarattık. Sonra da onu en aşağı derekeye düşürdük. Ancak iman edip güzel ve makbul işler yapanlar müstesnadır.” (Tîn Sûresi, 95/4-6).

9 “(Merhamete lââyık olma haklarını kaybettiklerinden) perişan hâllerine gök de ağlamadı, yer de ağlamadı.” (Duhân Sûresi, 44/29).

10 Lem’alar, Otuzuncu Lem’a (*Kayyum ismi*, 5. Şua’ın 2. Meselesi), s. 439.

11 Bkz.: Ahmed İbn-i Hanbel, *Zühd* 81; Ebu’s-Şeyh, *Azame* 2/608; Ebû Nuaym, *Hilyetü’l-evliyâ* 4/24; Gazâlî, *İhyâu ulûmi’d-dîn* 3/15; Deylemî, *Müsned* 3/174.

12 Cenâb-ı Hak, “Benim gökyüzüm ve yeryüzüm Beni taşımaya tâkat

getiremedi. Fakat verâ sahibi mülâyim müminin kalbi Beni taşıyabildi.” buyurdu.

[13](#) Mektubat, Yirminci Mektup (*Mukaddime*).

[14](#) “Güneşe ve onun aydınlığına.. onu izlediği zaman aya.. dünyayı açığa çıkararak gündüze.. onu bürüyüp saran geceye.. göğe ve onu bina edene.. yere ve onu yayıp döşeyene.. her bir nefse ve onu düzenleyene.. ona hem kötülüğü, hem de ondan sakınma yolunu ilham edene yemin olsun ki, nefsinin maddî ve mânevî kirlilerden arındırarak felâha erer. Onu günahlarla örten ise ziyâna uğrar.” (Şems Sûresi, 91/1-10).

[15](#) Allahım! Risâlet semâsının güneşi ve nübüvvet burcunun ay’ı olan Peygamber Efendimiz’e (sallallâhu aleyhi ve sellem), hidâyet yıldızları olan âl ve ashâbına salât ve selâm et. Bize ve erkek, kadın bütün müminlere rahmet et, âmîn, âmîn, âmîn.

[16](#) Bkz.: Cürcânî, *Ta’rîfât*, s. 218; Sehâvî, *el-Makâsîdü’l-hasene*, s. 326; Suyûtî, *ed-Düreru’l-müntesira*, s. 15.

[17](#) Bkz.: İşârâtü’l-İ’câz, s. 15.

[18](#) Bkz.: Buhârî, *Menâkıbu’l-ensar* 12; Müslim, *Fezâilü’s-sahâbe* 123-125; Tirmizî, *Menâkıb* 50.

Mühim Bir Suâl

Diyorsunuz ki: “Muhabbet, ihtiyârî değil. Hem ihtiyac-ı fitrîye binâen, leziz taamları ve meyveleri severim. Peder ve vâlîde ve evlâdlarımı severim. Refîka-yı hayatımı severim. Dost ve ahbablarımı severim. Enbiya ve evliyayı severim. Hayatımı, gençliğimi severim. Baharı ve güzel şeyleri ve dünyayı severim. Nasıl bunları sevmeyeceğim? Nasıl bütün bu muhabbetleri, Cenâb-ı Hakk’ın zât ve sıfât ve esmâsına verebilirim? Bu ne demektir?”

Elcevap: “*Dört Nükte*”yi dinle.

Birinci Nükte

Muhabbet, çendan (gerçi) ihtiyârî değil. Fakat ihtiyâr ile, muhabbetin yüzü, bir mahbubdan diğer bir mahbuba dönebilir. Mesela: Bir mahbubun çirkinliğini göstermekle veyahut asıl lââyık-ı muhabbet olan diğer bir mahbuba perde veya ayna olduğunu göstermekle, muhabbetin yüzü, mecâzî mahbuptan hakikî mahbuba çevrilebilir.

Üstad Hazretleri bu hususta Birinci Mektup’taki Dördüncü Suâl’de geçen “Mahbublara olan aşk-ı mecazî aşk-ı hakikîye inkılâb ettiği gibi, acaba ekser nâsta bulunan dünyaya karşı olan aşk-ı mecazî dahi bir aşk-ı hakikîye inkılâb edebilir mi?” sorusuna şöyle cevap veriyor:

“Evet, dünyanın fâni yüzüne karşı olan aşk-ı mecazî, eğer o âşık, o yüzün üstündeki zeval ve fenâ çirkinliğini görüp ondan yüzünü çevirse, Bâki bir Mahbub arasa, dünyanın pek güzel ve âyine-i esmâ-yı ilâhiye ve mezraa-yı âhiret olan iki diğer yüzüne bakmaya muvaffak olursa, o gayr-i meşrû mecazî aşk, o vakit aşk-ı hakikîye inkılâba yüz tutar. Fakat bir şart ile ki, kendinin zâil ve hayatıyla bağlı kararsız dünyasını, haricî dünyaya

iltibas etmemektir. Eğer ehl-i dalâlet ve gaflet gibi kendini unutup, âfâka dalıp, umûmî dünyayı hususî dünyası zannedip ona âşık olsa, tabiat bataklığına düşer boğulur. Meğer ki harika olarak bir dest-i inâyet onu kurtarsın. Şu hakikati tenvir için şu temsile bak:

Meselâ şu güzel zînetli odanın dört duvarında, dördümüze ait dört endam aynası bulunsa, o vakit beş oda olur. Biri hakikî ve umûmî, dördü misalî ve hususî. Her birimiz kendi aynamız vâsıtasıyla, hususî odamızın şeklini, heyetini, rengini değiştirebiliriz. Kırmızı boya vursak, kırmızı; yeşil boyasak, yeşil gösterir ve hâkezâ... Aynada tasarrufla çok vaziyetler verebiliriz; çirkinleştirir, güzelleştirir, çok şekillere koyabiliriz. Fakat haricî ve umûmî odayı ise kolaylıkla tasarruf ve tağyir edemeyiz (değiştiremeyiz). Hususî oda ile umûmî oda hakikatte birbirinin aynı iken, ahkâmda ayrıldılar. Sen bir parmak ile odanı harap edebilirsin, ötekinin bir taşını bile kımlıdatamazsın.

İşte, dünya süslü bir menzildir. Her birimizin hayatı, bir endam aynasıdır. Şu dünyadan her birimize birer dünya var, birer âlemimiz var. Fakat direği, merkezi, kapısı, hayatımızdır. Belki o hususî dünyamız ve âlemimiz, bir sahifedir. Hayatımız bir kalem.. onunla sahife-i a'mâlimize geçecek çok şeyler yazılıyor. Eğer dünyamızı sevdikse, sonra gördük ki; dünyamız, hayatımız üstünde bina edildiği için, hayatımız gibi zâil, fâni, kararsızdır; hissedip bildik. Ona ait muhabbetimiz, o hususî dünyamız ayna olduğu ve temsil ettiği güzel nukûş-u esmâ-yı ilâhiyeye (ilâhî güzel isimlerin nakışlarına) döner; ondan, cilve-i esmâya intikal eder.

Hem o hususî dünyamızın âhiret ve cennetin muvakkat bir fidanlığı olduğunu derkedip, ona karşı şedit hırs ve talep ve muhabbet gibi hissiyâtımızı, onun neticesi ve semeresi ve sümbülü olan uhrevî fevâidine çevirsek, o vakit o mecazî aşk, hakikî aşka inkılâb eder.

Yoksa نَسُوا اللَّهَ فَنَسِيَهُمْ أَنفُسَهُمْ أُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ¹ sırrına mazhar olup, nefsinin unutup, hayatın zevalini düşünmeyerek, hususî kararsız dünyasını, aynı umûmî dünya gibi sabit bilip, kendini lâyemût (ölümsüz) farzederek dünyaya sapsansa, şedit hissiyât ile ona sarılırsa, onda boğulur gider. O muhabbet onun için hadsiz belâ ve azaptır. Çünkü o muhabbetten yetimâne bir şefkat, me'yusâne (ümitsizce) bir rikkat tevellüd eder (doğar). Bütün zîhayatlara acır, hatta güzel ve zevale maruz bütün mahlûkâta bir rikkat ve bir firkat hisseder, elinden bir şey gelmez, ye's-i

mutlak (mutlak bir ümitsizlik) içinde elem çeker.

Fakat gafletten kurtulan evvelki adam, o şedit şefkatın elemine karşı ulvî bir tiryak (ilâç) bulur ki; acıdığı bütün zîhayatların mevt ve zevalinde bir Zât-ı Bâki'nin bâki esmâsının dâimî cilvelerini temsil eden âyine-i ervahları (ruhlarının aynasını) bâki görür; şefkati, bir sūrûra inkılâb eder. Hem zeval ve fenâyâ maruz bütün güzel mahlûkâtın arkasında bir cemâl-i münezzehe ve hüsn-ü mukaddes ihsas eden (hissettiren) bir nakş ve tahsin ve sanat ve tezyin ve ihsan ve tenvir-i dâimîyi görür. O zeval ve fenâyı tezyid-i hüsün (güzelliği ziyadeleştirme) ve tecdid-i lezzet (lezzeti yenileme) ve teşhir-i sanat için bir tazelandirmek şeklinde görüp, lezzetini ve şevkini ve hayretini ziyadeleştirir.”

İkinci Nükte

Tâdâd ettiğin (saydığın) sevdiklerini, sevme demiyoruz. Belki onları Cenâb-ı Hakk'ın hesabına ve O'nun muhabbeti nâmına sev, deriz. Mesela: Leziz taamları, güzel meyveleri, Cenâb-ı Hakk'ın ihsanı ve o Rahmân-ı Rahîm'in in'amı cihetinde sevmek, “Rahmân” ve “Mün'im” isimlerini sevmektir, hem mânevî bir şükürdür. Şu muhabbet, yalnız nefis hesabına olmadığını ve Rahmân nâmına olduğunu gösteren; meşrû dairesinde kanaatkârâne kazanmak ve mütefekkirâne, müteşekkirâne yemektir.

Yani “Yaratılanı, Yaratan'dan ötürü sevmektir.”

Şükrün de derinliği vardır. Hakikî şükür için Üstad Hazretleri şöyle demektedir:

“Hakikî ehl-i şükrün ve ehl-i hakikatin ve ehl-i kalbin kuvve-i zâikası (tad alma duyusu) -Altıncı Söz'deki müvâzenede beyân edildiği gibi, kuvve-i zâikası- rahmet-i ilâhiyenin matbahlarına (mutfaklarına) bir nâzır ve bir müfettiş hükmündedir. Ve o kuvve-i zâikada (tad alma duyusunun bulunduğu dilde) taamlar (yiyecekler) adedince mîzancıklarla (küçük ölçüler ve ölçeklerle) nimet-i ilâhiyenin envânını tartmak ve tanımak; bir şükr-ü mânevî sûretinde cesede, mideye haber vermektir.

İşte, bu sûrette kuvve-i zâika, yalnız maddî cesede bakmıyor. Belki kalbe, rûha, akla dahi baktığı cihetle midenin fevkinde hükmü var, makamı var.

İsraf etmemek şartıyla ve sırf vazife-i şükranıyeyi yerine getirmek ve envâ-ı niam-ı ilâhiyeyi (ilâhî nimetlerin çeşitlerini) hissedip tanımak kaydı ile ve meşrû olmak ve zillet ve dilencilığe vesîle olmamak şartıyla, lezzetini takip edebilir. Ve o kuvve-i zâikayı taşıyan lisânı, şükürde istimâl etmek için lezzetli taamları tercih edebilir. Bu hakikate işaret eden bir hâdise ve bir kerâmet-i gavsıye (Abdülkadir Geylânî Hazretleri'nin bir kerâmeti):

Bir zaman Hazreti Gavs-ı Âzam Şeyh Geylânî'nin (kaddesallâhu sirrah) terbiyesinde, nazdar (nazlı) ve ihtiyare (yaşlı) bir hanımın bir tek evlâdı bulunuyormuş. O muhterem ihtiyare, gitmiş oğlunun hücreğine; bakıyor ki, oğlu bir parça kuru ve siyah ekmek yiyor. O riyâzattan zaafiyetiyle (zayıf düşmesiyle) vâlidisinin şefkatini celb etmiş. Ona acımış. Sonra Hazreti Gavs'ın yanına şekvâ için gitmiş. Bakmış ki, Hazreti Gavs kızartılmış bir tavuk yiyor. Nazdarlığından demiş:

‘Yâ Üstad! Benim oğlum açlıktan ölüyor. Sen tavuk yersin!’

Hazreti Gavs tavuğa demiş: **قُمْ بِإِذْنِ اللَّهِ**² O pişmiş tavuğun kemikleri toplanıp, tavuk olarak yemek kabından dışarı atıldığını, mûtemed (itimad edilir) ve mevsûk (güvenilir) çok zâtlardan Hazreti Gavs gibi kerâmât-ı hârikaya mazhariyeti dünyaca meşhur bir zâtın bir kerâmeti olarak mânevî tevâtürle³ nakledilmiş.

Hazreti Gavs demiş:

‘Ne vakit senin oğlun da bu dereceye gelirse, o zaman o da tavuk yesin.’⁴

İşte, Hazreti Gavs'ın bu emrinin mânâsı şudur ki: *Ne vakit senin oğlun da rûhu cesedine, kalbi nefesine, aklı midesine hâkim olsa ve lezzeti şükür için istese, o vakit lezzetli şeyleri yiyebilir.*” (On Dokuzuncu Lem'a, Üçüncü Nükte).

* * *

Üstad Hazretleri, bu münasebetle peder ve valide için de şöyle diyor:

Hem peder ve vâlideyi şefkat ile teçhiz eden (donatan) ve seni onların merhametli elleriyle terbiye ettiren hikmet ve rahmet hesabına onlara hürmet ve muhabbet, Cenâb-ı Hakk'ın muhabbetine aittir. O muhabbet ve hürmet, şefkat; Allah için

olduğuna alâmeti şudur ki: Onlar ihtiyar oldukları ve sana hiçbir faydaları kalmadığı ve seni zahmet ve meşakkate attıkları zaman, daha ziyade muhabbet ve merhamet ve şefkat etmektir.

5 İmَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أُفٌ 5
mertebe hürmet ve şefkate evlâdı dâvet etmesi; Kur'ân'ın nazarında vâlideynin hakları ne kadar ehemmiyetli ve hakları (onlara isyan etmek) ne derece çirkin olduğunu gösterir. Madem peder; kimseyi değil, yalnız veledinin kendinden daha ziyade iyi olmasını ister. Ona mukabil veled dahi, pedere karşı hak dâvâ edemez. Demek vâlideyn ve veled ortasında fitraten sebep-i münakaşa yok. Zira münakaşa, ya gıpta ve hasedden gelir. Pederde oğluna karşı o yok. Veya münakaşa, haksızlıktan gelir. Veledin hakkı yoktur ki, pederine karşı hak dâvâ etsin. Pederini haksız görse de, ona isyan edemez. Demek pederine isyan eden ve onu rencide eden, insan bozması bir canavardır.

Burada şü sorular akla gelebilir: “Evlad pederine karşı, özellikle kardeşler arasındaki miras meselesinde hak dava edemez mi? Veya kendisine haksızlık yapıldı, diye hak dava etse insan bozması canavar olur mu? Veya baba bâriz bir şekilde evlatlarından birini kayırsa, yani diğer evlatlarına haksızlık yapsa, bu durumda nasıl mukabele edecekler, haklarını arayamazlar mı?”

Şimdi bu hususta iki mesele var:

a) Pederini haksız görse de insanın babasına isyan etmemesi lâzımdır. Bu bir saygı ifadesidir. Kendisi hakkında babasına karşı hakkından vazgeçmesi bir fazilettir. Ama mahkemede babası bile olsa, başkalarının hakkı bulunan fakat babasının aleyhine olan bir meselede gördüklerini hak ve adalet adına anlatır.

b) İnsan bozması olma meselesi ise, haksız olarak babasına isyan eden, onu rencide eden evlatlar hakkındadır. Burada bahsedilen, evladın hiçbir hakkı iptal edilmemişken yapılan isyan ve rencide meselesidir. Yani evlat normal hakkını ararken insan bozması durumuna düşmez. Ama kendi hakkından babaya saygının bir ifadesi olarak vazgeçmek, bir fazilettir.

Üstad Hazretleri, Yirmi Birinci Mektup'un başında şöyle diyor:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أِفٌّ وَلَا تُنْهَرُهُمَا

وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا * وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ

وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا * رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا فِي نُفُوسِكُمْ إِنَّ

تَكُونُوا صَّالِحِينَ فَإِنَّهُ كَانَ لِلْأَوَّابِينَ غُفُورًا⁶

“Ey hânesinde ihtiyar bir vâlide veya pederi veya akrabasından veya iman kardeşlerinden bir amel-mânde veya âciz, alîl bir şahıs bulunan gafil! Şu âyet-i kerîmeye dikkat et, bak: Nasıl ki bir âyette, beş tabaka ayrı ayrı surette ihtiyar vâlideyne şefkati celbediyor. Evet dünyada en yüksek hakikat, peder ve vâlidelerin evlâdlarına karşı şefkatleridir. Ve en âlî hukuk dahi, onların o şefkatlerine mukabil hürmet haklarıdır. Çünkü onlar, hayatlarını kemâl-i lezzetle evlâtlarının hayatı için feda edip sarfediyorlar. Öyle ise insaniyeti sukut etmemiş ve canavara inkılâb etmemiş her bir veled; o muhterem, sâdık, fedakâr dostlara hâlisâne hürmet ve samimane hizmet ve rızalarını tahsil ve kalblerini hoşnut etmelidir. Amca ve hala, peder hükmündedir;⁷ teyze ve dayı, ana hükmündedir.⁸

İşte o mübarek ihtiyarların vücûdlarını istiskal edip ölümlerini arzu etmek, ne kadar vicdansızlık ve ne kadar alçaklıktır bil, ayıl! Evet hayatını senin hayatına feda edenin zeval-i hayatını arzu etmek, ne kadar çirkin bir zulüm, bir vicdansızlık olduğunu anla!”

* * *

Üstad Hazretleri, anne-baba için de şöyle diyor:

Ve evlâdlarını, o Zât-ı Rahîm-i Kerîm’in hediyeleri olduğu için kemâl-i şefkat ve merhamet ile onları sevmek ve muhafaza etmek, yine Hakk’a aittir. Ve o muhabbet ise, Cenâb-ı Hakk’ın hesabına olduğunu gösteren alâmet ise: Vefatlarında sabır ile şükürdür, me’yusâne feryad etmemektir. “Hâlık’ımın benim nezaretine

verdiği sevimli bir mahlûku idi, bir memlûkü idi, şimdi hikmeti iktiza etti, benden aldı, daha iyi bir yere götürdü. Benim o memlûkte bir zâhirî hissem varsa, hakikî bin hisse onun Hâlık'ına aittir. ⁹ الْحُكْمُ لِلَّهِ deyip teslim olmaktır.

On Yedinci Mektup'ta Üstad Hazretleri evlatları vefat eden müminlere şöyle diyor:

“Müminlerin evlâdı vefat ettikleri vakit şöyle düşünmeli: Şu veled masumdur, onun Hâlık'ı dahi Rahîm ve Kerîm'dir. Benim nâkıs (noksan) terbiye ve şefkatime bedel, gayet kâmil olan inâyet ve rahmetine aldı. Dünyanın elemli, musibetli, meşakkatli zindanından çıkarıp Cennetü'l-Firdevs'ine gönderdi. O çocuğa ne mutlu! Şu dünyada kalsaydı, kim bilir ne şekle girerdi? Onun için ben ona acıyıyorum, bahtiyar biliyorum. Kaldı ki, kendi nefsimе ait menfaati için kendime dahi acıyıyorum, elîm müteessir olmuyorum. Çünkü dünyada kalsaydı, on senelik muvakkat elemle karışık bir evlât muhabbeti temin edecekti. Eğer sâlih olsaydı, dünya işinde muktedir olsaydı, belki bana yardım edecekti. Fakat vefatıyla, ebedî cennette on milyon sene bana evlât muhabbetine medar ve saadet-i ebediyeye vesile bir şefaatçi hükmüne geçer. Elbette ve elbette meşkûk (şüpheli), muaccel (öne alınmış) bir menfaati kaybeden, muhakkak ve müeccel (sona bırakılmış) bin menfaati kazanan; elîm teessürat göstermez, me'yusâne (ümitsizce) feryat etmez.”

* * *

Üstad Hazretleri, dost ve ahbablar arasındaki muhabbet için de şöyle diyor:

Hem dost ve ahbab ise: Eğer onlar iman ve amel-i sâlih sebebiyle Cenâb-ı Hakk'ın dostları iseler, ¹⁰ الْحُبُّ فِي اللَّهِ sırrınca o muhabbet dahi, Hakk'a aittir.

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), “Kim ki, Allah adına buğzederse onun imanını kemâle etmiştir.”¹¹ ve “Birbirini Allah için sevenler, kıyamet gününde hiçbir gölgenin bulunmadığı o anda Cenâb-ı Hakk'ın gölgesi altında gölgelenecektir.”¹² buyurmuştur.

* * *

Üstad Hazretleri bu hususta karı-koca hakkında şunları söylüyor:

Hem refika-yı hayatını (hayat arkadaşını), rahmet-i ilâhiyenin mûnis (cana yakın), latîf bir hediyesi olduğu cihetiyle sev ve muhabbet et.¹³ Fakat çabuk bozulan hüsn-ü sûretine (dış, yüz güzelliğine) muhabbetini bağlama. Belki kadının en cazibedar, en tatlı güzelliği, kadınlığa mahsus bir letafet ve nezaket içindeki hüsn-ü sîretidir (ahlâk güzelliğidir). Ve en kıymettar ve en şirin cemâli ise; ulvî, ciddî, samimî, nurânî şefkatidir. Şu cemâl-i şefkat ve hüsn-ü sîret, âhir hayata kadar devam eder, ziyadeleşir. Ve o zaîfe, latîfe mahlûkun hukuk-u hürmeti (hürmet ve saygı hakkı), o muhabbetle muhafaza edilir. Yoksa hüsn-ü sûretin zevâliyle, en muhtaç olduğu bir zamanda bîçâre, hakkını kaybeder.

İzmirli merhum Saim Atlıhan ağabeyimiz anlatmıştı: Bir delikanlı bir kıza âşık oluyor. Ama sırf yüz güzelliği yüzünden bir âşıklık olduğunu bilen kız da ona âşık olmasına rağmen böyle bir aşktan nefret duyuyor ve ona bu yanlılığı göstermek için “Şimdi ben sana, neye âşık olduğunu göstereceğim.” diyerek bilek damarlarını kesiyor. Kanı aktıkça, alımlı güzelliği giden kızıdan aşk ve sevgisi gittikçe azalan delikanlıya yerde biriken kanı göstererek ‘Senin aşkın şu kırmızı kana imiş, eğer benim ruhuma, gerçek mahiyetime olsaydı, şimdi sen böyle davranmazdın!’ diyor.

Üstad Hazretleri, peygamberler ve velilere sevgi hakkında şöyle diyor:

Hem enbiya ve evliyayı sevmek, Cenâb-ı Hakk’ın makbul ibâdı olmak cihetiyle, Cenâb-ı Hakk’ın nâmına ve hesabınadır ve o nokta-yı nazardan O’na aittir.

Cenâb-ı Hak, bizzat Peygamber Efendimiz’e (sallallâhu aleyhi ve sellem) hitaben: “(Ey Habibim, kullarıma) söyle ki: “Eğer Allah’ı seviyorsanız, bana tâbi olup uyun ki, Allah da sizi sevsin.” (Âl-i İmrân, 3/31) buyuruyor.

* * *

Hem, *hayatı, gençliği, baharı ve dünyayı* sevmek hakkında da Üstadımız diyor ki:

Hem *hayatı*, Cenâb-ı Hakk’ın insana ve sana verdiği en kıymettar ve hayat-ı bâkiyeyi kazandıracak bir sermaye ve bir defîne ve bâkî

kemâlâtın cihâzâtını câmî bir hazine cihetiyle onu sevmek, muhafaza etmek, Cenâb-ı Hakk'ın hizmetinde istihdam etmek, yine o muhabbet bir cihette Mâbud'a aittir.

Hem *gençliğin letafetini, güzelliğini*; Cenâb-ı Hakk'ın latîf, şirin, güzel bir nimeti nokta-yı nazarından istihsan etmek, sevmek, hüsn-ü istîmal etmek, şâkirâne bir nevi muhabbet-i meşrûadır.

Hem *baharı*; Cenâb-ı Hakk'ın nurânî esmâlarının en latîf, güzel nakışlarının sayfası ve Sâni-i Hakîm'in antika sanatının en müzeyyen ve şâşaalı bir meşher-i sanatı olduğu cihetiyle mütefekkirâne sevmek, Cenâb-ı Hakk'ın esmâsını sevmektir.

Hem *dünyayı*; âhiretin mezraası¹⁴ ve esmâ-yı ilâhiyenin aynası ve Cenâb-ı Hakk'ın mektubatı ve muvakkat bir misafirhânesi cihetinde sevmek, -nefs-i emmâre karışmamak şartıyla- Cenâb-ı Hakk'a ait olur.

Elhâsıl: Dünyayı ve ondaki mahlûkâtı mânâ-yı harfî ile sev.¹⁵ Mânâ-yı ismî ile sevme.¹⁶ “Ne kadar güzel yapılmış.” de. “Ne kadar güzeldir.” deme. Ve kalbin bâtınına, başka muhabbetlerin girmesine meydan verme. Çünkü bâtın-ı kalb (kalbin içi), âyine-i Samed'dir (her şey kendisine muhtaç, ama kendisi hiçbir şeye muhtaç olmayan Zât'ın (c.c.) aynasıdır) ve O'na mahsustur. **اللَّهُمَّ ارْزُقْنَا حُبَّكَ** de.¹⁷

İşte bütün tâdâd ettiğimiz (saydığımız) muhabbetler, eğer bu suretle olsa, hem elemsiz bir lezzet verir, hem bir cihette zevâlsiz bir visaldir (kavuşmadır). Hem muhabbet-i ilâhiyeyi ziyadeleştirir. Hem meşrû bir muhabbettir. Hem ayn-ı lezzet bir şükürdür. Hem ayn-ı muhabbet bir fikirdir.

Mesela: Nasıl ki bir padişah-ı âlî,¹⁸(Hâşiye) sana bir elmayı ihsan etse, o elmaya iki muhabbet ve onda iki lezzet var:

Biri; elma, elma olduğu için sevilir ve elmaya mahsus ve elma kadar bir lezzet var. Şu muhabbet padişaha ait değil. Belki

huzurunda o elmayı ağzına atıp yiyen adam, padişahı değil, elmayı sever ve nefesine muhabbet eder. Bazen olur ki, padişah o nefis-perverâne (nefsânî) olan muhabbeti beğenmez, ondan nefret eder. Hem elma lezzeti dahi cüz'îdir. Hem zevâl bulur; elmayı yedikten sonra o lezzet dahi gider, bir teessüf kalır.

İkinci muhabbet ise: Elma içindeki elma ile gösterilen iltifâtât-ı şâhânedir ((padişahlığın yüce makamından yapılan yüksek iltifattır). Güya o elma, iltifât-ı şâhânenin numûnesi ve mücessemidir (elle tutulur hâle gelmiş şeklidir) diye başına koyan adam, padişahı sevdiğini izhar eder. Hem iltifâtın gılaflı (kılıflı) olan o meyvede öyle bir lezzet var ki, bin elma lezzetinin fevkindedir (üstündedir). İşte şu lezzet ayn-ı şükrandır. Şu muhabbet, padişaha karşı hürmetli bir muhabbettir.

Aynen onun gibi bütün nimetlere ve meyvelere, zâtları için muhabbet edilse, yalnız maddî lezzetleriyle gafilâne telezzüz etse (lezzet alınsa), o muhabbet nefsanîdir. O lezzetler de geçici ve elemlidir. Eğer Cenâb-ı Hakk'ın iltifâtât-ı rahmeti ve ihsanatının meyveleri cihetiyle sevse ve o ihsan ve iltifâtâtın derece-i lütuflarını takdir etmek suretinde kemâl-i iştiha (tam bir iştiha) ile lezzet alsın; hem mânevî bir şükür, hem elemsiz bir lezzettir...

İşte verilen bu ölçüler içinde hayatı, gençliği, baharı ve dünyayı sevmek bize ihsan edilen güzellikler mozayığı içinde tam olarak yerlerine yerleşip âhenkli biçimde konumlarına oturuyorlar. Yoksa ne o hayatın bir mânâsı oluyor, ne o gençliğin bir güzelliği kalıyor, ne o baharın mücevher gibi renk renk çiçekleri bir şey ifade ediyor; ne o dünya, ötelerin bahçelerine ebedî fidanlar yetiştiren bir bahçe oluyor. Her şey alt üst hâle geliyor. Hatta Cenâb-ı Hakk'ın güzel isimlerini gösteren ve âhiretin bir tarlası olan dünya için şöyle diyenler çıkabiliyor: “Yere niçin yer denildi? Çünkü yer (dünya) kendi evlatlarını kendi besler, kendi yer.” Yani “Dünya bir canavardır; kendi doğurduğu ve kendi beslediği evlatlarını yiyen bir canavar hayvan gibi, üzerinde ve içinde yaşayan canlıları, hem besler hem de yer.” İşte bu gafletli nazarla bakılırsa, dünya ne kadar korkunç bir varlık hâline gelebiliyor.

Üçüncü Nükte

Cenâb-ı Hakk'ın esmâsına karşı olan muhabbetin tabakatı var: Sâbıkan beyan ettiğimiz gibi bazen âsâra muhabbet suretiyle esmâyı sever. Bazen esmâyı, kemâlât-ı ilâhiyenin unvanları olduğu cihetle sever. Bazen insan, câmiyet-i mahiyet cihetiyle hadsiz ihtiyâcât noktasında esmâya muhtaç ve müştâk olur ve o ihtiyaçla sever.

Bu nüktede Üstad Hazretleri, Cenâb-ı Hakk'ın isimlerine karşı olan muhabbetin tabakalarını anlatıyor. Tefekkür ederken insan önce sanat eserlerine bakar, oradan o eseri meydana getiren fiile intikal eder. Çünkü eser bir fiilden doğar. Fiilden fâile geçer. Çünkü fâil olmadan bir fiil meydana gelmez. Fâilden isme geçer. Çünkü işlenen iş yönünden fâile bir isim verilmesi gerekir. İsim de bir sıfattan doğar. Sıfat bir şe'n, bir kabiliyetten ileri gelir. Şe'nler (şuûn) ise bir zâtı gösterir. Mesela, bir hayat eseri görüyorsak, bu bir hayat verme fiilinin eseridir. Öyle bir hayat verme fiilinin bir fâili olması lâzımdır. O hayatı verene uygun bir isim olmalıdır ki, bu “Muhyî” yani hayatı veren ve yaratan demektir. Bu isim “Hayy” sıfatının, yani hayatı verenin kendi özelliğidir. Bu da hayata ait şuûnâtı gösterir. Bu da hayatın sahibi Zât'a delâlet eder. Buna göre insan, bazen eserlere muhabbet şeklinde isimleri, yani o eserlere tecellî edip yansıyan güzel isimleri sever. Bazen o güzel isimleri, Cenâb-ı Hakk'ın ilâhî kemâlâtının unvanları olduğu cihetle sever. Bazen insan, mâhiyetinin câmiyeti cihetiyle hadsiz şeylere muhtaç olması noktasından –yani pek çok istidat ve kabiliyeti varlığında toplayıp barındırdığı için pek çok şeye ihtiyaç duyması noktasından– o hadsiz ihtiyaçlarını giderecek güzel isimlere aşk derecesinde arzu duyar.

Üstad Hazretleri, ihtiyaç duymanın ilâhî güzel isimleri sevmeye vesile oluşunu şöyle izah ediyor:

- Mesela: Sen bütün şefkat ettiğin akraba ve fukara ve zayıf ve muhtaç mahlûkâta karşı, âcizâne istimdad (meded isteme) ihtiyacını hissettiğin hâlde; biri çıksa, istediğin gibi onlara iyilik etse, o zâtın in'âm edici (nimet verme) unvanı ve kerîm ismi ne kadar senin hoşuna gider, ne kadar o zâtı, o unvan ile

seversin. Öyle de, yalnız Cenâb-ı Hakk'ın Rahmân ve Rahîm isimlerini düşün ki: Sen sevdiğin ve şefkat ettiğin bütün mümin âbâ ve ecdadını (yani atalarını) ve akraba ve ahababını dünyada nimetlerin envâıyla ve cennette envâ-ı lezâiz (türlü türlü lezzetler) ile ve saadet-i ebediyede onları sana gösterip ve kendini onlara göstermesiyle mesûd ettiği cihette o “Rahmân” ismi ve “Rahîm” unvanı, ne kadar sevilmeye lâyıktırlar ve ne derece o iki isme ruh-u beşer muhtaç olduğunu kıyas edebilirsin. Ve ne derece **الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى رَحْمَتِهِ** ¹⁹ yerindedir anlarsın.

- Hem alâkadar olduğun ve perişanîyetlerinden müteessir olduğun; senin bir nevi hânen ve içindeki mevcudât, senin o hânenin ünsiyetli levâzımâtı ve sevimli müzeyyenâtı (süslemeleri) hükmünde olan dünyayı ve içindeki mahlûkâtı kemâl-i hikmet ile tanzim ve tedbir ve terbiye eden Zât'ın “Hakîm” ismine ve “Mürebî” unvanına senin ruhun ne kadar muhtaç, ne kadar müştâk olduğunu dikkat etsen anlarsın.
- Hem bütün alâkadar olduğun ve zevâleriyle müteallim olduğun (elem ve acı duyduğun) insanları, mevtleri hengâmında adem zulümâtından (yokluk karanlıklarından) kurtarıp şu dünyadan daha güzel bir yerde yerleştiren bir Zât'ın “Vâris (Her şeyin gerçek sâhibi ve vârisi), Bâis (Ölüleri yeniden dirilten)” isimlerine, “Bâkî, Kerîm, Muhyî ve Muhsin” unvanlarına ne kadar ruhun muhtaç olduğunu dikkat etsen anlarsın.

İşte insanın mahiyeti ulviye, fitratı câmia (pek çok istidat ve kabiliyeti içinde toplamış) olduğundan; binler envâ-ı hâcât ile bin bir esmâ-yı ilâhiyeye, her bir ismin çok mertebelerine fitraten muhtaçtır. Muzaaf (katmerli) ihtiyaç, iştiyâktır. Muzaaf iştiyâk, muhabbettir. Muzaaf muhabbet dahi aşktır. Ruhun tekemmülâtına

(kemâle erip yükselmesine) göre merâtib-i muhabbet (muhabbetin mertebeleri), merâtib-i esmâya (ilâhî isimlerin mertebelerine) göre inkişâf eder. Bütün esmâya muhabbet dahi –çünkü o esmâ Zât-ı Zülcelâl’in unvanları ve cilveleri olduğundan– muhabbet-i zâtiyeye döner. Şimdi yalnız numûne olarak bin bir esmâdan yalnız “Adl” ve “Hakem” ve “Hak” ve “Rahîm” isimlerinin bin bir mertebelerinden bir mertebeyi beyan edeceğiz. Şöyle ki:

Hikmet ve adl içindeki “Rahmân-ı Rahîm” ve “Hak” ismini âzamî bir dairede görmek istersen, şu temsile bak: Nasıl ki bir orduda dört yüz muhtelif tâifeler (gruplar ve milletler) bulunduğunu farz ediyoruz ki, her bir tâife beğendiği elbiseleri ayrı, hoşuna gittiği erzakı ayrı, rahatla istîmal edeceği silâhları ayrı ve mizacına devâ olacak ilâçları ayrı oldukları hâlde, bütün o dört yüz tâife, ayrı ayrı takım, bölük tefrik edilmeyerek (ayrılmayarak), belki birbirine karışık olduğu hâlde onları kemâl-i şefkat ve merhametinden ve hârikulâde iktidarından ve mu’cizâne ilim ve ihâtasından ve fevkalâde adâlet ve hikmetinden, misilsiz bir tek padişah onların hiçbirini şaşırılmayarak, hiçbirini unutmayarak, bütün ayrı ayrı onlara lâyük elbise, erzak, ilâç ve silâhlarını muinsiz olarak (hiçbir yardımcısı olmadan) bizzât kendisi verse, o zât acaba ne kadar muktedir, müşfik (şefkatli), âdil, kerîm bir padişah olduğunu anlarsın. Çünkü bir taburda on milletten efrâd bulursa, onları ayrı ayrı giydirmek ve teçhiz etmek çok müşkül olduğundan, bilmeceburiye ne cinsten olursa olsun, bir tarzda teçhiz edilir.

İşte öyle de: Cenâb-ı Hakk’ın adl ve hikmet içindeki ism-i “Hak” ve “Rahmân-ı Rahîm”in cilvesini görmek istersen bahar mevsiminde zeminin yüzünde çadırları kurulmuş, muhteşem dört yüz bin milletten mürekkep (meydana gelen) nebâtât ve hayvanât ordusuna bak ki; bütün o milletler, o tâifeler, birbiri içinde oldukları hâlde, her birinin libası ayrı, erzakı ayrı, silâhı ayrı, tarz-ı hayatı ayrı, tâlimatı ayrı, terhisatı ayrı oldukları hâlde ve o

hâcâtlarını tedarik edecek iktidarları ve o metâlibi (talep ettikleri şeyleri) isteyecek dilleri olmadığı hâlde, daire-i hikmet ve adl içinde, mîzân ve intizam ile “Hak” ve “Rahmân”, “Rezzâk” ve “Rahîm”, “Kerîm” unvanlarını seyret, gör. Nasıl hiçbirini şaşırılmayarak, unutmuyarak, iltibas etmeyerek (karıştırmayarak) terbiye ve tedbir ve idare eder.

İşte, böyle hayret verici muhît (kuşatıcı) bir intizam ve mîzân ile yapılan bir işe, başkalarının parmakları karışabilir mi? Vâhid-i Ehad, Hakîm-i Mutlak, Kadîr-i külli şey’den başka, bu sanata, bu tedbire, bu rubûbiyete, bu tedvire hangi şey elini uzatabilir? Hangi sebep müdahale edebilir?

Dördüncü Nükte

Diyorsun: Benim taamlara (yiyeceklere), nefsim, refikama (hanımına), vâlideynime (anne ve babama), evlâdına, ahabbıma, evliyaya, enbiyaya, güzel şeylere, bahara, dünyaya müteallik (dair) ayrı ayrı muhtelif muhabbetlerimin (Kur’ân’ın emrettiği tarzda olsa) neticeleri, faydaları nedir?

Elcevap: Bütün neticeleri beyan etmek için büyük bir kitap yazmak lâzım gelir. Şimdilik yalnız icmâlen bir-iki neticeye işaret edilecek. Evvelâ, dünyadaki muaccel neticeleri beyan edilecek. Sonra âhirette tezahür eden neticeleri zikredilecek. Şöyle ki:

Sâbıkan (daha önce) beyan edildiği gibi; ehl-i gaflet ve ehl-i dünya tarzında ve nefis hesabına olan muhabbetlerin; dünyada belâları, elemeleri, meşakkatleri çoktur. Safaları, lezzetleri, rahatları azdır. Mesela: Şefkat, acz yüzünden (âcizlik ve güç yetmeme sebebiyle) elemli bir musibet olur. Muhabbet, firak (ayrılık) yüzünden belâlı bir hirkat (iç yangını) olur. Lezzet, zevâl yüzünden zehirli bir şerbet olur. Âhirette ise; Cenâb-ı Hakk’ın hesabına olmadıkları için, ya faydasızdır veya azaptır. (Eğer harama girmiş ise.)

Suâl: Enbiya ve evliyaya muhabbet, nasıl faydasız kalır? (denilirse)

Elcevap: Ehl-i teslisin (yani, “üçleme”yi kabul edip Hz. İsa’yı Allah’ın oğlu kabul edip tanrılaştıranların) İsa (aleyhisselâm)’a ve Râfızîlerin (Hazreti Ebubekir’in ve Hazreti Ömer’in (r.anhumâ) halifeliklerini kabul etmeyen aşırı bir Şîî kolunun) Hazreti Ali’ye (radiyallâhu anh) muhabbetleri faydasız kaldığı gibi.

Eğer o muhabbetler, Kur’ân’ın irşâd ettiği tarzda ve Cenâb-ı Hak’ın hesabına ve muhabbet-i Rahmân nâmına olsalar, o zaman hem dünyada, hem âhirette güzel neticeleri var. Amma dünyada ise leziz taamlara, güzel meyvelere muhabbetin, elemsiz bir nimet ve ayn-ı şükür bir lezzettir.

Nefsine muhabbet ise: Ona acımak, terbiye etmek, zararlı hevesâtтан men etmektir. O vakit nefis sana binmez, seni hevâsına esir etmez. Belki sen nefisine binersin. Onu hevâya değil, hüdâya sevk edersin.

Refika-yı hayatına muhabbetin, madem hüsn-ü sîret (güzel ahlâkına) ve mâden-i şefkat ve hediye-i rahmet olduğuna bina edilmiş. O refikaya samimî muhabbet ve merhamet edersen, o da sana ciddî hürmet ve muhabbet eder. İkiniz ihtiyar oldukça o hâl ziyadeleşir, mesûdâne hayatını geçirirsin. Yoksa hüsn-ü sûrete (dış, yüz güzelliğine) muhabbet nefsanî olsa, o muhabbet çabuk bozulur, hüsn-ü muaşeretini (aradaki güzel muameleyi ve güzelce geçinme şekillerini) de bozar.

Peder ve vâlideye karşı muhabbetin, Cenâb-ı Hak hesabına olduğu için hem bir ibadet, hem de onlar ihtiyarlandıkça hürmet ve muhabbeti ziyadeleştirirsin. En âlî bir his ile, en merdâne bir himmet ile onların tûl-ü ömrünü (uzun ömürlerini) ciddî arzu edip bekâlarına dua etmek, tâ onların yüzünden daha ziyade sevab kazanayım diye samimî hürmetle onların elini öpmek, ulvî bir lezzet-i ruhânî almaktır. Yoksa nefsanî, dünya itibarıyla olsa, onlar ihtiyar oldukları ve sana bâr (yük) olacak bir vaziyete girdikleri zaman; en süflî ve en alçak bir his ile vücûdlarını istiskal etmek

(ağır bir yük görmek), sebab-i hayatın olan o muhterem zâtların mevtlerini arzu etmek gibi vahşi, kederli, ruhânî bir elemidir.

Evlâdına muhabbet ise: Cenâb-ı Hakk'ın senin nezaretine ve terbiyene emanet ettiği sevimli, ünsiyetli o mahlûklara muhabbet ise; saadetli bir muhabbet, bir nimettir. Ne musibetleriyle fazla elem çekersin, ne de ölümleriyle me'yusâne feryad edersin. Sâbıkan (daha önce) geçtiği gibi; onların Hâlık'ları hem Hakîm, hem Rahîm olduğundan, onlar hakkında o mevt bir saadettir dersin. Senin hakkında da, onları sana veren zâtın rahmetini düşünürsün, fîrak (ayrılık) eleminden kurtulursun.

Ahbablara muhabbetin ise: Madem Allah içindir. O ahbabların fîrakları, hatta ölümleri, sohbetinize ve uhuvvetinize mâni olmadığı için, o mânevî muhabbet ve ruhânî irtibattan istifade edersin. Ve mülâkat (kavuşma ve buluşma) lezzeti dâimî olur. Allah için olmazsa, bir günlük mülâkat lezzeti, yüz günlük fîrak elemi netice verir. ²⁰(Hâşiye)

Enbiya ve evliyaya muhabbetin ise: Ehl-i gaflete karanlıklı bir vahşetgâh görünen âlem-i berzah (kabir âlemi), o nurânîlerin vücûdlarıyla tenevvür etmiş (aydınlanmış) menzilgâhları (yerleri) suretinde sana görüldüğü için o âleme gitmeye tevahhuş (ürkme, yabancılık çekme), tedehhüş (dehşete düşme, korkma) değil; belki bilakis temayül ve iştiyâk hissini verir; hayat-ı dünyeviye'nin lezzetini kaçırmaz. Yoksa onların muhabbeti, ehl-i medeniyetin meşâhîr-i insaniyeye (insanların meşhurlarına) muhabbeti nev'inden olsa, o kâmil insanların fena ve zevâllerini ve mâzi denilen mezar-ı ekberinde çürümelerini düşünmekle, elemli hayatına bir keder daha ilâve eder. Yâni “Öyle kâmilleri çürüten bir mezara, ben de gireceğim.” diye düşünür; mezaristana endişeli bir nazarla bakar. “Âh!” çeker. Evvelki nazarda ise: Cisim libasını mâzide bırakıp, kendileri istikbal salonu olan berzah âleminde kemâl-i rahatla ikametlerini düşünür, mezaristana ünsiyetkârâne bakar.

Hem **güzel şeylere muhabbetin**, madem Sâni'leri hesabınadır. “Ne güzel yapılmışlar.” tarzındadır. O muhabbetin bir leziz tefekkür olduğu hâlde, hüsün-perest, cemâl-perest (güzelliğe ve cemâle meftûn) zevkinin nazarını daha yüksek, daha mukaddes ve binler defa daha güzel cemâl mertebelerinin definelerine yol açar, baktırır. Çünkü o güzel âsârdan (eserlerden) ef'âl-i ilâhiyenin güzelliğine intikal ettirir. Ondan esmânın güzelliğine, ondan sıfâtın güzelliğine, ondan Zât-ı Zülcelâl'in cemâl-i bîmisaline (Cenâb-ı Hakk'ın Zât'ının eşsiz ve misilsiz cemaline) karşı kalbe yol açar. İşte bu muhabbet bu surette olsa, hem lezzetlidir, hem ibadettir ve hem tefekkürdür.

Gençliğe muhabbetin ise: Madem Cenâb-ı Hakk'ın güzel bir nimeti cihetinde sevmişsin; elbette onu ibadette sarfedersin, sefâhette boğdurup öldürmezsin. Öyle ise o gençlikte kazandığın ibadetler, o fânî gençliğin bâkî meyveleridir. Sen ihtiyarlandıkça, gençliğin iyilikleri olan bâkî meyvelerini elde ettiğin hâlde, gençliğin zararlarından, taşkınlıklarından kurtulursun. Hem ihtiyarlıkta daha ziyade ibadete muvaffakiyet ve merhamet-i ilâhiyeye daha ziyade liyakat kazandığını düşünürsün. Ehl-i gaflet gibi beş-on senelik bir gençlik lezzetine mukabil, elli senede “Eyvah gençliğim gitti.” diye teessüf edip, gençliğe ağlamayacaksın. Nasıl ki, öylelerin birisi demiş:

كَيْتَ الشَّبَابِ يَعُودُ يَوْمًا فَأُخْبِرُهُ بِمَا فَعَلَ الْمَشِيبُ²¹

Yâni: “Keşke gençliğim bir gün dönse idi; ihtiyarlık benim başıma neler getirdiğini şekva ederek haber verecektim.”

Bahar gibi zînetli meşherlere muhabbet ise: Madem sanat-ı ilâhiyeyi seyran itibarıyladır. O baharın gitmesiyle, temâşâ lezzeti zâil (yok) olmaz. Çünkü bahar yaldızlı bir mektub gibi, verdiği mânâları her vakit temâşâ edebilirsin. Senin hayalin ve zaman, ikisi de sinema şeridleri gibi sana o temâşâ lezzetini idame ettirmekle

beraber o baharın mânâlarını, güzelliklerini sana tazelendirirler. O vakit muhabbetin esefli, elemli, muvakkat olmaz. Lezzetli, safalı olur.

Dünyaya muhabbetin ise: Madem Cenâb-1 Hakk'ın n minadır. O vakit dünyanın dehşetli mevcud tı, sana ünsiyetli bir arkadaş hükmüne geçer. Mezraa-yı âhiret cihetiyle sevdiğin için, her  eyinde, âhirete fayda verecek bir sermaye, bir meyve alabilirsin. Ne musibetleri sana dehşet verir, ne zevâl ve fenası sana sıklıntı verir. Kemâl-i rahatla o misafirh nede müddet-i ikametini geçirirsin. Yoksa ehl-i gaflet gibi seversen, yüz defa sana s ylemi iz ki: Sıklıntılı, ezici, boğucu, fenaya mahkûm, neticesiz bir muhabbet içinde boğulur, gidersin.

İ te b zı mahubuların, Kur'ân'ın ir ad ettiği surette olduğu vakit, her birisinden yüzde ancak bir letafetini gösterdik. Kur'ân'ın gösterdiği yolda olmazsa, yüzden bir mazarr tına işaret ettik. Şimdi Şu mahubuların d r-1 bekâda, âlem-i  hirette, Kur' n-1 Hakîm'in âyât-1 beyyinatıyla işaret ettiği neticeleri i itmek ve anlamak istersen, i te o çeşit me r  muhabbetlerin d r-1 âhiretteki neticelerini bir "Mukaddime" ve "Dokuz İşaret"le yüzden bir faydasını icmâlen göstereceğiz:

Mukaddime

Cenâb-1 Hak cel l ul hiyetiyle, cem l rahmetiyle, kebîr rub biyetiyle, kerîm re'fetiyle, azîm kudretiyle, latîf hikmetiyle, Şu k c k insanın vücûdunu bu kadar havâs ve hissiyat ile, bu derece cevârih ve cihâzât ile ve muhtelif  z  ve  l t ile ve mütenevvî letâif ve m neviy t ile, techiz ve tezyin etmiştir ki; t , mütenevvî ve pek çok  l t ile, hadsiz envâ-1 nimetini, aksam-1 ihs n tını, tabakat-1 rahmetini, o insana ihsas etsin, bildirsin, tattırsın, tanıtırsın. Hem t  bin bir esmâsının hadsiz envâ-1 tecelliy tlarını, insana o  l t ile bildirsin, tartırsın, sevdirdin. Ve o insandaki pek kesretli  l t ve cihâzâtın her birisinin ayrı ayrı hizmeti,ub diyeti olduğu gibi, ayrı

ayrı lezzeti, elemi, vazifesi ve mükâfatı vardır.

Üstad Hazretleri'nin bu hârîka giriş kısmını bir zaman kendim için şöylece bir dua şekline getirmiştım:

“Ya Rabbi! Celîl ulûhiyetinle, cemîl rahmetinle, kebîr rubûbiyetinle, kerîm re'fetinle, azîm kudretinle, latîf hikmetinle, kâinata bizim gibi küçücük bir varlığa sahip vücudumuzu bu kadar havâs ve hissiyât ile, bu derece cevârih ve cihâzât ile, muhtelif âzâ ve âletlerle, çeşit çeşit latîfelerle ve mânevî duygularla donatıp tezyin etmişsin. Tâ ki, bu çeşitli ve pek çok âlet ve cihazlarda, çeşit çeşit hadsiz nimetlerini, her türlü ihsan ve ikramlarını, rahmetinin tabakalarını bizlere hissettirip bildiresin, tattırasın, tanıttırasın. Hem tâ binler güzel isimlerinin hadsiz tecellî türlerini ve şekillerini bu âletler ve cihazlara bizlere bildiresin, tattırasın, sevdiresin. Ve o pek kesretli cihazlarla ve âletlerle ayrı ayrı hizmet ve ubûdiyet yaptırasın, ayrı ayrı lezzetler aldırasın ve mükâfatları ihsan edesin. Ya Rabbi! İşte bu yüce maksadlarına ve ilâhî muradlarına uygun olarak bizlere, bu duygu, donanım ve âzâlarımızı tam yerinde kullanmak nasip ve ihsan eyle ya ilâhî!... Âmîn...”

Gerçekten burada kullanılan tabirler ve ifadeler çok manidar ve çok harika... “celîl ulûhiyet”, “cemîl rahmet”, “kebîr rubûbiyet”, “kerîm re'fet”, “azîm kudret”, “latîf hikmet” bütün bunları bir sehl-i mümteni havasında rahatça söylemek ve sıralamak ve derin mânâlar ifade eden tabirleri art arda dizmek, ancak bir söz ve söyleyiş kerâmeti olabilir. Mânâ itibariyle de ahsen-i takvim üzere yaratılan insanı bir kitap gibi okuyarak bu ilâhî sır ve hikmetleri böyle güzelce beyan etmek, hârîka bir üslûb ile ortaya koymak da Üstad Hazretleri'nin nasıl bir mürşid ve söz sultanı olduğunu göstermektedir.

Sonra da meseleyi bizim anlayacağımız şekilde şöylece açıyor:

Mesela göz, suretlerdeki güzellikleri ve âlem-i mubsaratta (görünen varlıklar âleminde) güzel mu'cizât-ı kudretin (Cenâb-ı Hakk'ın kudretinin ortaya koyduğu eserlerin) envânını temâşâ eder. Vazifesi, nazar-ı ibretle Sâni'ine şükrandır. Nazara mahsus lezzet ve elem mâlûmdur, tarife hâcet yok.

Mesela kulak, sadâların envâlarını, latîf nağmelerini ve mesmûât (işitilenler, sesler) âleminde Cenâb-ı Hakk'ın letâif-i rahmetini

(rahmetinin lütuflarını ve lâtif güzellikleri) hisseder. Ayrı bir ubûdiyet, ayrı bir lezzet, ayrı da bir mükâfatı var.

Mesela kuvve-i şâmme (koku alma duyusu), kokular tâifesindeki letâif-i rahmeti hisseder. Kendine mahsus bir vazife-i şükranıyesi, bir lezzeti vardır. Elbette mükâfatı dahi vardır.

Mesela dildeki kuvve-i zâika (tat alma duyusu), bütün mat'umatın (yiyecek ve taamların) ezvakını anlamakla gayet mütenevvî bir şükr-ü mânevî ile vazife görür ve hâkezâ... Bütün cihâzât-ı insaniyenin ve kalb ve akıl ve ruh gibi büyük ve mühim letâifin böyle ayrı ayrı vazifeleri, lezzetleri ve elemleri vardır.

İşte Cenâb-ı Hak ve Hakîm-i Mutlak, bu insanda istihdam ettiği bu cihâzâtın elbette her birerlerine lâıyk ücretlerini verecektir. O müteaddid (çok sayıda, çeşit çeşit) envâ-ı muhabbetin sâbıkan (daha önce) beyan edilen dünyadaki muaccel (peşin) neticelerini, herkes vicdan ile hisseder ve bir hads-i sâdık (doğru ve isabetli bir hads – sezgi–) ile isbat edilir. Âhiretteki neticeleri ise; kat'iyen vücûdları ve tahakkukları, icmâlen Onuncu Söz'ün on iki hakikat-i kâtıa-yı sâtıasıyla (kat'î, parlak on iki hakikatiyle) ve Yirmi Dokuzuncu Söz'ün altı esas-ı bâhiresiyle (apaçık esasıyla) isbat edildiği gibi, tafsilen ²²أَصْدَقُ الْكَلَامِ وَأَبْلَغُ النَّظَامِ كَلَامُ اللَّهِ الْمَلِكِ الْعَزِيزِ الْعَلَّامِ olan Kur'ân-ı Hakîm'in âyât-ı beyyinatıyla (apaçık âyetleri ve ifadeleriyle) tasrih ve telvih (açık-kapalı izahları) ve remiz ve işârâtıyla kat'iyen sâbittir. Daha uzun burhanları getirmeye lüzum yok. Zâten başka Sözler'de ve cennete dair Yirmi Sekizinci Söz'ün Arabî olan İkinci Makam'ında ve Yirmi Dokuzuncu Söz'de çok burhanlar geçmiştir.

¹ “Sakın şunlar gibi olmayın ki onlar Allah'ı unuttukları için, Allah da onlara kendilerini unutturdu. İşte yoldan çıkanlar bunlardır.” (Haşir Sûresi, 59/19).

² Allah'ın izniyle kalk (diril).

³ **Mânevî tevatür:** Yalanda ittifak etmeleri aklen imkân ve ihtimâli bulunmayan birçok kişinin, farklı yer ve zamanlarda birbirlerinden ayrı ve bağımsız olarak, farklı lafızlarla; muhtevası, anlamı aynı olan haber, hadis veya bir hâdise rivâyet etmeleri.

4 Geylânî, *Gunyetü't-tâlibîn*, s. 502; Nebhânî, *Câmiu kerâmâti'l-evliyâ* 2/203.

5 “Şayet onlardan her ikisi veya birisi yaşlanmış olarak senin yanında bulunursa sakın onlara hizmetten yüksünme, “öff!” bile deme.” (İsrâ Sûresi, 17/23).

6 “(Rabbin şöyle buyurdu: Allah’tan başkasına ibadet etmeyin. Anneye ve babaya güzel muamele edin.) Şayet onlardan her ikisi veya birisi yaşlanmış olarak senin yanında bulunursa sakın onlara hizmetten yüksünme, “öff!” bile deme, onları azarlama, onlara tatlı ve gönül alıcı sözler söyle. Şefkatle, tevazu ile onlara kol kanat ger ve şöyle dua et: ‘Yâ Rabbî, onlar küçüklüğümde nasıl beni ihtimamla yetiştirdilerse, ona mükâfat olarak sen de onlara merhamet buyur!’ Rabbiniz içinizdeki duyguları pek iyi bilir. Eğer siz iyi kimseler iseniz şunu bilin ki Allah kötülüklerden (özellikle anne ve babasına yaptığı kötü muamelelerden) tövbe edenlere karşı, günahları çok affedicidir.” (İsrâ Sûresi, 17/23-25).

7 Amcanın baba hükmünde olduğuna dair bkz.: Müslim, *Zekât* 11; Tirmizî, *Menâkıb* 28; Ebû Dâvûd, *Zekât* 22. Halanın baba hükmünde olduğuna dair bkz.: Dârimî, *Ferâiz* 38; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef* 6/248; Abdurrezzak, *Musannef* 10/283.

8 Dayının ana hükmünde olduğuna dair bkz.: Muhammed İbnü'l-Hasan eş-Şeybânî, *el-Hucce* 4/241; İbn-i Kudâme, *Muğni* 6/206. Teyzenin ana hükmünde olduğuna dair bkz.: Buhârî, *Sulh* 6; Ebû Dâvûd, *Talâk* 35; Tirmizî, *Birr* 6; Dârimî, *Ferâiz* 38.

9 “Hüküm ancak Allah’a aittir.” (Mümin Sûresi, 40/12).

10 “Allah için sevmek”. ‘Allah için sevmek ve nefret etme’ bazı hadislerde amellerin en faziletlisi sayılmış;^{*1} bazı hadislerde de imanın en güçlü bir bağı olduğuna dikkat çekilmiştir.^{*2}

^{*1} Ebû Dâvûd, *Sünnet* 2; Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 5/146; Bezzâr, *Müsned* 9/461.

^{*2} Tayâlisî, *Müsned* 101; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef* 6/170, 172, 7/80.

11 Bkz.: Ebû Dâvûd, *Sünnet* 15.

12 Bkz.: Buhari, *Zekât* 16, *Rikak* 24, *Hudûd* 19; Müslim, *Zekât* 91.

13 “Allah kendilerinizden, insan kardeşlerinizden size eşler yarattı...” (Nahl Sûresi, 16/72).

14 “Dünya, âhiretin tarlasıdır.” mânâsındaki hadis için bkz.: Gazâlî, *İhyâu ulûmi'd-dîn* 4/19; Sehâvî, *el-Makâsîdü'l-hasene* 497; Aliyyülkârî, *el-*

Esrâru 'l-merfûa 205.

15 Mânâ-yı harfiyle sevmeye şu âyet işaret etmektedir: “Hani bir gün ikinci vakti ona (Süleyman aleyhisselâm’a), durduğunda sakin, koştuğu zaman ise süratli safkan koşu atları gösterilmişti. Onlarla ilgilenip “Ben Rabbim’i hatırlattıkları için güzel şeyleri severim.” dedi ve onlar gözden kayboluncaya dek onları seyredip durdu. Sonra: “Onları tekrar bana getirin!” deyip bacaklarını ve boyunlarını sıvazlamaya başladı.” (Sâd Sûresi, 38/31-33).

16 Mânâ-yı ismiyle sevmemeye şu âyet işaret etmektedir: “Allah’ın sana ihsan ettiği bu servetle ebedî âhiret yurdunu mâmur etmeye gayret göster, ama dünyadan da nasibini unutma, ihtiyacına yetecek kadar sakla. Allah sana ihsan ettiği gibi sen de insanlara iyilik et, sakın ülkede nizamı bozma peşinde olma, çünkü Allah bozguncuları sevmez.” (Kasas Sûresi, 28/77).

17 “Allah’ım, bize senin sevgini ve bizi sana yaklaştıracak şeylerin sevgisini nasip et!” Bkz.: Tirmizî, *Tefsîru sûre (4)* 38; Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 5/243; Taberânî, *el-Mu’cemü ’l-kebîr* 20/109, 141.

18 Hâşiye: Bir zaman iki aşiret reisi, bir padişahın huzuruna girmişler, yazılan aynı vaziyette bulunmuşlar.

19 “Dünya’da bütün mahlûkâtına âhirette ise sadece mümin kullarına şefkat ve merhametle muâmele etmesinden dolayı Allah’a hamd ve övgüler olsun.”

20 Hâşiye: Allah rızası için bir saniye mülâkat, bir senedir. Dünya için olsa; bir sene, bir saniyedir.

21 Bkz.: Übşeyhî, *Müstatraf* 2/71; Câhız, *el-Beyan ve ’t-tebyîn* 1/429 (Ebû’l-Atâhiye’nin sözü olarak kaydedilmiştir.)

22 “Sözün en doğrusu ve anlatımın en harikası, sonsuz ilim, izzet ve hakimiyet sahibi olan Allah’ın sözüdür.” Bu mânâda Efendimiz’den (aleyhissalâtu vesselâm) rivâyet edilen hadislerden bazıları için bkz.: Buhârî, *Edeb* 70; Nesâî, *Sehv* 65, *İydeyn* 22; İbn-i Mâce, *Mukaddime* 7.

(Dokuz İşaret)

Birinci İşaret

Leziz taamlara, hoş meyvelere şâkirâne muhabbet-i meşrûanın uhrevî neticesi, Kur'ân'ın nassıyla, cennete lââyık bir tarzda leziz taamları, güzel meyveleridir.¹ Ve o taamlara ve o meyvelere müştehiyâne (iştahlı) bir muhabbettir. Hatta dünyada yediğin meyve üstünde söylediğin “Elhamdülillâh” kelimesi, cennet meyvesi olarak teccessüm ettirilip (cisim ve madde haline getirilip) sana takdim edilir. Burada meyve yersin, orada “Elhamdülillâh” yersin. Ve nimette ve taam içinde in'âm-ı ilâhîyi (Allah'ın in'âmını, nimet verme fiilini) ve iltifât-ı Rahmânî'yi gördüğünden o lezzetli şükr-ü mânevî, cennette gayet leziz bir taam suretinde sana verileceği, hadisin nassıyla,² Kur'ân'ın işârâtıyla³ ve hikmet ve rahmetin iktizasıyla sâbittir.

İkinci İşaret

Dünyada meşrû bir surette nefesine muhabbet, yâni mehâsinine bina edilen muhabbet değil, belki noksaniyetlerini görüp tekmil etmeye bina edilen şefkat ile onu terbiye etmek ve onu hayra sevk etmek neticesi; o nefse lââyık mahubları, cennette veriyor. Nefis, madem dünyada hevâ ve hevesini Cenâb-ı Hak yolunda hüsn-ü istîmal etmiş. Cihâzâtını, duygularını hüsn-ü sûretle istihdam etmiş. Kerîm-i Mutlak, ona dünyadaki meşrû ve ubûdiyetkârâne muhabbetin neticesi olarak cennette, cennetin yetmiş ayrı ayrı envâ-ı zînet ve letafetinin numûneleri olan yetmiş muhtelif hulleyi (elbiseyi) giydirip, nefisteki bütün hâsseleri memnun edecek, okşayacak yetmiş envâ-ı hüsn ile vücûdunu süslendirip; her biri, ruhlu küçük birer cennet hükmünde olan hûrileri, o dâr-ı bekâda vereceği, pek çok âyât ile tasrih ve isbat edilmiştir.⁴

Hem dünyada gençliğe muhabbet, yâni ibadette gençlik kuvvetini sarfetmenin neticesi: Dâr-ı saadette ebedî bir gençliktir.

Üçüncü İşaret

Refika-yı hayatına (hayat arkadaşına) meşrû dairesinde, yâni latîf şefkatine, güzel hasletine, hüsn-ü sîretine (güzel ahlâkına) binâen samimî muhabbet ile, refika-yı hayatını da nâşizelikten (üstünlük taslamaktan, serkeşlikten ve itaatsizlikten), sâir günahlardan muhafaza etmenin netice-i uhreviyesi ise: Rahîm-i Mutlak, o refika-yı hayatı, hûrilerden daha güzel bir surette ve daha zînetli bir tarzda, daha cazibedar bir şekilde, ona dâr-ı saadette ebedî bir refika-yı hayatı ve dünyadaki eski maceraları birbirine mütelezzizâne (lezzet alarak, zevk ve keyifle) nakletmek ve eski hatıratı birbirine tahattur ettirecek (hatırlattırarak) enîs (cana yakın), latîf, ebedî bir arkadaş, bir muhib (seven) ve mahbub (sevilen) olarak verileceğini vaad etmiştir.⁵ Elbette vaad ettiği şeyi kat'î verecektir.

Dördüncü İşaret

Vâlideyn ve evlâda muhabbet-i meşrûanın neticesi: Nass-ı Kur'ân ile Cenâb-ı Erhamürrâhimîn, onların makamları ayrı ayrı da olsa yine o mesûd aileye safî olarak lezzet-i sohbeti, cennete lâayık bir hüsn-ü muâşeret (güzel bir muamele ve görüşme) suretinde, dâr-ı bekâda ebedî mülâkat (kavuşma, buluşma) ile ihsan eder. Ve on beş yaşına girmeden, yâni hadd-i bülüğa vâsıl olmadan vefat eden çocuklar, ⁶ **وَلَدَانٌ مُّخَلَّدُونَ** ile tabir edilen cennet çocukları şeklinde ve cennete lâayık bir tarzda gayet süslü, sevimli bir surette, onları cennete dahi peder ve vâlidelerinin kucaklarına verir. Veled-perverlik (çocuk sevme) hislerini memnun eder. Ebedî o zevki ve o lezzeti onlara verir. Zira çocuklar sinn-i teklife (yükümlülük, sorumluluk yaşına) girmediklerinden; ebedî, sevimli, şirin çocuk olarak kalacaklar. Dünyadaki her lezzetli şeyin en âlâsı cennette bulunur.⁷ Yalnız çok şirin olan veled-perverlik, yâni çocuklarını sevip okşamak zevki –cennet tenasül (üreme) yeri olmadığından– cennette yoktur zannedilirdi. İşte bu surette o dahi vardır. Hem en zevkli ve en şirin bir tarzda vardır.⁸ İşte kable'l-bülûğ (bülüğ çağına

gelmeden evvel) evlâdı vefat edenlere müjde...

Beşinci İşaret

Dünyada ⁹اللَّهِ فِي الْحُبِّ hükmünce sâlih ahbablara muhabbetin neticesi: Cennette ¹⁰عَلَى سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ tabir edilen, karşı karşıya kurulmuş cennet iskemlelerinde oturup hoş, şirin, güzel, tatlı bir surette, dünya maceralarını ve kadîm olan hatıratlarını birbirine nakledip eğlendirmeleri suretinde; fîraksız, safî bir muhabbet ve sohbet suretinde ahbablarıyla görüştüreceği, Kur'ân'ın nassıyla sâbittir.¹¹

Altıncı İşaret

Enbiya ve evliyaya Kur'ân'ın tarif ettiği tarzda muhabbetin neticesi: O enbiya ve evliyanın şefaathlerinden berzahta, haşırde istifade etmekle beraber; gayet ulvî ve onlara lâyük makam ve füyuzâtta o muhabbet vâsıtasıyla istifâza etmektir (feyizlenmektir).¹²

Evet ¹³عَمَّ الْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ sırımca, âdi bir adam, en yüksek bir makama, muhabbet ettiği âlî makam bir zâtın tebaiyetiyle (tâbi olmakla) girebilir.

Yedinci İşaret

Güzel şeylere ve bahara meşrû muhabbetin, yâni “Ne kadar güzel yapılmış!”¹⁴ nazarıyla o âsârın arkasındaki ef'âlin güzelliğini ve intizamını ve intizam-ı ef'âl arkasındaki güzel esmânın cilvelerini ve o güzel esmânın arkasında sıfâtın tecelliyâtını ve hâkezâ sevmekliğin neticesi ise: Dâr-ı bekâda o güzel gördüğü masnûattan (sanatlı mahlûkâttan) bin defa daha güzel bir tarzda esmânın cilvesini ve esmâ içindeki cemâl ve sıfâtını, cennette görmektir. Hatta İmam Rabbânî (radiyallâhu anh) demiş ki: “Letâif-i cennet (cennetin güzellikleri), cilve-i esmânın temessülâtıdır (temessülleridir).”¹⁵ Teemmel (düşün)!..

Sekizinci İşaret

Dünyada, dünyanın âhiret mezraası ve esmâ-yı ilâhiye aynası olan iki güzel yüzüne karşı mütefekkirâne (tefekürle iç içe) muhabbetin uhrevî neticesi: Dünya kadar, fakat fânî dünya gibi fânî değil, bâkî bir cennet verilecektir.¹⁶ Hem dünyada yalnız zayıf gölgeleri gösterilen esmâ, o cennetin aynalarında en şâşaalı (gösterişli) bir surette gösterilecektir.

Hem dünyayı, mezraa-yı âhiret yüzünde sevmenin neticesi: Dünyayı fidanlık, yâni ancak fidanları bir derece yetiştiren küçük bir mezraası hükmünde olacak öyle bir cenneti verecek ki: Dünyada havâs ve hissiyat-ı insaniye (insanın duyu, duygu ve hisleri), küçük fidanlar olduğu hâlde, cennette en mükemmel bir surette inkişâf ve dünyada tohumcuklar hükmünde olan istidadları, envâ-ı lezâiz (çeşit çeşit lezzetler) ve kemâlât ile sünbüllenecek surette ona verileceği, rahmetin ve hikmetin muktezası olduğu gibi, hadisin nususuyla (açık, kesin ifade ve hükümleriyle)¹⁷ ve Kur'ân'ın işârâtıyla¹⁸ sâbittir. Hem madem dünyanın; her hatanın başı olan mezmum (kötülenmiş, kınanmış) muhabbeti¹⁹ değil, belki esmâya ve âhirete bakan iki yüzünü, esmâ ve âhiret için sevmiş ve ibadet-i fikriye ile o yüzleri ma'mur etmiş, güya bütün dünyasıyla ibadet etmiş. Elbette dünya kadar bir mükâfat alması, mukteza-yı rahmet ve hikmettir. Hem madem âhiretin muhabbetiyle onun mezraasını sevmiş ve Cenâb-ı Hakk'ın muhabbetiyle âyine-i esmâsını (güzel isimlerin aynasını) sevmiş. Elbette dünya gibi bir mahub ister. O da, dünya kadar bir cennettir.

Suâl: O kadar büyük ve hâlî (tenha, boş) bir cennet neye yarar?

Elcevap: Nasıl ki eğer mümkün olsa idi, hayal süratiyle zeminin aktârını (her tarafını) ve yıldızların ekserisini gezen, “Bütün âlem benimdir.” diyebilirsin. Melâike ve insan ve hayvanların iştirakleri, senin o hükmünü bozmaz. Öyle de: O cennet dahi dolu olsa, “O cennet benimdir.” diyebilirsin. Hadiste bazı ehl-i cennete verilen

beş yüz senelik bir cennet sırrı,²⁰ Yirmi Sekizinci Söz’de ve İhlâs Lem’ası’nda beyan edilmiştir.

* * *

- Bu hususta Üstad Hazretleri, Yirmi Sekizinci Söz’de sorulan “Ehâdîs-i şerifede denilmiştir ki: ‘Bazı ehl-i cennete, dünya kadar bir yer veriliyor, yüz binler kasr, yüz binler hûri ihsan ediliyor.’ Bir tek adama bu kadar şeylerin ne lüzumu var, ne ihtiyacı var, nasıl olabilir ve ne demektir?” sorusuna şöyle cevap veriyor:

Elcevap: Eğer insan, yalnız câmid bir vücûd olsaydı veyahut yalnız mideden ibaret nebatî bir mahlûk olsaydı veyahut yalnız mukayyed, ağır ve muvakkat ve basit bir zât-ı cismâniye ve bir cism-i hayvanîden ibaret olsaydı; öyle çok kasırlara, çok hûrilere lâayık ve mâlik olmazdı. Fakat insan öyle câmi bir mucize-i kudrettir ki; hattâ şu dünya-yı fânide, şu kısas bir ömürde, şu inkişaf etmemiş bazı letâifinin ihtiyacı cihetiyle bütün dünyanın saltanatı, serveti ve lezâizi verilse belki hırsı tok olmayacaktır. Hâlbuki ebedî bir dâr-ı saadette, nihayetsiz istidada mâlik, nihayetsiz ihtiyaçlar lisanıyla, nihayetsiz arzular eliyle, nihayetsiz bir rahmetin kapısını çalan bir insan; elbette ehadîste beyân olunan ihsânât-ı ilâhiyeye mazhariyeti makuldür ve haktır ve hakikattir. Ve şu hakikat-i ulviyeye bir temsil dürbünüyle rasad edeceğiz. Şöyle ki:

Bu dere bahçesi gibi,²¹(Hâşiye) şu Barla bağ ve bahçelerinin her birinin ayrı ayrı mâliki bulunduğu hâlde, Barla’da gıdası itibarıyla ancak bir avuç yeme mâlik olan her bir kuş, her bir serçe, her bir arı; “Bütün Barla’nın bağ ve bostanları, benim nüzhetgâhım (gezme ve dinlenme yerim) ve seyrangâhımdır.” diyebilir. Barla’yı zabt edip daire-i mülküne dâhil eder. Başkalarının iştirâki onun bu hükmünü bozmaz. Hem, insan olan bir insan diyebilir ki: “Benim Hâlık’ım bu dünyayı bana hâne yapmış, güneş benim bir lâmbamdır; yıldızlar benim elektriklerimdir; yeryüzü çiçekli-miçekli halılarla serilmiş benim bir beşiğimdir.” der, Allah’a şükreder. Sair mahlûkâtın iştirâki, onun bu hükmünü nakzetmez (bozmaz). Bilâkis, mahlûkât onun hânesini tezyin eder (süsler), hânenin müzeyyenatı (süsleri) hükmünde kalırlar.

Acaba bu daracık dünyada insan, insaniyet itibarıyla, hatta bir kuş dahi,

böyle bir daire-i azîmede bir nevi tasarruf dâva etse, cesîm (büyük) bir nimete mazhar olsa; geniş ve ebedî bir dâr-ı saadette, ona beş yüz senelik bir mesâfede bir mülk ihsan etmek²², nasıl istib'âd edilebilir (uzak görülebilir, kabul edilmez)?

Hem nasıl ki; şu kesafetli (yoğun, kalın), karanlıklı, dar dünyada güneşin pek çok aynalarda bir anda aynen bulunması gibi; öyle de, nuranî bir zât, bir anda çok yerlerde aynen bulunması; -On Altıncı Söz'de isbat edildiği gibi- meselâ: Hazreti Cebrâil (aleyhisselâm), bin yıldızda bir anda, hem Arş'ta, hem huzur-u nebevîde, hem huzur-u ilâhîde bir vakitte bulunması; hem Hazreti Peygamber'in (aleyhissalâtü vesselâm) haşirde bir anda ekser etkiya-ı ümmetiyle (ümmetinden müttakî olanlarla) görüşmesi ve dünyada hadsiz makamlarda bir anda tezahür etmesi ve evliyanın bir nevi garibi olan ebdalların, bir vakitte çok yerlerde görünmesi ve avâmın, rüyada bazen bir dakikada bir sene kadar işler görmesi ve müşâhede etmesi ve herkesin kalb, ruh, hayâl cihetiyle bir anda pek çok yerlerle temas edip alâkadârâne bulunması, mâlûm ve meşhud olduğundan; elbette nuranî, kayıtsız, geniş ve ebedî olan cennette, cisimleri ruh kuvvetinde ve hiffetinde (hafifliğinde) ve hayâl süratinde olan ehl-i cennet, bir vakitte yüz bin yerlerde bulunup yüz bin hûrilerle sohbet ederek yüz bin tarzda zevk almak, o ebedî cennete, o nihayetsiz rahmete lâyıktır ve Muhbir-i Sâdık'ın (aleyhissalâtü vesselâm) haber verdiği gibi hak ve hakikattir. Bununla beraber, bu küçücük aklımızın terazisiyle o muazzam hakikatler tartılmaz.

İdrâk-i maâli (ulvî şeyleri idrak etmek) bu küçük akla gerekmez.
Zira bu terazi o kadar sıkleti (ağırlığı) çekmez.²³

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ²⁴

رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا²⁵

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى حَبِيبِكَ الَّذِي فَتَحَ أَبْوَابَ الْجَنَّةِ بِحَبِيبِيَّتِهِ وَبِصَلَاتِهِ

وَأَيَّدَتْهُ أُمَّتُهُ عَلَى فَتْحِهَا بِصَلَوَاتِهِمْ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ،

اللَّهُمَّ أَدْخِلْنَا آلَ جَنَّةٍ مَعَ الْأَبْرَارِ بِشَفَاعَةِ حَبِيبِكَ الْاِمْتِحَارِ اَمِينٍ ²⁶

- Yine bu hususta Üstad Hazretleri, Yirminci Lem'a olan İhlâs Risalesi'nin sonundaki uzun bir hâşiyede şöyle demektedir:

“Mühim bir taraftan ehemmiyetli bir suâl: Rivâyette gelmiş ki; cennette bir adama beş yüz senelik bir cennet verilir. Bu hakikat akl-ı dünyevînin havsalasında (zihninde) nasıl yerleşir?

Elcevap: Nasıl ki bu dünyada herkesin dünya kadar hususî ve muvakkat bir dünyası var. Ve o dünyanın direği onun hayatıdır. Ve zâhirî ve bâtinî duygularıyla o dünyasından istifade eder. “Güneş bir lâmbam, yıldızlar mumlarımdır.” der. Başka mahlûkât ve zîruhlar bulunmaları, o adamın mâlikiyetine mâni olmadıkları gibi, bilâkis onun hususî dünyasını şenlendiriyorlar, zînetlendiriyorlar. Aynen öyle de, fakat binler derece yüksek, her bir mümin için binler kasır ve hûrileri ihtiva eden has bahçesinden²⁷ başka, umumî cennetten beş yüz sene genişliğinde birer hususî cenneti vardır. Derecesi nisbetinde inkişaf eden hissiyatıyla, duygularıyla cennete ve ebediyete lâayık bir sûrette istifade eder. Başkaların iştirâki onun mâlikiyetine ve istifadesine noksan vermedikleri gibi, kuvvet verirler. Ve husûsî ve geniş cennetini zînetlendiriyorlar. Evet, bu dünyada bir adam, bir saatlik bir bahçeden ve bir günlük bir seyrangâhtan ve bir aylık bir memleketten ve bir senelik bir mesîregâhta (mesîre, gezi yerinde) seyahatından; ağzıyla, kulağıyla, gözüyle, zevkiyle, zâikasıyla (diliyle), sâir duygularıyla istifade ettiği gibi; aynen öyle de, fakat bir saatlik bir bahçeden ancak istifade eden bu fâni memleketteki kuvve-i şâmme (koku alma duyusu) ve kuvve-i zâika (tat alma duyusu), o bâki memlekette bir senelik bahçeden aynı istifadeyi eder. Ve burada bir senelik mesîregâhtan ancak istifade edebilen bir kuvve-i bâsıra (görme duyusu) ve kuvve-i sâmia (işitme duyusu) orada beş yüz senelik mesîregâhtaki seyahattan; o haşmetli, baştan başa zînetli memlekete lâayık bir tarzda istifade eder. Her mümin derecesine ve dünyada kazandığı sevablar, haseneler nisbetinde inbisât ve inkişâf eden duygularıyla zevk alır, telezüz eder (lezzet alır), müstefid olur (istifade eder).”

Devamında da Hazreti Üstad, konuyla münâsebettar bir vâkıayı

anlatıyor:

Bu hakikati teyid eden bir vâkıa: Eski arkadaşlarımızdan bir adamın, bir adama karşı adâveti vardı. O adamın yanında senâkârâne onun düşmanı amel-i salihle, hattâ velâyetle tavsif edildi. O adam kıskanmadı, sıkılmadı.

Sonra birisi dedi:

“Senin o düşmanın cesurdur, kuvvetlidir.” Baktık ki o adamda şiddetli bir kıskançlık ve bir rekabet damarı uyandı.

Ona dedik:

“Velâyet ve salâhat hadsiz bir hayat-ı ebediyenin pırlantası gibi bir kuvvet ve bir yüksekliktir. Sen buna bu cihette kıskanmadın. Dünyevî kuvvet öküzde ve cesaret canavarda dahi bulunmakla beraber, velâyet ve salâhata nisbeten; bir âdi cam parçasının elmasa nisbeti gibidir.”

O adam dedi ki:

“Bir noktaya, bir makama ikimiz bu dünyada gözümüzü dikmişiz. Oraya çıkmak için basamaklarımız da kuvvet ve cesaret gibi şeylerdir. Onun için kıskandım. Âhîret makamâtı hadsizdir. O burada benim düşmanım iken, orada benim samimî ve sevgili kardeşim olabilir.”

Dokuzuncu İşaret

İman ve muhabbetullahın neticesi: Ehl-i keşif (perdeli olan ve zâhirî hislerle bilinmeyen hakikatleri Allah’ın lütuf ve ihsanı ile bilen ve gören veliler) ve tahkikin (araştırarak gerçeklere ulaşan âlimlerin) ittifakıyla; dünyanın bin sene hayat-ı mesûdânesi, bir saatine değmeyen cennet hayatı²⁸ ve cennet hayatının dahi bin senesi, bir saat müşâhedesine değmeyen²⁹ bir kudsî, münezzeh cemâl ve kemâl sahibi olan Zât-ı Zülcelâl’in müşâhedesine, ru’yetidir ki;³⁰(Hâşiye) hadis-i kat’î³¹ ile ve Kur’ân’ın nassıyla (kesin hükmüyle)³² sâbittir. Hazreti Süleyman (aleyhisselâm) gibi muhteşem bir kemâl ile meşhur bir zâtın ru’yetine iştîyâklı bir merak, Hazreti Yusuf (aleyhisselâm) gibi bir cemâl ile mümtaz bir zâtın şuhûduna meraklı bir iştîyâk; herkes vicdanen hisseder. Acaba dünyanın bütün mehâsin ve kemâlâtından binler derece yüksek olan cennetin bütün mehâsin ve kemâlâtı, bir

cilve-i cemâli ve kemâli olan bir Zât'ın ru'yeti, ne kadar mergub (arzu edilen), merak-âver (merak uyaran) ve şuhûdu ne derece matlub (istenilen) ve iştiyâk-âver (şevk veren, iştiyâkı tetikleyen bir şey) olduğunu kıyas edebilirsiniz et...

اللَّهُمَّ ارْزُقْنَا فِي الدُّنْيَا حُبَّكَ وَحُبَّ مَا يُقَرِّبُنَا إِلَيْكَ وَالْإِسْتِقَامَةَ كَمَا أَمَرْتَ

وَفِي الْآخِرَةِ رَحْمَتَكَ وَرَوْحِيَّتَكَ³³

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ³⁴

اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى مَنْ أَرْسَلْتَهُ رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ

أَجْمَعِينَ³⁵

¹ Bkz.: Bakara Sûresi, 2/25; Yâsîn Sûresi, 36/55-57; Sâffât Sûresi, 37/41-42; Zuhurf Sûresi, 43/72; Duhân Sûresi, 44/51-57...

² Dünyada Cenâb-ı Hakk'a yapılan şükürün âhirette cennet nimeti olarak verileceğine dair Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuşlardır:

“Kim ‘sübhânallahi ve bi hamdihî, sübhânallahi'l-azîm’ derse cennette onun için bir hurma ağacı dikilir.” (Tirmizî, *Deavât* 59; İbn-i Mâce, *Edeb* 56; İbn-i Hibbân, *Sahîh* 3/109; Hâkim *Müstedrek* 1/680; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ* 6/207; Ebû Ya'lâ, *Müsned* 4/165);

“Kim ‘sübhânallahi ve'l-hamdülillâhi ve lâ ilâhe illâllahu vallahu ekber’, derse her harfî için onun adına cennette bir ağaç dikilir.” (Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat* 8/226; Ayrıca bkz.: Tirmizî, *Deavât* 59; Deylemî, *Müsned* 2/256; Taberânî, *el-Mü'cemü'l-kebir* 10/173);

Diğer birinde de: “Cennet fidanları lâ havle ve lâ kuvvete illâ billah'tır.” buyurmuştur. (Müsned 5/418; İbn-i Hibbân, *Sahîh* 3/103; Beyhakî, *Şuabü'l-iman* 1/443).

³ Bkz.: Bakara Sûresi, 2/25; Yâsîn Sûresi, 36/55-57; Sâffât Sûresi, 37/41-42; Zuhurf Sûresi, 43/72; Tûr Sûresi, 52/19-20...

⁴ Bkz.: Kehf Sûresi, 18/30-31; Duhân Sûresi, 44/50-55; Tûr Sûresi, 52/17-20; Rahmân Sûresi, 55/72; Vâkıa Sûresi, 56/22-24...

5 Bkz.: Bakara Sûresi, 2/25; Ra'd Sûresi, 13/23-24; Yâsîn Sûresi, 36/22; Zuhur Sûresi, 43/70; Vâkıa Sûresi, 56/34-38.

6 “Ebedîliğe ermiş çocuklar” (Vâkıa Sûresi, 56/17; Dehr Sûresi, 76/19).

7 Bkz.: Bakara Sûresi Sûresi, 2/25; Tevbe Sûresi, 9/72; Fâtır Sûresi, 35/33; Yâsîn Sûresi, 36/55; Sâffât Sûresi, 37/43...

8 Bu konuyla alâkalı bir hadiste: “Mümin, cennette çocuk arzu ettiğinde haml, doğum ve yetiştirme gibi işler hemen kısa bir zaman zarfında olup, bu arzusu gerçekleşir.” buyurulmuştur. (Tirmizî, *Cennet* 23; İbn-i Mâce, *Zühd* 39; Dârimî, *Rikak* 110; Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 3/80; Abd İbn-i Humeyd, *Müsned* s. 292; İbn-i Hibbân, *Sahîh* 16/417; Ebû Ya'lâ, *Müsned* 2/317.

9 “Allah için sevmek”. ‘Allah için sevmek ve nefret etme’ bazı hadislerde amellerin en faziletli sayılmış;^{*1} bazı hadislerde de imanın en güçlü bir bağı olduğuna dikkat çekilmiştir.^{*2}

*1 Ebû Dâvûd, *Sünnet* 2; Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 5/146; Bezzâr, *Müsned* 9/461.

*2 Tayâlisî, *Müsned* 101; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef* 6/170, 172, 7/80.

10 “Dost ve kardeş olarak, divanlar üzerinde karşı karşıya otururlar.” (Hicr Sûresi, 15/47; Sâffât Sûresi, 37/44).

11 Bkz.: Yâsîn Sûresi, 36/56; Dehr Sûresi, 76/13; Mutaffifîn Sûresi, 83/23.

12 Bkz.: Âl-i İmran Sûresi, 3/31; Buhârî, *Tevhid* 19, 24; Müslim, *İman* 322, 327, 334-345; Ebû Dâvûd, *Cihâd* 26; Tirmizî, *Tefsîru sûre (17)* 19, *Kıyâmet* 10; İbn-i Mâce, *Zühd* 37; Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 3/94.

13 “Kişi sevdiği ile beraberdir.” Buhârî, *Edeb* 96; Müslim, *Birr* 165; Tirmizî, *Zühd* 50; Dârimî, *Rikak* 71.

14 Meşrû dairede eşyayı sevmek ile alâkalı olarak Kur’ân’da Hz. Süleyman’ın (aleyhisselâm) şu kıssası anlatılır: “Hani bir gün ikindi vakti ona (Süleyman aleyhisselâma), durduğunda sakın, koştuğu zaman ise süratli safkan koşu atları gösterilmişti. Onlarla ilgilenip ‘Ben Rabbimi hatırlattıkları için güzel şeyleri severim.’ dedi ve onlar gözden kayboluncaya dek onları seyredip durdu. Sonra: ‘Onları tekrar bana getirin!’ deyip bacaklarını ve boyunlarını sıvazlamaya başladı.” (Sâd Sûresi, 38/31-33).

15 Bkz.: İmam Rabbânî, *Mektubat* 3/464-465 (100. Mektup).

16 Âlemlere rahmet olarak gönderilen Hz. Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem) bir hadisinde, “Cenâb-ı Hakk’ın cennete en son girecek olan kişiye

dünyanın on misli kadar bir yer vereceğini” buyurmuştur. Bkz.: Buhârî, *Rikak* 51, *Ezân* 129; Müslim, *İman* 308, 311; Tirmizî, *Cehennem* 10; Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 2/450; Hâkim, *Müstedrek* 4/633; İbn-i Hibbân, *Sahîh* 16/517.

[17](#) Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem): “Cenâb-ı Hak, salih kullarına gözlerin görmediği, kulakların işitmediği ve hiçbir insanın hayaline gelmeyecek nimetler hazırlamıştır.” müjdeli haberini vermiştir. (Buhârî, *Bed’ü’l-halk* 8, *Tevhid* 35; Müslim, *İman* 312, *Cennet* 2-5; Tirmizî, *Tefsîru sûre (32) 2*; İbn-i Mâce, *Zühd* 39).

[18](#) Bkz.: Enbiya Sûresi, 21/102; Secde Sûresi, 32/17; Fussilet Sûresi, 41/31; Zuhuf Sûresi, 43/71.

[19](#) Dünya muhabbeti ile alâkalı bir hadiste: حُبُّ الدُّنْيَا رَأْسُ كُلِّ خَطِيئَةٍ: “Dünyaya muhabbet bütün hataların başıdır.” buyurulmuştur. (Beyhakî, *Şuabü’l-iman* 7/338; Deylemî, *Müsned* 3/30).

[20](#) Bkz.: Beğavî, *Şerhu’s-sünne* 15/232; Suyûtî, *el-Fethu’l-kebîr* 1/62, 3/422; Heysemî, *Müsnedü’l-Hâris* 2/655; Gümüşhânevî, *Râmûzu’l-ehâdis*, s. 113.

[21](#) Hâşiye: Sekiz sene kemâl-i sadakatla bu fakire hizmet eden Süleyman’ın bahçesidir ki, bir veya iki saat zarfında şu söz orada yazıldı.

[22](#) Bazı cennet nimetlerinin ehemmiyeti “gökler ve yer kadar, yani beş yüz senelik mesafe” şeklinde vurgulanmıştır (Bkz.: Tirmizî, *Cennet* 8). Nitekim cennetin, gökler ve yer kadar genişliğe sahip olduğu, Kur’ân-ı Kerîm’de de beyan edilmiştir (Bkz.: Âl-i İmran Sûresi, 3/133; Hadîd Sûresi, 57/21). Hatta cennette en alt mertebedekilerin bile, bin senelik mesafeye denk gelecek kadar bol nimetlere mazhar olacaklarına dair hadisler vardır. (Bkz.: Tirmizî, *Tefsîru sûre (75) 2*, *Cennet* 17; Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 2/13, 64).

[23](#) Ziya Paşa (1825-1880), *Eş’âr-ı Ziyâ* (Terkîb-i Bend).

[24](#) “Sübhansın yâ Rab! Senin bize bildirdiğinden başka ne bilebiliriz ki? Her şeyi hakkıyla bilen, her şeyi hikmetle yapan sensin.” (Bakara Sûresi, 2/32)

[25](#) “Ey Rabbimiz! Unutur veya hataya düşer de bir kusur işlersek bizi onunla hesaba çekme!” (Bakara Sûresi, 2/286)

[26](#) Allahım! Senin sevgine mazhariyeti ve dualarıyla cennetin kapılarını açan ve o kapıları O’na olan salavâtlarıyla açmaları için ümmetini teşvik ettiğin Sevgiline salât ve selâm eyle. Allahım! O seçkin sevgilinin şefaatiyle bizleri iyi kullarınla cennete koy, âmîn...

[27](#) Adn cennetlerinde, beş bin kapısı olan ve her bir kapısında yirmi beş bin

hûri bulunan hususi cennetler olduğuna dair bkz.: İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef* 7/39. Ayrıca her mümin için söz konusu olan bu hususi cennetlerin, çok daha teferruatlıca ifade edildiği hadisler için bkz.: İbnü'l-Mübârek, *Zühd*, s. 550.

[28](#) Bkz.: Buhârî, *Cihâd* 5, *Bed'ü'l-halk* 8, *Rikak* 51; Tirmizî, *Cihâd* 17; Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 2/482, 483...

[29](#) Bkz.: Hz. Süheyb'in (r. a) rivayet ettiği bir hadiste Peygamber Efendimiz (s.a.s) şöyle buyuruyor: "Cennetlikler cennete girince Allah Teâla Hazretleri: 'Bir şey daha istiyorsanız söyleyin, onu da ilaveten vereyim!'" buyurur. Cennetlikler: 'Sen bizim yüzlerimizi ak etmedin mi? Sen bizi cennete koymadın mı? Sen bizi cehennemden kurtarmadın mı (daha ne isteyeceğiz?)' derler. Derken perde açılır. Onlara, yüce Rabbilerine bakmaktan daha sevimli bir şey verilmemiştir." Süheyb der ki: "Resûlullah bu sözlerinden sonra şu âyeti tilavet buyurdular: "İyi iş, güzel amel yapanlara daha güzel iyilik, bir de ziyade vardır." (Yunus, 10/26). (Müslim, *İman* 297; Tirmizî, *Tefsîru sûre (10)* 1).. Ayrıca bkz.: İbn-i Mâce *Mukaddime* 13; Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 4/332-333.

[30](#) **Hâşiye:** Hadisin nassıyla "O şuhûd, bütün lezâiz-i cennetin o derece fevkindedir ki, onları unutturur. Ve şuhûddan sonra ehl-i şuhûdun hüsn-ü cemâli o derece fazlalaşır ki; döndükleri vakit, saraylarındaki aileleri çok dikkat ile zor ile onları tanıyabilirler." hadiste vârid olmuştur.*¹

*¹ Tirmizî, *Cennet* 16; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl* 16/424.

[31](#) Bkz.: Buhârî, *Mevâkîtü's-salât* 16, 26, *Ezân* 129; Müslim, *Mesâcid* 211-212; Ebû Dâvûd, *Sünnet* 19; Tirmizî, *Cennet* 16...

[32](#) Bkz.: "Yüzler vardır o gün pırıl pırıl... O güzel ve Yüce Rab'lerine bakakalır..." (Kıyâmet Sûresi, 75/22-23).

[33](#) "Allah'im! Bizi dünyada senin sevgin ve bizi sana ve senin emrettiğin gibi istikametli olmaya yaklaştıracak şeylerin sevgisiyle rızıklandır! Âhirette ise rahmetinle ve cemâlini göstermekle bizi rızıklandır!"

[34](#) "Sübhansın yâ Rab! Senin bize bildirdiğinden başka ne bilebiliriz ki? Her şeyi hakkıyla bilen, her şeyi hikmetle yapan sensin." (Bakara Sûresi, 2/32).

[35](#) Allah'im! Âlemlere rahmet olarak gönderdiğin resûlün Hz. Muhammed'e (sallallâhu aleyhi ve sellem), O'nun bütün âline ve ashabına salât ve selâm eyle!

On Yedinci Mektup

Çocuk Tâziyenâmesi

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ¹ ، وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ²

*Aziz, Âhîret Kardeşim Hâfız Hâlid Efendi!**

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ ﴿ الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمُ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ ﴾³

Kardeşim! Çocuğun vefatı beni müteessir etti. Fakat ⁴اللَّحْكَمُ kazaya rıza, kadere teslim, İslâmiyet'in bir şîârıdır (ayırt edici özelliğidir). Cenâb-ı Hak sizlere sabr-ı cemîl (güzelce, hiç şikayet etmeden sabır) versin. Merhumu da, size zahîre-i âhîret (âhîret azığı) ve şefaâtçi yapsın. Size ve sizin gibi müttakî (takva sahibi) müminlere büyük bir müjde ve hakikî bir tesellî gösterecek “Beş Nokta”yı beyan ederiz.

* * *

On Yedinci Mektup, Hâfız Hâlid'in çocuğunun vefatı üzerine Üstad tarafından kendisine başsağlığı olarak yazılmıştır.

Hâfız Hâlid Tekin önceleri ilkokul öğretmeni idi. Isparta'nın Sütçüler kasabasında ve Eğirdir'in İlama köyünde vazife yaptı. Öğretmenliği bıraktıktan sonra da Barla'nın Pazar Camii'nde imamlık yapmaya başladı. Annesi Behiye Hanım, babası Ömer Lütfi Efendi'dir.

Aslen Barlalı olan Hâfız Hâlid, medresede tahsil görmüş ve bilâhare tahsilini kendi hususi gayretleriyle inkişaf ettirmişti. Elli beş yaşlarında

iken, İstanbul'da son demlerini yaşadığını hisseden Hâfiz Hâlid oğlunu yanına çağırarak, veda etmiş ve şöyle demişti: “Ben artık öleceğim. Başımda devamlı olarak Kur’ân-ı Kerim okuyun ve ağızıma da zenzem suyu damlatın.”

Bu veda sözlerinden bir müddet sonra da, “Canım göğsüme geldi, şu anda boğazıma geldi.” diye konuşa konuşa, gayet rahat bir şekilde ruhunu Rabbine teslim etmişti.

Risale-i Nur’un ilk talebe ve kâtiplerinden olan merhum Hâfiz Hâlid Efendi mes’uliyetten çok korkardı. Kendisine sorulan dini bir meseleye hemen cevap vermez, çeşitli kitaplara bakıp meseleyi tetkik ettikten sonra cevap verirdi.

Birinci Nokta

Kur’ân-ı Hakîm’de **وَلِدَانٌ مُّخَلَّدُونَ** 5 sırrı ve meâli şudur ki:

Müminlerin kable’l-bülûğ (bülüğ çağına ermeden) vefat eden evlâtları; cennette ebedî, sevimli, cennete lâayık bir surette dâimî çocuk kalacaklarını.. ve cennete giden peder ve vâlidelerinin kucaklarında ebedî medar-ı sürûrları (sevinç, sürûr vesileleri) olacaklarını.. ve çocuk sevmek ve evlât okşamak gibi en latîf bir zevki, ebeveynine (anne-babasına) temine medar (sebe) olacaklarını.. ve her bir lezzetli şeyin cennette bulunduğunu.. “Cennet tenâsül (üreme, çoğalma) yeri olmadığından, evlât muhabbeti ve okşaması olmadığını” diyenlerin hükümleri hakikat olmadığını.. hem dünyada on senelik kısa bir zamanda teellümâtla (elemlemlerle) karışık evlât sevmesine ve okşamasına bedel sâfi, elemsiz, milyonlar sene, ebedî evlât sevmesini ve okşamasını kazanmak, ehl-i imanın en büyük bir medar-ı saadeti olduğunu şu âyet-i kerîme **وَلِدَانٌ مُّخَلَّدُونَ** cümlesiyle işaret ediyor ve müjde veriyor.

Birinci Nokta’da “Ebedîliğe erişmiş cennet çocukları” meâlindeki âyet üzerinde duruluyor:

Bülûğ çağına girmeden vefat eden çocuklar, cennette ebedî sevimli, cennete lâayık bir şekilde dâimi çocuk kalacaklardır. Cennete giden babalarının ve annelerinin kucaklarında ebedî sevinç vesilesi olacaklardır.

Orada da çocuk sevmek ve evlat okşamak gibi en hoş bir zevki annesine ve babasına temine vesile olacaklardır. Evet cennet çocuk doğurma yeri değildir. Ama işte böyle küçükken vefat etmiş çocuklar, ebedî cennet çocukları olarak, anne-babalarına bu zevki de tattıracaklardır.

Yalnız burada şöyle bir husus var: Bu çocuklar ya çok küçük yaşta, yani sünnet ve müstehap nevinden hiçbir ibadet yapma yaşına gelmeden önce vefat etmişlerdir veya yedi yaşından büyüktürler ama hiçbir ibadet yapmamışlardır. İşte bu hâlde vefat eden çocuklar, anne-babalarına çocuk sevmek zevkini tattıracaklardır. –Peygamber Efendimiz’in hadis-i şeriflerinde de buyrulduğu üzere– çocuklara yedi yaşına geldiklerinde farz olmasa bile alıştırmak için namaz emredilir. Eğer böyle sünnet nev’inden namaz, oruç gibi ibadetleri yerine getirmişlerse, ve bu hâlde bülûğdan evvel vefat etmişlerse, onlar çocuk olarak değil; büyükler gibi cennetin diğer zevklerinden de istifade edebilmeleri için delikanlı yaşında (otuz üç) cennete gireceklerdir. Bu hususta Üstad Hazretleri’nin Emirdağ Lâhikası’nda geçen ve Hanımlar Rehberi’ne de dercedilen açıklayıcı bir mektubu vardır. (Bkz.: s. 164)

İkinci Nokta

Bir zaman, bir zât, bir zindanda bulunuyor. Sevimli bir çocuğu yanına gönderilmiş. O bîçâre mahpus, hem kendi elemi çekiyor, hem veledinin istirahatini temin edemediği için, onun zahmetiyle müteellim oluyordu (elem ve acı duyuyordu). Sonra, merhametkâr hâkim ona bir adam gönderir, der ki:

“Şu çocuk çendan (gerçi) senin evlâdındır. Fakat benim raiyetim ve milletimdir. Onu ben alacağım, güzel bir sarayda beslettireceğim.”

O adam ağlar, sızlar:

“Benim medar-ı tesellim (teselli vesile) olan evlâdımı vermeyeceğim.” der.

Ona arkadaşları der ki:

“Senin teessürâtın (üzüntü ve kederlerin) manasızdır. Eğer sen çocuğa acıyorsan, çocuk şu mülevves, ufûnetli, sıkıntılı zindana

bedel; ferahlı, saadetli bir saraya gidecek. Eğer sen nefsin için müteessir oluyorsan, menfaatini arıyorsan, çocuk burada kalsa, muvakkaten şüpheli bir menfaatinle beraber, çocuğun meşakkatlerinden çok sıkıntı ve elem çekmek var. Eğer oraya gitse, sana bin menfaati var. Çünkü padişahın merhametini celbe sebep olur, sana şefaati hükmüne geçer. Padişah, onu seninle görüştürmek arzu edecek. Elbette görüşmek için onu zindana göndermeyecek, belki seni zindandan çıkarıp o saraya celbedecek, çocukla görüştürecektir. Şu şartla ki, padişaha emniyetin ve itaatın varsa...”

İşte şu temsil gibi, aziz kardeşim, senin gibi müminlerin evlâdı vefat ettikleri vakit şöyle düşünmeli:

Şu veled mâsumdur, onun Hâlık'ı dahi Rahîm ve Kerîm'dir. Benim nâkıs (eksik) terbiye ve şefkatime bedel, gayet kâmil olan inâyet ve rahmetine aldı. Dünyanın elemli, musibetli, meşakkatli zindanından çıkarıp Cennetü'l-Firdevs'ine gönderdi. O çocuğa ne mutlu! Şu dünyada kalsaydı, kim bilir ne şekle girerdi? Onun için ben ona acımıyorum, bahtiyar biliyorum. Kaldı ki, kendi nefsim için kendime dahi acımıyorum, elîm müteessir olmuyorum. Çünkü dünyada kalsaydı, on senelik muvakkat elemle karışık bir evlât muhabbeti temin edecekti. Eğer sâlih olsaydı, dünya işinde muktedir olsaydı, belki bana yardım edecekti. Fakat vefatıyla, ebedî cennette on milyon sene bana evlât muhabbetine medar ve saadet-i ebediyeye vesile bir şefaati hükmüne geçer. Elbette ve elbette meşkûk (şüpheli), muaccel (acele, peşin verilen) bir menfaati kaybeden, muhakkak ve müeccel (ileride verilecek) bin menfaati kazanan; elîm teessürat göstermez, me'yusâne (ümitsizce) feryat etmez.

İkinci Nokta'da bir temsille, küçük yaşta vefat eden çocukların anne ve babaları için nasıl bir şefaati vesilesi oldukları izah ediliyor. Gerçekten çocukları vefat eden yakın ve tanıdıklarına bu mektup, bilhassa bu temsil çok büyük bir teselli kaynağı oluyor.

Üçüncü Nokta

Vefat eden çocuk, bir Hâlık-ı Rahîm'in mahlûku, memlûkü, abdi ve bütün heyetiyle O'nun masnûu (sanatı) ve O'na ait olarak ebeveyninin bir arkadaşı idi ki; muvakkaten ebeveyninin nezaretine verilmiş. Peder ve vâlideyi ona hizmetkâr etmiş. Ebeveyninin o hizmetlerine mukabil, muaccel bir ücret olarak lezzetli bir şefkat vermiş.

Şimdi, binden dokuz yüz doksan dokuz hisse sahibi olan o Hâlık-ı Rahîm, mukteza-yı rahmet ve hikmet (rahmet ve hikmetin gereği olarak) olarak o çocuğu senin elinden alsa, hizmetine hâtime (son) verse; sûrî (görünürde) bir hisse ile, hakikî bin hisse sahibine karşı şekvâyı andıracak bir tarzda me'yusâne (ümitsizce) hüzün ve feryad etmek ehl-i imana yakışmaz, belki ehl-i gaflet ve dalâlete yakışıyor.

Üçüncü Nokta'da çocuğun, anne-babaya Allah'ın çok değerli bir emaneti olduğu, istediği zaman da geri alma hakkına sahip olduğu anlatılıyor. Eğer insan bu gerçeği bilip, gerektiği şekilde davranırsa bu imtihanı kazandığı için, âhirette o mâsum yavru vesilesiyle şefaate mazhar olacak ve ebedî saadet mükâfatı alacaktır.

Dördüncü Nokta

Eğer dünya ebedî olsaydı, insan içinde ebedî kalsaydı ve firak ebedî olsaydı, elîmâne teessürât (elîm teessürlerin) ve me'yusâne teellümâtın (ümitsiz elemelerin) bir manası olurdu. Fakat, madem dünya bir misafirhânedir.. vefat eden çocuk nereye gitmişse siz de, biz de oraya gideceğiz.. ve hem bu vefat ona mahsus değil, umûmî bir caddedir.. hem madem mufârakat (ayrılık) dahi ebedî değil; ileride hem berzahta (kabir âleminde), hem cennette görüşülecektir. ⁶اللَّهُ demeli.. O verdi, O aldı.. ⁷حَالٍ sabır ile şükretmeli!

Dördüncü Nokta'da dünya hayatının imtihanlarına karşı gerçekleri görüp onlarla yüzleşme ve mâkul hareket etme yolu gösteriliyor: Dünya, bir uğrak yeri, burada temelli kalan hiç kimse yok. Sen de öylesin, çocuk da öyle... Herkes gidecek... Bugün değilse, gelecek günlerin birinde...

Dolayısıyla vefat eden çocuk nereye gitmişse, herkes oraya gidecek. Öyleyse ayrılık, ebedî değil; bilakis “kavuşma” ebedî olan... Bu durumda sabredip her hâlükârda hamdetmek gerekiyor.

Beşinci Nokta

Rahmet-i ilâhiyenin en latîf, en güzel, en hoş, en şirin cilvelerinden olan şefkat, bir iksir-i nurânidir. Aşktan çok keskindir. Çabuk Cenâb-ı Hakk'a vusûle (ulaşmaya) vesile olur. Nasıl aşk-ı mecazî ve aşk-ı dünyevî pek çok müşkülâtla aşk-ı hakikîye inkılâb eder, Cenâb-ı Hakk'ı bulur. Öyle de, şefkat -fakat müşkülâtsız- daha kısa, daha sâfî bir tarzda kalbi Cenâb-ı Hakk'a rabteder (bağlar).

Gerek peder ve gerek vâlîde, veledini bütün dünya gibi severler. Veledi elinden alındığı vakit, eğer bahtiyar ise, hakikî ehl-i iman ise, dünyadan yüzünü çevirir, Mün'im-i Hakikî'yi (nimetlerin hakiki sahibi Cenâb-ı Hakk'ı) bulur. Der ki: “*Dünya madem fânîdir, değmiyor alâka-yı kalbe...*” Veledi nereye gitmişse oraya karşı bir alâka peydâ eder, büyük mânevî bir hâl kazanır.

Ehl-i gaflet ve dalâlet, şu beş hakikatteki saadet ve müjdeden mahrumdurlar. Onların hâli ne kadar elîm olduğunu şununla kıyas ediniz ki; bir ihtiyar hanım, gayet sevdiği sevimli bir tek çocuğunu sekeratta (ölüm döşeginde, can çekişme halinde) görüp, dünyada tevehhüm-ü ebediyet (dünyada ebedî kalma zannı ve kuruntusu) hükmünce, gaflet veya dalâlet neticesinde mevti (ölümü), adem (yokluk) ve firâk-ı ebedî tasavvur ettiğinden, yumuşak döşegine bedel kabrin toprağını düşünüp gaflet veya dalâlet cihetiyle, Erhamü'r-râhimîn'in (merhametlilerin en merhametlisi olan Cenâb-ı Hakk'ın) cennet-i rahmetini, firdevs-i nimetini düşünmediğinden, ne kadar me'yusâne bir hüznün ve elem çektiğini kıyas edebilirsiniz.

Fakat vesile-i saadet-i dâireyn (dünya ve âhiret saadetinin vesilesi) olan iman ve İslâmiyet, mümine der ki; şu sekeratta olan çocuğun Hâlık-ı Rahîm'i, onu bu fânî dünyadan çıkarıp cennetine

günahsız, mâsum yaptı. Beraber cennet tarafına gittiler. Bu nokta-yı nazardan ben o iki çocuğu tebrik ediyorum. Ve peder ve vâlidelerini de hem tâziye, hem mânen tebrik ediyorum ki o iki evlâtları, **وَلَدَانِ** **مُخَلَّدُونَ**¹⁰ sırrına mazhar oldular. Ben, o ikisini Risale-i Nur'un vefat eden şâkirtleri içinde dualarımıza dâhil ettik.

Rüştü Efendi, benim tarafımdan Şükrü Efendi'ye çocuk tâziyenâmesi olan **On Yedinci Mektup**'u benim yerimde okusun."¹¹

1 Her türlü noksan sıfatlardan uzak olan Allah'ın adıyla.

2 “Hiçbir şey yoktur ki, O’nu hamd ile beraber tesbih (tenzih) ediyor bulunmasın.” (İsrâ Sûresi, 17/44).

3 “... Sen sabredenleri müjdele! Sabırlılar o kimselerdir ki başlarına musibet geldiğinde, ‘Biz Allah’a âidiz ve vakti geldiğinde elbette O’na döneceğiz’ derler.” (Bakara Sûresi, 2/155-156).

4 Her işte verilecek hüküm Allah için olmalıdır.

5 “Ebedîliğe ermiş çocuklar” (Vâkıa Sûresi, 56/17; Dehr Sûresi, 76/19).

6 Her işte verilecek hüküm Allah için olmalıdır.

7 “Bize uygun gördüğü her hâlimizden ötürü hamdolsun Rabbimize..” Bkz.: Tirmizî, *Deavât* 128; Ebû Dâvûd, *Edeb* 97, 98; İbn-i Mâce, *Edeb* 55, *Duâ* 2; Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 2/117.

8 “Biz Allah’a âidiz ve vakti geldiğinde elbette O’na döneceğiz.” (Bakara Sûresi, 2/156).

9 Kendinden başka her şeyin fânî olduğu gerçek Bâkî, Allah’tır.

10 “Ebedîliğe ermiş çocuklar” (Vâkıa Sûresi, 56/17; Dehr Sûresi, 76/19).

11 Kastamonu Lâhikası, s. 168.

Kezâ, çocuk vefatıyla münasebettar bir mektup parçası.

“Çocuk Tâziyenâmesi” isimli risaledeki وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُّخَلَّدُونَ¹ âyetine dair bir kısım eski tefsirler demişler ki: “Cennette çocuktan gayet ihtiyara kadar herkes otuz üç yaşında olacak.”²

Bunun hakikati -Allahu a’lem- şu olacak: Sarîh-i âyet (âyetin açık ifadesi) وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ³ tâbiri ile ifade ediyor ki; *ferâiz-i şer’iyeyi (şer’i farzları) yapmaya mecbur olmayan ve mesnûniyet (sünnet olması) cihetiyle de yapmayan ve kable’l-bülûğ (bülûğdan önce) vefat eden çocuklar, cennete lâyük ve sevimli çocuk olarak kalacaklar.* Fakat yedi yaşına gelen çocukları, namaz gibi farzlara peder ve vâlideleri onları alıştırmak için, teşvikkârâne emretmek ve on yaşına girse şiddetle namaz kıldırmak ve alıştırmak şeriatta var.⁴

Demek, “Vâcib olmadığı hâlde, nâfile nev’inde, yedi yaşından hadd-i bülûğa (bülûğ çağına) kadar büyükler gibi namaz kılıp oruç tutan çocuklar, mütedeyyin (dindar) büyükler gibi mükâfat görmek için otuz üç yaşında olacaklar.” diye bir kısım tefsirler, bu noktayı izah etmeden umum çocuklara teşmil etmişler; has iken âmm zannetmişler. (Emirdağ Lâhikası-2, s. 58-59)

Said Nursî

* * *

Çocuklara yedi yaşında namaz emredilmelidir. On yaşında ise tatlı-sert bir şekilde namaza zorlanmalıdır. Çünkü daha sonra namaza gayr-i müslim çocukları gibi yabanîleşiyorlar. Hem de bülûğa ermeden vefat ederlerse, hiç ibadet etmedikleri için çocuk olarak kalacak ve cennetin büyüklere ait zevklerinden de mahrum kalacaklardır.

¹ “Etraflarında ebedîliğe ermiş çocuklar dolaşır.” (Vâkıa Sûresi, 56/17).

[2](#) Bkz.: İbn-i Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'ân* 4/294; Beğavî, *Meâlimü't-tenzîl* 4/284. Ayrıca bkz.: Tirmizî, *Sıfatü'l-cennet* 22; İbnü'l-Mübârek, *Zühd* 1/128; Aclûnî, *Keşfü'l-hafâ* 2/154.

[3](#) “(ebedîliğe ermiş) çocuklar”

[4](#) Bkz.: Tirmizî, *Sıfatü'l-cennet* 182; Hâkim, *Müstedrek* 1/389; Beyhakî, *es-Sünenü's-suğrâ* 1/344; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 7/15; İbn-i Huzeyme, *Sahîh* 2/102.

Emirdağ'ın Mânidar Bir Hâtırası

Beş seneden beri teneffüs için Emirdağ'ın etrafında faytonla gezdiğim zaman, garip bir tarzda, bir yaşından yedi yaşına kadar küçücük çocuklar, vâlide ve pederlerine karşı gösterdikleri alâkadan ziyade bir iştiyakla faytonuma koşup elime sarılıyorlardı. Hatta bir defa fayton altına düşüp harika bir tarzda zarar görmeden kurtuldular. Hiç beni görmeyen, bilmeyen bir, iki veya üç yaşındaki çocuklar, yalın ayak dikenler içinde koşa koşa faytona yetişiyorlar, büyük adamlar gibi temenna edip “Elinizi öpelim.” derlerdi. Bu hâle hem ben, hem kardeşlerim ve görenler hayret ediyorduk. Bu hâl bir mahalleye mahsus değil; her tarafta hatta köylerinde dahi aynı hâl devam ediyordu.

Beni aldatmayan bir hatıra-yı hakikatle benim ve arkadaşlarımın kanaatimiz geldi ki, bu mâsum tâifenin mâsumiyetleri cihetiyle, sevk-i fitrî (ilâhî, fitrî sevk) denilen bir hiss-i kable'l-vuku (önsezi) ile, Risale-i Nur'un bu memlekette mâsum çocuklara ve kendilerine çok menfaati olacak diye, akıl ve fikirleri derk etmediği hâlde, o mâsumâne hisle Risale-i Nur'un manası itibarıyla tercümanına (yani Bediüzzaman Hazretleri'ne), analarına yalvarmalarından ziyade bir iştiyakla koşuyorlar.

Biz de bir hiss-i kable'l-vuku ile hissediyoruz ki, ileride bu mâsum küçücük mahlûklar içinden büyük Nurcular çıkacak. Ve ileride Nur'un has şâkirtleri olacak ki, bu vaziyeti gösteriyorlar.

Ben de bu nevi küçücük mâsumları, dünyada evlâdım bulunmadığından evlâd-ı mâneviye olarak dualarıma umumen dahil ettim. Her sabah bunları da Nur talebeleriyle beraber dualarımda yâd ediyorum.

Hem onlardan bir mâsumu, kırk yaşındaki lâkayt bir adama tercih etmeme sebep, bunlar günahsız olduklarından ve samimî bir alâka göstermelerinden, “Elbette onları sevmeden bir hakikat var.” diye, ben de o cihetten onları; büyüklere temenna ettiğim gibi, onların temennalarına mukabele ediyordum.

Hem mâsumiyetleri, hem ileride tam Nurcu olmalarına binâen, dualarını kendi hakkımda makbul olacak diye onlara derdim: “Madem siz benim evlâd-ı mâneviyem oldunuz. Ben size dua ediyorum. Sizin günahınız olmadığı için, duanız benim hakkımda inşallah makbuldür. Siz de bana dua ediniz. Çünkü ziyade hastayım.” derdim.

Benim ve yanımdaki kardeşlerimin kuvvetli bir ihtimalle kanaatimiz geliyor ki, masonlar ve zındıkların plânı ile bolşevizm (komünizm) tarzında gençleri terbiye etmek için bir vakit bazı mektepler açıldığı ve sonra değişen bu mekteplerde gençleri ifsada çalışmalarına mukabil, İslâmiyet’in kahraman bayraktarı olan Türk milletinin mâsum küçücük yavruları, nuranî bir intibah (uyanış) ve bir hiss-i kable’l-vuku ile Nurlar’dan ders almaları, gençlerin başına gelen o belâyaya karşı bir mukabeledir. Ve inşallah o yavruların hem kendileri, hem gençler, mason ve dinsizlerin ve zındıkların şerlerinden kurtulmalarına bir işarettir ki bu acip vaziyeti gösteriyorlar. (Emirdağ Lâhikası-2, s. 91-92)

Said Nursî

Evet, bu vaziyeti biz de gözümüzle görüyoruz.

Hizmetinde Bulunan Nur Talebeleri

[On Yedinci Lem'a'nın bir parçasıdır.]

On İkinci Nota

Ey bu Notaları dinleyen dostlarım! Biliniz ki; ben hilâf-ı âdet olarak, gizlemesi lâzım gelen Rabbime karşı kalbimin tazarrû ve niyaz ve münâcâtını bazen yazdığımın sebebi; *ölüm, dilimi susturduğu zamanlarda, dilime bedel kitabımın söylemesinin kabulünü rahmet-i ilâhiyeden rica etmektir.*

Evet, kısa bir ömürde, hadsiz günahlarıma keffâret olacak muvakkat lisanımın tövbe ve nedâmetleri (pişmanlıkları) kâfi gelmiyor. Sâbit ve bir derece dâim olan kitabın lisanı daha ziyade o işe yarar.

İşte on üç sene¹(Hâşiye) evvel dağdağalı (gürültülü) bir fırtına-yı ruhiye neticesinde, Eski Said'in gülmeleri Yeni Said'in ağlamalarına inkılâb edeceği hengâmda, gençliğin gaflet uykusundan ihtiyarlık sabahıyla uyandığım bir anda şu münâcât ve niyaz, Arabî yazılmıştır. Bir kısmının Türkçe meâli şudur ki:

“Ey Rabb-i Rahîmim ve ey Hâlık-ı Kerîmim! Benim sû-i ihtiyârımla (irademi kötüye kullanmam sebebiyle) ömrüm ve gençliğim zâyî olup gitti. Ve o ömür ve gençliğin meyvelerinden elimde kalan, elem verici günahlar, zillet verici elemeler, dalâlet verici vesveseler kalmıştır. Ve bu ağır yük ve hastalıklı kalb ve hacâletli (utançlı) yüzümle kabre yakınlaşıyorum. Bilmüşâhede göre göre gayet süratle, sağa ve sola inhiraf etmeyerek (sapmayarak), ihtiyârsız (iradesiz) bir tarzda, vefat eden ahbab ve akran ve akâribim (akrabalarım) gibi kabir kapısına yanaşıyorum.

O kabir, bu dâr-ı fânîden (fânî diyardan) firâk-ı ebedî (ebedî ayrılık)

ile ebedü'l-âbâd (sonsuzluk) yolunda kurulmuş, açılmış evvelki menzil ve birinci kapıdır.² Ve bu bağlandığım ve meftun olduğum şu dâr-ı dünya da, kat'î bir yakîn ile anladım ki; hâliktir (helâk olup) gider ve fânîdir ölür. Ve bilmüşâhede, içindeki mevcûdât dahi, birbiri arkasından kâfile kâfile göçüp gider, kaybolur. Hususan benim gibi nefs-i emmâreyi (kötülük emreden nefsi) taşıyanlara şu dünya çok gaddardır, mekkârdır (hilekârdır). Bir lezzet verse, bin elem takar çektirir. Bir üzüm yedirse, yüz tokat vurur.

Ey Rabb-i Rahîmim ve ey Hâlık-ı Kerîmim! ³ *كُلُّ ات قَرِيبٌ* sırrıyla ben şimdiden görüyorum ki; yakın bir zamanda ben kefenimi giydim, tabutuma bindim, dostlarımla veda eyledim. Kabrime teveccüh edip giderken, senin dergâh-ı rahmetinde, cenazemin lisan-ı hâliyle, ruhumun lisan-ı kâliyle bağırarak derim: *El-amân el-amân! Yâ Hannân (ey engin şefkât sahibi Allah'ım)! Yâ Mennân (ey ihsanı bol olan Allah'ım)! Beni günahlarımın hacâletinden (utancından) kurtar!*

İşte kabrimin başına ulaştım, boynuma kefenimi takıp kabrimin başında uzanan cismimin üzerine durdum. Başımı dergâh-ı rahmetine kaldırıp bütün kuvvetimle feryad edip nida ediyorum: *El-amân el-amân! Yâ Hannân! Yâ Mennân! Beni günahlarımın ağır yüklerinden halâs eyle (kurtar)!*

İşte kabrime girdim, kefenime sarıldım. Teşyîciler (uğurlayıcılar), beni bırakıp gittiler. Senin afv u rahmetini intizar ediyorum (bekliyorum). Ve bilmüşâhede gördüm ki, senden başka melce (sığınak) ve mence (korunak) yok. Günahların çirkin yüzünden ve mâsiyetin vahşi şeklinden ve o mekânın darlığından bütün kuvvetimle nida edip diyorum: *El-amân el-amân! Yâ Rahmân! Yâ Hannân! Yâ Mennân! Yâ Deyyân (varlığın hukukunu ve hesabını hakkıyla bilen, veren ve görecek olan Allah'ım)! Beni çirkin günahlarımın arkadaşlıklarından kurtar, yerimi genişlettir. İlâhî! Senin rahmetin, melceimdir (sığınağımdır) ve rahmeten li'l-âlemîn*

(âlemlere rahmet) olan Habibin, senin rahmetine yetişmek için vesîlemdir. Senden şekvâ (şikâyet) değil, belki nefsimi ve hâlimi sana şekvâ ediyorum.

Ey Hâlık-ı Kerîmim ve ey Rabb-i Rahîmim! Senin Said ismindeki mahlûkun ve masnûun ve abdin hem âsî, hem âciz, hem gafil, hem cahil, hem alîl (hasta), hem zelil, hem müsî' (kötülük yapan), hem müsî (yaşlı), hem şakî (bedbaht), hem seyyidinden kaçmış bir köle olduğu hâlde, kırk sene sonra nedâmet edip senin dergâhına avdet etmek istiyor. Senin rahmetine ilticâ ediyor. Hadsiz günah ve hatîâtlarını (hatalarını) itiraf ediyor. Evhâm (kuruntular) ve türlü türlü illetlerle müptelâ olmuş. Sana tazarrû ve niyaz eder. Eğer kemâl-i rahmetinle onu kabul etsen, mağfîret edip rahmet etsen; zâten o senin şanıdır. Çünkü Erhamü'r-râhimîn'sin (merhametlilerin en merhametlisisin). Eğer kabul etmezsen, senin kapından başka hangi kapiya gideyim? Hangi kapı var? Senden başka Rab yok ki, dergâhına gidilsin. Senden başka hak mâbud yoktur ki, ona ilticâ edilsin!..”

لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ وَحْدَكَ لَا شَرِيكَ لَكَ أُخِرُ الْكَلَامِ فِي الدُّنْيَا
وَأَوَّلُ الْكَلَامِ فِي الْآخِرَةِ وَفِي الْقَبْرِ: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ⁴

* * *

On İkinci Nota'da derin muhasebe var. Çünkü Üstad Hazretleri gibi her zaman haram ve helale, hatta şüpheli şeylere karşı bile çok dikkatli ve hassas yaşamış bir zât, “Kısa bir ömürde, hadsiz günahlarıma keffaret olacak muvakkat lisanımın tövbe ve pişmanlıkları kâfi gelmiyor.”, “Gençliğin gaflet uykusundan ihtiyarlık sabahı ile uyandım.”, “İrademi kötüye kullanmam sebebiyle ömrüm ve gençliğim zâyi olup gitti. Ve o ömür ve gençliğin meyvelerinden elimde kalan, elem verici günahlar, zillet verici elemeler, dalâlet verici vesveseler kalmıştır. Bu ağır yük ve hastalıklı kalb ve utançlı yüzümle kabre yakınlaşıyorum.”, “Senin Said

ismindeki mahlûkun ve masnûun ve kulun, hem âsî, hem âciz, hem gafil, hem câhil, hem alîl, hem zelil, hem kötü, hem yaşlı, hem şakî, hem efendisinden kaçmış bir köle...” diye kendisinden bahsediyor. Nefsini yerden yere vuruyor. Bizlere ibret olacak derin bir muhasebede bulunuyor. İmam Rabbânî Hazretleri gibi büyüklerde de böyle muhasebeler vardır. Bunlar, kalbi incelten, kibri kıran ve nefis-i emmâreye haddini bildiren rekâiklerdir. Böyle derslere hepimizin ihtiyacı vardır. Bize yol göstermesi bakımından çok önemlidir. Benzer ifadelerle biz de böyle bir durum muhakemesi ve nefis muhasebesi yapmalıyız.

1¹ Hâşiye: Te’lif tarihine göredir.

2 Bkz.: “Kabir, âhiret menzillerinin birinci menzildir. Kişi ondan kurtulabilirse, ondan sonrakiler daha kolaydır. Ondan kurtulamazsa ondan sonrakiler bundan daha zordur, daha şiddetlidir.” (Tirmizî, *Zühd* 5; İbn-i Mâce, *Zühd* 32; Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 1/63).

3 “Her gelecek şey yakındır.” (Suyûtî, *ed-Dürru’l-müntesira*, s. 15; Aclûnî, *Keşfü’l-hafâ* 2/149. Ayrıca bkz.: İbn-i Mâce, *Mukaddime* 7; Dârimî, *Mukaddime* 23).

4 Senden başka ilâh yoktur. Sen birsin. Senin hiçbir ortağın yoktur. Dünyada son sözümüz, âhirette ve kabirde de ilk sözümüz şudur: Şehâdet ederim ki Allah’tan başka ilâh yoktur; yine şehâdet ederim ki Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem) Allah’ın resûlüdür.

[Emirdağ Lâhikası'ndan]

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

.....

Birincisi: Risale-i Nur'un fitraten ve zamanın vaziyetine göre talebesi olacak, başta, **mâsum çocuklardır**. *Çünkü bir çocuk, küçüklüğünde kuvvetli bir ders-i imanî alamazsa, sonra pek zor ve müşkül bir tarzda İslâmiyet ve imanın erkânlarını ruhuna alabilir.* Âdeta gayr-i müslim (müslüman olmayan) birisinin İslâmiyet'i kabul etmek derecesinde zor oluyor, yabani düşer. Bilhassa, peder ve vâlidesini dindar görmezse ve yalnız dünyevî fenlerle zihni terbiye olsa, daha ziyade yabanilik verir. O hâlde o çocuk, dünyada peder ve vâlidesine hürmet yerinde istiskal edip (varlıklarını bir ağırlık kabul edip) çabuk ölmelerini arzu ile onlara bir nevi belâ olur. Âhirette de onlara şefaathçi değil, belki dâvâcı olur: "Neden imanımı terbiye-i İslâmiye ile kurtarmadınız?"

İşte bu hakikate binâen, en bahtiyar çocuklar onlardır ki, Risale-i Nur dairesine girip dünyada peder ve vâlidesine hürmet ve hizmet ve hasenâtı ile onların defter-i a'mâline vefatlarından sonra hasenâtı yazdırmakla ve âhirette onlara derecesine göre şefaath etmekle bahtiyar evlât olurlar.

Risale-i Nur'un ikinci kısım talebeleri: Fıtraten Risale-i Nur'a muhtaç, bir derece de dünyadan ürkmüş veyahut küsmüş **kadınlardır**. Hususan bir derece yaşlı da olsa, Risale-i Nur, ona hakikî bir gıda-yı mânevîdir. Çünkü Risale-i Nur'un dört esasından birisi şefkattir ki, ism-i Rahîm'in mazhariyetinden gelmiş. Kadınların da en esaslı hâssaları ve fitrî vazifelerinin mayası, şefkattir... (Emirdağ Lâhikası-1, s. 36)

* * *

Aziz, Mâsum Evlâtlarım!

Kur'ân'ı öğrenmek için ders almaya çalışıyorsunuz. Sizin bildiğiniz yeni harfte noksanlar olduğu için, mümkün oldukça yeni harften okunmamak lâzım gelir.

Hem Kur'ân'ı okumanın faydası, yalnız hâfız olmak ve dünyada onunla bir makam kazanmak, bir maaş almak değil; belki her bir harfi, hiç olmazsa on hayrından tâ yüze, tâ binlere kadar cennet meyvelerini, âhiret faydalarını vermesini düşünüp¹ ve ebedî hayatın rahatını ve saadetini temin etmek niyetiyle okumak lâzımdır.

Evet, mekteplerde, dünya maîşeti, ya rütbeleri için fenleri ders okumak, bu kısacık dünyevî hayatta derecesi, faydası bir ise, ebedî hayatta Kur'ân ve Kur'ân'ın kudsî kelimelerini ve nurlu ve imanî manalarını öğrenmek binler derece daha kıymetlidir. Onlar şişe hükmünde, bunlar elmas hükmündedir.

Hem peder ve vâlideenize hakikî ve faydalı evlâtlar olabilirsiniz. Siz, mâdem mâsumsunuz, daha günahınız yok; böyle kudsî bir niyetle okusanız, sizleri Risale-i Nur'un mâsum şâkirtleri içinde kabul edip umum şâkirtlerin dualarına hissedar olursunuz ve nurlu ve mübarek talebeler olursunuz.

Hem üstadınızı, hem sizi, hem peder ve validelerinizi, hem memleketinizi tebrik ediyorum. (Emirdağ Lâhikası-1, s. 226-227)

* * *

Emirdağ Lahikası'ndan alınan ilk mektupta, Risale-i Nur'un fitraten ve zamanın vaziyetine göre talebesi olacakların başında masum çocukların, ikincisi de dünyadan ürkmüş veya küsmüş kadınlar olduğu ifade ediliyor. Onun için çocuklara seviyelerine göre küçük yaşlarda dinî telkinlerin güzelce verilmesi ve zorlamadan, sevdirek Kur'ân-ı Kerîm'in öğretilmesi lâzımdır. Yoksa yaşlanınca çok zorlanırlar, sıkılırlar, utanırlar ve şeytan onların bu damarlarından çok istifade eder. Bilhassa bilmeyerek şeytana yardım edenlerin, "Bu yaşta ha!", "Şuna bak, daha yeni

öğreniyor!..” gibi küçümsemeleri iyice soğutur onları. Nefis ve şeytana oyuncak olur; komplekslerine yenilir ve isyan deryasının girdaplarında boğulur giderler.

Dünyadan ürkmüş ve küsmüş kadınların şefkatle yapışacakları tek dinî eser, Allah’ın **Rahîm** ve **Hakîm** ismine mazhar olan Risale-i Nur’lardır. Onun için bu güzelliklerden o hanımları haberdar etmek gerektir. Bilhassa Batı toplumlarında bizim insanlarımızdan bile çok sayıda hanım mevcuttur. Ablalarımızın bir an önce o hanımlara ulaşmaları, sisli-bulutlu hatta karanlık dünyalarını bu Kur’ân Nurlar’ı ile aydınlatmaları gerekir...

Devamındaki mektupta da Üstad Hazretleri yeni harflerle (Lâtin harfleriyle) Kur’ân öğrenmek ve okumanın zorluğunu beyan ederek aslî harflerle öğrenip okumalarını istiyor. Mesela Lâtin harflerinde, peltek “se” (ث), boğazı hırlatarak telaffuz eden “ha” (خ), peltek “zel” (ذ), “ayn” (ع), peltek ve kalın “za” (ظ), “dât” (ض) harfleri yoktur. Aslına uygun söylenmeyince de mânâ bozular. Bu da ancak İslâm Harflerini öğrenip doğru telaffuz etmekle mümkündür.

[1](#) Kur’ân okurken her bir harfine on sevap verileceğine dair bkz.: Tirmizî, *Fedâilü’l-Kur’ân* 16; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef* 6/118; Taberânî, *el-Mu’cemü’l-kebîr* 9/130.

[İstanbul Hanımlarının Mektubudur.]

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ¹ ، وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ²
السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ أَبَدًا دَائِمًا³

*Çok Muazzez, Çok Mübarek ve Çok Şefkatli Üstadımız,
Efendimiz!*

Eskiden ne acı günler, ne kara günler geçirdik. Çocuklarımızın Kur'ân dersine gitmeleri bile yasak edilmişti. Mekteplerde de din dersleri kaldırılmıştı. Risale-i Nur yazarları mahkemelere veriyorlardı. Siz çok mübarek üstadımıza, din düşmanları çok eziyetler yaptılar. Çok cefalar çektirdiler. Risale-i Nur yazdı, dine yeniden büyük bir kuvvet verdi, Müslümanlığı ilerletti diye sizi ölüme mahkûm etmeye çalıştılar. Biz o acıklı günlerde ağladık, sızladık, “Ya Rabbi! Üstadımızı muhafaza eyle! Dinimize, üstadımıza, Risale-i Nur’a düşmanlık edenleri kahreyle!” diye Allah’a yalvarıyorduk. Âdetâ kanlı gözyaşları döküyorduk. Sonunda Cenâb-ı Hak siz üstadımızı muhafaza etti; dinsizler yıkıldılar. Müslümanlığı yok etmeye kastedenler, müzmahil oldular (yıkıldılar, darmadağın oldular). Siz üstadımız ise, dinî hizmetinizde muzaffer oldunuz. Milletimizi dinsizlerin zararından kurtardınız, zaferler kazandınız. Müslümanların mesûd günler geçirmesine sebep oldunuz. Bu sayede dinî istiklaliyetimize, dinî hürriyetimize kavuştuk. Risale-i Nur matbaalarda çok çok basılmaya başladı, biz kadınlar çok mesrur olduk. Nurlarımızı basılmış görünce, yeniden dünyaya gelmişçesine sevinçler içerisinde kaldık. Bize binlerce beşibirlikler, altınlar, elmaslar

verselerdi, ipekten, atlastan elbiseler dağıtsalardı; bizi bu derece memnun edemezlerdi. Risale-i Nur'u bastırmak, dine, imana en birinci, en büyük hizmettir.

Üstadımız, Efendimiz! Din, iman aşkıyla, Müslümanlık duygusuyla mesûd olabilecek biz anneler; yavrularımıza Kur'ân-ı Kerîm'i öğretiyoruz, Risale-i Nur'a çalıştırıyoruz. Risale-i Nur'un iman, İslâmiyet dersleriyle terbiye etmeye çalışıyoruz. Evlerimiz birer Medrese-i Nuriye oluyor elhamdülillah. Eğer çocuklarımıza Risale-i Nur okutmazsak; yoldan çıkarıcı bu zamanın tehlikelerine düşecekler, fena göreneklere kapılacaklar, kötülükleri taklid edecekler. Bizim başımıza bela ve dert kesilecekler. Âhirette de "İmanımızı neden kurtarmadınız?" diye anne ve babalarından davacı olacaklardır. Bunun için, sevgili yavrularımızın kalblerine Risale-i Nur sevgisini aşılıyor. Kadınların çocuklarına karşı şefkatleri fazladır. Eğer çocuklarının ebedî âhîret hayatlarını kurtaracak iman dersleri verilmezse, bu ihmal edilir de yalnız muvakkat fânî dünya hayatına çalıştırılırsa, o vakit çocuklara olan şefkat, hakikî yerine sarfedilmiş olmaz. Çocuğun hem dünyada hem âhirette de felâketine sebep olan bir şefkat olmuş olur.

Çocuklarımıza okşayarak, sevgiyle diyoruz ki:

"Evlâdım! Risale-i Nur seni hem dünyada, hem âhirette mesûd, bahtiyar edecek en büyük ve en hakikî bir din kitabıdır, iman dersleridir. Okumaktan mahrum kalırsan, iman derslerini şimdi alamazsan; hem dünyada, hem âhirette bedbaht olursun, perişan kalırsın." diyerek ve Risale-i Nur hakkında yazılmış olan mektupları, destanları, kasideleri, şiirleri okuyarak, okutarak Risale-i Nur'un sevgisini kalblerine, büyüklüğünü ruhlarına yerleştirmekte devam edeceğiz. Dualarınız sayesinde Risale-i Nur'un dersleriyle inşallah evlâtlarımız İslâmiyet'e, hem bize, hem milletimize hayırlı, dindar gençler olarak yetişirler.

Mübarek Üstadımız! Sevgili Rabbimizin kalblerimizde

rahmetiyle dercettiği (yerleştirdiği) muhabbet hissini; neden bizi ebedî saadete götürecek olan iman dersleri, Risale-i Nur ve siz üstadımız yolunda sarfetmeyelim? Başka yolda sarfetsek; bize dünya ve âhirette eyvahlar dedirtecek, hüsrana götürecek, belki de ebediyen ağlatacak. Eğer çocuklarımıza da bu ehemmiyetli hakikati aşlamakla hakikî şefkatimizi sû-i istîmal etmeden gösterebilsek, analık vazifemizi bihakkın îfâ etmiş olacağız.

Risale-i Nur hakkında, içinde çok güzel konferans ve nurlu mektublar ve pek güzel kasideler bulunan kitabı Bursa'dan getirttik. Okudukça, dinledikçe çok mesrur oluyoruz, ruhlarımız şâd oluyor. Onları yazan Nur talebesi kardeşlerimizden Cenâb-ı Hak razı olsun, âmîn!

أَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي⁴

Duanıza muhtaç

İstanbul Hanımları

1 Her türlü noksan sıfatlardan uzak olan Allah'ın adıyla.

2 “Hiçbir şey yoktur ki, O'nu hamd ile beraber tesbih (tenzih) ediyor bulunmasın.” (İsrâ Sûresi, 17/44)

3 Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi; sonsuza kadar sürekli üzerinize olsun!

4 Kendinden başka her şeyin fânî olduğu gerçek Bâkî, Allah'tır.

[İmana fedakârâne hizmet eden bir hanımın manzumesidir.]

Risale-i Nur Müellifi Üstadım Hazretleri'ne!

Mânevî Nur kılıcını almış eline,
Vuruyor münafıkların baş ve beline.
Her söylediği hikmet olan Üstadımın,
Mevlâm ilim vermiş o nur diline.

Bu nasıl ateştir böyle yakıyor.
Kavrulup dumanı göğe çıkıyor.
İman, Kur'ân dersi veren Üstadımın,
Kaleminden âleme nurlar akıyor.

İman yolunda canını feda eylemiş.
Bu Şâhide şimdiye dek neylemiş!
Sahih olan hadis ve işaretlerle,
Resûl, O'nun geleceğini söylemiş.

Talebelerine Üstad “Durmayın!” diyor.
“Münafık sözüne uymayın!” diyor.
Fânî ile, fena ile ilgisi yoktur,
“Bana fânî şeyler sormayın!” diyor.

Şâhide durma böyle,
Hakkı her yerde söyle.
Risale-i Nurlar'la,
İmana hizmet eyle.

Nur definesi kazdır.
Nurlar'ı okut yazdır.
Vaktini boş geçirme,

Çünkü ömür pek azdır.
Okuduğun Nur olsun,
Kalbine Nurlar dolsun,
Nurlar'ı okumakla,
İmanımız kurtulsun.

Gözleri nur saçıyor.
Kalblerde gül açıyor.
Nur'un hakikatinden,
Münafıklar kaçıyor.

Kardeşler hep ağlıyor.
Üstad'a bel bağlıyor.
Nurlar'daki hakikat,
Derya gibi çağlıyor.

Kalblerimiz hep uyur.
Üstadım dua buyur!
Ömrümüz tükenmeden
Bize imanı duyur...

الْباقِي هُوَ الْباقِي

Nurcu hanımlar namına çok kusurlu
Şâhide

[Hanımlar Rehberi'ne ilave olunacaktır.]

Üstadımız'a, Ramazan-ı Şerif'ini tebrik münasebetiyle yazılan ve İzmir, Manisa ve havalisinde Risale-i Nur'un ehemmiyetli ve tesirli hizmet ve intişarının (yayılmamasının) ve hanımlar arasında hüsn-ü tesirinin bir numûnesi olan bu mektub, aynen İstanbul'daki Nurcu hanımların yazdıkları mektub nev'inden; İzmir, Manisa ve havalisinde merhum Hâfız Ali, Hasan Feyzi ve Halil İbrahim (rahmetullâhi aleyhim) gibi, kadınlardan da hâlis Nur kahramanları çıktığını gösteriyor.

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ¹

Ey kalbimizdeki sonsuz sevgilerimizi ifadeden âciz kaldığımız çok muhterem, çok muazzez ve çok sevgili Üstadımız, Efendimiz Hazretleri!

Hulûlüyle (girmesiyle) müşerref olduğumuz Ramazan-ı Şerifinizi, bütün ruh u canımızla tebrik ediyoruz. Kusurlarımızı afv ederek biz bîçâreleri Nur Talebeleri olarak kabul buyurmanızı yalvarıyoruz.

Ey ruhumuzun gıdası ve kalbimizin ebedî sönmez meş'alesi, maddî ve mânevî dertlerimizin dermanı ve ey Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan'ın azametli, berrak ve safî nurundan fişkırان ve bütün insanlık âlemini aydınlatmak kudretini hâiz olan yüksek eserin tercümanı olan Üstadımız!

Sen, insanları Allah ve Resûlullah yoluna sevk ederek hakikat-i insaniyeyi idrak ve iz'ân sahibi her genç ve ihtiyara, avâm ve havassa tam manasıyla anlatmaya çalışan ve bunda muvaffak olan bir hâdim-i imansın.

İşte bu cihetledir ki: Bu asırda Kur'ân-ı Kerîm'in bir mu'cize-i mâneviyesi olan Risale-i Nur'a bütün ruh u canımızla ve bütün

mevcudiyetimizle sarılıyor; tâzim, tebcil ve tekrim ediyoruz. Bizim Risale-i Nur'a olan bu bağlılığımızı gevşetecek hiçbir kuvvet yoktur. Hatta bunun tasavvuru dahi imkânsızdır. Çünkü o, gönüller üzerine müesses imanî bir râbıttır. Biz sizin ve Risale-i Nur'un yolundan asla ayrılmayacağız. Ve bu eşsiz Nur'dan daima istifade edeceğiz inşallah... Çünkü o, yeryüzünde emsaline rastlanmayan ve bundan sonra dahi rastlanmasına imkân olmayan bir derya-yı iman ve bir tevhid hazinesidir. İşte biz, bize böyle eserler hediye eden siz mübarek ve aziz üstadımıza ebediyen medyun ve minnettarız.

Ey mübarek ve çok sevgili Üstadımız, Efendimiz Hazretleri! Mensup olduğumuz mukaddes dinimiz hakkında kâfi derecede bilgi edinmemiz ve istikbalimizi ve ebedî saadetimizi temin edebilmemiz için dinî bir eser, hem de bu asrın azgınlaşmış ve önüne geçilmesi pek güçleşmiş küfrî ve gayr-i ahlâkî cereyanlarından kurtaracak nurlu ve ışıklı bir eser ararken, nihayet Cenâb-ı Hak'ın lütf u inayetiyle bize ihsan edilen Risale-i Nur'u bulduk ve okuduk. Ondaki feyiz hiçbir eserde mevcut olmadığından onun bir harika olduğunu idrak ettik. Çünkü Risale-i Nur, kararan kalpleri hidayet nuruyla aydınlatan ve biz bîçâreleri zulmetten nura, dalâletten hakikate, dünya ve âhirette saadet ve selâmete kavuşturacak bir mürşid-i ekmel ve mürebbî-i âzamdır.

Biz âcizleri böyle eserleri okumak şerefiyle müşerref kılan Cenâb-ı Hak'a binler, yüz binler defa hamd ü sena ediyoruz. Bütün dünyanın asırlardan beri beklediği ve nurundan istifade etmek için can attığı, fakat muvaffak olamadığı böyle bir hazine-i ilmiyeyi bizlere okumayı nasib eden o Hâlık-ı Zîşan'a teşekkürün âhir ömrümüze kadar secdeden başımızı kaldırmamak yeridir... Temenni ediyoruz ki: Cenâb-ı Hak bizleri Risale-i Nur'dan ve sevgili Üstadımız'dan ebediyen ayırmasın! Âmîn, âmîn, âmîn!..

Ey kıymetli Üstadımız, Efendimiz! Siz Kur'ân ve iman hizmeti

için her şeyinizi feda ettiniz. Mâruz kaldığınız o kadar şedit zulüm ve işkencelere ve giriftar edildiğiniz çok musibet ve belalara karşı, son derece sabır ve tahammül ettiniz. Din ve İslâmiyet düşmanlarının şiddetli tazyiklerine rağmen vazifenizden asla vazgeçmediniz. Siz mahkemelerde kalbinizde hiçbir korku hissetmeden, İslâmiyet’i bilâ-pervâ (çekinmeden, korkusuzca) müdafaa ettiniz. Ettiniz de böyle âlî ve saadet-i dâreyne kâfi ve vâfi (yeterli, başka bir şeye ihtiyaç bırakmayan) eserler vücûda getirdiniz ve en büyük iman dâisi (davetçisi) oldunuz. Ve böylece bütün beşeriyete son bir defa olmak üzere Din-i Hakk’ı bütün azamet ve şümûlüyle, olanca kuvvet ve şâşaasıyla tanıtmak ve yaymak ve tebliğ etmek vazife-i kudsiyesiyle muvazzaf bulunduğunuzu ilân ettiniz. Bu cihadınız size mübarek olsun!..

Bu kudsî vazifeyi îfâ ederken şefkatin şâhikasına yükseldiniz. Birkaç bîçârenin cennete girmesi için bütün kuvvetinizle cehenneme girmeye hazır olduğunuzu söyleyerek ve dünyada emsaline rastlanmamış ve engizisyon² mezâlimine (zulümlerine) rahmet okutturacak derecede şedit zulüm ve belalara sabır ve tahammül ederek bunu isbat ettiniz.

Sizin o Risale-i Nur’daki müessir sözleriniz; ruhumuz, irademiz ve ahlâkımız üzerinde büyük tesirler vücûda getiriyor. Hele o risalelerin şahı “Sözler Mecmuası” defalarca okunmaya ve okutmaya şâyândır. Ve böyle bir eserin birçok mütefekkir ve allâmelerin dahi ellerinden ve dillerinden sudûruna imkân olmadığını söylemek, hiç de mübalağa olamayacağı kanaatindeyiz. Risale-i Nur, her şeyden önce insanlara bir ders-i ibret veriyor. Âhîret fikrini, hesap ve kitap hissini ihya ediyor. Daha dünyada iken ehl-i saadet ve ehl-i dalâletin menzillerini tayin ediyor.

Bizler de Risale-i Nur’un bu derslerinin tesiriyle, fânî hayatın endişelerini hissetmeyecek dereceye geliyoruz. Ve onu okumakla rıza-yı ilâhiyeyi tahsil edeceğimizi ve Cenâb-ı Hazreti

Risaletpenahî'ye³ ve onun sevgili vekili ve tercüman-ı hakikîsi olan siz mübarek üstadımıza kavuşacağımıza son derece inanmış bulunuyoruz. Ve hayatımızın son nefeslerine kadar bu uğurda her şeyimizi feda edeceğiz. Ve önümüze gelen her felâketi izn-i ilâhî ile ve üstadımızın himmetiyle yeneceğiz. Ve bizi bu yoldan çevirmek isteyen gafillere asla kulak vermeyeceğiz inşallah.

Ey sevgili Üstadımız, Efendimiz Hazretleri! Biz sizin ve Risale-i Nur'un kıymetinin bir zerresini bile medh ü sena etmeye muktedir değiliz. Risale-i Nur'un ve sizin medhiyenizi, kudretli talebeleriniz coşkun lisanlarıyla, hararetli aşklarıyla terennüm ediyorlar. Biz ise, onların ayaklarının izlerinde sürüklenerek tâ huzurunuzla kadar çıkabilmek için böyle bozuk lisanımızla bunları size yazdık. O şühedâ-yı hakikat (hak ve hakikat şehidleri) Hâfız Ali ve Hasan Feyzi'nin (rahmetullâhi aleyhima) hatırları için, bizim bu cüretimizi hoş görmeyi hazretinizden niyaz ediyoruz.

الْباقِي هُوَ الْباقِي

İzmir, Manisa ve havalisindeki evlâtlarınız
ve âhiret hemşireleriniz nâmına

Âsime, Fatma, Leman, Ayşe, Nâile

1 Her türlü noksan sıfatlardan uzak olan Allah'ın adıyla.

2 Engizisyon: 16. ve 17. asırlarda Hristiyan Katolik Mezhebi'ne âit kiliselerden alâkayı kesenleri veya papaya karşı gelenleri, çok ağır işkenceler ve dehşetli zulümlerle şiddetli cezalara mahkûm eden mahkemelere verilen isim.

3 Cenâb-ı Hazreti Risaletpenahî: Ruhaniyetine müminlerin her zaman sığındığı çok aziz ve sevgili Peygamber Efendimiz (s.a.s.).

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Gönüller Fâtihi Hazreti Üstadımız, Efendimiz!

Size nasıl Hazreti Üstadımız, Risale-i Nurlar'a da nasıl Nurlarımız diyerek bütün mevcudiyetimizle inanmayalım! Hiç inanmamamıza imkân var mıdır! Evet Hazreti Üstadımız, nurlu yolunuzun Hazreti Peygamberimiz Resûl-i Ekrem (aleyhissalâtü vesselâm) Efendimiz'e gitmiş olduğunu devamlı olarak Nurlarımızı okumakla anlamış bulunuyoruz.

Risale-i Nur'ların, Kur'ân-ı Kerîm'imizin hak kitabı olduğunu gösteren, bizlerin anlayabileceğimiz, düşünebileceğimiz hakikatlerin şemsinden başka bir şey olmadığına bütün dünya şahit olmuştur. Risale-i Nur'lar âb-ı hayat tereşşuhatını ve şuâlarını, kararan ruhlara akıtmakla, içerisinde yaşadığımız asırda ve gelecek devirlerde insaniyete "Vazifene!" diye seslenen ilâhî bir muallimdir.

Kur'ânımız'dan ve imanımızdan çok uzak bırakıldığımız devr-i sâbıkta (önceki dönem), dalâlet uçurumlarına yuvarlatılıp bilmeyerek ebedî hapslere ve idamlara dûçar edilmeye (mâruz bırakılmaya) çalışıldığımız o karanlık günlerde, elinizdeki Kur'ân'ın nurlu ve elmas kılıcı ile geldiniz. Barla yaylasına indiniz. Dinsiz felsefe ve tabîyyûnlara boyun eğdirdiniz, diz çöktürdünüz. Bütün kara düşüncelileri ilzam ederek (susturarak) komünizm, siyonizm ve masonların bellerini bir daha tedavi edilmemek üzere kırdınız.

Cenâb-ı Hakk'ın sizi ve dolayısıyla Nurlar'ı; ehl-i imanı iman-ı tahkikîye yükselterek ebedî zulmet (karanlık) yerine ebedî saadet temin etmeleri için ihsan etmiş olduğuna hiç şübhemiz kalmadı.

Size Hazreti Peygamberimiz'in yirminci asırdaki elçisi ve Kur'ân hizbinin (cemaatinin) kurtarıcısı demekle, bir hakikati ifade etmiş olduğumuza inanıyoruz.

Kur'ânımız, geveze akılların felsefesi diliyle hâlâ inkâr edilmek istenirken; Risale-i Nur, Kur'ân'ın bir aynadarlığını yaparak biz avâmlara da bu kitabın Allah kanunu olduğunu ve ancak bu kanunun ebedî saadete götüren bir rehber bulunduğunu apâşikâr gösteriyor.

Dün bilmiyorduk, bugün anlıyoruz ki; ulvî dinimiz olan ve semâvî dinlerin süzölmüşü ve bütün ruhların gıdası bulunan bu güneşi inkâr edicilerin devrinde öylesine bir zihniyet belirmiş ki bu feci ve korkunç zihniyet, ne firavunlarda ve ne de Ebu Cehil'lerde mevcut değilmiş.

Bugün neşredilen bu Tarihçe-i Hayat'ınızda da görülüyor ki; siz Hazreti Üstadımız Bediüzzaman'a tatbik edilen zulümler, Barla yaylasına nefyiniz ile başlıyor. Isparta, Eskişehir, Kastamonu, Denizli, Emirdağ ve Afyon'a nefyedilmelerinizde zâhiren din düşmanları tarafından sürgün edilmişsiniz. Hakikatte binlerce ehl-i iman ve hak söze hasret mekteplilerin gönüllerini fethederek kurtaracak rabbânî bir memurdunuz. Hem onlara yol gösterecek hakikî bir örnektiniz. Gelecek nesilleri idam-ı ebedîye mahkûm etmek isteyenler, siz üstadımızı defalarca zehirlemişlerse de o zehirler bu cinayetin azametinden ürkmüşler ve birer panzehir hâline münkalib olarak (dönüşerek) ehl-i küfür ve iman için ayırıcı birer vesika olmuşlardır.

Siz Hazreti Üstadımız, bizim kurtarıcılığımıza tayin edilmiş olduğunuzdan Allah'ın izni ile idam sehpaları dahi birer ilânnâme hükmüne geçmiştir. Ankara davasında kahraman ihtiyar ve genç ağabeylerimiz; dün binler olan, bugün milyonları aşan talebelerinizin yüksek seciyelerini (karakterlerini) bütün İslâmiyet nâmına isbat eden birer örnek oldular.

Ankara Birinci Ağırceza Mahkeme Heyeti'nin karşısında, nurlu kardeşlerimizin birinci muhakemelerinde bulunduk. Konya'dan üç Nurcu kadın kardeş bulunmuştuk. Yüzlerce kadın ve erkek kardeşlerimizle, hakkın hakikatini gördük ve şahit olduk. Bir avukat ağabeyimiz, hüviyeti ve mesleği sorulduğu zaman; "Risale-i Nur'un hizmetkârıyım." demişti. Risale-i Nur'u nasıl tanıdığını anlatırken "1952'de Nurlar'ı tanıdım. 1954'de hizmetlerine girdim. 1957'de Hukuk Fakültesi'ni bitirip kendimi Nurlar'ın hizmetine verdim." demesiyle gözyaşları içerisinde kaldık. "Allah Allah" demekten kendimizi alamadık. Siz Hazreti Üstadımız'dan ve Nurlar'ın hizmetinde bulunan ağabeylerimizden Allah razı olsun.

Kıymetli Üstadımız, Efendimiz! Sizin mübarek dualarınız hürmetine, Cenâb-ı Allah'ımızın lütf u ihsanatı ile Konya'da Nurlar'ı okuyanlar günden güne çoğalmakta olduğunu siz Hazreti Üstadımız'a müjde etmek ve iman kurtarma davasındaki zaferinizin şahidi olarak sizi tebrik etmek şerefini bizlere bahşeden Cenâb-ı Allah'ımıza ne kadar şükretsek azdır. Dünkü Medrese-i Yusufiye'nin bir misali olan hapishanelerin demir parmaklıklarını Nur'un şualarıyla eriterek, o Nurlar'ın ekmek gibi evlerimize girmelerine vasıta olan hizmetinizin muakkiblerinin (takipçilerinin) binler değil, yüzbinler değil, milyonları aştığını da ayrıca işitiyoruz, şahit oluyoruz.

Evlerimizin birer Medrese-i Nuriye olduğunu şu mektubumuzla bildirmek vesilesi ile siz Hazreti Üstadımız'a diyoruz ki: Siz, müşriklerin ellerinden bizleri kurtardınız. Ellerimize birer nişane-i necat (kurtuluş belgesi) olarak iman vesikalarını verdiniz. Sizin hizmetinizle bizler, şu gençlik hevesatımızdan ferâgat edip Nurlar'a sarıldık. Değil topraklarımızda, bütün dünyada Nurlarımızla beraber zaferlerden zaferlere gideceğimize inanıyoruz. Bu zafer, Allah'a giden nurların zaferidir. Bu zafer, Asr-ı Saadet'te Peygamberimiz'in açtığı nurlu yolu takip edenlerin

zaferidir. Bu zafer, imanlıların zaferidir. Galebe, İslâm'ındır. Mağlubiyet ise dünkü ve bugünkü dinsiz gruplarıdır. İmanlı gönülleri hiçbir kuvvet mağlub edemeyeceğine bütün dünya şahit olmaktadır. Risale-i Nur'un iman hizmetindeki zaferi bunu bir kere daha gösteriyor.

Siz olmasaydınız; biz bu asrın riyâkârlıktan ibaret fânî zînetlerini, medeniyet asrının emri diye çoktan kalblerimize yerleştirmiş, ruhlarımızı elmas seviyesinden mülevves (kirli) kömür mahiyetine düşürmüş olacaktık. Cenâb-ı Hak, sizin vasıtanızla bizlere Nurlarımız'ı ihsan etmiş olduğundan Nurlarımız'ın ışığında o zulmetli gecelerle, o dessoşlar (düzenbazlar) medeniyetinin çirkinliklerini apaçık görebiliyoruz. Allah'ımızın bu inayetine hamd ü senalar ederiz.

Bu asrın ne korkunç ve ne dehşetli bir asır olduğunu görebilmekliğimiz için, ancak ve ancak tahkikî imanın dürbünü ile seyretmekliğimiz îcab ediyormuş. İman dürbününü kalb ve gözlerine takmayanları, lehviyatları (gayr-i meşrû eğlence ve oyunları) mehâsin (güzellikler olarak) gösteren şu mimsiz medeniyetin¹ dalâlet bataklıkları yutabilir düşüncesiyle biz Nur şâkirtleri çok üzülüyorduk. Fakat Nurlar, Avrupalıların da ruhlarına girerek lehviyatlarını günden güne temizlemekte olduğunu, gelen mektublardan öğrenmiş bulunuyoruz.

Bizler ise bugün imanın nuru ile diyoruz ki: Ey yirminci asrın medeniyet asrı olduğunu iddia eden dinsiz felsefe! Dinsiz tabîyyûn masonlarla kızıl moskoflar! Bizler sizlere bu vatanın güzel topraklarından ve Orta Anadolu'da Hazreti Mevlânâ'nın kucağından seslenerek; Hazreti Muhammed'in (aleyhissalâtü vesselâm) ümmeti, Mevlânâ'nın torunları ve Bediüzzaman Said Nursî'nin talebeleriyiz. Sizler de bizleri iyi tanıyınız. Senin medeniyetini mazi mezarlığına gömmüş bulunuyoruz. Yerine pek taze yirmi birinci asrın güneşi doğmak üzeredir. Bu güneş

islâmların güneşi, Nurlar'ın güneşi ve dolayısıyla Nurcular'ın güneşi olarak doğacaktır inşallah.

Hazreti Üstadımız, Efendimiz! Şu lisan-ı pür-kusurumuzla (çok kusurlu dilimizle) sizinle iman yolunda, Allah yolunda, Kur'ânımız'ın rehberliğinde hakkın hakikatini kabul edişimizin birer vesikasını belirtmekle bu asrın en bahtiyar insanı olduğumuza inanıyoruz. Zira bugün dahi bir talebe nazarıyla bakmış olduğunuz şu fânî vücudunuz Allah'ın yanında, bizlerin yanında ebedîdir. Çünkü mârifetullahı müteveccih olan kalblerimiz, iman kuvvetiyle çarpmaktadır. Bu kuvvet bizleri Allah yolundan, Peygamberimiz Resûl-i Ekrem (aleyhissalâtu vesselâm) Efendimiz'in rehberliğinden, Nurlarımız'dan ayırmayacak ilâhî bir kuvvet olmuştur inşallah.

Allah'ın izni ile kalblerimize Risale-i Nur'un ve Nurlarımızın vermiş olduğu feyizlerle bu mektubu yazdık. Siz Üstadımız'ı hasta hâllerinde pek fazla meşgul ettiğimizden kusurlarımızın affını ayrı ayrı rica eder, Cenâb-ı Allah'tan şifalar dileriz ve Leyle-i Mirac'ınızı tebrik ederiz.

أَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Pek çok dualarınıza muhtaç Konyalı hanımlar namına
**Gülsüm, Elmas, Firdevs, Mediha, Ayşe, Hatice, Fatma,
Sâliha, Şükran, Müşerref, Zehra, Ayşe, Nuran**

1 Mimsiz Medeniyet: Değersiz medeniyet. “Medeniyet” kelimesinin başındaki “m” ve “e” harfi (Osmanlıca'da mim harfi) olmazsa “değersizlik, alçaklık” anlamında “deniyet” kalır.

Hasan Feyzi, Halil İbrahim misillü (gibi) Nur'un kahramanları gibi İstanbul'da kadınlar tâifesinden Nurlar'a harika bir alâkadarlık gösteren hanımların mektubudur.

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Çok Muhterem, Çok Mübarek, Büyük Üstadımız, Efendimiz Hazretleri!

Biz zayıf bîçâreleri talebeliğe kabul ettiğiniz için pek çok sevindik. Dünyalar bizim oldu. Gözlerimiz sevinç yaşlarıyla doldu. Ağladık... Ve ağlayarak Rabbimiz Teâlâ Hazretleri'ne hadsiz şükürler ettik. Cenâb-ı Hak, bu fakirleri, yüz otuz tane eşsiz eserleri her yerde aşkla okunan siz gibi dünyada bir tek Bediüzzaman olan haşmetli bir üstadın dualarına dahil eyledi. Bu zamanın en büyük zâtı olan Risale-i Nur sahibinin talebesi olmak gibi çok büyük bir şerefe, çok büyük bir nimete vâsıl etti...

Âh Üstadımız, ne yapalım! Hediye kabul etmiyorsunuz ki hediye gönderelim. Siz, bizim ebedî hayatımızı kurtardınız. Biz size, en küçük bir iyilik dahi yapamıyoruz. Gerçi dünyalar dolusu iyilik edilse, yine sizin bizi iman-ı kâmile eriştiren Risale-i Nur gibi büyük bir lütfunuza mukabil gelemez. Cenâb-ı Hak, siz üstadımızdan ebediyen razı olsun; âfiyetler, şifalar versin. Ve bizleri üstadımız Bediüzzaman'dan ayırmasın, âmîn!

Ey Rabbimiz! Sevgili Peygamberimiz Habib'in hürmetine bu duamızı kabul eyle, âmîn!

Büyük Üstadımız, Efendimiz! Kendimizde size talebe olmaya liyakat görmüyoruz. Sizin bizlere olan çok şefkatiniz, pek ziyade hamiyetiniz; bizleri dünyada, âhirette saadetlere kavuşturan Risale-

i Nur talebeliğine dahil etmektedir. Risale-i Nur'u okuyoruz. Âhret hemşireleriniz, Risale-i Nur'a çok müştâktırlar. Beraberce okuyoruz. Nur Risaleleri'nden çok, hem pek çok istifadeler ediyoruz. Bizler şimdiye kadar Risale-i Nur'da kadınlara verilen çok kudsî dersleri hiçbir kitapta görmedik, hiçbir hocadan işitmedik. O pek kıymetli, pek güzel, pek tatlı iman hakikatleri bizim ruhumuzun gıdasıdır.

Risale-i Nur'daki mukaddes Kur'ân hakikatleri bizim kalblerimize işliyor, kalbimizde nurdan muhabbet alevleri yandırıyor, imanımıza kuvvet veriyor, mâneviyatta derecatımızı yükseltiyor. Risale-i Nur, bizi fitnelerden uzaklaştırıyor; tarîk-i müstakîme, Kur'ân yoluna intisap ettiriyor. Bizi şeytanların, cinnîlerin ve bizi din perdesi altında aldatıcı, kandırıcı kimselerin şerlerinden emin kılıyor. Hak Teâlâ Hazretleri, siz üstadımızdan ebediyen razı olsun, uzun ömürler versin. Siz üstadımıza olan şükranlarımız sonsuzdur.

Sevgili Peygamberimiz Resûl-i Ekrem (aleyhissalâtü vesselâm) Efendimiz, siz üstadımıza ve Nur talebeleri kardeşlerimize iman ve Kur'ân hizmetinde ebediyen muîn ve yardımcı olsun. Cenâb-ı Hak, sizleri bu Kur'ân hizmetinde muvaffak eylesin! Âmîn, âmîn, âmîn!..

Üstadımız, Efendimiz Hazretleri! Nasıl dert yanalım! İfsat komiteleri, din düşmanları, desiselerle biz kadınları ifsat ettiler; çoklarımızı İslâmiyet'ten uzaklaştırdılar. Bizi yüksek İslâm terbiyesinden, yüce İslâm edebinden mahrum ettiler. Hâlâ da dinimize zararlı şeyleri bize aşılamaaya çalışıyorlar. Hadsiz hamd ve senalar olsun Rabbimize ki, Risale-i Nur bizi bunlara kapılmaktan dahi kurtardı. Risale-i Nur'a nâil olunca, kalblerimize nurlar yağdı. Ruhumuzda nurlu âlemlere pencereler açıldı. Nur Risaleleri'ni okudukça imanımıza, mukaddes dinimize bağlılığımız ziyadeleşti. Peygamberimiz Habib-i Zîşan Efendimiz'e muhabbetimiz

fazlalaştı. Allah'a olan itaatimiz, sevgimiz, aşkımız sonsuz bir hâle geldi. Nurlar'ı okudukça dinimize, imanımıza zarar veren şeyleri ayırtetmeye başladık.

Dinî bir ders veriyorum diye biz safdil kadınları aldatıp, yanlış yollara bizi teşvik eden kimselere gitmez olduk. Çünkü Risale-i Nur bizim gözümüzü açtı. Risale-i Nur'u okumadan evvel bunları bilemiyorduk. Başka şeylere, başka heveslere uyarak günahlar işliyormuşuz. Pâk İslâm kadınlığının şerefine yakışmayan Avrupalı gâvurların vaziyetlerini taklide kapılıyormuşuz. Risale-i Nur bizi cehaletten, o çirkin şeylerden kurtardı, günahlardan uzaklaştırdı, sevaplara nâil kıldı. Risale-i Nur bizim her derdimize derman; acılarımıza nurlu birer merhem oldu. Şimdi iman ediyoruz ki; *Risale-i Nur her şeye devadır. Bu pek nuranî, pek feyizli eserler bize kâfidir. Başka şeylere gitmeye, aramaya ihtiyaç bırakmıyor.*

Biz kadınlar, elhamdülillah dinimize bağlıyız. Fakat biz, bize hakikî bir surette dinimizi öğretecek, bizi ibadete, güzel amellere, güzel ahlâka sevkedecek eserlerden mahrum edildik. Dinsizler, kadınları şaşırttılar. Bunun için bize Kur'ân yolunu öğreten İslâmiyet'in nurlu, selâmetli caddesinde iman ilmini tahsil ettirerek yürüten Nur Risaleleri gibi bir mürşid-i kâmil lâzımdı. Buna çok muhtaç idik. Bizi ebedî saadetlere nâil kılacak, bizi Kur'ân nurlarıyla nurlandıracak, Kur'ân-ı Kerîm'in sonsuz feyizleriyle feyizlendirecek Nur Risaleleri gibi bir üstada, bir esere ihtiyacımız fazla idi. Demek bu Nurlar'ı, bu eserleri, bu üstadı görmüyormuşuz. Demek gaflette imişiz. Gördük, ayıldık, uyandık, Risale-i Nur'a sarıldık. Başkalarının aldatmalarından kurtulduk. Nur Risaleleri'ndeki Kur'ân, iman nurlarına eriştik. Elhamdülillah, Allah'ın bu büyük lütuf ve keremine hadsiz şükürler ederiz...

Üstadımız! Biz, Nur Risaleleri'ne ruh u canımızla sarılıyoruz. Hanımlar Rehberi, Gençlik Rehberi, Küçük Sözler, Hastalar Risalesi, İhtiyarlar Risalesi bizim en büyük rehberimizdir. Bizim

acılarımızı gideren nuranî derslerimizdir. *Hanımlar Rehberi, defalarca okunmaya şâyeste (lâyık) bir eserinizdir. Okudukça, okumak şevki doğuyor.* Gençlik Rehberi'ni tekrar tekrar okuyoruz. Tekrar ettikçe anlayışımız artıyor. Ruh ve kalblerimizde tesiri ziyadeleşiyor.

Sözler'i, Hastalar Risalesi'ni, İhtiyarlar Risalesi'ni sık sık okuyoruz. Bu risalelere, bizler ekmekten, sudan, havadan ziyade muhtaç olduğumuzu; okudukça idrak ediyoruz, anlıyoruz. Böyle böyle Nur Risaleleri'ni devrediyoruz. Nur Risaleleri bizim ruhumuzdur, kalbimizdir, başımızın tacıdır, gönlümüzün nurudur. Nurlar'ı sinemize basıyoruz. Onları yanımızdan, dilimizden, çantamızdan eksik etmiyoruz...

Üstadımız! Nur Risaleleri'ndeki iman nurları, birer gül-ü Muhammedî (aleyhissalâtü vesselâm) gibidir. Biz, bu eserlerinizin bize ne kadar faydalı olduğunu; ruhumuza, kalbimize ne derece tesirler verdiğini dile getirmekten âciziz.

Üstadımız! Nur talebelerinin okudukları, bir eşi, bir benzeri daha dünyada olmayan "Cevşenü'l-Kebir" isimli Peygamberimiz Aleyhissalâtü Vesselâm Efendimiz Hazretleri'nin duasını ve çok sevaplı, çok nurlu, çok faziletli salavât-ı şerifelerinizi elde ettik, okumaya başladık. Sizin devam ettiğiniz bu pek kıymetli, çok mübarek evradlar; bizim zikrimiz, bizim virdimiz oldu elhamdülillah! Fakat en ziyade Risaleleri okumaya gayret ediyoruz, ehemmiyet veriyoruz. Çünkü Nur Risaleleri'ni ne kadar sık sık okursak, bu dualardan daha ziyade feyz alıyoruz. Duaları, evradları mübarek gecelerde, hususan Leyle-i Regaib ve Leyle-i Beraat, Leyle-i Kadir ve Cuma geceleri gibi vakitlerde okuyoruz.

Cenâb-ı Allah, şefkate çok muhtaç olan biz kadınlara; siz gibi çok şefkatli, çok merhametli bir zâtı üstad eyledi. Dünya yüzünde en doğru ve en yüksek, en hakikî, en büyük bir mürşid olan Nur Risaleleri'ni bizlere ihsan buyurdu.

Fânî bir üstadla yapışmamışız ki, o vefat edince biz mürşidsiz kalalım. Ölmeyen, bâkî olan Kur'ân tefsiri Risale-i Nur gibi ebedî bir üstad var. Üstadımız ebediyen bize üstadlık edecek, bize hâmi olacak, bizi ölünceye kadar nurlandıracak inşallah.

Allah'ımıza çok şükürler olsun, biz artık yüksek bir mektep olan Nur mektebine girdik. Kur'ân Nurlar'ına intisap ettik. Risale-i Nur, bizim yüksek derslerimizdir. Risale-i Nur, en büyük nur kaynağı, en zengin feyiz hazinesidir. Biz kadınlar Nur talebeliğiyle iftihar ediyoruz, şeref duyuyoruz. Bu aldatıcı zamanda, tehlikelerin insanıyeti boğduğu bu asırda koruyucu en büyük kale, Risale-i Nur'a talebe olmaktır. Risale-i Nur talebeliği, en büyük bir şereftir. Kur'ân hakikatlerini kalbimize, ruhumuza, aklımıza işleyen Nur Risaleleri'ne intisap etmek; Kur'ân'a, İslâmiyet'e intisap etmektir.

Bilhassa kadınların sâfiyetinden istifade ederek aldatıcı kimselerin çok olduğu bu karışıklık devrinde en müstakim yol, en doğru rehber, en hakikî üstad Risale-i Nur'dur. Risale-i Nur, Kur'ân yoludur. Risale-i Nur, iman ve İslâmiyet yoludur. En güzel, en şirin, en zevkli nurânî hakikatler Risale-i Nur'dadır. İnsan kelime-i tevhidin zikrini yaparken, Kur'ân okurken nasıl ilâhî bir aşkla dolarsa; Risale-i Nur'u okurken, dinlerken de öyle oluyor. Çünkü Risale-i Nur, baştan başa kelime-i tevhidin hakikatlerini ders veriyor. Kur'ân hakikatlerini, tevhid hakikatlerini bize anlatarak kalbimize, aklımıza, ruhumuza nakşediyor. Hepsini lâayıkıyla anlayamasak da anlayabildiğimiz kadarı bizi kurtarıyor. Anlayamadığımız yüksek hakikatleri de; manen bize tesir ediyor, feyizlendiriyor, nurlandırıyor. Onun için, Nur Risaleleri defalarca okunuyor, tekrar tekrar mütalaa ediliyor.

Üstadımız, Efendimiz Hazretleri! Siz aldatmayan, özü-sözü bir olan, ilmiyle amel eden hakikî bir üstadınız. En müstakîm, hakikî bir mürşid-i kâmilsiniz. Size teklif edilen hediyeleri şimdiye kadar reddetmemiş olsaydınız, altından saray yaptırırdınız. Siz Nur

Risaleleri'yle hakikî bir üstad, hakikî en büyük bir mürşidsiniz ki kendiniz için dünya menfaatlerini toplamadınız, dünya servetleri peydâ etmediniz... Dünyayı terkettiniz. Sırf Allah rızası için iman dersleri verdiniz, Kur'ân'a hizmet ettiniz. İşte sizdeki bu ihlâs içindir ki biz kadınlar ve milyonlarca erkekler, ihtiyarlar, gençler kitaplarınıza sarılıyorlar, derslerinize itimatla devam ediyorlar. Din için, iman için fedai oluyorlar. Risale-i Nur uğrunda bütün müşkülâtlara göğüs geriyorlar. Sizin sözlerinize çok ehemmiyet veriyorlar, inanıyorlar...

Siz, Kur'ân-ı Kerîm'de kadınların kıymetini, iffet ve ismetini muhafaza eden, onları pis nazarlardan koruyan âyeti tefsir ettiğiniz için dinsizler sizi idam mahkemesine verdiler, zindanlara attılar. O mahkemelerde, size verilecek ölüm cezasından hiç korkmadınız. Tahammül edilmez işkencelere tahammül ettiniz, yılmadınız. Yine o âyet-i kerîmenin tefsiri olan ve kadınlığın hukukunu müdafaa eden risalenizi¹ metânetle müdafaa ettiniz. Bu asırda kötü şeyler içinde bırakılan ve dinî, hakikî bir koruyucuya pek muhtaç olan kadınları; masiyetten koruyan, yükselten risalenizi yine neşrettiniz, bizlerin imdadına yetiştirdiniz. Bize efendilerimiz diyorlar ki: “Bu otuz-kırk sene içinde, kadınları müdafaa eden İslâmî bir eseri yazmaya hiçbir kimse cesaret edemedi. Böyle bir eseri, dinsizlerin işkenceleri içerisinde ancak Bediüzzaman yazabildi. Kadınlık âlemine büyük bir rehber oldu...”

Üstadımız! Siz, dinsizlerin çok olduğu böyle bir zamanda sizi idam etmek için götürdükleri mahkemelerde Kur'ân'ı ve İslâmiyet'i müdafaa ettiniz.

Mürşid-i kâmilin nasıl bir zât olacağını, Abdülkadir Geylânî (radiyallâhu anh), Şâh-ı Nakşibend (radiyallâhu anh), İmam Rabbânî (radiyallâhu anh) Hazretleri gibi büyük zâtların kitaplarından öğrenen kardeşlerimiz vardır. *Bizler, en büyük bir üstadın, en büyük bir mürşid-i kâmilin şartlarını, hâllerini, evsafını*

tamamen sizde buluyoruz, eserlerinizde okuyoruz. Mürşid-i kâmil, ancak yukarıda bir-iki vasfını arzettiğimiz şekilde olan bir zâttır. Biz, ancak öyle olan siz gibi bir üstada ve eserlerine bağlanıyoruz. Çocukluğunuzdan beri istikametle geçen sizin hâllerinizi çoklar aynen gördükleri gibi mahkemelerde de sizin hâliniz ayân-beyan oldu. Bunlar, sizin bu zamanda emsali olmayan eser sahibi en büyük bir zât olduğunuza delildir.

Sizin Risale-i Nur eserlerinize can u gönülden itimat ediyoruz. Nur-u Kur'ân'ı sevgiyle, muhabbetle okuyoruz. Siz, bütün ömrünüzdeki hâllerinizle Peygamber-i Zîşan Efendimiz Hazretleri'nin gittiği Kur'ân yolunda gidiyorsunuz. Dinî eserlerin yasak edildiği acı günlerde imanı kurtaran Nur Risaleleri gibi eserler verdiniz.

Hazreti Peygamber Efendimiz'in yolunu tam takip ettiğinizden idamlardan, mahkemelerden, zulümlerden korkmadınız. Ve Allah'ın inayetiyle, yüz otuz parça Nur Risaleleri'ni vücûda getirdiniz. Şahlanmış arslanlar gibi İslâm dinini idam mahkemelerinde müdafaa ettiniz.

Muazzez Üstadımız! Yirmi seneden beri Risale-i Nur'a hizmet eden kıymetli talebeniz, muhterem vâlidemiz Âsiye Hanım* buradadır. Bizlere Risale-i Nur'u tanıttı. Kadınlar arasında imana, Risale-i Nur'la büyük hizmetler yaptı.

Ankara'daki annemiz, Risale-i Nur'a ihlâsla hizmet ediyor. Çok hanımların Risale-i Nur'la mesûd olmalarına, imanlarının kurtulmasına vesile oluyor.

Afyon havalisindeki şehâdetli (mektepe bitiren, diplomalı), nurlu, faaliyetli nurcu kardeşimiz, Risale-i Nur'un mesleğine uygun olarak hizmet ediyormuş. Birçok hanımlar, genç kızlar onun vasıtasıyla Risale-i Nur'dan iman dersi okumak bahtiyarlığına erişiyorlarmış.

Antalya'da da birçok Nurcu kardeşlerimizin Risale-i Nur'a

çalıştıklarını, Risale-i Nur'u yazdıklarını işittik, çok mesrur olduk...

Hem Nurlar'a çalışan bu Nurcu kardeşlerimize, hem vatanımızdaki bütün âhîret kardeşlerimize dualar eder, onları ruh u canımızla tebrik ederiz.

Uzun yazdık, affınızı yalvarıyoruz. Nur'un muhabbeti, Nur'un sevgisi bizi durdurmuyor. Daima Nur'dan konuşuyoruz. Her zaman dilimizde, kalbimizde, ruhumuzda Nur'un sevgisi... Nur okuyacağız, Nur taşıyacağız, Nur yayacağız inşallah...

Ankara'da, Risale-i Nur matbaalarda binlerce basılıyormuş. Bu en büyük bayramımızdır. Bu bayram, bütün dünyadaki din kardeşlerimizin bayramıdır. Bunun için başta siz üstadımızı ve bütün Risale-i Nur talebelerini tebrik ederiz. Buradaki Risale-i Nur'la alâkadar âhîret hemşirelerimiz ve bizler size pek çok selâmlar ve dualar ediyoruz. En büyük hürmetlerimizle ellerinizden öperiz.

Üstadımız, Efendimiz Hazretleri! Biz bu dehşetli zamanda, Risale-i Nur'dan aldığımız derslerle imanı kazanmak gibi nihayetsiz bir saadete nâil olduğumuzdan dolayı kalbimize doğan şükranlarımızı işte bu suretle yazdık. Eğer elimizden gelse, Risale-i Nur'un kadınlara ve bütün İslâm milletlerine verdiği faydaları, binlerce sayfalar dolusu kaleme alacağız. Amma mümkün değildir.

Öyle bir zaman gelecek ki milyonlarca kadınlar, Nur Risaleleri'nin dairesine, pervaneler gibi Risale-i Nur derslerine koşacaklar. Risale-i Nur'dan kudsî iman derslerini alacaklar, dinleyecekler. Nur semâsında Nurlar teneffüs edecekler. Cennet-ül Firdevs'i kazandıran iman nimetine nâil olacaklardır.

Çok şefkatli, çok merhametli Üstadımız! Risale-i Nur'un bu büyük bayramını tekrar tebrik ederiz. Biz, siz müşfik (şefkatli) üstadımızdan, Risale-i Nur'dan ölünceye kadar ayrılmayacağız. Siz ve Risale-i Nur, dünyada mürşidimiz, âhîrette şefaatçimizdir.

Canımız, Nur-u Kur'ân ve iman olan Risale-i Nur'a ve Kur'ân dellâlı siz üstadımıza kurban olsun!.. Her şeyimiz Risale-i Nur'a feda olsun!..

أَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

İstanbul'da duanıza muhtaç talebeleriniz ve mânevî evlâtlarınız

Hayrünnisâ, Seyyide, Emine, Fatma

[1](#) “Ey Peygamber! Eşlerine, kızlarına ve mümin kadınlara söyle, ev dışına çıktıkları zaman dış elbiselerini üzerlerine salıversinler.” (Ahzâb Sûresi, 33/59) âyetini tefsir eden risale için bkz.: Lem'alar, 24. Lem'a (Tesettür Risalesi).

Nurcular'ın Kasidesi*¹

Annem beni yetiştirdi, bu hizmete yolladı.

Teslim etti Risale'yi, Allah'a ısmarladı.

Boş oturma alış dedi, hizmet eyle imana.

Sütüm sana helâl etmem, alışmazsan Kur'ân'a.

Yazdığımız Risale'dir, okuyoruz Kur'ân'ı.

Biz Nurlar'ın yardımıyla hıfzederiz imanı.

Medrese-i Nuriye'dir Sav ve Barla, Eflâni.

Şâkirtlere müzâhirdir (arka çıkan, destek olandır) Abdülkadir
Geylânî.

Mübarekler heyetiyle Nur ve Gül Fabrikası,

Kalemleri kılıç gibi, zamanın hârikası.

Hapishane dedikleri oldu birer medrese,

Genç, ihtiyar, kadın, erkek koşuyorlar bu derse.

Tamam otuz beş senedir küfürle etti cihad,

Tarih-i İslâm'da pek ender görünür bu sebat.

Ey Nurcular! Ey Nurcular! Ey mübarek kardeşler!

Her an sizden razı olsun Allah ile Peygamber.

¹* Askerlerin “Annem beni yetiştirdi, bu vatana yolladı.” marşına bir nazire olarak yazılan bu kaside, o makamda ve Gazâlî Hazretleri'nin “Ey risalet (peygamberlik) tahtının hurşid-i mâh-ı enveri” na't-ı şerifi makamında okunabilir.

KAYNAKLAR

Abd İbn-i Humeyd, İbn Nasr Ebû Muhammed (ö. 249 h.); el-Müsned, [Tahkik: Subhî el-Bedrî es-Sâmerrâî, Mahmud Muhammed Halil es-Saîdî], Mektebetü's- sünne, Kahire, 1408/1988.

Abdurrezzak, Ebû Bekr Abdurrezzak İbn Hemmâm (126-211 h.); el-Musannef, [Tahkîk: Habîburrahmân el-A'zamî] 1-11 cilt, el-Meclisü'l-ilmî, Beyrut, 1403/1983.

el-Aclûnî, İsmâîl b. Muhammed (v. 1162); Keşfü'l-hafâ ve müzîlü'l-ilbâs, 1-2 cilt, Müessesetü'r-risâle, Beyrut, 1988.

Ahmed İbn-i Hanbel, Ebû Abdillâh eş-Şeybânî (164-241 h.); el-Müsned, 1-8 cilt, Müessesetü Kurtuba, Mısır, tsz.

___; ez-Zühd, Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, Beyrut, 1398 h.

Aliyyülkârî, Ebu'l-Hasan Nureddin Ali b. Sultan Muhammed (v. 1014/1606); el-Esrâru'l-merfûa fi'l-ahbârî'l-mevdûa, [Tahkîk: Muhammed b. Lütfi Sabbâğ], el-Mektebü'l-İslâmî, Beyrut, 1406 h.

Bediüzzaman Said Nursî; Risale-i Nur Külliyyatı, 1-14 cilt, Şahdamar Yayınları, İstanbul, 2010.

el-Beğavî, Ebû Muhammed Muhyissünne Hüseyin İbn Mes'ûd (v. 516/1122); Meâlimü't-tenzîl, 1-8 cilt, Dâru Taybe, Riyad, 1993.

___; Şerhu's-sünne, [Tahkîk: Şuayb el-Arnâvût, Muhammed Züheyr eş-Şâvîş], 1-15 cilt, el-Mektebü'l-İslâmî, Dimeşk-Beyrut, 1403/1983.

el-Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyin (384-458 h.); es-Sünenü'l-kübrâ, 1-10 cilt, Mektebetü dâri'l-bâz, Mekke, 1414/1994.

___; Şuabü'l-îmân, [Tahkîk: Muhammed es-Saîd Besyûnî ez-Zağlûl], 1-9 cilt, Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, Beyrut, 1410/1990.

el-Bezzâr, Ebûbekr Ahmed b. Amr b. Abdülhâlık (v. 215-292); el-Müsned, [Tahkîk: Abdülkâdir Arafât], 1-3 cilt, Müessesetü ulûmi'l-Kur'ân, Beyrut/Medine, 1409 h.

el-Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl (v. 256 h.); Sahîhu'l-Buhârî,

- 1-8 cilt, el-Mektebetü'l-İslâmiyye, İstanbul, 1979.
- ___; et-Târîhu'l-kebîr, 1-8 cilt, Dâru'l-fîkr, Beyrut, 1986.
- el-Câhîz**, Ebû Osman Amr İbn Bahr İbn Mahbub el-Kinanî el-Leysî (v. 255/868); el-Beyân ve't-tebyîn, [Tahkîk: el-Mehâmî Fevzî Atavî], 1-2 cilt, Dâru Sa'b, 1968.
- el-Cürcânî**, Ali b. Muhammed b. Ali (740-816 h.); et-Ta'rîfât, [Tahkîk: İbrahim el-Ebyârî], Dâru'l-kitâbi'l-Arabî, Beyrut, 1405 h.
- ed-Dârimî**, Abdullah b. Abdirrahmân (181-255 h.); es-Sünen, 1-2 cilt, Dâru'l-kitâbi'l-Arabî, Beyrut, 1407/1987.
- ed-Deylemî**, Ebû Şucâ' Şîreveyh b. Şhredâr (445-509 h.); el-Müsnedü'l-firdevs bi me'sûri'l-hitâb, [Tahkîk: Muhammed es-Saîd Besyûnî ez-Zağlûl], Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, Beyrut, 1986.
- Ebû Dâvûd**, Süleyman b. Eş'as es-Sicistânî (202-275 h.); es-Sünen, [Tahkîk: Muhammed Muhsin Abdülhamîd], 1-4 cilt, el-Mektebetü'l-İslâmiyye, İstanbul, tsz.
- Ebû Nuaym**, Ahmed b. Abdillâh el-İsbehânî (v. 430 h.); Hilyetü'l-evliyâ ve tabakâtü'l-asfiyâ, 1-10 cilt, Dâru'l-kitâbi'l-Arabî, Beyrut, 1405 h.
- Ebu's-Şeyh**, Abdullah İbn Muhammed İbn Cafer İbn Hayyan el-Esbahânî (274-369 h.); el-Azame, [Tahkîk: Rızaullah İbn Muhammed İdris el-Mübarekfûrî], 1-5 cilt, Dâru'l-âsime, Riyad, 1408 h.
- Ebû Ya'lâ**, Ahmed b. Ali b. el-Müsennâ (210/307 h.); el-Müsned, 1-13 cilt, Dâru'l-Me'mûn li't-türâs, Dimaşk, 1404/1984.
- el-Gazâlî**, Ebû Hâmid Muhammed b. Muhammed (450-505 h.); İhyâu ulûmi'd-dîn, 1-4 cilt, Dâru'l-ma'rife, Beyrut, tsz.
- el-Geylânî**, Muhyiddin Abdülkadir b. Mûsâ b. Abdullah (v. 561/1166); Gunyetü't-tâlibîn, İstanbul, 1994.
- el-Gümüshânevî**, Ahmed Ziyaeddin Nakşibendî; Ramûzu'l-ehâdîs, Kışla-ı Hümayun Matbaası, Âsitane, 1275.
- el-Hâkim**, Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh en-Neysâbûrî (321-405 h.); el-Müstedrek ale's-Sahîhayn, 1-5 cilt, Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, Beyrut, 1411/1990.
- el-Heysemî**, Ali İbn Ebî Bekr (v. 807 h.); Müsnedü'l-Hâris (Zevâidu'l-Hâris); [Tahkîk: Hüseyin Ahmed Sâlih el-Bâkirî], Merkezü hidmeti's-Sünne ve's-Sîreti'n-Nebeviyye, Medine, 1413/1992.

İbn-i Ebî Şeybe, Abdullah b. Muhammed (v. 235 h.); el-Musannef fi'l-ehâdis ve'l-âsâr, [Tahkîk: Kemâl Yusuf el-Hût], 1-7 cilt, Mektebetü'r-rüşd, Riyad, 1409 h.

İbn-i Hacer, Ahmed b. Ali el-Askalânî (773-852 h.); Fethu'l-bârî, 1-13 cilt, Dâru'l-ma'rife, Beyrut, 1379 h.

İbn-i Hibbân, Ebû Hâtim Muhammed el-Büstî (v. 354/965); el-İhsan fî takrîbi Sahîh İbn-i Hibbân, [Tertîb: Alâüddîn Ali b. Belbânî, Tahkîk ve ta'lîk: Şuayb el-Arnâvût], 1-17 cilt, Müessesetü'r-risâle, Beyrut, 1988.

___; el-Mecrûhîn, [Tahkîk: Mahmud İbrahim Zâyed], 1-3 cilt, Dâru'l-va'y, Haleb, tsz.

İbn-i Huzeyme, Ebû Bekr Muhammed İbn-i İshak es-Sülemî en-Neysabûrî (223-311 h.); es-Sahîh, [Tahkîk: Muhammed Mustafa el-A'zamî], 1-4 cilt, el-Mektebu'l-İslâmî, Beyrut, 1390/1970.

İbn-i Kesîr, Ebu'l-Fidâ İsmail İbn Ömer İbn Kesîr ed-Dimaşkî (v. 774 h.); Tefsîru'l-Kur'ânî'l-azîm, 1-4 cilt, Dâru'l-fîkr, Beyrut, 1401 h.

İbn-i Kudâme, Ebû Muhammed Abdullah b. Ahmed el-Makdisî (541-620 h.); el-Muğnî fî fîkhi'l-İmam Ahmed b. Hanbel eş-Şeybânî, 1-10 cilt, Dâru'l-fîkr, Beyrut, 1405 h.

İbn-i Mâce, Muhammed b. Yezîd el-Kazvînî (207-275 h.); es-Sünen, 1-2 cilt, Dâru'l-fîkr, Beyrut, tsz.

İbnü'l-Mübârek, Abdullah (118-181 h.); ez-Zühd, Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, Beyrut, tsz.

İmam Rabbânî, Ahmed el-Fârûkî es-Serhendî (1564-1624); el-Mektûbât, 1-2 cilt, Fazîlet Neşriyat, İstanbul, tsz.

M. Fethullah Gülen; Asrın Getirdiği Tereddütler, 1-4 cilt, Nil Yayınları, İstanbul, 2011.

___; Çekirdekten Çınara, Nil Yayınları, İstanbul, 2011.

Ma'mer b. Râşid (v. 151 h.); el-Câmi' (Abdurrezzak'ın el-Musannef'inin sonunda), el-Mektebü'l-İslâmî, Beyrut, 1403 h.

el-Münâvî, Muhammed Abdurraûf b. Ali (v. 1031/1622); Feyzu'l-kadîr şerhu Câmiî's-sağîr, 1-6 cilt, el-Mektebetü't-ticâriyyeti'l-kübrâ, Mısır, 1356 h.

Müslim, Ebu'l-Hüseyin el-Haccâc en-Neysâbûrî (206-261 h.); Sahîhu Müslim, 1-5 cilt, Dâru ihyâi't-türâsi'l-Arabî, Beyrut, tsz.

en-Nebhânî, Yusuf b. İsmail b. Yusuf (v. 1350/1932); Câmiu kerâmâti'l-evliya, [Tahkîk: İbrahim Atve Avad], 1-2 cilt, Dâru'l-fikr, Beyrut, 1409/1989.

___; Hucetullâhi ale'l-âlemîn fî mu'cizâti Seyyidi'l-murselîn, Dâru'l-fikr, Beyrut, tsz.

en-Nesâî, Ebû Abdirrahmân Ahmed b. Şuayb (215-303 h.); es-Sünen, [Tahkîk: Abdülfettah Ebû Gudde], 1-8 cilt, Mektebetü'l-matbûati'l-İslâmiyye, Halep, 1406/1986.

Niyazi Mısrî, Dîvân, Maarif kitaphanesi, İstanbul, tsz.

es-Sehâvî, Ebu'l-Hayr Şemseddîn Muhammed b. Abdurrahmân (v. 902/1497); el-Makâsîdü'l-hasene, Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, Beyrut, 1399 h.

es-Süyûtî, Abdurrahmân b. el-Kemâl Celâleddîn (849-911 h.); ed-Düneru'l-müntesira fî'l-ehâdîsi'l-müştehra, [Tahkîk: Muhammed Abdurrahîm], Dâru'l-fikr, Beyrut, 1415/1995.

___; el-Fethu'l-kebîr fî dammi'z-ziyâde ile'l-câmii's-sağîr, 1-3 cilt, Dâru'l-kitabi'l-Arabî, Beyrut, 1932.

___; el-Hasâisu'l-kübâr, 1-3 cilt, Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, Beyrut, 1985.

eş-Şeybânî, Muhammed İbnü'l-Hasan (v. 189 h.); el-Hucce, [Tahkîk: Mehdî Hasan el-Geylânî el-Kâdirî], 1-4 cilt, Âlemu'l-kütüb, Beyrut, 1403 h.

Şeyh Şemseddin Sivasî, Şemsüddin Ahmed b. Muhammed; Menâkıb-ı Çihâr Yâr-i Güzîn, [Sadeleştiren: Ahmed Arslantürkoğlu], Akpınar Yayınevi, Trabzon, 1983.

et-Taberânî, Ebu'l-Kâsım Muhammed b. Ahmed (v. 360 h.); el-Mu'cemül-evsat, [Tahkîk: Hamdi b. Abdülmecîd es-Selefî], 1-10 cilt, Dâru'l-Harameyn, Kahire, 1415 h.

___; el-Mu'cemü-kebîr, [Tahkîk: Hamdi b. Abdülmecîd es-Selefî], 1-20 cilt, Mektebetü'l-ulûm ve'l-hikem, Musul, 1404 h.

et-Tayâlisî, Ebû Dâvûd Süleymân b. Dâvûd (v. 204 h.); el-Müsned, Dâru'l-ma'rife, Beyrut, tsz.

et-Tirmizî, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ (209-279 h.); el-Câmiu's-Sahîh, 1-5 cilt, Dâru'ihyâi't-türâsi'l-Arabî, Beyrut, tsz.

el-Übşeyhî, Şihâbüddîn Muhammed b. Ahmed (790-850 h.); el-Müstatraf fî külli fennin müstazraf, [Tahkîk: Müfid Muhammed Kamîha], 1-2 cilt, Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, Beyrut, 1986.

KAYNAKLAR

Abd İbn-i Humeyd, İbn Nasr Ebû Muhammed (ö. 249 h.); el-Müsned, [Tahkik: Subhî el-Bedrî es-Sâmerrâî, Mahmud Muhammed Halil es-Saîdî], Mektebetü's- sünne, Kahire, 1408/1988.

Abdurrezzak, Ebû Bekr Abdurrezzak İbn Hemmâm (126-211 h.); el-Musannef, [Tahkîk: Habîburrahmân el-A'zamî] 1-11 cilt, el-Meclisü'l-ilmî, Beyrut, 1403/1983.

el-Aclûnî, İsmâîl b. Muhammed (v. 1162); Keşfü'l-hafâ ve müzîlü'l-ilbâs, 1-2 cilt, Müessesetü'r-risâle, Beyrut, 1988.

Ahmed İbn-i Hanbel, Ebû Abdillâh eş-Şeybânî (164-241 h.); el-Müsned, 1-8 cilt, Müessesetü Kurtuba, Mısır, tsz.

___; ez-Zühd, Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, Beyrut, 1398 h.

Aliyyülkârî, Ebu'l-Hasan Nureddin Ali b. Sultan Muhammed (v. 1014/1606); el-Esrâru'l-merfûa fi'l-ahbârî'l-mevdûa, [Tahkîk: Muhammed b. Lütfi Sabbâğ], el-Mektebü'l-İslâmî, Beyrut, 1406 h.

Bediüzzaman Said Nursî; Risale-i Nur Külliyyatı, 1-14 cilt, Şahdamar Yayınları, İstanbul, 2010.

el-Beğavî, Ebû Muhammed Muhyissünne Hüseyin İbn Mes'ûd (v. 516/1122); Meâlimü't-tenzîl, 1-8 cilt, Dâru Taybe, Riyad, 1993.

___; Şerhu's-sünne, [Tahkîk: Şuayb el-Arnâvût, Muhammed Züheyr eş-Şâvîş], 1-15 cilt, el-Mektebü'l-İslâmî, Dimeşk-Beyrut, 1403/1983.

el-Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyin (384-458 h.); es-Sünenü'l-kübrâ, 1-10 cilt, Mektebetü dâri'l-bâz, Mekke, 1414/1994.

___; Şuabü'l-îmân, [Tahkîk: Muhammed es-Saîd Besyûnî ez-Zağlûl], 1-9 cilt, Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, Beyrut, 1410/1990.

el-Bezzâr, Ebûbekr Ahmed b. Amr b. Abdülhâlık (v. 215-292); el-Müsned, [Tahkîk: Abdülkâdir Arafât], 1-3 cilt, Müessesetü ulûmi'l-Kur'ân, Beyrut/Medine, 1409 h.

el-Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl (v. 256 h.); Sahîhu'l-Buhârî,

- 1-8 cilt, el-Mektebetü'l-İslâmiyye, İstanbul, 1979.
- ___; et-Târîhu'l-kebîr, 1-8 cilt, Dâru'l-fîkr, Beyrut, 1986.
- el-Câhîz**, Ebû Osman Amr İbn Bahr İbn Mahbub el-Kinanî el-Leysî (v. 255/868); el-Beyân ve't-tebyîn, [Tahkîk: el-Mehâmî Fevzî Atavî], 1-2 cilt, Dâru Sa'b, 1968.
- el-Cürcânî**, Ali b. Muhammed b. Ali (740-816 h.); et-Ta'rîfât, [Tahkîk: İbrahim el-Ebyârî], Dâru'l-kitâbi'l-Arabî, Beyrut, 1405 h.
- ed-Dârimî**, Abdullah b. Abdirrahmân (181-255 h.); es-Sünen, 1-2 cilt, Dâru'l-kitâbi'l-Arabî, Beyrut, 1407/1987.
- ed-Deylemî**, Ebû Şucâ' Şîreveyh b. Şhredâr (445-509 h.); el-Müsnedü'l-firdevs bi me'sûri'l-hitâb, [Tahkîk: Muhammed es-Saîd Besyûnî ez-Zağlûl], Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, Beyrut, 1986.
- Ebû Dâvûd**, Süleyman b. Eş'as es-Sicistânî (202-275 h.); es-Sünen, [Tahkîk: Muhammed Muhsin Abdülhamîd], 1-4 cilt, el-Mektebetü'l-İslâmiyye, İstanbul, tsz.
- Ebû Nuaym**, Ahmed b. Abdillâh el-İsbehânî (v. 430 h.); Hilyetü'l-evliyâ ve tabakâtü'l-asfiyâ, 1-10 cilt, Dâru'l-kitâbi'l-Arabî, Beyrut, 1405 h.
- Ebu's-Şeyh**, Abdullah İbn Muhammed İbn Cafer İbn Hayyan el-Esbahânî (274-369 h.); el-Azame, [Tahkîk: Rızaullah İbn Muhammed İdris el-Mübarekfûrî], 1-5 cilt, Dâru'l-âsîme, Riyad, 1408 h.
- Ebû Ya'lâ**, Ahmed b. Ali b. el-Müsennâ (210/307 h.); el-Müsned, 1-13 cilt, Dâru'l-Me'mûn li't-türâs, Dimaşk, 1404/1984.
- el-Gazâlî**, Ebû Hâmid Muhammed b. Muhammed (450-505 h.); İhyâu ulûmi'd-dîn, 1-4 cilt, Dâru'l-ma'rife, Beyrut, tsz.
- el-Geylânî**, Muhyiddin Abdülkadir b. Mûsâ b. Abdullah (v. 561/1166); Gunyetü't-tâlibîn, İstanbul, 1994.
- el-Gümüshânevî**, Ahmed Ziyaeddin Nakşibendî; Ramûzu'l-ehâdîs, Kışla-ı Hümayun Matbaası, Âsitane, 1275.
- el-Hâkim**, Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh en-Neysâbûrî (321-405 h.); el-Müstedrek ale's-Sahîhayn, 1-5 cilt, Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, Beyrut, 1411/1990.
- el-Heysemî**, Ali İbn Ebî Bekr (v. 807 h.); Müsnedü'l-Hâris (Zevâidu'l-Hâris); [Tahkîk: Hüseyin Ahmed Sâlih el-Bâkirî], Merkezü hidmeti's-Sünne ve's-Sîreti'n-Nebeviyye, Medine, 1413/1992.

İbn-i Ebî Şeybe, Abdullah b. Muhammed (v. 235 h.); el-Musannef fi'l-ehâdis ve'l-âsâr, [Tahkîk: Kemâl Yusuf el-Hût], 1-7 cilt, Mektebetü'r-rüşd, Riyad, 1409 h.

İbn-i Hacer, Ahmed b. Ali el-Askalânî (773-852 h.); Fethu'l-bârî, 1-13 cilt, Dâru'l-ma'rife, Beyrut, 1379 h.

İbn-i Hibbân, Ebû Hâtim Muhammed el-Büstî (v. 354/965); el-İhsan fî takrîbi Sahîh İbn-i Hibbân, [Tertîb: Alâüddîn Ali b. Belbânî, Tahkîk ve ta'lîk: Şuayb el-Arnâvût], 1-17 cilt, Müessesetü'r-risâle, Beyrut, 1988.

___; el-Mecrûhîn, [Tahkîk: Mahmud İbrahim Zâyed], 1-3 cilt, Dâru'l-va'y, Haleb, tsz.

İbn-i Huzeyme, Ebû Bekr Muhammed İbn-i İshak es-Sülemî en-Neysabûrî (223-311 h.); es-Sahîh, [Tahkîk: Muhammed Mustafa el-A'zamî], 1-4 cilt, el-Mektebu'l-İslâmî, Beyrut, 1390/1970.

İbn-i Kesîr, Ebu'l-Fidâ İsmail İbn Ömer İbn Kesîr ed-Dimaşkî (v. 774 h.); Tefsîru'l-Kur'ânî'l-azîm, 1-4 cilt, Dâru'l-fîkr, Beyrut, 1401 h.

İbn-i Kudâme, Ebû Muhammed Abdullah b. Ahmed el-Makdisî (541-620 h.); el-Muğnî fî fîkhi'l-İmam Ahmed b. Hanbel eş-Şeybânî, 1-10 cilt, Dâru'l-fîkr, Beyrut, 1405 h.

İbn-i Mâce, Muhammed b. Yezîd el-Kazvînî (207-275 h.); es-Sünen, 1-2 cilt, Dâru'l-fîkr, Beyrut, tsz.

İbnü'l-Mübârek, Abdullah (118-181 h.); ez-Zühd, Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, Beyrut, tsz.

İmam Rabbânî, Ahmed el-Fârûkî es-Serhendî (1564-1624); el-Mektûbât, 1-2 cilt, Fazîlet Neşriyat, İstanbul, tsz.

M. Fethullah Gülen; Asrın Getirdiği Tereddütler, 1-4 cilt, Nil Yayınları, İstanbul, 2011.

___; Çekirdekten Çınara, Nil Yayınları, İstanbul, 2011.

Ma'mer b. Râşid (v. 151 h.); el-Câmi' (Abdurrezzak'ın el-Musannef'inin sonunda), el-Mektebü'l-İslâmî, Beyrut, 1403 h.

el-Münâvî, Muhammed Abdurraûf b. Ali (v. 1031/1622); Feyzu'l-kadîr şerhu Câmiî's-sağîr, 1-6 cilt, el-Mektebetü't-ticâriyyeti'l-kübrâ, Mısır, 1356 h.

Müslim, Ebu'l-Hüseyin el-Haccâc en-Neysâbûrî (206-261 h.); Sahîhu Müslim, 1-5 cilt, Dâru ihyâi't-türâsi'l-Arabî, Beyrut, tsz.

en-Nebhânî, Yusuf b. İsmail b. Yusuf (v. 1350/1932); Câmiu kerâmâti'l-evliya, [Tahkîk: İbrahim Atve Avad], 1-2 cilt, Dâru'l-fikr, Beyrut, 1409/1989.

___; Hucetullâhi ale'l-âlemîn fî mu'cizâti Seyyidi'l-murselîn, Dâru'l-fikr, Beyrut, tsz.

en-Nesâî, Ebû Abdirrahmân Ahmed b. Şuayb (215-303 h.); es-Sünen, [Tahkîk: Abdülfettah Ebû Gudde], 1-8 cilt, Mektebetü'l-matbûati'l-İslâmiyye, Halep, 1406/1986.

Niyazi Mısırî, Dîvân, Maarif kitaphanesi, İstanbul, tsz.

es-Sehâvî, Ebu'l-Hayr Şemseddîn Muhammed b. Abdurrahmân (v. 902/1497); el-Makâsîdü'l-hasene, Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, Beyrut, 1399 h.

es-Süyûtî, Abdurrahmân b. el-Kemâl Celâleddîn (849-911 h.); ed-Düneru'l-müntesira fî'l-ehâdîsi'l-müştehra, [Tahkîk: Muhammed Abdurrahîm], Dâru'l-fikr, Beyrut, 1415/1995.

___; el-Fethu'l-kebîr fî dammi'z-ziyâde ile'l-câmii's-sağîr, 1-3 cilt, Dâru'l-kitabi'l-Arabî, Beyrut, 1932.

___; el-Hasâisu'l-kübâr, 1-3 cilt, Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, Beyrut, 1985.

eş-Şeybânî, Muhammed İbnü'l-Hasan (v. 189 h.); el-Hucce, [Tahkîk: Mehdî Hasan el-Geylânî el-Kâdirî], 1-4 cilt, Âlemu'l-kütüb, Beyrut, 1403 h.

Şeyh Şemseddin Sivasî, Şemsüddin Ahmed b. Muhammed; Menâkıb-ı Çihâr Yâr-i Güzîn, [Sadeleştiren: Ahmed Arslantürkoğlu], Akpınar Yayınevi, Trabzon, 1983.

et-Taberânî, Ebu'l-Kâsım Muhammed b. Ahmed (v. 360 h.); el-Mu'cemül-evsat, [Tahkîk: Hamdi b. Abdülmecîd es-Selefî], 1-10 cilt, Dâru'l-Harameyn, Kahire, 1415 h.

___; el-Mu'cemü-kebîr, [Tahkîk: Hamdi b. Abdülmecîd es-Selefî], 1-20 cilt, Mektebetü'l-ulûm ve'l-hikem, Musul, 1404 h.

et-Tayâlisî, Ebû Dâvûd Süleymân b. Dâvûd (v. 204 h.); el-Müsned, Dâru'l-ma'rife, Beyrut, tsz.

et-Tirmizî, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ (209-279 h.); el-Câmiu's-Sahîh, 1-5 cilt, Dâru'ihyâi't-türâsi'l-Arabî, Beyrut, tsz.

el-Übşeyhî, Şihâbüddîn Muhammed b. Ahmed (790-850 h.); el-Müstatraf fî külli fennin müstazraf, [Tahkîk: Müfid Muhammed Kamîha], 1-2 cilt, Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, Beyrut, 1986.